ABN

Beknopte Beknopte

Mini-syntaksis van het ABN

Dr. P. C. Paardekooper

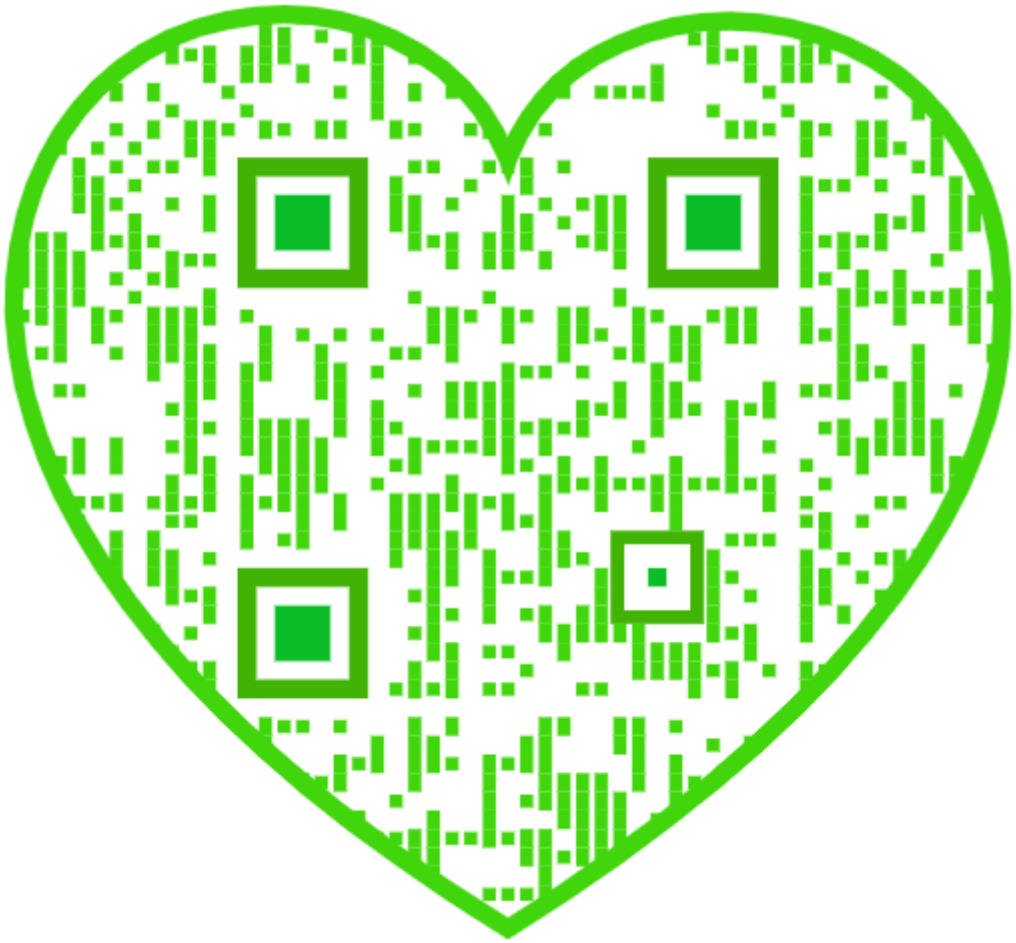

BEKNOPTE BEKNOPTE; MINI-SYNTAKSIS VAN HET ABN

Van dezelfde schrijver en volgens dezelfde metode:

Beknopte ABN-syntaksis[7]. Eindhoven [1986] (universiteit en mo-B)

(Besteladres: A. van Roy, Beekstraat 15, 5623 GB Eindhoven; tel. 040 - 43 66 12)

De ontleedkundige les. Brugklasspraakkunst[10].
Oefenstof 1 bij De ontleedkundige les[7].
Oefenstof 2 bij De ontleedkundige les[11].

(Uitgeverij Malmberg, Postbus 233, 5201 AE den Bosch; tel. 073 - 21 55 65)

De taaltovenaar 1. Spraakkunst voor klas 3 en 4 van de basisschool.
De taaltovenaar 2. Spraakkunst voor klas 5 en 6 van de basisschool.
Onderwijzersboek bij De taaltovenaar 1[2].
Onderwijzersboek bij De taaltovenaar 2[2].

(Werters schoolboekhandel, Primulastraat 55, 5644 LJ Eindhoven; tel. 040 - 12 20 23)

ABN-gids[8].

(Standaard-uitgeverij, Belgiëlei 147-A, B 2000 Antwerpen; tel. 03 - 239 59 00)

ABN-uitspraakgids.

(Uitgeverij Heideland-Orbis, Santvoortbeeklaan 21 - 23, B 2100 Deurne; tel. 03 - 324 78 90)

CIP-gegevens Koninklijke Biblioteek, den Haag

Paardekooper, P.C.

Beknopte beknopte; minisyntaksis van het ABN/ P.C.Paardekooper; - [S.l. : s.n.]

ISBN 90-9001424-1

SISO * 837.4 UDC 803.931-56

Trefw. Nederlandse taal; syntaksis.

© Er mag uit deze uitgave niks verveelvúldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, mikrofilm of op welke andere manier ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de schrijver.

DR. P. C. PAARDEKOOPER

Beknopte Beknopte

Mini-syntaksis van het ABN

UITGAVE IN EIGEN BEHEER — EINDHOVEN

Woord vooraf

Dit boek is bestemd voor de opleiding Nederlands mo-A; bovendien is het een sterke modernisering van de verouderde *Inleiding tot de ABN-syntaksis*. Ik heb het geschreven op verzoek van de taalkunde-docenten van de Tilburgse opleiding: wijlen Lic. Marc Baeijens, drs. Peter Beuming, drs. Jacques van Dongen, drs. Cees Lemmens en de heer Ton Smulders. Van hun op- en aanmerkingen heeft de tekst veel voordeel gehad (vooral inzake teoretische doortimmerdheid), met name van die van drs. Cees Lemmens. Uiteraard draag ikzelf de eindverantwoordelijkheid.
De dames Hilde Descamps en Ingeborg Vandenbulcke bedank ik voor het tik- en plakwerk; meneer Portielje van Eindhoven-Druk voor z'n technische hulp, en toekomstige lezers bij voorbaat voor hun kritische opmerkingen.

Kortrijk, augustus 1986. P.C.P.

INHOUD

Woord vooraf IV
Afkortingen X
Ontleedtekens XI

Hoofdstuk 1. Doel, voorwerp en indeling van de taalbeschrijving 1

1.1. Doel **1**
1.2. Voorwerp: taal en tekst **1**
1.3. Indeling van de taalbeschrijving **1**
1.3.1. Foniek 2
1.3.2. Morfologie 2
1.3.3. Leksikologie 3
1.4. Syntaksis **4**
1.4.1. Leksikologische betekenaar en betekenis 4
1.4.2. Grammatikale betekenaar en betekenis 5
1.4.3. Vier soorten syntaktische relaties 6
1.4.3.1. Syntagmatiek 6
1.4.3.1.1. Plaats en relatie: tijd- en bindvolgorde 6
1.4.3.1.2. Plaatseigenaardigheden 7
1.4.3.1.3. Versmeltingen 7
1.4.3.2. Paradigmatiek 8
1.4.3.2.1. Par. en rij 8
1.4.3.2.2. Geledingen binnen par. en binnen rijen 9
1.4.3.3. Binnen- en buitenbouw 12
1.4.4. Patroonindeling 14
1.4.4.1. Patroonindeling naar binnenbouw 14
1.4.4.2. Patroonindeling naar buitenbouw 15
1.4.4.2.1. Taal- en situatieverband 16
1.4.4.3. Binnen- en buitenbouw bepalen samen een patroon 16
1.4.4.4. Splitsing 17
1.4.5. Trappen van abstrahering: tijd- en bindvolgorde tussen konkreet en abstrakt ww-p 18
1.4.6. Trappen van abstrahering: het abstrakte patroon als allerhoogste trap 18
1.4.6.1. Schematische vergelijking van vier binnenbouwen 19
1.4.6.2. Schematische vergelijking van vijf buitenbouwen 19

Hoofdstuk 2. Het ww-patroon, z'n delen en z'n plaatsen 21

2.1. Het abstrakte ww-p **21**
2.1.1. De begingroep (B) 22
2.1.1.1. Het eerste stuk (BI) 22
2.1.1.1.1. Het Δ (BI1) 22
2.1.1.1.2. Het □ (BI2) 22
2.1.1.1.3. Het ○ (BI3) 23

2.1.1.2. Het tweede stuk (BII) 23
2.1.1.3. Besluit van de begingroep 23
2.1.2. De eindgroep (E) 24
2.1.2.1. Het eerste stuk: de niet-ww eindgroep (EI) 24
2.1.2.2. Het tweede stuk: de ww eindgroep (EII) 24
2.1.2.2.1. Gevallen van onbeperkte doordringbaarheid van de ww eindgroep? 25
2.1.2.2.2. Gevallen van beperkte doordringbaarheid van de ww eindgroep 26
2.1.3. Middengroep 26
2.1.4. Aanloop 27
2.1.5. Uitloop 28
2.1.6. Een paar algemene korrelaties tussen binnen- en buitenbouw 29
2.1.7. Tussenwerpsel en aanspreking 29
2.1.8. Bind- en tijdvolgorde binnen het ww-p 30
2.1.8.1. De bindvolgorde is niet zuiver-lineair 30
2.1.8.2. De bindvolgorde in konkreet en abstrakt ww-p 31
2.2. De zinsdelen (= ww-patroondelen) 31
2.2.1. Pv 32
2.2.2. Vd 33
2.2.3. Twee of meer ow's 35
2.2.4. Ow 35
2.2.5. *Te* + ow 36
2.2.6. *Aan het* + ow en *uit* + ow 38
2.2.7. Ond. 39
2.2.7.1. Kenmerken 39
2.2.7.2. Plaats- en getalsond. 40
2.2.7.3. Binnenbouw 42
2.2.7.3.1. Het zn-p en het vn-p als ond. 42
2.2.7.3.2. Het ww-p als ond. 44
2.2.8. Hulpww-lv 44
2.2.9. Lv 45
2.2.10. Vv 47
2.2.11. Mv 48
2.2.12. Niet-ww rest (van het gezegde) 49
2.2.13. Bw bep. 51
2.2.14. Vw 53
2.3. Zinstypes 54
2.3.1. *Om*-zinnen 57
2.4. Besluit van hoofdstuk 2: zinsdeel-indeling 61

Hoofdstuk 3. Het zn-patroon, z'n delen en z'n plaatsen 63

3.1. Het abstrakte zn-p 63
3.2. Vzaz-p's 64
3.2.1. *Tot ... toe* 64
3.2.2. *Een meter over ... heen* 64
3.3. De *die/dat*-rij 64
3.3.1. Het bez.-vn-par. 65
3.3.1.1. Het bez.-vn-p 65
3.3.1.2. Het zn-p *m'n vaders* 65
3.3.2. Aanw. vn's en bep. lw 65
3.3.3. Onbep. lw's 66
3.3.4. Het ontkennend lw: *geen* 67
3.3.5. *Zo'n/zo een//zulk/zulke* 67
3.4. Rangtw's: *derde* enz. 67
3.5. Hoofdtw's en hoofdtw-p's: *dertig* en *in de dertig* enz. 67
3.5.1. Zn-p's in de hoofdtw-rij 68
3.5.2. Beperkte bwbn-p's in de hoofdtw-rij 68

3.5.3. *Er* + *er*-maker (= hoeveelheidswoord) 69
3.6. Bwbn-p's 69
3.7. Overblijvende bv voorbep. 69
3.8. Het zn 70
3.8.1. Daadwoorden 70
3.8.2. Daderwoorden 71
3.8.3. Stof-zn's + mv als aparte groep 71
3.8.4. Besluit van de zn-indeling 72
3.9. Nabep. 72
3.10. Staartbep.: *zelf, samen* enz. 73
3.11. Versmeltingen binnen het zn-p 73
3.11.1. Versmelting van 4 t/m 6: *volgens, aan* uit het mv, *aan* enz. uit het vv en de vz-uitdrukking 74
3.11.2. Versmelting van de voorbep. 7 t/m 11 74
3.11.2.1. Onbep. rangtw's: *de hoeveelste* en *de zoveelste* 74
3.11.2.2. Hoeveelheids-bwbn's: *genoeg* enz. 74
3.11.3. Versmelting van alle voorbep. + het zn (7 t/m 24) 75
3.11.3.1. Pers. vn's: *ik/mij* enz. 75
3.11.3.2. Wkd en wkg vn: *mezelf* enz. en *mekaar* 77
3.11.3.3. Onbep. vn's: *iemand* enz. 78
3.11.3.4. Vra. vn's: *wie* en *wat* 78
3.11.3.5. Betr. vn's: *die/wie* en *dat/wat* 79
3.11.3.6. De aanw. vn's *die/dat* als verwijswoord 79
3.11.3.7. 'Zn's' en 'vn's': *vandaag* enz. en *daar* enz. 79
3.11.4. Versmelting van alle voorbep. en het zn (niet de *die/dat*-rij?) 80
3.11.4.1. Het zelfst. bez. vn: *de/het mijne* enz. 80
3.11.4.2. Het bak vn: *degene, diegene/datgene* 80
3.11.5. Het vn-bw-p: een versmelting met of zonder vzaz-p's? 81
3.12. Zn's, vn's, 'zn's' en 'vn's' 81
3.13. Besluit: indeling van zn-pd's 82

Hoofdstuk 4. Het bwbn-patroon z'n delen en z'n plaatsen 83

4.1. Binnenbouw: het abstrakte bwb-p 83
4.1.1. Specifieke staatwoord-bep. 84
4.1.1.1. Het ‚vv' (plaats 7) 84
4.1.1.2. Het ‚mv' (plaats 1 en 7) 84
4.1.1.2.1. Het type bij *genoeg* en *te* 84
4.1.1.2.2. Het type met meer trappen van vergelijking 84
4.1.1.3. Het ‚lv' (?) (plaats 1) 85
4.1.1.4. Besluit: vergelijking van ww-, zn- en bwbn-pd's 85
4.1.2. De niet-staatwoorden (de grote massa van de bwbn's dus) 85
4.1.2.1. Het abstrakte patroon van de stell. trap 85
4.1.2.2. Het abstrakte patroon van *te* + stell. trap en de vergr. trap 86
4.1.2.3. Het abstrakte patroon van de echte overtr. trap 86
4.1.2.4. Besluit: het abstrakte bwbn-p 86
4.1.3. De bwbn-par. 87
4.1.3.1. De gewone stell. trap 87
4.1.3.2. De onechte overtr. trap 87
4.1.3.3. De absolute stell. trap 87
4.1.3.4. Halfvaste zn-p's 87
4.1.3.5. *Te* + stell. trap 88
4.1.3.6. De vergr. trap 88
4.1.3.7. De echte overtr. trap 88
4.1.3.8. De *als*-groep 88
4.2. Buitenbouw 90
4.2.1. Het bwbn-p als ww-pd 90

4.2.2. Het bwbn-p als zn-pd 90
4.2.2.1. Als deel van een „gewoon" zn-p 90
4.2.2.2. Als „nabep." bij *iets, veel* enz. 90
4.2.3. Het bwbn-p als bwbn-pd 91
4.2.4. Het bwbn-p als vw- en als vzaz-pd 91

Hoofdstuk 5. Het vw- en het vzaz-patroon, hun delen en hun plaatsen 92

5.1. Het vw-p **92**
5.2. Het vzaz-p **92**
5.2.1. Het hoogstens driedelige type: *een meter over ... heen* 92
5.2.2. Het hoogstens tweedelige type: *tot ... toe* 92
5.3. De vw- en de vz-uitdrukking **93**
5.4. Vw-achtige beperkte bwbn-p's **93**

Hoofdstuk 6. Nevenschikking en samentrekking 94

6.1. Reeksvormers **95**
6.1.1. Splitsingen 95
6.2. Bijna-reeksvormers **95**
6.2.1. *Nauwelijks ... of ...* 96
6.2.2. *Hoe ... hoe ...* 96
6.2.3. *Behalve*[1] *... ook ...* en *geen ... behalve*[2] *...* 96
6.2.4. *Hetzij ... hetzij ...* 97
6.2.5. Besluit van de bijna-reeksvormers 97
6.3. Het geval *want* **97**
6.4. Kopbep.: *ook, zelfs* enz. **98**
6.5. Vw bw's: *bovendien* enz. **98**
6.6. Samentrekking **98**
6.6.1. Samentrekking in de eerste helft 99
6.6.2. Samentrekking in de tweede helft 99
6.6.2.1. Bij zuivere nevenschikking 99
6.6.2.2. Bij bijna-nevenschikking 99
6.6.2.2.1. Bij *als*-groepen 99
6.6.2.2.2. Bij halfvaste verbindingen 99
6.6.3. Grenzen van samentrekking 99
6.6.3.1. Bijna-samentrekking: *het doen* 100

Hoofdstuk 7. Splitsingen 101

7.1. Splitsingen op ww-pp's **101**
7.2. Splitsingen op zn-pp's **102**
7.3. Splitsingen op bwbn-pp's **102**
7.4. Besluit **102**

Hoofdstuk 8. Het abstrakte patroon 104

8.1. Relatiebegrippen tegenover tijd-(plaats-)begrippen **104**
8.1.1. Relatie-overeenkomsten 105
8.1.2. Plaatsovereenkomsten in de tijdvolgorde 106
8.1.2.1. Naar buitenbouw 106
8.1.2.2. Naar binnenbouw 106
8.1.2.2.1. Ww- en zn-pp's 107
8.1.2.2.2. Ww- en bwbn-pp's 111
8.2. Oriëntatiepunten i.v.m. versmeltingen **111**
8.3. Oriëntatiepunten i.v.m. splitsingen **112**
8.3.1. Gegevens van de breukpunten 112
8.3.2. Waar belanden pd's? 112
8.4. Besluit **113**

Hoofdstuk 9. Aanhangsel: woordsoorten 114

9.1. Ww's **115**
9.1.1. Plaats in de tijdvolgorde 115
9.1.2. Plaats in de bindvolgorde 116
9.2. Zn-achtigen **114**
9.2.1. Zn's 116
9.2.1.1. Daad- en daderwoorden 116
9.2.1.2. Overige mogelijkheden tot indeling 117
9.2.2. Vn's enz. 117
9.2.3. Hoofdtw's 117
9.3. Bw- en bn-achtigen **118**
9.3.1. Bwbn's 118
9.3.1.1. Stell. trap, onechte overtr. trap, absolute stell. trap en halfvaste zn-p's 118
9.3.1.2. Vergr. trap, *te* + stell. trap + *om .../dan dat ...* en *genoeg om .../dan dat ...* 118
9.3.1.3. Echte overtr. trap + rangtw's 118
9.3.1.3.1. Echte overtr. trap 118
9.3.1.3.2. Rangtw's 119
9.3.2. Bw's 119
9.3.2.1. Scheidbare delen 119
9.3.2.2. Restgroep 119
9.3.3. Bn's 119
9.3.3.1. Stof-bn's 119
9.3.3.2. Vd-p-kernen 120
9.3.3.3. Restgroep 120
9.4. Verbindende woorden **120**

Register **121**

Afkortingen

aant.	= aantonende
aanw.	= aanwijzend
ABN	= Nederlandse eenheidstaal
az	= achterzetsel
bak.	= bepaling aankondigend
bep.	= bepaling(en);bepaald
betr.	= betrekkelijk
bez.	= bezittelijk
bn	= bijvoeglijk naamwoord
bv	= bijvoeglijk
'bv'	= bijvoeglijk bij een 'vn'
bvg	= bepaling van gesteldheid
bw	= bijwoord;bijwoordelijk
'bw'	= 'bijwoordelijk'
„bw bep."	= met bw bep. overeenkomend zn-pd bij daad- of daderwoord
bwbn	= woord dat kern van bwbn-p kan zijn
bwbn-p	= patroon dat bw of bn als kern kan hebben
bwbn-pd	= bwbn-patroondeel
ev	= enkelvoud
geb.	= gebiedende
gramm.	= grammatika(a)l(e)
h	= hoofdvorm
hoofdtw	= hoofdtelwoord
hoofdww	= hoofdwerkwoord
hulpww	= hulpwerkwoord
kopbep.	= kopbepaling
log.	= logisch
lv	= lijdend voorwerp
'lv'	= bwbn-pd dat waarschijnlijk overeenkomt met het lv
„lv"	= met lv overeenkomend zn-pd bij daad- en daderwoord
lv-ww	= overgankelijk ww
lw	= lidwoord
mv	= meewerkend voorwerp; meervoud
'mv'	= met mv overeenkomend bwbn-pd
„mv"	= met mv overeenkomend zn-pd bij daad- en daderwoord
nw deel	= naamwoordelijk deel van het gezegde
nabep.	= nabepaling
nevensch.	= nevenschikkend
onbep.	= onbepaald
ond.	= onderwerp
„ond."	= met ond. overeenkomend zn-pd bij daad- of daderwoord
onpers.	= onpersoonlijk
overtr.	= overtreffende
ow	= onbepaalde wijs
p	= persoon
par.	= paradigma('s)
pers.	= persoonlijk
pd	= patroondeel
pp	= patroonplaats
pv	= persoonsvorm
pv-Δ	= Δ waarop persoonsvorm volgt
pv-zin	= zin waarvan een pv deel is of kan zijn
rangtw	= rangtelwoord
staartbep.	= staartbepaling
stell.	= stellende
stof-bn	= stoffelijk bn
stof-zn	= stoffelijk zn
td	= tegenwoordig deelwoord
td-p	= td-patroon
tu	= tussenwerpsel
tw	= telwoord
tw-p	= telwoord-patroon
tw-pd	= telwoord-patroondeel
uitg.	= uitgesloten
uitr.	= uitroepend
vd	= voltooid deelwoord
verb.	= verbindend
vergr.	= vergrotende
verond.	= veronderstellende
vn	= voornaamwoord;voornaamwoordelijk
'vn'	= 'voornaamwoord'
vn-p	= vn-patroon
vn-pd	= vn-patroondeel
vn-bw	= voornaamwoordelijk bijwoord
voorbep.	= voorbepaling
voorw.	= voorwaardelijke
vra.	= vragend(e)
vv	= voorzetsel-voorwerp
'vv'	= met vv overeenkomend bwbn-pd
„vv"	= met vv overeenkomend zn-pd
vw	= voegwoord;voegwoordelijk
vw-p	= voegwoord-patroon
vw-pd	= voegwoord-patroondeel
vz	= voorzetsel
vzaz	= woord dat voor- of achterzetsel kan zijn
vzaz-p	= vzaz-patroon
vzaz-pd	= vzaz-patroondeel
wens.	= wensende
wkd.	= wederkerend
wkg.	= wederkerig
ww	= werkwoord;werkwoordelijk
ww-p	= ww-patroon
ww-pd	= ww-patroondeel
ww-pp	= ww-patroonplaats
zelfst.	= zelfstandig
zn	= zelfstandig naamwoord
'zn'	= 'zelfstandig naamwoord'
zn-p	= zn-patroon
zn-pd	= zn-patroondeel

Ontleedtekens

Ongeveer zelfstandige taaluitingen : aanspreking
tussenwerpsel

Zinsdelen (= werkwoordpatroondelen) :
(persoonsvorm)
{onbepaalde wijs} en {voltooid deelwoord}
[niet-ww rest van het gezegde:nw deel,bvg enz.]

[*te* + ow}
[*aan het*] + {ow}
(onderwerp)
(hulpww-lv) (2.17.2.1)
lijdend voorwerp
voorzetsel voorwerp
meewerkend voorwerp
bijwoordelijke bepaling
<onderschikkend voegwoord>
voegwoordelijk bijwoord
bij een hoofdww verdubbelen we bij nadruk de gewone tekens: (( )), {{ }}, [[ ]] enz.

Zn-,'zn'-,vn- en 'vn'-patroondelen :
≤voorzetsel≥
bijvoeglijke voorbepaling
bijvoeglijke nabepaling
≤achterzetsel≥
„ond." „lv" „vv" „mv" „bw bep." (zn-patroondelen die op zinsdelen lijken)

Bwbn-patroondelen :
'bw' voorbepaling
'bw' nabepaling
'lv' 'vv' 'mv' (bwbn-patroondelen die op zinsdelen lijken)

Vw-patroondeel : voorbepaling

Vzaz-patroondeel : voorbepaling

Bij patroonspitsing zijn de vertikale ontleedtekens aan één of twee kanten gestippeld, de horizontale eindigen aan één of twee kanten in een punt (bij lv en mv) of zijn gewoon afgebroken (vv en bw bep.):

lijdend voorwerp
meewerkend voorwerp
voorzetsel voorwerp
bijwoordelijke bepaling

Enkele tekens m.b.t. patroonplaatsen:
Δ = begingroep,eerste plaats;
□ = begingroep,tweede plaats;
○ = begingroep,derde plaats;
∪ = open patroonplaats
Ø = nulteken (nul-ond.,nul-lv enz.)

Nevenschikking en bijna-nevenschikking: ‖en ‖‖en ‖
+ (*als* na stell. of vergr. trap)
→ kopbepaling
← staartbepaling

Bij de bindvolgorde: → 'maakt het nu volgende patroondeel mogelijk'.

Hoofdstuk 1

Doel, voorwerp en indeling van de taalbeschrijving

1.1. Doel

De taalbeschrijving heeft als doel:
a. alle taalfeiten inventariseren;
b. nagaan of ze een ordening vertonen, en zo ja, welke;
c. proberen te achterhalen of een deel van die ordening hierin bestaat dat we het oneindige aantal konkrete taaluitingen kunnen herleiden tot een beperkt aantal abstrakte elementen, met regels voor konkretisering.

1.2. Voorwerp: taal en tekst

Taal is in eerste instantie de verzameling van gestruktureerde geluiden waarmee mensen kommuniceren. *Tekst* is in eerste instantie de verzameling symbolen die die geluiden vastleggen. Bij kultuurvolkeren zijn taal en tekst heel sterk verbonden, en beïnvloeden ze mekaar wederkerig. Teksten leiden daar min of meer een zelfstandig leven, en bevatten een aantal elementen (bv. *indien*, *echter*) die in taal niet bestaan.
Het studieobjekt van dit boek is *taal*; dat ligt voor de hand omdat die primair is boven de tekst (al denken leken meestal het omgekeerde). De tekst geeft taal soms *goed* weer, bv. als (bij een letterspelling) aan elk foneem één letter beantwoordt en altijd dezelfde letter, en als elk woord duidelijk begrensd wordt, bv. met een spatie wit of met een leesteken.
Maar soms gebeurt dat *verkeerd*:zo zijn in moderne Nederlandse teksten *hei* en *hij* twee verschillende spellingen voor eenzelfde foneemgroep, net als *nog* en *noch*. Zo spellen we scheidbare ww's soms eenwoordig, dus zijn bv. *opkopen* en *inslaapt* foute spellingen. Bij het ontleden moeten we daaraan denken:*op* en *in* zijn niet-ww rest, *kopen* pv of ow, en *slaapt* pv.
Wél helpt de tekst mee om ons de taal bewust te maken, natuurlijk vooral bij visuele mensen. Ook neemt de taal woorden uit de tekst over, vooral op gebieden waartoe de taal van nature zelden „reikt":wetenschap en kunst bv.
De taalbeschrijving in dit boek heeft met name het idiolekt van de schrijver tot voorwerp:het enigste objekt waarover die altijd volledig beschikt. Kleine botsingen met andere idiolekten kunnen daar het gevolg van zijn, maar diskussies over grensprobleempjes van het ABN horen hier niet tuis; het doel is om een techniek te ontwikkelen van taalbeschrijving, en die is in beginsel op alle ABN-idiolekten van toepassing.

1.3. Indeling van de taalbeschrijving

Die volgt vanzelfsprekend die van de taal zelf. Wat zijn daarin de belangrijkste elementen? Traditioneel:zinsgroepen, zinnen, zinsdelen, woorden, morfemen, fonemen en klanken.
Betekenisloos (en dus *een*vlakkig) zijn fonemen en klanken, en - bij sommige morfeemdefinities - ook sommige morfemen (bv. de *t* van *loopt*, *kijkt* enz.). Alle andere elementen hebben betekenis:ze hebben dus een betekenaar- en een betekenisvlak, en zijn dus *twee*vlakkig. Zonder die kombinatie klank/betekenis is er geen

taal:de tweevlakkige elementen staan dus centraal in de taalbeschrijving. Daaronder zijn in eerste instantie het *woord* en de *zin* erg belangrijk; het woord omdat het de grootste eenheid is in de morfologie (z'n kleinste eenheid - het morfeem - was immers een woord*deel*) en de kleinste in de syntaksis. Zo krijg je het volgende schematische overzicht van de taalbeschrijving:

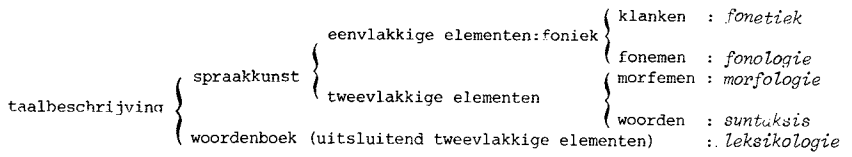

Omdat we ons verder in dit boek uitsluitend met syntaksis bezighouden, bespreken we nu eerst kort de verdere indeling van de andere onderdelen:foniek, morfologie en leksikologie.

1.3.1. Foniek

Foniek is de verzamelnaam voor *fonetiek* (='klankkunde') plus *fonologie* (='foneemkunde'). Je kunt taal mechanisch in een oneindig aantal klanksegmenten verdelen maar het ontledende oor onderscheidt daarbinnen bepaalde kernen. In het segment *niet veel* ([nitfe.l]) zijn dat er zes. Die kernen noemen we wel spraakklanken; ga je dáárvan uit, dan kun je spreken van klankvarianten bepaald door omgevende klanken:in *fee* ([fe.]) heb je een anders gekleurde [e.] als in [fe.l]. (Onze notatie is dus niet nauwkeurig.)
Sommige klankomgevingen sluiten bepaalde klankoppositities zelfs uit:na een [t] kun je bv. geen [v] of [z] krijgen: *met Friezen* en *met vriezen* klinken precies gelijk: [mɛt'frizə] . Maar als er geen klank voorafgaat, of een klinker, of [n, m, ŋ, r, l, j] , dan is die oppositie [f,v] of [s,z] heel goed hoorbaar:*door Friezen, door vriezen* [do.rfr'i.zə, do.rvr'i.zə] . De opponeerbare klanken van een geïsoleerd uitgesproken woord noemen we *fonemen*. Het zijn dus klankabstrakties. In de fonologische spelling onderscheiden we /mɛtfr'i.zə/ en /mɛtvr'i.zə/ dus wel degelijk. Nogmaals:fonetiek en fonologie hebben geen enkele relatie met betekenissen.

1.3.2. Morfologie

Het kleinste element heet *morfeem:*als je vasthoudt aan tweevlakkigheid in de definitie, dan luidt die:een morfeem is een tweevlakkig woorddeel. Een woord dat je niet in morfemen kunt ontleden is *ongeleed* (bv. *sleutel*), een woord dat wel morfemen bevat heet *geleed:kastdeursleuteltjes* bv. Dat bestaat uit de volgende morfemen:

kastdeursleuteltje- + -s
kastdeur- + -sleuteltje of:kastdeursleutel- + -tje
sleutel- + -tje kastdeur- + -sleutel
kast- + -deur kast- + -deur

(Neem je ook met eenvlakkigheid genoegen, dan is *loopt* geleed:*loop*- ('met benen voortbewegen') + -*t* (geen betekenis); anders is het natuurlijk ongeleed.)

Er is een stuk grammatikale en een stuk leksikologische morfologie (we lopen dus even vooruit op het volgende nummer:leksikologie):het eerste noemen we woord*vormleer*, het tweede woord*vormingsleer*.
Onder de woordvormleer vallen bv. meervoudsvormen, naamvalsvormen, trappen van vergelijking:

twee *vaders* (*vader*- 'voortbrenger' + -*s* 'niet één eksemplaar')
vaders jas (*vader*- 'voortbrenger' + -*s* 'z'n/d'r')
grootst (*groot*- 'veel lengte enz. hebbend' + -*st* 'andere overtreffend)

De term *woordvormleer* suggereert dat „*één* woord" zich voor kan doen onder verschillende schijngestaltes zoals bv. de maan schijnbaar vol, half, sikkelvormig en totaal afwezig kan lijken.
Daartegenover staat de woord*vormingsleer* die de verhouding bespreekt tussen *ver-*

schillende aparte woorden: *diep/ondiep/diepte/ondiepte*. Bij woordvorming kan de woordsoort gelijk zijn (*diep/ondiep* zijn allebei bwbn), maar ook verschillend: *diep* bwbn/*diepte* zn.
Ook bij woordvorming gaat het altijd om vergelijking van twee of meer woorden die *naast* mekaar bestaan en niet om een woord dat (vroeger) gevormd is *uit* een ander, dus niet om *na* mekaar bestaan.
Bij de geleding van *dieptetjes* in *dieptetje-* + *-s* zitten we in de woordvormleer, bij die in *diepte-* + *-tje* in de woordvormingsleer, net als bij die in *diep-* + *-te*.

De woordvormleer bestaat weer uit ***verbuiging*** (grammatikale morfologie binnen zn en bwbn) en *vervoeging* (grammatikale morfologie binnen het ww). Zo horen *grotere* (geleed bwbn) en *kinderen* (geleed zn) dus binnen de verbuiging en *stofzuigde* binnen de vervoeging. (Afgezien daarvan heb je natuurlijk de geleding *stof-* + *-zuig* die bij de woordvorming tuis hoort.)
De woordvormingsleer kun je indelen door een vergelijking met gelijkluidende en gelijkbetekenende woorden in een onderdeel *samenstellingen* 'woorden die bestaan uit morfemen met een pendant onder de woorden' en *afleidingen* 'woorden die deels bestaan uit morfemen zonder zo'n pendant'. *Kastdeursleutel* (*kastdeur* en *sleutel*) is dus een samenstelling, *sleuteltje* (het woord *tje* bestaat niet) een afleiding, net als *ondiep* (het woord *on* bestaat niet). *On-* heet *voorvoegsel* en *-tje achtervoegsel*.
Een speciaal soort afleiding is de samenstellende afleiding: daarvan spreken we als we na wegneming van een achtervoegsel (bv. in *driewiel- -er*) niet iets overhouden dat een pendant heeft onder de woorden: het woord *driewiel* bestaat niet. Maar de woorden *drie* en *wiel* bestaan wél.
Schematisch ziet de indeling van de morfologie er dus als volgt uit:

- woordvormleer (buiging)
  - verbuiging
    - *jongen/jongens* (zn)
    - *klein/kleinst* (bwbn)
  - vervoeging
    - *pak/pakte/gepakt* (ww)
- woordvormingsleer
  - samenstelling *kastdeur* (*kast* + *deur* zijn woorden)
  - afleiding
    - gewone afleiding
      - *ondiep* (*on* is geen woord)
      - *diepte* (*te* is in deze betekenis geen woord)
    - samenstellende afleiding
      - *driewieler* (*er* is geen woord; *driewiel* is geen woord, *drie* en *wiel* zijn het wel)

Er zijn grote problemen binnen de morfologie: op het betekenaarvlak kun je discussiëren over de vraag of bv. een sterke 2e hoofdvorm geleed is of niet (*bleef, kreeg, steeg* t.o. *blijf, krijg, stijg*), ofwel of je in *lengte* (*lang-* + *-te*?) van een geleed woord mag spreken; op het betekenisvlak bv. over de vraag of *toezicht, opzicht* en *inzicht* geleed zijn, en zo ja, of ze het in dezelfde mate zijn.
Maar met die kwesties houden we ons in dit boek niet bezig.

1.3.3. Leksikologie

De leksikologie (*leksikon* = 'woordenboek') ordent de woorden bij zeldzame uitzondering naar betekenis, en bijna altijd naar de spelling van de betekenaarhelft, nl. alfabetisch, dus letter voor letter. Bij homonymie met woordsoortverschil (bv. *vlak* zn en *vlak* bwbn) geeft het woordenboek twee aparte lemma's ('kopjes'), bij homonymie binnen één woordsoort meestal eveneens twee lemma's, bv. *banket* 'eetpartij' en *banket* 'gebak'. Soms begaat een woordenaar daarbij een fout door rekening te houden met een gelijke etymologie ('woordafleiding'): *bank* 'rustplaats' en *bank* 'geldhandelsgebouw'.
Verder geeft het woordenboek bij woorden die daarvoor in aanmerking komen („die een morfologische waarde hebben", „met bepaalde morfemen uitgebreid kunnen worden") enkele morfologische biezonderheden (meervouds- en verkleinings-uitgang), en soms ook enkele syntaktische biezonderheden: genus bij zn's (m, v, o), het type bij ww's (overgankelijk/onovergankelijk) enz.
In een zeldzaam geval bevat het zelfs grote stukken syntaksis: zo geeft het *WNT* (XVIII, 410vv) onder *van* bv. een uitgebreide beschrijving van het syntagma *een schat van een kind*.

Omgekeerd geeft een spraakkunst soms bij gesloten woordsoorten ('woordsoorten met maar een beperkt aantal leden, bv. vn's, vzaz's') alfabetische lijsten van die leden:zo bv. de *ANS* 624vv. Je vindt dus soms een stukje spraakkunst in een woordenboek en een stukje woordenboek in een spraakkunst.

1.4. Syntaksis

Omdat het woord - zoals gezegd - de grootste eenheid in de morfologie is en de kleinste in de syntaksis, is het goed om nu een paar grensproblemen te bespreken (natuurlijk niet die waarbij een foute spelling oorzaak van verwarring is:zie 1.2.).
Ik noem twee soorten gevallen.

a. de grens tussen woord en *woordgroep* is onscherp:

ten behoeve van de kleuterschool (vz-uitdrukking)
te gek om los te lopen (*te* is par.-loos en er kan niks tussen *te* en *gek* enz.)

b. er is een relatie tussen een *woorddeel* (morfeem) en een of meer woorden:

een *rot*knoop om aan te zetten (*rot om aan te zetten*)
een *bid*dag tot het licht (*bidden tot het licht*,en niet *dag tot het licht*)

Syntaksis is het stuk taalbeschrijving dat zich bezig houdt met verbindingen van woorden tot grotere eenheden (oftewel *syntagma's*) en van zulke eenheden tot nóg grotere enz. Dat is een benaderende definitie die werkt van klein naar groot.
Je kunt ook het omgekeerde doen, en werken van groot naar klein, dus vanuit het syntagma. Een syntagma is elke meerwoordige zin, elk meerwoordig zinsdeel, zinsdeelstuk enz.
Een voorbeeld:

1.(die kastdeursleuteltjes die daar liggen) (piepen en knarsen) tegenwoordig in het slot
2.(die kastdeursleuteltjes die daar liggen)
3. die daar liggen
4. (piepen en knarsen)
5. in het slot

Voorbeeld 1 is een meerwoordige *zin* en dus een syntagma, voorbeeld 2, 4 en 5 zijn meerwoordige *zinsdelen* en dus syntagma's, voorbeeld 3 is een meerwoordig *zinsdeelstuk* en dus een syntagma. Het hele voorbeeld bevat dus in totaal 5 syntagma's.
Geen syntagma zijn hier dus bv. *daar liggen* of *het slot*:de syntagmagrens valt samen met die tussen syntagmadelen (al klinkt dat wat paradoksaal).
Konkrete syntagma's kun je herleiden tot een beperkt aantal vaste types. Afgezien van nevenschikkingen zijn dat in hoofdzaak de volgende die we *patronen* noemen:

1.*ww-patroon* :syntagma waarvan de delen (kunnen) zijn pv,ow,vd,*te* + ow,*aan het* + ow, ond.,lv,mv,vv,niet-ww rest,bw bep.,vw;
2.*zn-patroon* :syntagma waarvan de delen (kunnen) zijn vzaz,voorbep.,zn,nabep.;
3.*bwbn-patroon* :syntagma waarvan de delen (kunnen) zijn voorbep.,bwbn,nabep.;
4.*vw-patroon* :syntagma waarvan de delen (kunnen) zijn voorbep. en vw;
5.*vzaz-patroon* :syntagma waarvan de delen (kunnen) zijn voorbep. en vzaz.

In 1.4.4.1. komen we hierop terug.
De syntagma's van de vijf types zijn dus tegelijk ook patroon, maar *knarsen en piepen* is geen patroon maar wel een syntagma:het is een ww-patroondeel.

1.4.1. Leksikologische betekenaar en betekenis

In *een kom water* vinden we het woord *kom*. De spelling gebruikt drie letters om het vast te leggen: *k* + *o* + *m*, en aan elk van die letters beantwoordt in dit geval één klank: [kɔm]. Die klanken vormen samen de *hoor*bare helft van het woord; dat is de *betekenaar*.
Maar er is ook een *on*hoorbare helft aan dat woord: de *betekenis*:'halvebol-achtig vaatwerk met voet'. Die spellen we niet. Wie dus geen ABN kent, kan die betekenis noch uit de klanken [kɔm], noch uit de letters *kom* afleiden. Omdat de twee helften van de ABN-woorden onafscheidelijk in z'n geest verbonden zijn, heeft een ABN-spreker genoeg aan het waarnemen van de betekenaar, om de betekenis te kennen, zoals een Rus aan diezelfde betekenaar de betekenis 'kluit' verbindt.

Schematisch:

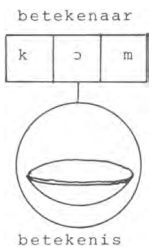

Je hebt dus het woord *kom*, de betekenaar *kom*, de betekenis 'kom' (tussen Engelse komma's), maar ook een kom uit de werkelijkheid. De betekenis 'kom' kun je niet meten of wegen, maar een kom uit de werkelijkheid wél. Met behulp van die betekenis 'kom' kun je naar een oneindig groot aantal werkelijke kommen verwijzen. Dat is een groot gemak:als je voor elke konkrete kom een apart woord nodig had, zou de taal niet meer kunnen funktioneren met die duizenden „eigen"-namen. Beperking is **meesterschap.**
Met betekenissen (helften van woorden dus) trekken we grenzen door de dingen uit de werkelijkheid:een aantal voorwerpen noemen we geen *kom*, maar *schaal* of *bord* of *kop*.
Met een betekenis kun je ook verwijzen naar dingen die in werkelijkheid helemaal niet bestaan:'elfje' of 'kabouter' doen dat bv. Dat je „ergens een woord voor hebt" betekent dus absoluut niet, dat er iets in de werkelijkheid aan zo'n woord moet beantwoorden.

1.4.2. Grammatikale betekenaar en betekenis

De hoorbare helft van een woord (z'n *betekenaar* dus) omvat meer als enkel een stel klanken. Je hebt hetzelfde klankgeheel in:

mijn boek | *uit* de buurt | *kom* je die *kom* halen
die *mijn* | ik *uit* | *kom*

Toch zijn de homoniemen *mijn/mijn,uit/uit* en *kom/kom* syntaktisch verschillend; dat blijkt uit verschillen in *verbindbaarheid* en in *vervangbaarheid*:

mijn boek | *uit* de buurt |
jouw | *in* |

die *mijn* | ik *uit* me moeilijk | *kom* je die *kom* halen
jas | *beweeg* | *kun* *bak*

Dat verschil in verbindbaarheid van woorden in bepaalde omgevingen heet verschil in *grammatikale waarde*. Het komt vaak overeen met verschil in woordsoort:het *mijn* (*m'n*, *jouw* enz.) dat je vóór *boek* (*mijn*, *jas* enz.) kunt zetten heet bez. vn, het *mijn* dat je na *die* (*m'n* enz.) daarmee kunt verbinden heet zn.
Natuurlijk hebben ook syntagma's grammatikale waarde:zo kan *m'n boek* als ond. een verbinding aangaan met een pv als *ligt* en als lv een met een pv als *leggen; uit de buurt* kan geen van die twee verbindingen aangaan, maar wél kent het als bw bep. een verbinding met bv. *kwam* of als bv nabep. met een zn als *kind*:

(hij)(kwam) *uit de buurt* | een kind *uit de buurt*

De grammatikale waarde van een woord of syntagma blijkt in beginsel nooit aan dat woord of dat syntagma zelf. Zo is aan *kom* op zichzelf z'n grammatikale waarde niet af te lezen. Die blijkt alleen uit konkrete verbindingen, zoals *de kom is van de tafel gevallen* naast *kom jij maar es hier*. Omgevende woorden en syntagma's bepalen dus de grammatikale waarde. Die waarde is waarneembaar en hoort daarom bij de *betekenaar*.
Maar die waarde heeft bovendien een *betekenis*. Om dat te laten zien, is een ander voorbeeld duidelijker: dat van de pv *kom* in een geb. wijs:

(*kom*) (jij) maar in de kamer
(*slaap*)
(*werk*)
(*knutsel*)
(*studeer*)

Onder *kom* staan een stel woorden die het kunnen vervangen. Ze vormen een *rij* en be-

tekenen gedeeltelijk telkens wat anders:*kom* is 'zich bewegen naar', *slaap* 'regelmatig terugkerend bewustzijnsverlies' enz. Zulke verschillen vermeldt het woordenboek oftewel het leksikon. Ze zijn de *leksikologische* betekenis. Die *verschilt* van woord tot woord.
Maar daartegenover staat een betekenis-*overeenkomst* tussen de woorden van de rij: allemaal betekenen ze 'moeten'. Dat gemeenschappelijke element heet de *grammatikale betekenis*, het grammatikale deel van de totale betekenis dus.
Die is bv. bij *kom*:'je moet' (grammatikaal deel:eigen aan de hele rij) + 'je bewegen naar' (leksikologisch deel:eigen aan dit lid van de rij alléén). - Schematisch:

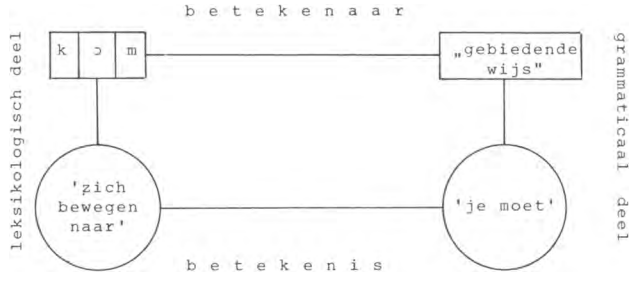

Patronen bestaan dus uit delen (woorden of kleinere patronen); elk woord (en ook elk patroon) heeft een tweevlakkig leksikologisch én grammatikaal deel. Dat laatste maakt syntaktische relaties mogelijk.

1.4.3. Vier soorten syntaktische relaties

Er zijn vier soorten syntaktische relaties:we beschrijven ze in de onderdelen syntagmatiek binnenbouw, syntagmatiek buitenbouw, paradigmatiek binnenbouw en paradigmatiek buitenbouw.

1.4.3.1. Syntagmatiek

Syntagmatiek is het onderdeel van de syntaksis dat „horizontale" relaties bestudeert. Binnen het Δ kan als ond. een zn-p staan met de volgende omvangen:

```
die ene mooie geschilderde houten molen van jou die daar staat
die ene mooie geschilderde houten molen van jou
die ene mooie geschilderde houten molen
die ene mooie geschilderde       molen
die ene mooie                    molen
die ene                          molen
die                              molen
die     mooie                    molen
die           geschilderde       molen
die                      houten molen,enz.
```

Het ligt voor de hand om al die gevallen al meteen te bundelen als „varianten" van één konstante. Je kunt dat formuleren als:„in *die molen* zijn *ene, mooie, geschilderde* enz. toevoegbaar", maar ook als „in *die ene mooie geschilderde houten molen van jou die daar staat* zijn *ene, mooie, geschilderde* enz. weglaatbaar". Dat komt op hetzelfde neer, al heeft de laatste formulering een groot praktisch belang:in een patroon van maksimale grootte (abstrakt patroon:zie bv. 2.1.) kun je beter alle mogelijkheden overzien: de onweglaatbaarheid van *die* bv., z'n speciale relatie tot *molen* (genusaanduiding) enz.

1.4.3.1.1. Plaats en relatie:tijd- en bindvolgorde

Ons spreken verloopt in de *tijd*:de woorden en dus ook de patroondelen hebben daarom een onderlinge volgorde in de tijd:de *tijd*volgorde. Daarbinnen hebben woorden en patronen een bepaalde plaats: hun plaats in de tijdvolgorde.
Die plaats is één van de middelen waardoor we hun relatie(s) met andere elementen vinden, maar daarnaast zijn er andere:morfolgische eigenaardigheden, woordvormen enz. In het volgende voorbeeld is de relatie van *Jan* (ond.) tot *zal* (pv) gelijk, maar de pv heeft twee verschillende plaatsen:

```
     (zal)(Jan) vanavond in ons restaurant om half acht met z'n vrouw soep       {eten}
<als>     (Jan) vanavond in ons restaurant om half acht met z'n vrouw soep (zal) {eten}
```

Het gaat in de taal natuurlijk om de relaties; dus zijn die ook in de taalbeschrijving het belangrijkst. We kunnen daar in een aantal gevallen eveneens een volgorde van vinden en die schematisch afbeelden; zo bv. bij *Jan*, *zal* en *eten* in het voorbeeld van zoëven:

(Jan) → (zal) → {eten}

Jan maakt *zal* mogelijk, en *zal* maakt als hulpww van de ow het woord *eten* mogelijk. Die volgorde heet *bind*volgorde; het ond., de pv, de ow enz. hebben ook daarin natuurlijk een plaats. In 1.4.5 gaan we dieper op dat verschil in.

1.4.3.1.2. Plaatseigenaardigheden

Je hebt relatieve en (min of meer) absolute plaatseigenaardigheden. Je kunt zeggen: „Wim zit altijd naast Kees" (relatief). Waar het koppel in de klas zit, doet er dan niet toe. Maar je kunt ook zeggen: „Wim zit op de voorste bank rechts van de middelste rij" (min of meer absoluut).
Zo kun je zeggen: „In de middengroep staat het zn-p als plat mv altijd vóór het zn-p als lv" (relatief) of: „Een *wie*-zin als ond. staat altijd op het Δ" (absoluut).
Voor absolute plaatsvastheid zijn de abstrakte patronen natuurlijk het beste referentiekader.
Sommige patroondelen hebben maar één plaats in het abstrakte patroon: zo bv. *die/dat* in het abstrakte zn-p; andere zijn twee- of meerplaatsig, bv. *ook* in het abstrakte zn-p: *ook Jan* en *Jan ook*, of bw bep. als *morgen* dat in het abstrakte ww-p drieplaatsig is:

morgen (kan) (ik) d u s {komen}
d u s (kan) (ik) *morgen* {komen}
d u s (kan) (ik) {komen} *morgen*

Soms kan of moet één patroondeel op meer als één patroonplaats staan (splitsing: zie 1.4.4.4):

morgen om half acht (kan) (ik) {komen} (ongesplitst)
morgen (kan) (ik) *om half acht* {komen}
om half acht (kan) (ik) *morgen* {komen} (gesplitst)
(i k) (kan) *morgen* {komen} *om half acht*

Hier spreken we van *splitsbaarheid*, omdat er een ongesplitste naast een gesplitste variant bestaat; dat is natuurlijk een variant van *plaatsbaarheid*. Soms ontbreekt die ongesplitste variant:

die kisten die dicht gespijkerd zijn sinaasappels (uitg.)
die kisten sinaasappels *die dicht gespijkerd zijn*
" zn
" zn

1.4.3.1.3. Versmeltingen

Een aantal vn's, 'vn's' en 'zn's' hebben een speciale syntagmatische relatie tot zn's plus hun voorbepalingen:

tot vlak bij *die grote blonde monteur* daar met z'n rooie overal
tot vlak bij *h e m* daar met z'n rooie overal

Hem verhindert realisering van *die*, *grote*, *blonde* en *monteur*: het blokkeert die. *Hem* noemen we daarom lid van een *versmelting*: de genoemde woorden zijn in *hem* versmolten. *Hem* heeft in hoofdzaak dezelfde grammatikale waarde als *die grote blonde monteur*.
De meeste syntagmatische relaties duiden we aan met tekens of letters.
Drie opmerkingen over het gebruikte ontleedsysteem:
1. Syntagmatische relaties laten gradaties zien van allerlei aard. Vanwege typografische beperkingen kun je niet voor elk daarvan aparte ontleedtekens maken. Zo kun je bij een halfvaste uitdrukking als *z'n best* of *op z'n gemak* de vraag stellen of je *z'n* met de pijl van de voorbep. moet ontleden of niet. De ontleedtekens moeten dus op bepaalde punten tekort schieten.

2. In beginsel ontleden we alle patronen in samenstellende delen (dus geen delen van delen), en op dezelfde regel („op hetzelfde vlak"). Dat is een praktische oplossing die niet mag suggereren dat de relaties „lineair" zijn. Op twee punten heb ik nu al een uitzondering gemaakt:

a. in ww-p's met *horen, voelen, zien* en één type *laten* en *vinden* als hulpww van de ow; daarin gebruik ik een tussenvlak voor de groep zinsdelen rondom het hoofdww:

(ik) (zag) (Jan) gister met een pop {spelen} (tussenvlak)

b. in zn-p's waarbinnen splitsbaarheid een hiërarchie binnen nabep. aanwijst:

(dat) (zal) [de koning van Spanje ; {zijn} : die de Nederlanden bezet hield]
„k „ e „r „ n
„ zn

Uitg. is:

[de koning ; {zijn} : van Spanje die ...] (uitg.)

3. Gelijke tekens (bv. voor bw bep. of voor bv of 'bw' voor- of nabep.) mogen vooral niet suggereren dat we alle bw bep., alle bv voorbep. enz. over één kam moeten scheren. Het is enkel een praktische, typografisch haalbare oplossing.

1.4.3.2. Paradigmatiek

In 1.4.3.1 hebben we een aantal konkrete patronen gebundeld die „horizontaal" (dus syntagmatisch verschilden. We hebben dat gedaan door te verwijzen naar een syntagmatisch „maksimaal" patroon, een abstrakt patroon, waarvan die konkrete enkel gedeeltelijke realiseringen zijn, varianten dus.
We gaan nu op een tweede manier bundelen, nl. „vertikaal"; ik herhaal een voorbeeld uit 1.4.2:

(*kom*) (jij) maar in de kamer
slaap
werk
knutsel
studeer

Kom, slaap enz. hadden in hoofdzaak dezelfde grammatikale waarde, maar ze verschilden leksikologisch, hebben we gezien. In beginsel kunnen die woorden uit dat vertikale rijtje mekaar vervangen; zo'n rijtje heet een *paradigma*. De relatie tussen die woorden (beter: par.-leden) bestuderen we in de *paradigmatiek*.

1.4.3.2.1. Par. en rij

1. Twee par.-leden kunnen bijna nooit achter mekaar staan:

(*werk slaap*) (jij) maar in de *kamer keuken* (uitg.)

2. Wel kunnen we ze meestal in nevenschikking verbinden:

(*werk en slaap*) (jij) maar in de kamer

We komen daar in 1.4.3.2.2 op terug.
Ik heb zoëven een slag om de arm gehouden door de formulering dat par.-leden „„in hoofdzaak" **dezelfde grammatikale waarde" hebben. Ik ga dat nu konkretiseren binnen** wat ik vroeger „het *die/dat*-par." genoemd heb.
Al z'n leden hebben de onweglaatbaarheid gemeen in het type *dat dikke boek*, maar dat argument is niet zo sterk omdat andere types wél weglating kennen: aanspreking (*lieve jongen*), nw deel (*soldaat*), stof-zn's (*olie, ijzer*) enz.
In elk geval is de term „de *die/dat*-rij" beter: de betekenis is duidelijk 'alle bezetters van plaats 9 van het zn-p'.
Op het punt van de nevenschikbaarheid vertonen **de leden van die rij duidelijke** verschillen:

dit of dat boek
mijn of jouw boek

mijn of dit boek
welk of dit boek } (uitg.)

Dat hangt natuurlijk samen met relatief grote verschillen in gramm. waarde tussen

aanw. en bez. en vra. vn's; de aanw. missen de geleding van de bez. in getal, persoon en (soms) sekse, terwijl de vra. vn's zich weer door een totaal andere geleding onderscheiden.
Daarom moeten we de begrippen *rij* en *par.* scherp uit mekaar houden:een *rij* is in eerste instantie alles wat één plaats van een abstrakt patroon kan bezetten in de *tijd*volgorde, een *par.* is in eerste instantie alles wat één plaats van een abstrakt patroon kan bezetten in de *bind*volgorde: het is uiteraard dus een relationele groep. (Rij : rijkunde : rijkundig = par. : paradigmatiek : paradigmatisch.)
Er zijn allerlei mogelijkheden:
1. de zn-rij is waarschijnlijk in z'n geheel identiek met het zn-par.;
2. de *die/dat*-rij bevat een aantal par.:dat van het bez. vn, de groep *'n/Ø* + *geen* + *zo'n* enz. + *wat voor 'n* enz.;
3. de rij van het □ bevat twee par.:dat van de pv's en dat van de gramm. vw's;
4. de rij van het ○ bevat maar een déél van een par., nl. van het ond.-par.;
5. de rij van de ww eindgroep, nummer 4 bevat een heel par., nl. het pv-par.
Je kunt je zelfs afvragen of pers. + bez. vn als „ond." (zie 3.8.1) niet één par. vormen; vgl.:

je reis
die reis *van je*

De bez. vn's vormen hier relationeel (dus in de bindvolgorde) een aanvulling met (*van* +) pers. vn's:ze hebben dezelfde gramm. waarde en sluiten mekaar binnen dezelfde omgeving uit:

je reis *van me* (uitg.)

Ook hier moet nog veel nieuw onderzoek gebeuren.

1.4.3.2.2. Geledingen binnen paradigma's en binnen rijen

A. Een par.-lid kan een abstrakt patroon zijn (soms eendelig gerealiseerd)

We gaan uit van *mooier* in het voorbeeld:

een *mooier* boek

Je kunt dat opvatten als lid van een bwbn-par., onderafdeling vergr. trap:*leuker, kleiner, groter, vervelender* enz. Het lijkt alsof dat par. zn-pd is.
Maar in werkelijkheid kun je *mooier* (met behoud van al z'n eigenschappen) uitbreiden tot:

een *wat mooier* boek
een *heel wat mooier* boek
een *heel wat mooier* boek *als dat van jou* enz.

Mooier was m.a.w. in het eerste voorbeeld een eendelige realisering van een bwbn-p, en het hele par. *mooier* (*leuker*, enz.) was ook daar geen zn-pd maar bwbn-pd.
Het bwbn-p is dus in z'n geheel lid van het abstrakte zn-p, niet het bwbn-par. alleen.
Iets dergelijks geldt natuurlijk bij een nevenschikking als bv. *mooier en groter* in:

een *mooier en groter* boek

Dat syntagma is de vertegenwoordiger van de nevengeschikte kern van één bwbn-p, zoals *mooier en iets groter* de vertegenwoordiger is van twee realiseringen van het abstrakte bwbn-p:

een *mooier en iets groter* boek

Nog anders gezegd:bij het begrip *abstrakt patroon* hoort het vermogen tot teoretisch oneindige nevenschikbaarheid.
Hier is dus één abstrakt patroon zn-pd. Dat ene patroon vormt als het ware het par.

B. Geledingen binnen een par.:het ond.-par. bestaat uit twee (abstrakte) patronen

Een (abstrakt) zn-p is gedeeltelijk gerealiseerd in het volgende ond.:

(*dat hele mooie boek*) (is) vanzelfsprekend [een stuk duurder]

Hoe je nu binnen dat abstrakte zn-p realiseringen verandert, je kunt van het geheel nooit een ww-p maken (wél van de nabep. natuurlijk):

(dat boek *dat je daar ziet*) (is) ....

Om tot dat ww-p te komen moet je dus het zn-p in z'n geheel vervangen (vgl. 1.4.4.3):

(*wat je daar ziet*) (is) vanzelfsprekend [een stuk duurder]

Vanuit het zn-p als ond. is de relatie tot het ww-p als ond. een zaak van paradigmatiek buitenbouw:het hele par. is als het ware „verschoven".
Het par. van het ond. (een deel van het abstrakte ww-p:bindvolgorde) bestaat dus uit twee leden:het abstrakte zn-p en het abstrakte ww-p.

C. Geledingen binnen een rij (tussen woordsoorten bv.)

Let wel:in het vorige nummer ging het om geledingen binnen een par., dus binnen een element van de bindvolgorde; nu spreken we over geledingen binnen een rij dus binnen een element van de tijdvolgorde. Ik kies de *die/dat*-rij die zoals bekend verschillende woordsoorten bevat.
Soms kunnen syntagmatische varianten ons op het spoor van zo'n geleding brengen: een voorbeeld is het verschil tussen de *die/dat*-rij binnen het ond. en die binnen het getalsond.:

(*zo'n* boek) (is) [erg waardevol]	(er) (ligt) [hier] (*zo'n* boek)
geen	*geen*
een, enz.	*een*, enz.
dit	*dit*
dat	*dat*
mijn	*mijn* (uitg.)
jouw, enz.	*jouw*, enz.

Wat in de zin links wél kan, gaat rechts niet overal. Zo ontstaat er dus een geleding tussen de groep *zo'n, geen, een* enz. en de groep *dat, dit, mijn, jouw* enz.

D. Geledingen binnen één woordsoort

Als voorbeeld kies ik het nul-ond. bij de pv-geb. wijs (een syntagmatisch element):

(wacht) (jij) maar even hier	(verbind) (jij) jezelf maar even hier
(∅)	(∅) *jezelf/uzelf*
(u)	(u) uzelf

Rechts laten verstoffelijkingen van het nul-ond. zien dat dat pers. vn, 2e persoon moet zijn (Situatieverband of een aanspreking - *Jan/meneer* - beslissen over de keus tussen *jezelf* en *uzelf*.). Links is die verstoffelijking van het nul-ond. er niet.
Het nul-ond. heeft dus de grammatikale waarde van het pers. vn, tweede pers., soms enkel-, soms meervoud, soms vertrouwelijkheids-, soms beleefdheidsvorm. Het komt daarin dus overeen met de vn's *je* en *u*, en vormt daarmee een groepje van drie.

E. Geledingen binnen één par.-lid

1. Leksikologische aanvulling

Als voorbeeld kies ik de genusaanduiding.
Twee woorden enz. vormen een aanvulling als ze:
a. dezelfde grammatikale waarde hebben (= ± dezelfde woordsoort en onderwoordsoort);
b. mekaar uitsluiten in dezelfde omgeving (= dezelfde buitenbouw of buitenbouw van buitenbouw: zie het volgende nummer).

Die en *dat* zijn een voorbeeld. Ze zijn allebei aanw. vn en verwijswoord na be-

paalde types aanloop, maar ze sluiten mekaar uit voor eenzelfde zn:

dat *boek*		dat *kop*	(uitg.)	dat *kind*		dat *man*	(uitg.)
die *boek*	(uitg.)	die *kop*		die *kind*	(uitg.)	die *man*	

Terwijl bijna alle bez. vn's met allebei die groepen zn's te verbinden zijn (met *de-* én met *het*-woorden), zijn *dat* en *die* dat dus niet. Samen hebben ze dezelfde verbindbaarheden als de meeste bez. vn's elk apart (*ons/onze* duidt wél genus aan). Daarom zijn *die/dat* samen één par.-lid; binnen dat ene lid spreken we hier dus van een aanvulling. Omdat de scheiding tussen *de-* en *het*-woorden enkel op leksikologisch toeval berust en vrijwel „onvoorspelbaar" is, gaat het hier om een leksikologische aanvulling. Hij speelt zich helemaal af binnen het enkelvoud (zo bezien zit er wel íéts grammatikaals aan). Je kunt dat schematisch voorstellen als:

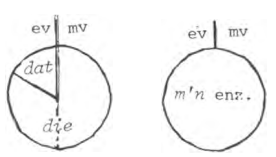

2. Grammatikale aanvulling

a. Er is geen nul-element bij betrokken

Zo'n/zulk/zulke geeft een wat ingewikkeld voorbeeld. Binnen (o.a.) stof-zn's zijn *zulk/zulke* genusaanduiders en vormen ze dus een leksikologische aanvulling:

zulk *vet*	dat *vet*
zulke *boter*	die *boter*

Die zaak blijft nu buiten beschouwing. - Maar buiten de stof-zn's zijn *zo'n/zulke* getalsaanduiders en vormen ze dus een grammatikale aanvulling (ev/mv):

zo'n *kind*	zo'n *boek*	zo'n *fiets*	(enkelvoud)
zulke *kinderen*	zulke *boeken*	zulke *fietsen*	(meervoud)

b. Er is een nul-lw bij betrokken

Het onbep. lw *een* (*'n*) kent enkel een verbinding met een enkelvoudig zn; vervangen we dat door een meervoudig, dan verdwijnt *een* (het nul-lw stellen we voor door ∅):

(ik) (heb) een mooie hond {gekocht} die nog maar drie maanden oud is
(ik) (heb) ∅ mooie honden {gekocht} die nog maar drie maanden oud zijn

De bijzin dient hier om de enkel- resp. meervoudigheid van het antecedent goed vast te leggen. - Laten we nu *mooie* en *hond(en)* weg, dan ontstaat het bekende type met het onmisbare *er*:

(ik) (heb) [er] een {gekocht} die nog maar drie maanden oud is
(ik) (heb) [er] ∅ {gekocht} die nog maar drie maanden oud zijn

Omdat *die* vanwege *zijn* meervoudig ond. en meervoudig betr. vn is, moet ook daar het antecedent meervoud zijn. Er is geen waarneembaar antecedent, maar wel de pendant van *een* vóór meervouden: het nul-lw dat zich nu via *die* duidelijk in de meervoudige bijzins-pv geopenbaard heeft. Ook tussen dat *een* (alleen voor enkelvoudige zn's of voor een weggelaten ev) en dat nul-lw (alleen voor meervoudige zn's en voor een weggelaten mv) is er dus een aanvulling. Ook *een/∅* vormen dus samen één lid van het *zo'n/zulk//zulke*-par. Schematisch:

zo'n/zulk//zulke
wat voor 'n
een/∅

Telkens opnieuw blijkt dat syntagmatiek en paradigmatiek heel nauw samenhangen: varianten binnen de een gaan heel vaak samen met varianten binnen de ander.

F. Samenvatting

1. Par. (element uit *bind*volgorde) en rij (element uit *tijd*volgorde)

Een par. kan helemaal of in delen bij verschillende rijen horen (bv. het ond.-par. in z'n relatie tot Δ, O enz.;
een rij kan uit verschillende par. bestaan (bv. de *die/dat*-rij);

2. Par.-leden

a. één woord (bv. *want* (zie 6.3);
b. een aanvulling tussen twee of meer woorden, al of niet met een nul (bv. *die/dat; een/Ø*);
c. een aantal woorden: eendelige realiseringen van nevenschikkingen (bv. *loopt, slaapt* enz.);
d. een aantal konkrete patronen: een- of meerdelige realiseringen van een abstrakt patroon (bv. *hele kleine, leukere*: een- en meerdelige realiseringen van één abstrakt patroon: het bwbn-p);
e. meer als één abstrakt patroon (bv. het ond. dat uit het abstrakte zn- plus het abstrakte ww-p bestaat).

1.4.3.3. Binnen- en buitenbouw

A. Een vergelijking

Stel: we beschrijven Nederland en z'n verhouding tot de verschillende staatkundige elementen waar het betrekkingen mee onderhoudt. Allereerst krijgen we dan z'n *binnenbouw*, d.w.z. kwesties betreffende binnenlandse zaken zoals de verhouding tussen het geheel (Nederland) en elk deel afzonderlijk (Groningen, Friesland, enz.), maar ook de verhouding tussen de delen onderling, dus tussen Groningen en Friesland, Groningen en Drente, Friesland en Drente, enz.
Op de tweede plaats krijgen we z'n *buitenbouw*, d.w.z. kwesties betreffende buitenlandse zaken zoals de verhouding van het deel dat Nederland heet met het geheel (Europa), en de verhouding tussen Nederland en andere delen zoals Nederland en Engeland, Nederland en België, Engeland en België, enz.; tussen de delen van Europa onderling dus.
Ons uitgangspunt was Nederland, en daarom waren de verhoudingen die binnen z'n *buitenbouw* ter sprake kwamen, dezelfde die, zodra Europa het uitgangspunt wordt, bij de binnenlandse Europese zaken horen. De buitenbouw van Europa behandelt dan de verhouding tussen Europa en Amerika, Europa en Azië enz. en die tussen Europa en de wereld. Zoals gezegd: de binnenbouw van Europa behandelt de verhouding van Europa tot elk deel (Europa en Nederland bv.), maar ook die tussen de delen van Europa onderling (Nederland en Luksemburg bv.).

Of een bepaalde verhouding bij de binnenbouw of bij de buitenbouw besproken wordt, daarover beslist dus het uitgangspunt van de beschrijver.
Schematisch:

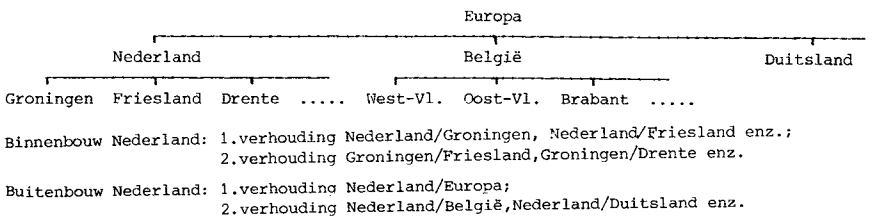

Het gaat in punt 1 dus telkens om de verhouding van een deel tot het geheel; in punt 2 telkens om de verhouding met de delen, de „kollega's". Je kunt ook zeggen,

dat het bij punt 1 telkens om een verhouding tot een hoger vlak gaat; bij punt 2 telkens om verhoudingen binnen eenzelfde vlak, om verhoudingen tot gelijkwaardige elementen.

B. Binnen- en buitenbouw in de syntagmatiek

Stel: we beschrijven het ond. in:

(*wie erg slim is*) (krijgt) [de eerste prijs] | (*dat slimme kind*) (krijgt) [de eerste prijs]
(„) [„ „] („) | —„→ ·„· → „zn

Buitenbouw: *wie erg slim is* is deel van een ww-p, en wel ond.
Het staat op de eerste plaats van dit konkrete patroon.
dat slimme kind is deel van een ww-p, en wel ond.
Het staat op de eerste plaats van dit konkrete patroon.

De buitenbouw van de twee ond. is dus in eerste instantie gelijk.

Binnenbouw: *wie erg slim is* is een *ww*-p. Het begint met *wie*,
dat in dit ww-p ond. is; het heeft een achter-pv, enz.
dat slimme kind is een *zn*-p. Het heeft geen vzaz
en geen nabepalingen, enz.

De binnenbouw van de twee ond. verschilt dus.
De buitenbouw van deze twee ond. vinden we op het eerste vlak; hun binnenbouw op het tweede.

We kunnen vervolgens ook *erg slim* beschrijven, een deel van het eerste ond.:

(wie *erg slim* is) (krijgt) [de eerste prijs]
(„) [„ „] („)
-„→ „bwbn

De buitenbouw van *erg slim* vinden we in dit geval op het tweede vlak: het is een niet-ww rest. Het staat in dit konkrete patroon vlak voor *is*, de achter-pv enz.
De binnenbouw van *erg slim* vinden we hier op het derde vlak: het is een bwbn-p.
De kern is het bwbn *slim*; *erg* is daarbij een voorbep.

C. Binnen- en buitenbouw in de paradigmatiek

Zodra een par. meer als een patroon als lid heeft (1.4.3.2.2, F2e) kun je ook van *buitenbouw* in de paradigmatiek spreken. Zo is bij het ond.-par. in ons voorbeeld het ww-p de buitenbouw in alle voorbeelden met een zn-p als ond., en omgekeerd. Want hoe je ook in *dat slimme kind dat, slimme, kind* enz. vervangt of er nieuwe voorbep. of nabep. aan toevoegt: altijd hou je een zn-p. Zulke veranderingen beperken zich dus tot de *binnenbouw*, paradigmatiek. Ze blijven binnen het *zn*-p. Pas wanneer je - zoals gezegd - dat hele patroon paradigmatisch vervangt, krijg je de *buitenbouw* in de paradigmatiek.

D. Een voorbeeld tot besluit

We kiezen het ond. in:

(*dat slimme kind*) (krijgt) [de eerste prijs]

1. Binnenbouw, syntagmatiek: zn-p
2. Binnenbouw, paradigmatiek: het par. *dat* heeft als leden *dit, het* enz., *dit of dat* enz.
   het par. *slimme*: *kleine, leuke, vervelende* enz., *kleine en leuke* enz.
   het par. *kind*: *meisje, ventje, jongetje* enz.
3. Buitenbouw, syntagmatiek: ww-pd en wel ond.
4. Buitenbouw, paradigmatiek: *dat slimme kind* (zn-p) kun je in z'n geheel vervan-

gen door een ww-p, bv. door een *wie/wat*-zin (*wie erg slim is*).

Konklusie: de grammatikale waarde van een taalelement moeten we op basis van vier relaties beschrijven.

1.4.4. Patroonindeling

1.4.4.1. Patroonindeling naar binnenbouw

1. *ww-p's*

Dat zijn patronen waarvan de samenstellende delen kunnen zijn: pv, ow, vd, *te* + ow, *aan het* + ow, ond., lv, vv, mv, niet-ww rest, bw bep. en ondersch. vw. (Een samenstellend deel is een deel dat bij een eerste ontleding van het patroon te voorschijn komt; het is dus geen „deel van een deel".)
In hoofdstuk 2 bespreken we het ww-p. - De genoemde samenstellende delen zijn niet in elk ww-p aanwezig; vgl. bv. :

```
(ik)(kom)      vandaag niet meer {kijken}
   (kom)(jij)  morgen
   (kom)
```

2. *zn-p's*

Dat zijn patronen waarvan de samenstellende delen kunnen zijn: vzaz, vzaz-p, lw, hoofd- en rangtw, bwbn, bwbn-p, zn, bv nabep. enz. In hoofdstuk 3 bespreken we het. Ook hier zijn de samenstellende delen niet in elk patroon aanwezig:

```
bij die drie kleine vorkjes
   die             vorkjes uit de eerste la
```

Onder de zn-p's vallen ook een aantal versmeltingen (zie 1.4.3.1.1):

```
a.vn-p's  :zij van hiernaast      (pers.-vn-p)
   pers.„vn
          wie van jullie          (vra. -vn-p)
   vra. „vn
          niemand van jullie      (onbep.-vn-p)
   onbep.„vn
          diegene die het weet    (bak-vn-p)
   bak   „vn
          Jan z'n boeken          (bez.-vn-p)
          „zn
          „bez. vn
b.'vn'-p's:daar achter die vaas   (aanw.-'vn'-p)
   aanw. 'vn'
c.'zn'-p's:morgenavond als je weggaat
          „'zn'
d.vzaz + ww-p:voor als je jarig bent
          „k „e „r n„
          („)[ „ ] ( „)
```

Het vzaz is een heel belangrijk zn-pd. Met behulp daarvan onderscheiden we:

ronde	zn-p's (met vzaz-par.)
schijnronde	zn-p's (met par.-loos vzaz)
platte	zn-p's (zonder vzaz)

Zie verder hoofdstuk 3.

3. *bwbn-p's*

Dat zijn patronen waarvan de samenstellende delen kunnen zijn: voorbep., bwbn en nabep. Enkele voorbeelden:

```
            te klein om waargenomen te kunnen worden
heel erg veel te klein
            groter                                  als je dacht
```

Het bwbn moet per se gerealiseerd zijn. Zie verder hoofdstuk 4.

4. *vw-p's*
Dat zijn patronen waarvan de samenstellende delen kunnen zijn: voorbep., ondersch. vw en ondersch. vw; één vw moet per se gerealiseerd zijn (op de plaats van de puntjes kunnen we bv. *de wedstrijd begonnen was* zetten):

<een klein kwartiertje voor> <dat>...
<voor> ...

Zie verder hoofdstuk 5.

5. *vzaz-p's*
Dat zijn patronen waarvan de samenstellende delen kunnen zijn: een voorbep. en een of twee vzaz's (op de plaats van de puntjes kunnen we bv. *de brug* of *de laan* invullen):

{een klein stukje onder ... door}
{een klein stukje ... door}
{onder ...
... door}

Één vzaz moet per se gerealiseerd zijn. Zie verder hoofdstuk 5.

6. *tw-p's*
Dat zijn patronen waarvan de samenstellende delen kunnen zijn: een vzaz (??), een of meer sterk beperkte voorbep. en - minimaal - een hoofdtw:

in de twintig
een dikke twintig

Ook *een stuk of twintig* is een tw-p, maar z'n voorbep. (?) *een stuk of* is verder onontleedbaar.
Hun bouw lijkt sterk op die van het zn-p; vgl. bv.:

enkele honderden (hoofdtw)
enkele tientallen (zn)

7. *td-p's*
Bij een td als kern kan zelden meer als één ander deel komen (vul bv. *kinderen* in):

hard lopend(e) ...
naar huis rennend(e)...

1.4.4.2. Patroonindeling naar buitenbouw

Ik heb de buitenbouw als tweede kriterium gekozen omdat die bij de halfzelfstandige taaluitingen ofwel verbandzinnen (punt 2 hierna) vaak erg moeilijk te bepalen is.

1. *Onzelfstandige taaltuitingen* zijn patronen die patroondeel zijn ofwel in nevenschikking verbonden zijn. De eerste groep bestaat uit:
   a. *ww*-pd's
   b. *zn*-pd's (met de onderafdelingen *vn*-pd's, *'vn'*-pd's, *'zn'*-pd's enz.);
   c. *bwbn*-pd's
   d. *vzaz*-pd's
   e. *vw*-pd's
   f. *tw*-pd's
   g. *td*-pd's
   De groep met nevenschikking (de tweede dus) delen we in naar het gebruikte type: dat met (*en*) ...*en* ... enz. tegenover het type *niet* ... *maar* ... Zie 6.1.
2. *Halfzelfstandige taaluitingen* ofwel *verbandzinnen* zijn de zinnen die niet onder 1 of 3 vallen: een restgroep dus. Een voorlopige indeling is:
   a. Zinnen (niet per se ww-p's!) die per se afhangen van iets *voorafgaands*:

   misschien de volgende week
   over een kwartiertje,als ik dan tijd heb
   ja zeker meneer

b. Zinnen die per se afhangen van iets *voorafgaands* plus iets *volgends*:

toen (U) (wij) als de bliksem [achter die kerel aan]

Dat zijn vrij zeker wél per se ww-p's, en wel een ondertype dat geen pv heeft, maar wél een voor-pv kan krijgen. Buiten- en binnenbouw hangen nu dus sterk samen.

c. Zinnen (per se ww-p's) die enkel afhangen van iets *volgends*. Voorbeelden zijn:

(kom) (je) morgen		(vra.wijs;een speciaal type ww-p)
waarom (kom(je) morgen		(vraagwoordvraag:geen speciaal type ww-p)
(i k) (loop)	vorige week [die brug over]	(speciale kombinatie 1e h en *vorige week*)

3. *Zelfstandige taaluitingen* zijn zinnen die noch door hun type, noch door een woord of een kombinatie van woorden, enig verband nodig hebben met andere zinnen of met situaties (het zijn per se ww-p's):

(Jan Pieterszoon Coen)(is)[een van de grootste Nederlanders van alle tijden]
(de tweede wereldoorlog)(eindigde) met de nederlaag van Duitsland en Japan

1.4.4.2.1. Taal- en situatieverband

De kwestie van de zelfstandigheidsgraad van een zin moeten we bezien in verband met het onderscheid tussen taal- en situatieverband. Een halfzelfstandige zin als:

daar (moet)(een schilderij){komen}

kun je laten volgen op een vorige *zin* als bv.:

in zaal 8 van ons museum (heb)(je) [een kale wand] (*taal*verband)

Maar hij past ook in een *situatie* waarbij twee mannen zwijgend door een museum lopen en zaal 8 binnengaan, terwijl iemand naar de kale wand in kwestie wijst. Ook opschriften als *Gesloten tussen 12 en 2* of *Toegang 3 gulden* op een cirkustent krijgen hun afgerondheid (hun zelfstandigheid) pas door dat verband met omgevende dingen.
Een hele speciale vorm van situatieverband kun je de *voorkennis* noemen van spreker en aangesprokene:

(jij)(werkt)de laatste tijd veel harder

Hier kan bedoeld zijn 'veel harder als daarvoor', maar ook 'veel harder als je broer'.

Samenvatting:

A.Taalverband	1.alleen met voorafgaande zin (bv. antwoordzin); 2.alleen met volgende zin (bv. vraagzin); 3.met voorafgaande én volgende zin (bv. *toen wij achter die kerel aan*;)
B.Situatieverband	1.plaatselijk (bv. museum,cirkus); 2.tijdelijk (bv. bij voorkennis).

1.4.4.3. Binnen- en buitenbouw bepalen samen een patroon

Syntagmatische bepaling van een patroon is eenvoudiger als paradigmatische, want de syntagmatiek werkt hoogstens met zes syntagma's. Aan een eenvoudig voorbeeld kunnen we zien hoe zo'n volledige syntagmatische bepaling eruit komt te zien: de binnenbouw hou ik telkens in hoofdzaak gelijk, de buitenbouw varieert. Achter elk voorbeeld staat een grove beschrijving van binnen- en buitenbouw.

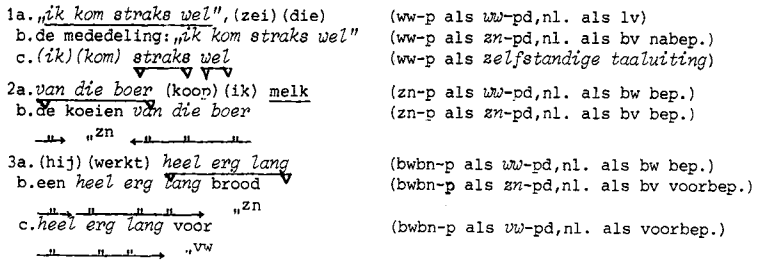
1a. „ik kom straks wel", (zei) (die)
b. de mededeling: „ik kom straks wel"
c. (ik) (kom) straks wel
2a. van die boer (koop) (ik) melk
b. de koeien van die boer
„zn
3a. (hij) (werkt) heel erg lang
b. een heel erg lang brood
„zn
c. heel erg lang voor
„vw
(ww-p als ww-pd,nl. als lv)
(ww-p als zn-pd,nl. als bv nabep.)
(ww-p als zelfstandige taaluiting)
(zn-p als ww-pd,nl. als bw bep.)
(zn-p als zn-pd,nl. als bv bep.)
(bwbn-p als ww-pd,nl. als bw bep.)
(bwbn-p als zn-pd,nl. als bv voorbep.)
(bwbn-p als vw-pd,nl. als voorbep.)

Zo kunnen we sommige traditionele begrippen in eerste instantie „vertalen" in konsekwente formuleringen die binnen- en buitenbouw beter onderscheiden:

een bw bijzin is een ww-p als *ww*-pd;
een bv bijzin is een ww-p als *zn*-pd;
een hoofdzin is een ww-p als *zelfstandige taaluiting;*
een bijzin is een ww-p als *pd* enz.

In de ontleding vinden we de buitenbouw van een element altijd een vlak hoger als z'n binnenbouw:

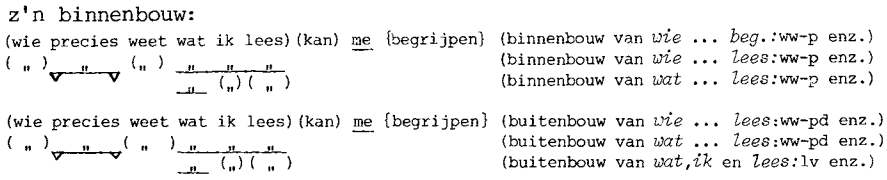
(wie precies weet wat ik lees) (kan) me {begrijpen} (binnenbouw van wie ... beg.:ww-p enz.)
(binnenbouw van wie ... lees:ww-p enz.)
(binnenbouw van wat ... lees:ww-p enz.)
(wie precies weet wat ik lees) (kan) me {begrijpen} (buitenbouw van wie ... lees:ww-pd enz.)
(buitenbouw van wat ... lees:ww-pd enz.)
(buitenbouw van wat,ik en lees:lv enz.)

Woorden hebben syntaktisch natuurlijk geen binnenbouw (wel soms morfologisch natuurlijk: gelede woorden). (De buitenbouw van *wie ... begrijpen* is zelfstandige taaluiting.)
Je kunt het ook anders formuleren en zeggen: in elk vlak vind je één of meer binnenbouwen en één of meer buitenbouwen.

1.4.4.4. Splitsing

Splitsing heb je als één patroon*deel* op meer als één patroon*plaats* staat. Zo kan bv. één *ww*-pd op meer als één *ww*-pp staan:

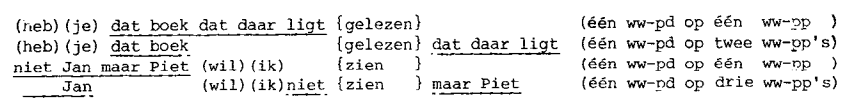
(heb) (je) dat boek dat daar ligt {gelezen} (één ww-pd op één ww-pp)
(heb) (je) dat boek {gelezen} dat daar ligt (één ww-pd op twee ww-pp's)
niet Jan maar Piet (wil) (ik) {zien } (één ww-pd op één ww-pp)
Jan (wil) (ik) niet {zien } maar Piet (één ww-pd op drie ww-pp's)

Hier bestaat naast de ongesplitste ook een gesplitste pendant. Soms ontbreekt de eerste:

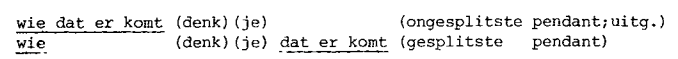

Zo kan ook één *zn*-pd op meer als één *zn*-pp staan:

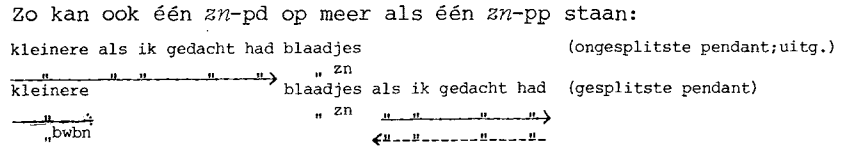

Splitsing valt half onder de buitenbouw, omdat het gesplitste patroon een groter aantal patroon*plaatsen* nodig heeft voor de splitsing. Maar het valt ook half onder de binnenbouw, omdat de gedeeltes enz. één of meer patroon*delen* bevatten.

Bij elke splitsing stellen we ons allereerst twee vragen:

1. welk patroon levert de patroon*plaatsen?*
2. welk patroon levert de patroon*delen?*

In het eerste voorbeeld leverde een *ww*-p de patroon*plaatsen*, een *zn*-p de patroon-

delen, in het laatste een *zn*-p de patroon*plaatsen* en een *bwbn*-p de patroon*delen*.

1.4.5. Trappen van abstrahering: tijd- en bindvolgorde tussen konkreet en abstrakt ww-p

Het begrip *ww-patroon* ligt al meteen op een hoog abstraktiepeil, maar dat betekent niet dat we daartoe onmiddellijk elk konkrete ww-p herleiden; we onderscheiden immers eerst ww-p's met voor- en ww-p's met achter-pv. Binnen de eerste groep kennen we bv. de pv-geb. wijs en de wens. wijs als ondertypes. Al zulke zins*types* (zie 2.3) zijn dus abstraheringen op lager peil; tussenstations op weg naar het abstrakte ww-p.
De kriteria voor die zinstypes liggen bij open of bezet zijn van bepaalde zins*plaatsen*. In dit verband moeten we nu opnieuw een duidelijk onderscheid gaan maken tussen twee verwante maar in beginsel totaal verschillende dingen: *tijd*- en *bind*volgorde.
In 1.4.3.1.1 hebben we heel kort het verschil uiteengezet tussen die twee, en laten zien dat sommige patroondelen in allebei die volgordes plaatsen hebben. Nu kun je het stukje bindvolgorde uit het voorbeeld van dat nummer ((Jan) → (zal) → {eten } uitbreiden met een aantal ww-vormen:

(Jan) → (zal) →{kunnen}→ {blijken} →[te komen} → {eten} → soep
ond. → hulpw v.d.ow → hulpww v.d.ow → hulpww v. *te* + ow → hulpww v. d. ow → hoofdww → lv

Dat grotere stuk bindvolgorde is nog niet het maksimale (dus de bindvolgorde van het abstrakte ww-p), maar het komt dichter in de buurt daarvan. Zowel de tijd- als de bindvolgorde zijn dus een deel van de abstrakte patronen, hier van het abstrakte *ww*-p.
Vanuit dat patroon bezien kunnen we regels opstellen die de realiserings-mogelijkheden van de delen ervan beperken. Zo is het hoofdww bijna altijd verplicht gerealiseerd; onder de hulpww's zijn bepaalde kombinaties mogelijk, en andere uitg.:

(hij) → (zal) → {kunnen} → {eten}
(hij) → (kan) → {zullen} → {eten} (uitg.)

De leden van de bindvolgorden in het abstrakte patroon zijn *paradigma's*, dus relationele eenheden; anders gezegd: elementen met (grotendeels) dezelfde grammatikale waarde.
De studie van de bindvolgorde staat nog maar aan het begin: we beperken ons nu in eerste instantie tot één patroon (het ww-p) en dan in hoofdzaak nog tot de ww's daarin, dus tot het *werkwoordelijke* stuk van de bindvolgorde. Daarom gaan we speciaal in het volgende hoofdstuk dieper op deze kwesties in: zie 2.1.8vv.

1.4.6. Trappen van abstrahering: het abstrakte patroon als allerhoogste trap

De eindeloze variaties binnen konkrete taaluitingen kunnen we zien als kombinaties van een beperkt aantal elementen:
A. „losse" woorden; bv. tussenwerpsels, of een par.-loos woord als *want* (zie 6.3);
B. syntagma's: 1. patronen (met gradaties van abstrahering)
2. nevenschikkingen
Volgens allerlei beperkende regels zijn die elementen te verbinden. Een voorbeeld: een patroondeel kan dezelfde bouw hebben als het hele patroon. Dat geldt altans voor het ww-, het zn- en het bwbn-p. Dat kun je vergelijken met een nestedoosje: een doosje dat bij opening twee kleine doosjes blijkt te bevatten, die elk bij opening opnieuw twee kleinere doosjes laten zien enz. Vgl.:

toen ie zag dat het waar was dat het regende toen ze tuis kwam,geloofde die alles
toen ie zag dat het waar was dat het regende toen ze tuis kwam
dat het waar was dat het regende toen ze tuis kwam
dat het regende toen ze tuis kwam
toen ze tuis kwam

bij de beste vriend van de oudste broer van die man van dat meisje met dat bruine haar
van de oudste broer van die man van dat meisje met dat bruine haar
van die man van dat meisje met dat bruine haar
van dat meisje met dat bruine haar
met dat bruine haar

heel veel minder te klein
heel veel minder
heel veel

(Dat nestedoosjes-beginsel is later *rekursiviteit* genoemd.)

Bij de patroonindeling van 1.4.4vv hebben we konkrete patronen syntagmatisch en paradigmatisch proberen te bundelen: een dubbel abstraktieproces. Daarbij hebben we (afgezien van het kleine td-p) vijf abstrakte patronen gevonden die elk een aantal par. (plus een enkel par.-loos woord) als lid hadden, verbonden in relaties die voor een deel duidelijk worden door plaatsbeperkingen.
Een volgende stap ligt nu voor de hand: onderzoeken of ook die vijf abstrakte patronen misschien te herleiden zijn uit één groot abstrakt patroon.
Een aanwijzing en een hulpmiddel daarbij lijkt het feit dat reeksvormers naast kop- en staartbep. en vw bw's deel kunnen zijn van alle patronen. Ze zijn dus in elk geval ook te vinden in het abstrakte patroon.
Het gaat hier om hele ingewikkelde dingen waarop we trouwens in hoofdstuk 8 terugkomen. Als voorzichtige inleiding daarop geef ik hier enkel twee schematische vergelijkingen tussen resp. vier en vijf abstrakte patronen.

1.4.6.1. Schematische vergelijking van vier binnenbouwen

Op het eerste gezicht verschilt het ww-p zo sterk in binnenbouw van de vier andere dat ik me nu tot die groep beperk:

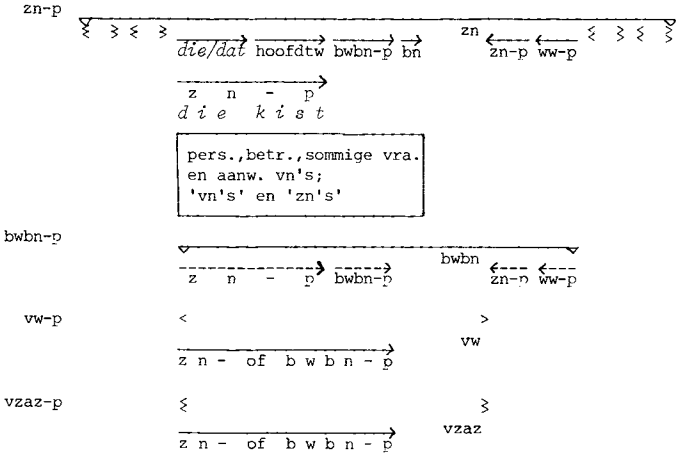

Voor de „bijzondere gevallen" in dit schema verwijzen we naar 1.4.3.1.3: versmeltingen.

1.4.6.2. Schematische vergelijkingen van vijf buitenbouwen

Eerst het schema zelf, daarna wat uitleg:

	ww-pd	zn-pd	bwbn-pd
ww-p	+	+	+
zn-p	+	+	±
bwbn-p	+	+	±
vw-p	+		
vzaz-p		+	

vw-pd	**vzaz-pd**
±	±
±	±

Achter *ww-p* en onder *ww-pd* staat een +-teken; dat betekent: het ww-p kan ww-pd zijn. Dat +-teken geeft vanuit het ww-p natuurlijk iets over de buitenbouw, maar vanuit het ww-pd iets over de binnenbouw.
Achter *bwbn-p* en onder *bwbn-pd* staat ±; dat betekent: het bwbn-p kan wel bwbn-pd zijn, maar enkel met hele grote beperkingen.
Achter *vw-p* en onder *vw-pd* staat helemaal niks; dat betekent: het vw-p kan nooit vw-pd zijn.
Het schema valt vanzelf uiteen in vier blokken: het rechteronderblok geeft geen enkele mogelijkheid en blijft dus verder buiten beschouwing. Het linkerbovenblok

geeft uitsluitend positieve mogelijkheden, zij het soms met kleine beperkingen. Dat **wijst op een sterke verwantschap tussen ww-, zn-** en **bwbn-p.**
Het rechterbovenblok laat twee dingen zien:
1. de voorbep. van het vw-p en van het vzaz-p hebben dezelfde binnenbouw-mogelijkheden;
2. zn-p en bwbn-p hebben hier dezelfde buitenbouw-mogelijkheden, tegenover het ww-p dat in dit opzicht apart staat.

Het linkeronderblok verbindt daarentegen juist het ww-p en het zn-p, omdat we alleen hier een +-teken vinden; het bwbn-p staat nu apart. Bovendien verbindt het - zij het op een eigenaardige manier - weer het vzaz- en het vw-p, die elk maar één buitenbouw-mogelijkheid blijken te hebben tegenover alle andere patronen die er drie tot vijf bezitten. Tenslotte hebben ze niet dezelfde buitenbouw; ze sluiten mekaar dus in dezelfde omgeving uit, en dat is één van de twee voorwaardes voor een aanvulling (zie 1.4.3.2.2, E2).

Hoofdstuk 2

Het ww-patroon, z'n delen en z'n plaatsen

2.1. Het abstrakte ww-p

Ww-patroon is hetzelfde als *zin*, dus is *ww-patroondeel* hetzelfde als *zinsdeel* en *ww-patroonplaats* hetzelfde als *zinsplaats* (de zg. *nominale zin* blijft nu buiten beschouwing; daarmee bedoelen we een zn-p als min of meer zelfstandige taaluiting: *wat een prachtig weer* bv.).

Het abstrakte ww-p is in eerste instantie een verzameling patroon*plaatsen*. Sommige plaatsen kunnen meer als één par. bevatten: die zijn aangeduid met liggende haakjes. Andere bevatten zelden meer als één par.: die zijn aangeduid met het ontleedteken van dat par.:

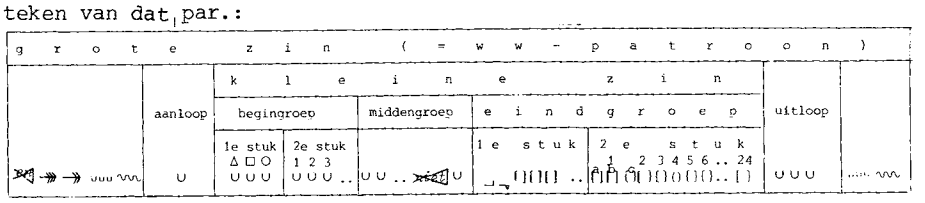

Twee puntjes betekenen 'het juiste aantal patroonplaatsen van deze soort is niet te geven'.
We weten dat een patroonplaats bezet kan zijn of open (zie 1.4.3). Maar bij open plaatsen kunnen zg. *nul*tekens voor een komplikatie zorgen. Een vergelijking met een systeem van verkeerstekens.
Stel: een fietser rijdt over een weg die op zeker punt een L-bocht naar rechts maakt. Hij steekt z'n rechterarm niet uit, want hij heeft geen keus tussen *verschillende* richtingen.
Maar even verder is dat anders: hij komt aan een kruispunt. Nu treedt er een systeem in werking van drie *vorm*elementen die elk een aparte *betekenis* hebben. Steekt ie z'n rechterarm uit, dan wil dat zeggen 'ik wil rechtsaf', steekt ie z'n linkerarm uit, dan betekent dat 'ik wil linksaf', doet ie helemaal niks met z'n armen (een nulteken), dan konkludeert iedereen dat ie wil zeggen 'ik rij rechtdoor'.
Dankzij de begrenzing door twee andere (*positieve*) tekens - rechterarm resp. linkerarm uitsteken - heeft niksdoen bij deze kruispuntafspraak als *negatief* teken de betekenis die we noemden.
Niksdoen is dus niet per se hetzelfde als niksdoen. Het kan op zekere plaatsen als (negatief) systeemelement gelijkwaardig zijn aan een positief element.

Fietsers zijn bij een kruispunt dus gebonden aan een afspraak om drie waarneembare tekens te hanteren die elk een onwaarneembare betekenis hebben. Natuurlijk kan hoogstenséén van die tekens een nulteken zijn. Op een dergelijke manier kan - bv. in een pv-geb. wijs - een nul-ond. optreden (aangegeven door een Ø):

(komt)(u) es [hier]
(kom)(jij) ø [hier]
(komen)(jullie) en [hier]
(kom)(Ø) ø [hier]

We gaan er dan van uit, dat álle andere zinnen een ond. moeten bevatten, en dat is niet helemaal waar. Gelukkig is er een positief bewijs voor de aanwezigheid van een nul-ond. In zinnen zonder hulpww duiden zinsdelen als *mezelf*, *jezelf*, *zichzelf*

enz. de persoon van het ond. aan; *m'n* enz; in *m'n best*, *je best* enz. duidt persoon, getal en bij *z'n* en *haar* in *z'n/haar best* zelfs sekse van het ond. aan. Welnu: in *beheers jezelf* en *beheers uzelf* en in *doe je best* of *doe uw best* (pv-geb. wijs) zijn enkel vn's van de tweede persoon mogelijk. Het schijnbaar afwezige ond. manifesteert (verstoffelijkt) zich a.h.w. in die vn's, en bewijst op die manier dus toch z'n bestaan. Niks is daarom niet altijd niks. In zulke gevallen spreken we van een *nulteken*; hier is dat een *nul-ond.*

We bespreken nu de zinsplaatsen (de ww-p-plaatsen) een voor een. Het blijkt dat ze grotendeels in groepen te verdelen zijn. Begin- en eindgroep begrenzen we met staande streepjes, tussen hun eerste en tweede stuk komen staande stippellijntjes.

2.1.1. De begingroep (B)

Die bestaat uit een eerste en een tweede stuk.

2.1.1.1. Het eerste stuk (BI)

Het eerste stuk bestaat uit drie plaatsen: BI1, BI2 en BI3 ofwel Δ, □ en ○.

2.1.1.1.1. Het Δ (BI1)

A. Het is de *verplichte* plaats van veel verbindende woorden:

	Δ	□	○		
a.het *log. vw*(-p):	<*kort voor*>	∪	(Jan)	wat harder	(werkt)
b.het *betr. woord* :	bij *wie*	∪	(Jan)	wat harder	(werkt)
c.het *vra. woord* :	bij *wie*	(werkt)	(Jan)	wat harder	

B. Het is *vrijwel* de *verplichte* plaats van:

	Δ	□	○		
a.het *uitr. woord* :	*wat*	(werkt)	(Jan)	*hard*	(niet bij *maar wat*)
b.het *verwijswoord* na een aanloop :	*morgen, dan*	(werkt)	(Jan)	wat langer	(niet bij vra.wijs en *yra*.woord)

C. Het is een *hele frekwente* plaats van het ond.: in ongeveer twee van de drie zinnen.

D. Als een bwbn-p of een ww-vorm (plus eventueel andere zinsdelen) op die plaats staan is daarbinnen één van de twee *verplichte aksenten*:

Δ	□	○		Δ	□	○	
heel hard	(werkt)	(ie)	~~niet~~	*werken*	(*kan*)	(ie)	
				werken	(*zal*)	(ie)	niet meer {*kúnnen*}
				hard werken	(*doe*)	(ik)	~~niet~~

E. Het is een *onmogelijke plaats* voor onbeklemtoonde nietond.-vormen, voor *niet* in z'n eentje, voor *al* 'reeds', voor *immers* en nog een aantal andere woorden:

je	(heb)	(ik)	~~niet~~ {gezien}	(uitg.)	(*niet* Jan	(was)	(er)	maar Piet)
ne	(zie)	(je)	niet vaak		(*niet*	(was)	(Jan) [er]	(uitg.)
immers	(is)	(ze)	[ziek]	(uitg.)	*al*	(ben)	(ik) [er]	(uitg.als hoofdzin)

F. Het is een lege plaats in de beperkte wijs (2.3, E2):

∪ (komt) (u) | maar

2.1.1.1.2. Het □ (BI2)

A. Het is in bijna alle hoofdzinnen de *verplichte* plaats van de pv; die heet dan *voor*-pv;

B. Het is de *verplichte* plaats van de vw's *dat* en *of* (gramm. vw's):

	Δ	□	○		
...	hoe laat	<*of*>	(ie)	morgen	(komt)
...	∪	<*of*>	(ie)	morgen	(komt)
...	∪	<*dat*>	(ie)	morgen	(komt)

(de puntjes vervangen *ik weet niet*)

C. Eenwoordig gespelde vw's op *-dat* zijn in werkelijkheid tweewoordig, ongeacht of *-dat* weglaatbaar is of niet: vgl. tweewoordig gespeld *tegen dat* (met onweglaatbaar *dat*), *terwijl dat* (met weglaatbaar *dat*) en eenwoordig gespeld *zodat* (met onweglaatbaar *dat*) en *voordat* (met weglaatbaar *dat*). Zowel de een- als de tweewoordige gevallen heten log. vw; *dat* staat ook hier op de tweede plaats (BI2):

```
   Δ       □    ○
|<tegen  ><dat>(het) | [donker] (wordt)
|<terwijl> ∪  (het) | [donker] (wordt)
|< zo     ><dat>(het) | [donker] (wordt)
|<voor    ><dat>(het) | [donker] (wordt)
|<voor    > ∪  (het) | [donker] (wordt)
```

D. Ook het soms weglaatbare *als* na een star bwbn-p staat hier:

```
   Δ       □    ○
|zo lang <als>(Jan) | noq [hier] (blijft)
```

2.1.1.1.3. Het ○ (BI3)

Hier kan uitsluitend het zn-p als ond. staan; in alle andere gevallen is die plaats leeg:

```
|wanneer   (komt) (Willem) | 't ze|{vertellen}
|(Willem ) (komt)    ∪     | 't ze|{vertellen}
```

Het ww-p als ond. is hier hoogstens in tekst mogelijk:

```
|    ∪    (komt) (wie het weet) | 't ze|{vertellen}  (uitg.;hoogstens tekst)
```

2.1.1.2. Het tweede stuk (BII)

Het tweede stuk bevat een stuk of vier, vijf plaatsen. We vinden er:

```
a.pers. vn's,niet-ond.          :|morgen (voor-pv) (Jan)| 't ie
b.(bijna altijd)onbekl.vkd vn's :|morgen (voor-pv) (Jan)| 't [zich] | wel      [aan]{trekken}
c.(bijna altijd)het   vkg vn    :|morgen (voor-pv) ( ze)| 't mekaar |          {vertellen}
d.er als niet-ond.(zinsdeel)of  :|morgen (voor-pv) (Jan)| er
  als half afgesplitst vn-bw    :|morgen (voor-pv) (Jan)| 't ('m)[er| wel {naast} {laten}{zetten}
e.(meestal)(vooral onbeklemtoond)
 aanw.vn's als niet-ond.        :|morgen (voor-pv) (Jan)| ('m) er dat van     [af]{laten}{nemen}
```

Het hele tweede stuk heeft wel een zinsdeelbeperking, maar de plaatsvolgorde van de leden hangt niet samen met de aard van het zinsdeel dat ze zijn. De volgorde is meestal:

1. *'t* (mv, lv, niet-ww rest);
2. *me, je 'm, d'r, ons, u* (mv enz.), en dan *zich,* (onbeklemtoond) *dat* enz. *Mekaar* en de beklemtoonde varianten kunnen zich een paar plaatsen van de begingroep verwijderen. (In feite komt *d'r* - afgesplitst half zinsdeel - achter het vn *d'r*:

```
|morgen (zal)(ik) | d'r  d'r |toch maar mee {feliciteren})
```

2.1.1.3. Besluit van de begingroep

De twee stukken van de begingroep vormen een aaneengesloten, ondoordringbaar geheel, d.w.z. je kunt nergens bw bep. enz. binnen die groep zetten:

```
|daarom morgenavond (komt)(ie) | 't me|{vertellen}
|daarom (komt) morgenavond(ie) | 't me|{vertellen}
|daarom (komt)(ie) morgenavond | 't me|{vertellen} ,enz.   } (uitg.)
|daarom (komt)(ie) 't morgenavond me|{vertellen}
```

Als het tweede stuk niet gerealiseerd is, kan het zn-p als ond. zich onder bepaalde voorwaardes een paar plaatsen van de begingroep verwijderen:

```
|daarom (komt) morgenavond (Jan)
```

De begingroep is erg belangrijk als *grenspaal* van de kleine zin; daaronder vooral het Δ (BI1) natuurlijk, omdat verbindende woorden daarbinnen het beginpunt van bijzinnen markeren.

2.1.2. De eindgroep (E)

Ook de eindgroep bestaat uit twee stukken, maar de grens ertussen is niet zo scherp als die tussen het eerste en het tweede stuk van de begingroep. We onderscheiden:

1.de niet-ww eindgroep (EI);
2.de ww eindgroep (EII)

De ww eindgroep - het tweede stuk dus - is het makkelijkst te herkennen omdat álle vw-vormen (behalve de voor-pv) daar deel van uitmaken. Vooral die zijn de tweede *grenspaal* van de kleine zin.

2.1.2.1. Het eerste stuk: de niet-ww eindgreop (EI)

A. Op de eerste plaats (EI1) kan een vzaz staan als afgesplitst half vn-bw; dat moet dan een *half zinsdeel* zijn, dus de helft van een mv, vv, bw bep. of niet-ww rest:

			EI1	EI2		
(je)(zou)	er	volgens mij best iets	mee	[op]		{kunnen}{tillen}
waar (ik)		heel erg	op		{gehoopt}(had)	
(hij)(zal)	er	volgens mij wel	mee	[door]		{gaan}

B. Op de tweede en derde plaats (EI2 en EI3) komen *zinsdelen* die we *niet-ww rest* noemen. Soorten zijn:

a.het *nw deel* (zn- en bwbn-p):	<als>(ze)	er	[*de baas*]	(waren)	
	<als>(ze)		[*heel erg jong*]	(willen)	{blijven}
b.*bvg's* zonder *als/tot/voor* :	(ik)(vind)	(haar)	[*erg jong*]		{blijven}
c.het *scheidbare deel* :	(hij)(kan)	dat	[*op*]		{tillen }
			[*weg*]		{zetten }
			[*terug*]		{geven }
d.het *onmisbare element bij sommige ww's* :	(hij)(is)		[*naar hûís*]		{gelopen}
	<als>(je boek)		{*in de kást*]	(ligt)	
	(is)(de kous)		[*in de lá*]		{gestopt}

C. Op de derde plaats (EI3) komt ook een niet-ww rest die „een half vn-bw mist":

[daar]	(zal)(dit)	dan hoogstwaarschijnlijk	[de helft van]	zijn}	([de helft *daar van*])
[daar]	(zal)(ze)	dan hoogstwaarschijnlijk	[erg gek op]	{zijn}	([erg gek *daar op*])

Het zinsaksent hoeft niet binnen de eindgroep te liggen:

(hij)(zal)	er	*mórgen* ~~ziet~~	naar,	{willen}{gaan}{kijken}	} (zinsaksent niet binnen eindgroep)
(hij)(zal)	er	Mórgen ~~ziet~~	naar,	{willen}{gaan}{kijken}	

Maar ligt het binnen de eindgroep, dan zijn er verschillende mogelijkheden:
a.er is een speciaal tegenstellingsaksent:[op]{kúnnen of wíllen}{passen}
b.er is geen speciaal tegenstellingsaksent

α.er is geen niet-ww rest:het hoofdww heeft het aksent:	[aan het]	{*zwémmen*}{gebleven}	(zou)	{zijn}
ß.er is een niet-ww rest:daarbinnen valt het aksent:	[*in húís*]	(zou){blijken}	[te zijn]	
	[*erg slím*]	(zou){blijken}	[te zijn]	
	[*in de lâ*]	(wil){stoppen}		
	[*tégen*]	(zou){kunnen }	{komen }	

Alle *zinsdélen* (niet zinsdeelstukken) in de niet-ww eindgroep zijn dus *niet-ww rest*. Maar niet alle *niet-ww resten* staan in de *niet-ww eindgroep*:
a. vn's als niet-ww rest kúnnen er niet eens staan; je vindt ze in BII;
b. ww-p's als niet-ww rest zijn vaak uitloop:

(hij)(is)	toen maar	{geworden}	[*wat z'n vader altijd geweest is*]

c. zn-p's, bwbn-p's en ww-p's als niet-ww rest kunnen ook aanloop en Δ zijn.

2.1.2.2. Het tweede stuk: de ww eindgroep (EII)

Het tweede stuk bevat bijna uitsluitend ww-vormen, en heet daarom *ww eindgroep*. Een heel groot aantal daarvan is gerealiseerd in:

1a	1b	1c	1d	2	3	4	5 ..	24
<of>(ie)	daar	[*aan het*]	[*tee*]	[*in*]	{*schenken*}	[*te krijgen*]	{*geweest*}	(zou){*blijken*}	[*te zijn*]

We hebben hier dus:

1. een groep van drie elementen die niet-ww zijn:
   a. *aan het* dat *uit* in z'n par. heeft staan: *uit bollen pellen gaan* bv.;
   b. *tee*: een lv-achtige eenwoordige niet-ww rest (vaak tweeplaatsig);
   c. *in*: het tweeplaatsige scheidbare deel, dat net als *tee* ook vóór *aan het* kan staan:

| [*tee*] [*in*] | [aan het] {schenken}|
| [aan het] [*tee*][*in*] {schenken}|

   d. *schenken*: de bijbehorende ow;
2. *te krijgen*: meestal een type *te* + ow, dat lvm-achtig is (zie 2.2.5);
3. *geweest*: het vd;
4. *zou*: de achter-pv;
5. *blijken*: in ons voorbeeld één enkele vertegenwoordiger van een groot aantal ow's die na mekaar kunnen staan en daarom aparte zinsplaatsnummers krijgen;
24. (dat nummer is daarom min of meer willekeurig) *te zijn*: *te* + ow, dat twee andere types vertegenwoordigt als *te* + ow (2).

Van de par.-nummers 1 t/m 4 hebben we maar één eksemplaar; meestal ook van *te* + ow (24).

Vooral het scheidbare deel kan doordringen in de ww eindgroep, ook na 1c:

	1c	4	5a	5	6a	6	
<als>(je)	[*in*]	(wilt)		{blijven}		{schenken}	
<als>(je)		(wilt)	[*in*]	{blijven}		{schenken}	(tussen de ww's een mógelijke plaats)
<als>(je)		(wilt)		{blijven}	[*in*]	{schenken}	(tussen de ww's de voorkeurplaats)

Als het tussen ww's in staat, heeft het een voorkeurplaats vlak vóór het hoofdww.

2.1.2.2.1. Gevallen van onbeperkte doordringbaarheid van de ww eindgroep?

A. Tekstgevallen met *om*-verduistering

In strijd met de levende taal bestaat in teksten hier en daar de gewoonte om *om* in bepaalde *om*-zinnen weg te laten; in dat geval krijg je een schijnbaar onbeperkte doordringing van de ww eindgroep:

| (hij) (zou) | je | vanavond | {kunnen}{vragen} | *morgen bij het station een half uur op hem* | [te wachten] | (tekst)

De schuin gedrukte zinsdelen lijken een onbeperkte doordringing van de ww eindgroep, maar allereerst is *om* „invoegbaar" en bovendien blijkt uit de plaatsing van de ow's *kunnen vragen* en vooral uit hun uitbreidbaarheid, dat het hier om twee aparte ww eindgroepen gaat. - De werkelijke ontleding en begrenzing van de eindgroepen is dus:

| (hij) (zou) | je | vanavond | {kunnen}{vragen} | morgen bij het station een half uur op hem te wachten | (tekst)

B. Tekstgevallen zonder *om*-verduistering

Een voorbeeld:

| <als>(ie) | (blijkt) | morgen bij het station een half uur op je | [te willen}{blijven}{wachten] | (tekst)

Blijkt is achter-pv; *om* is niet invoegbaar (*als ie blijkt om* ... is uitg.), maar het gaat hier om een teksttype, en deze syntaksis beschrijft enkel taal.

C. *Proberen*: een taalgeval met iets grotere maar geen onbeperkte doordringbaarheid van de ww eindgroep

Proberen kan zowel met als zonder *om*-zin voorkomen:

| <als>(ie) | toch nog | (probeert) | om je een half uur te laten wachten | (*om*-zin:geen doordringing)

Zodra je „*om*-zinsdelen vóór *om* probeert te zetten" (en *om* weglaat) krijg je i.p.v.

twee ww-p's één enkel ww-p:

|<als>(ie)|(je)|toch nog een half uur|(probeert)[te laten]{wachten}|
|<als>(ie)|(je)|(probeert) toch nog een half uur [te laten]{wachten}| (voor mij uitg.)
|<als>(ie)|(je)|toch nog|(probeert) een half uur [te laten]{wachten}| (*een half uur* doordringt de E)

Maar ook nu is er zeker geen onbeperkte doordringbaarheid van de eindgroep.

D. Laten we *proberen* buiten beschouwing, dan kan de regel luiden: de ww eindgroep is ondoordringbaar voor andere zinsdelen als niet-ww resten. Als voorbeeld kies ik de bw bep. *heel vlug*:

<als>(ie)[aan het]{zwemmen} *heel vlug* [te krijgen]{geweest}(zou){blijken}[te zijn]
<als>(ie)[aan het]{zwemmen}[te krijgen] *heel vlug* {geweest}(zou){blijken}[te zijn]
<als>(ie)[aan het]{zwemmen}[te krijgen]{geweest} *heel vlug* (zou){blijken}[te zijn] (uitg.)
<als>(ie)[aan het]{zwemmen}[te krijgen]{geweest}(zou) *heel vlug* {blijken}[te zijn]
<als>(ie)[aan het]{zwemmen}[te krijgen]{geweest}(zou){blijken} *heel vlug* [te zijn]

2.1.2.2.2. Gevallen van beperkte doordringbaarheid van de ww eindgroep

A. *Te*

Te in *te* + ow (2.2.5) is geen apart woord al suggereert de spelling dat; het is onscheidbaar met de ow verbonden en bovendien par.-loos; in werkelijkheid is het een soort voorvoegsel.

B. *Aan het* en *uit* en hun eenwoordige (lv-achtige) niet-ww rest (2.2.6)

Omdat die elementen binnen het eerste deel van de ww eindgroep staan, kunnen we hier nauwelijks van doordringbaarheid spreken; in zekere zin zou je de ww eindgroep pas bij hun ow kunnen laten beginnen:

<als>(je)|[*tee*][in][*aan het*] {schenken}(zou){zijn}
<als>(je)|[*aan het*][*tee*][*in*] {schenken}(zou){zijn}

<als>(ie)|[*u i t*][*bollen*] {pellen }(zou){gaan}

Hier zouden we dus *schenken* en *pellen* als beginpunt van de ww eindgroep kunnen nemen. Ook deze gevallen tasten de ondoordringbaarheid van de ww eindgroep dus niet aan.

C. Het scheidbare deel

Anders is dat met het scheidbare deel (2.2.12,B1): z'n voorkeurplaats is wél bijna altijd de niet-ww eindgroep (EI2 of 3), maar het kan vlak voor het hoofdww komen binnen EII:

<dat>(ie)[*tee*][*in*] (zou){hebben}{willen} {schenken} (voorkeurvolgorde)
<dat>(ie)[*tee*] (zou){hebben}{willen}[*in*]{schenken}

<dat>(ie) alles[*op*](zou) {blijken} te geven} (voorkeurvolgorde)
<dat>(ie) alles (zou) {blijken}[*op*] te geven}

Vanzelfsprekend geldt die doordringing enkel vlak voor de ow of voor *te* + ow als hoofdww: enkel die twee hoofdww-types staan immers niet voorop in de tijdvolgorde van de ww eindgroep.

2.1.3. Middengroep

Middengroep is het stuk tussen begin- en eindgroep. Afgezien van aanloop en Δ zijn tot die middengroep beperkt:

1.het *zn* -*p* als *getalsond.*;
2.het *zn* -*p* als plat *mv*;
3.het *zn* -*p* als *lv*;
4.het *bwbn*-*p* als *bw bep.*
(als niet-ww rest staat het bijna altijd in de niet-ww eindgroep)

De eerste twee hebben een vaste onderlinge volgorde: mv - lv:

(ik) (heb) *die jongen* meteen *dat boek* {gegeven}
(ik) (heb) *dat boek* meteen *die jongen* {gegeven} (uitg.)

Die volgorde geldt dus enkel onder twee voorwaardes:

a. lv en mv zijn allebei plat zn-p;
b. geen van tweeën zijn ze aanloop of Δ.

De middengroep omvat een vrij groot aantal niet té vaste plaatsen. We vinden er bv. de meeste types bw bep.: bwbn-p, plat en rond zn-p, „losse woorden" als *immers, toch, al*, maar bijna nooit een ww-p, **tenzij een kleine bw bep.:**

| (je) (kunt) | *als het moet* vanavond wel even | [langs] {komen} |

Ook het afgesplitste *niet* staat in de middengroep:

| (ik) (kan) | het je | morgen ~~niet~~ | {vertellen} |

2.1.4. Aanloop

Begin-, midden- en eindgroep vormen samen de *kleine zin* (zie 2.1). Aanloop + kleine zin + uitloop vormen samen de *grote zin*. *Aanloop* heet de éne zins*plaats* vóór de begingroep waarop (als het geen ww betreft) hoogstens één zins*deel* kan staan.

A. Aanloop met (onweglaatbaar) verwijswoord

In bijna alle gevallen verwijst een speciaal woord binnen de kleine zin naar de aanloop; dat woord heet het verwijswoord. Zoals we dát ontleden, ontleden we ook de aanloop:

a a n l o o p	Δ	□	○	
bij die mensen ,	*daar*	(valt)	(niks)	[te halen]
aan die mensen ,	*daar*	(denk)	(je)	~~niet~~ aan,
die mensen ,	*daar*	(geef)	(je)	niet veel aan
die mensen ,	*die*	(zie)	(je)	zelden
(die mensen),	(*dié*)	(doen)		zoiets ~~niet~~
als je kunt ,	*dan*	(moet)	(je)	{komen}
toen ze lachte ,	*toen*	(was)	(je)	[gelukkig]
met die muts op,	*zo*	(ben)	(je)	[mooi]

Het verwijswoord is bijna altijd een aanw. woord: een aanw. vn, 'vn' of half vn-bw uit de reeks *die/dat, dan, daar, toen, nou (nu), zo, daar ... aan, daar ... bij* enz. Z'n normale plaats is het Δ (bij de vn-bw's geldt die verplichting enkel voor *daar*); enkel een vra. woord, een uitr. woord of een beperkte wijs kan dat onmogelijk maken: het staat dan op de eerstvolgende plaats die het op grond van z'n zinsdeelschap in kan nemen: het ond. dus op het ○ (BI3), het lv enz. op de eerste plaats van de middengroep:

a a n l o o p	begingroep Δ	□	○	middengroep			
bij die mensen ,	(wat)	(valt)		*dáár* nou		[te halen}	(vra. woord *wat*)
bij die mensen ,	(wat)			*dáár* (allemaal)		[te halen} (valt)	(uitr. woord *wat*)
bij die mensen ,	∪	(valt)		*dáár* (wat)		[te halen}	
(die mensen),	∪	(kunnen)	(*dié*)	dat	{doen}		(vra. wijs)

Het verwijswoord is na een aanloop *onweglaatbaar*.
Let op het verschil tussen aanloop + verwijswoord en antecedent + betrekkelijk woord:

(die jongen), (die) (*studeert*) erg hard (voor-pv, dus verwijsw. ; geheel is *ww*-p)
die jongen die erg hard *studeert* (achter-pv, dus betr. woord ; geheel is *zn*-p)
„ „zn „ „ „

Eenzelfde verwijswoord bundelt uiteenlopende binnenbouwen bij de aanloop:

toen we weggingen	,*toen*	(konden)	(we)	...	als we weggaan	,*dan*	(kunnen) (we) ...
met Nieuwjaar	,*toen*	(konden)	(we)	...	met Nieuwjaar	,*dan*	(kunnen) (we) ...
op jouw verjaardag	,*toen*	(konden)	(we)	...	op jouw verjaardag	,*dan*	(kunnen) (we) ...

Hier beslissen de hoofdvorm + de aanloop-binnenbouw dus over de keus van het verwijswoord. - Twee gevallen vragen speciale aandacht:

1. Een aanw. vn-bw kan naar een plat zn-p als aanloop verwijzen:

die jongen ,*daar* (moet) (je) niks *aan* {geven} (mv)
die jongen ,*daar* (moet) (je) ~~niet~~ *aan* {denken} (vv)
die jongen ,*daar* (moet) (je) ~~niet~~ *naast* {lopen} (bw bep.)
die jongen ,*daar* (moet) (je) ~~niet~~ *naast* {wonen} (niet-ww rest)

2. Soms beslist een koppelww + een nw deel over de keus van een verwijswoord:

(wie dat weet),(*dat*) (is) [een slimmeling] | (wie dat weet),(*dat*) (is) [knap]
(die jongen),(*dat*) (is) [een slimmeling] | (die jongen),(*dat*) (is) [knap] } (uitg.:*knap*!)

(wie dat weet),(*dat*) (schrijft) het [op]
(die jongen) ,(*dat*) (schrijft) het [op] } (uitg.:*schrijft*!)

B. Aanloop + (weglaatbare) verwijzer

Wat in het tweede groepje voorbeelden aanloop was, kan nooit samen met z'n verwijswoord en daarvóór binnen de middengroep staan:

Δ □ ○
∪ (kunnen) *(die mensen)(die)* dat {doen} (uitg.)

Maar bij vier andere aanlooptypes kun je die aanloop + *toch, in elk geval, in geen geval* die ernaar verwijzen wél samen in de middengroep zetten:

(ik) (blijf) *al komt er ook niemand toch* op jullie {wachten}

Het zijn deze vier (ze betekenen vaak 'toegeving'):

	aanloop	Δ	□	
1.die met *al* + voor-pv	:*al* komt er ook niemand,	(ik)	(blijf)	[tuis]
2.die met *wie ... ook* enz.	:*wie* er *ook* komt ,	(ik)	(ga)	[weg]
3.die met *of je (nou) ... of* ... (bw bep.)	:*of* je *nou* komt *of* niet,	(ik)	(blijf)	[hier]
4.die met *zo groot als* ... enz.	:*zo groot als* je bent ,	(je)	(krijgt)	[straf]

Toch, in elk geval, in geen geval zijn hier fakultatief. Om die plaatsing in de middengroep en om dat fakultatieve karakter noemen we *toch* enz. geen verwijswoord maar *verwijzer*.
Let op het onderscheid tussen het algemene begrip *verwijzend woord* en twee van z'n ondertypes:

		aanloop	Δ	□	○
verwijzend woord	1.*verwijswoord*:onmisbaar na aanloop:	dat kind,		*dat* (ken)	(ik)
	2.*verwijzer* :misbaar bij aanloop :	al regent het,	(ik)	(kom)	
	3. geen specifieke term:verwijzing in nevensch.:	(kom) (je)? ja,	*dat*	(doe)	(ik)

2.1.5. Uitloop

Uitloop heten alle zinsplaatsen na de eindgroep (zie 2.1.6 voor een voorbehoud m.b.t. de aanspreking). Is er geen enkel lid van die eindgroep in een konkrete zin gerealiseerd, dan kun je het begin van de uitloop vinden, door zo'n eindgroeplid in te lassen (bv. een achter-pv):

(hij) (vertelt) je precies wat je moet doen
<als> (ie) je precies wat je moet doen (*vertelt*) (uitg.)
<als> (ie) je precies (*vertelt*) wat je moet doen

Wat je moet doen was dus ook in de bovenste zin uitloop.
Maar soms zijn er twee mogelijkheden (let op de aksenten):

(we) (kómen) om acht uur
<als> (we) om acht uur | (*kómen*) |
<als> (we) | (*kómen*) | om acht uur } (twee mogelijkheden)

(we) (komen) om ácht uur
<als> (we) om ácht uur | (*komen*) |
<als> (we) | (*komen*) | om ácht uur (uitg.;één mogelijkheid)

In tegenstelling tot de aanloop heeft de uitloop in de meeste gevallen geen verwijswoord en is het de frekwentste plaats voor een vrij groot aantal ww-p's als zinsdeel en voor de meeste afgesplitste zinsdeelstukken. Een verwijswoord wordt

pas verplicht als het gaat om binnenbouwen die anders nooit verwijswoord kunnen zijn (zie B hierna).

A. Uitloop zonder verwijswoord

1.ww-p's (behalve ond.);
2.(schijn)ronde zn-p's,behalve als niet-ww rest;
3.platte zn-p's als bw bep. (moeilijk);
4.vzaz + ww-p;
5.bwbn-p met *als* als bvg.

II. Afgesplitste zinsdeelstukken

1.ww- en zn-p als bv en als 'bw' nabep.;
2.niet-eerste delen van nevenschikkingen.

B. Uitloop met verplicht verwijswoord

1.ww-p's als ond. en als vv;
2.platte zn-p's als ond.,lv,mv en niet-ww rest;
3.(schijn)ronde zn-p's als niet-ww rest;
4.bwbn-p's:hoogstens als niet-ww rest.

Voorbeelden:

AI1.(ik)(had){gedacht} *dat het wel zou gaan*
(zul)(je) erom {denken} *dat je op tijd bent*,
(je)(kunt){werken} *als je zin hebt*
2.(je)(kunt){werken} *na half vijf*
(ik)(wil) nog es {denken} *over die zaak*,
(je)(kunt) het {geven} *aan een armoedzaaier*
3.(hij)(blijft) hier {logeren} *een weekje*
4.(geef)(∅) het maar [mee] *aan wie je wilt*
<als>(ie) dan (lacht) *met wat jij beweert*,
5.(ik)(blijft) hem {beschouwen}[*als erg verstandig*]
II1....dat boek {gezien} *dat daar ligt*
...[erg gek] (is) [*op dat kind*]
2....boeken {gelezen} *en brosjures*

B1.(*het*)(is)[bekend] (*dat ie erg traag is*)
2.(*hij*)(kan) het ~~dief~~ {weten}(*die jongen*)
(heb)(je) *hem* {gezien},*die deugniet*
(heb)(je) het *hem* {gegeven},*die jongen*
(hij)(zal)[*het*]{zijn},[*de baas van het zaakje*]
3.(ik)(ben)[*daar*] even {geweest},[*in de tuin*]
4.(hij)(zal)[*het*] levenslang {blijven},[*zo sloom*]

2.1.6. Een paar algemene korrelaties tussen binnen- en buitenbouw

A. *Ww-p's* die een zinsplaats bezetten staan bijna altijd op de eerste of laatste konkrete zinsplaats; in termen van het abstrakte ww-p: ze zijn bijna altijd aanloop, Δ (bij onbezette aanloop) of uitloop;
B. *Platte zn-p's* komen bijna nooit verder als de niet-ww eindgroep (uitzondering: platte bw bep.); enkel met verwijswoord kunnen ze uitloop zijn;
(Schijn)ronde zn-p's vertonen als zodanig vrijwel geen plaatsbeperkingen; hoogstens als niet-ww rest: dan kunnen ze zonder verwijswoord geen uitloop zijn;
C. *Bwbn-p's* komen nooit verder als de niet-ww eindgroep; zonder verwijswoord kunnen ze enkel met *als* uitloop zijn, met verwijswoord enkel als niet-ww rest;
D. *Vn's* en *er* als bezetter van één zinsplaats komen niet voor buiten de begingroep, tweede stuk (BII), tenzij als ond.: dan zijn ze BI1 of BI3. Maar dat zijn ook bij alle andere ond. de twee bijna altijd verplichte plaatsen.

2.1.7. Tussenwerpsel en aanspreking

Voor de aanloop en na de uitloop kunnen tussenwerpsel en aanspreking staan:

nou zeg ,volgende week,dan (kom)(je) toch,*Jan*
nou zeg *Jan*,volgende week,dan (kom)(je) toch

Of groepen met twee of meer tussenwerpsels op één of meer patroonplaatsen staan, is niet uit te maken omdat de eenzinsdeelproef er niet te nemen is.

2.1.8. Bind- en tijdvolgorde binnen het ww-p

In 2.1.6 is gebleken dat plaatsvastheid in de tijdvolgorde (afgezien van het ond.) minder samenhangt met de aard van een zinsdeel (buitenbouw) als wel met z'n binnenbouw. We herkennen de zinsdelen zeker niet aan een vaste tijdvolgorde: voor een deel aan volgordeverschijnselen, voor een deel aan morfologische eigenaardigheden, voor een deel aan een leksikologische keus: *kinderverdriet* kan bv. nooit iets anders als een zn zijn en dus geen ww, maar *voor* kan al naar gelang z'n plaats tussen andere woorden een vzaz, een zn of een scheidbaar deel zijn.
Maar in de taal gaat het om relaties tussen patroondelen; daarom hebben we al in 1.4.5 gesproken over mogelijke schema's van zulke relaties, en als illustratie hebben we een klein aantal relaties genomen tussen ww-pd's die we voorgesteld hebben als een soort keten: een stuk *bindvolgorde*. We hebben ons beperkt tot een aantal ww-pd's, nl. tot ond. + ww-vormen. Een voorbeeld is:

(Piet) → (kan) → {blijken} → [te hebben] → {gelezen} (bindvolgorde is konstant)

Maar aan die konstante bindvolgorde kunnen varianten beantwoorden in tijdvolgorde zoals bv.:

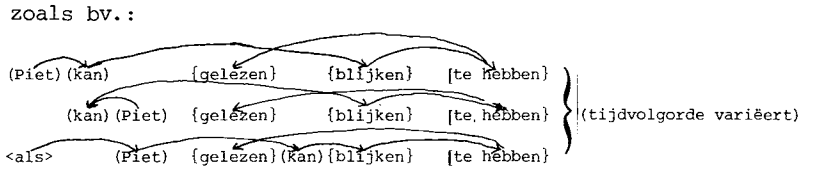
(Piet) (kan) {gelezen} {blijken} [te hebben}
(kan) (Piet) {gelezen} {blijken} [te hebben}
<als> (Piet) {gelezen} (kan) {blijken} [te hebben}
(tijdvolgorde variëert)

Hier heb ik de bindvolgorde met pijlen boven de zinnen aangegeven.
Ook het log. en het gramm. vw horen bij de bindvolgorde (ze zijn het begin ervan in het abstrakte ww-p), de niet-ww rest komt na het hoofdww, en ook de voorwerpen zijn er vrij zeker in onder te brengen. We beperken ons nu evenwel tot het stuk log. vw t/m niet-ww rest (de bw bep. bieden voorlopig nog veel te veel relationele problemen.)

2.1.8.1. De bindvolgorde is niet zuiver-lineair

Voorlopig suggereren de pijltjes met de koppen naar rechts, dat de bindvolgorde een eenvoudige aaneenschakeling is van telkens één los element. In werkelijkheid is de zaak ingewikkelder.
Een aantal feiten wijst op afwijkingen van dat lineaire model:
1. *Hebben* en *zijn* kunnen o.a. hulpww zijn van twee of meer ow's; de eerste daarvan heeft dan zoals bekend de sterkste relatie met het hulpww doordat z'n vd de keus van dat hulpww meestal bepaalt. We kunnen dat als volgt voorstellen:

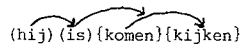

2. Ook niet-ww rest + hoofdww vormen heel vaak een kleine groep; niet alleen bij scheidbare ww's, maar ook in allerlei andere gevallen. Zo hoort een lv duidelijk bij die twee samen in gevallen als:
a. scheidbare ww's

(hij) (heeft) *z'n achterstand* [in] {gelopen} (*lopen* zelf is onovergankelijk)
(ik) (kan) *die som* [uit] {rekenen} (*rekenen* zelf is onovergankelijk)
(hij) (kan) *die mensen* [bij] {staan } (*staan* zelf is onovergankelijk)

b. groepen met *mekaar*:

(hij) (heeft) dat speelgoedje [*uit mekaar*] {gerukt} (*rukken* zelf is onovergankelijk)

3. Die groep van niet-ww rest + hoofdww kent als vd soms een ander hulpww:

(ik) (*heb*) {gelopen} | (het) (*heeft*) {gevroren}
(ik) (*ben*) [*naar huis*] {gelopen} | (het) (*is*) [*in stukken*] {gevroren}

4. Die groep heft soms een ond.-beperking op:

(*het*)(heeft) {gevroren} (ond.hoogstens *het*)
(*dat*)(is)[*in stukken*]{gevroren} (ond. kan „van alles" zijn)

5. Het vw *toen* dwingt een hoofdww-pv om 2e h te zijn:

<*toen*>(je) dat (*ziet*) (uitg.;enkel *zag*)

6. Bij de groep *worden* + hoofdww-vd (lvm!) beperkt het vw *toen* de pv enveneens tot de 2e h:

<*toen*>(je){gedwongen}(*wordt*) (uitg.;enkel *werd*)

7. *Na dat* dwingt tot één van de drie volgende beperkingen:

a.er is per se een vd;
b.er zijn per se twee of meer ow's;
c.er is een niet-ww rest zoals *klaar,voorbij,over.*

Voorbeelden:

a.<na><dat>(de stoet){*ontbonden*}(is)
b <na><dat>(de stoet) (is){*beginnen*}[*te rijden*] } (het gezegde is minstens tweeledig)
c.<na><dat>(de stoet){*voorbij* }(is)

Er zijn dus op een paar plaatsen in de bindvolgorde groepsvormingen bij aangrenzende leden: twee of meer ow's (1), niet-ww rest + hoofdww (2), niet-ww rest + hoofdww-vd (3), er zijn speciale beperkingen tussen ond. en hoofdww (4), tussen log. vw en hoofdww-pv (5), tussen log. vw en hoofdww-vd met *worden* als pv (6) (overigens weer een ander type groepsvorming), tussen log. vw en een minstens tweeledig gezegde met een vd of daarmee sterk verwant element (7).
Ook de „kracht" van de relaties tussen de leden van de bindvolgorde is lang niet altijd dezelfde: we weten bv. dat het vd veel „sterker" met z'n hulpww verbonden is als de ow: het vd beslist immers over de keus van dat hulpww, in tegenstelling tot de ow, *te* + ow enz.

2.1.8.2. De bindvolgorde in konkreet en abstrakt ww-p

In het abstrakte patroon liggen de bindvolgorde-elementen voorlopig in meerderheid nog „naast mekaar", en bij de regels voor de realiseringen zijn er een paar erg belangrijk:

1. ond. en hoofdww zijn bijna altijd gerealiseerd; er zijn gevallen met een nul-ond. (geb. wijs), en gevallen waarin taal- of situatieverband het hoofdww leveren:

   (wil)(die)[[het dak op]]{klimmen}? (dat)(kan) (*klimmen* is hoofdww)

   Een niet-ww rest kan zonder hoofdww dienst doen als eindpunt:

   (die rommel)(moet) [[*het dak op*]]

2. je kunt de ww's voorstellen als een waaier met bovenop het hoofdww; tussen ond. en hoofdww kunnen een of meer andere delen van die waaier gerealiseerd zijn. Je kunt ook een andere vergelijking gebruiken: het stuk bindvolgorde van de ww's + de niet-ww rest is een busroete waarin niet-ww rest + hoofdww samen de chauffeur zijn en de hulpww's de passagiers. Pv, hulpww van de ow, hulpww van de ow enz. zijn de haltes. De bus stopt bij elke rit niet aan precies dezelfde haltes: dat hangt af van de soort van de passagiers. Zodra de chauffeur (niet-ww rest + hoofdww) uitgestapt is kan de bus vanzelfsprekend niet verder rijden; dat kan al meteen bij de eerste halte zijn, nl. als we een hoofdww-pv hebben.

2.2. De zinsdelen (= ww-patroondelen)

We verdelen de zinsdelen op grond van hun binnenbouw in twee groepen: sommige kennen enkel nevenschikking als mogelijkheid tot groepsvorming (de ww-vormen); andere kennen zowel nevenschikking als onderschikking (=patroonvorming).
In het schema van het abstrakte ww-p (2.1) hebben we gezien dat die ww-vormen bovendien allemaal terug te vinden zijn binnen de eindgroep, 2e stuk (EII); ook daaruit blijkt hun verwantschap. Tenslotte heeft bijna elk ww een volledige reeks vertegenwoordigers hier: pv's, een ow, een vd, onweglaatbaar *te* + ow, soms weg-

laatbaar *te* + ow en *aan het* + ow. - De pv komt als enigste ww-vorm in de meeste zinnen op het □ voor (BI2).
De relatie tussen zinsdeel en zinsplaats is bij de niet-ww-vormen in het algemeen vrij ingewikkeld. Als we gevallen met verwijswoord buiten beschouwing laten, staan de meeste types ond. bv. op het Δ of het O (BI1 of 3); daar beslist dus vooral de buitenbouw. Maar bij andere zinsdelen lijkt de binnenbouw vaak meer de plaats te bepalen als de buitenbouw, zo bv. bij de bezetters van het tweede stuk van de begingroep (BII): onbeklemtoonde niet-ond.-vormen. Ook de binnenbouw ww-p bepaalt buiten het ond. de buitenbouw: bijna altijd staan ww-p's als zinsdeel op het Δ (BI1) of in de uitloop.
Daarom komt na de ww-vormen de groep ond. + voorwerpen aan de beurt, net als die van de ww-vormen door binnenbouw verenigd: geen rond zn-p, bij de ww-p's geen gevallen met een duidelijk log. vw. Daarna komt de bw bep. die als binnenbouw heeft:

1.(meestal rond) zn-p;
2.ww-p met log. ww;
3.bwbn-p;
4.een aantal losse woorden en syntagma's.

Daarop volgt het allegaartje van de niet-ww rest en tot slot de vw's die als zodanig per se betrokken zijn bij de buitenbouw van het ww-p, en niet zoals alle andere zinsdelen in beginsel allereerst bij de binnenbouw.
Schematisch:
A. ww-vormen: hoogstens nevenschikking;
B. niet-ww-vormen: neven- en onderschikking
   I. ond. + voorwerpen (uitg. zijn zn-p met vzaz + ww-p met log. vw);
  II. bw bep. (meestal rond zn-p; log. vw in ww-p);
 III. niet-ww rest (allegaartje);
  IV. vw's (per se ook buitenbouw-funktie).

2.2.1. Pv

In de *tijd*volgorde heeft de pv twee vaste plaatsen: in bijna alle hoofdzinnen is ie □ (BI2); hij heet dan *voor-pv*. In de meeste bijzinnen staat ie op plaats 4 van de ww eindgroep (EII4); hij heet dan *achter-pv*.
De voor-pv benadrukt z'n verwantschap met het ond. dat er bijna altijd vlak voor of vlak achter staat (BI1 of BI3); de achter-pv benadrukt die met de andere ww-vormen: hij staat daar meestal tussen vd (EII3) en ow (EII5) in:

```
      voor-pv                          achter-pv
| (ik)( zou )    | morgen heel veel |{gelezen}       {kunnen}{hebben}
|     ( zou )(ik)| morgen heel veel |{gelezen}       {kunnen}{hebben}
|<als>       (ik)| morgen heel veel |{gelezen}( zou ){kunnen}{hebben}
```

In de *bind*volgorde staat de pv vanwege die tweezijdige relaties tussen ond. en andere ww-vormen in:

(ond.) → *(pv)* → {ow} → {ow} → enz.

De pv kent net als de andere ww-vormen maar één mogelijkheid tot groepsvorming: nevenschikking:

```
(we)(eten en drinken)    hier de hele dag                    (reeksvormer uitg.)
<als>              (we) hier de hele dag (óf eten óf drinken)(reeksvormer mogelijk)
```

De pv's van één ww vormen een par. dat je volgens drie kriteria in kunt delen:

1. hoofdvorm

Is de pv de enigste ww-vorm na het vw *toen*, dan is z'n par. maar half zo lang als anders; de vormen daarin heten dan *2e hoofdvorm*; de uitg. vormen heten *1e hoofdvorm*:

```
<toen>(Jan) naar me (riep)        (2e h)
<toen>(Jan) naar me (roept) (uitg.:1e h)
```

De 1e h betekent 'de spreker ziet het meegedeelde scherp', de 2e 'hij ziet het vaag, op afstand (in tijd, in waarschijnlijkheid)'

gister *loop* ik op straat en daar *zie* ik ... (levendig vertelde feiten uit het verleden)
gister *liep* ik op straat en daar *zag* ik ... (afstandelijker,nuchterder verteld)

de schilder *komt* morgen wel even langs (niet-sceptisch:volgens mij kómt ie wel)
de schilder *kwam* morgen wel even langs (sceptisch gegeven citaat:komt ie echt?)

als ie morgen maar *komt* (misschien wél,misschien niet)
als ie morgen maar *kwam* (dat zal wel niet)

2. getal

De pv heeft geen eigen getal, maar duidt enkel dat van het ond. aan: *lopen/liepen* enz. zijn in het algemeen enkel mogelijk bij een meervoudig zn als ond., bij nevenschikking in het ond. of bij een *wie/wat*-zin met meervoudige pv als ond.:

(die *jongens*) (lopen) [naar school]
(*Jan en Piet*) (lopen) [naar school]

(*wie* dat *zien*) (lopen) [naar school]

3. persoon

De pv heeft evenmin persoon: in een heel klein aantal gevallen duidt die de persoon van het ond. aan:

(*kun*) (...)
(*zul*) (...) } (het ond. is nu per se 2e pers.,en wel *jij* of *je*)

2.2.2. vd

Een vd is elk lid van par. 3 van de ww eindgroep (EII3), dat verbonden is of kan worden met een vorm van *hebben*, *zijn* of *worden* (die daaraan vooraf gaat in de bindvolgorde). Een enkele keer kan het lid zijn van par. 5, als er een achter-pv is (par. 4 van de ww eindgroep):

```
                3       4       5
<toen>(ie)|!{gekomen} (was)           |
<toen>(ie)||          (was) {gekomen}|(veel minder frequent)
```

In elke konkrete zin is er hoogstens één vd-plaats bezet; per zin kun je dus enkel d.m.v. nevenschikking meer als één vd krijgen. Behalve met zichzelf kent het vd ook nevenschikking met de groep twee of meer ow's:

(ben) (je) {gevallen *en blijven liggen*}

Nevenschikking met andere elementen is uitg. - voor zover onze kennis nu reikt; daaraan herken je o.a. schijn-vd's:

(hij) (is) [*getrouwd en erg gelukkig*] (*getrouwd* is hier schijn-vd)

Toch kunnen we het vd niet in alle gevallen scherp begrenzen; zo staat bv het schijn-vd bij *hangen*, *liggen*, *lopen*, *staan* en *zitten* er erg dicht bij:

(die staaf) (lag) [daar] |*verroest*|
(het huisje) (stond) [er] |*verwaarloosd*|

A. Bvm

Vanuit het vd is het hulpww altijd te voorspellen (een zeldzame uitzondering is *heb/ben vergeten*). Dus is er tussen die twee ook een sterke band, maar is het hulpww ook weinig „zelfstandig", ook semantisch niet (tegenover bv. *ik heb* 'bezit' *veel boeken* enz.).
De grote massa van de vd's heeft *hebben* als hulpww: in elk geval alle overgankelijke (tenzij *vergeten* soms). Ook alle onpers. ww's hebben *hebben*.
Soms zijn *hebben/zijn* hulpww van de groep vd + niet-ww rest: natuurlijk allereerst bij alle scheidbare ww's, maar soms ook bij een aantal types meerwoordige

niet-ww resten:

1. (het) (*heeft*) {geregend} | 2. (we) (*hebben*) {gefietst}
(ik) (*ben*) [heel erg nat] {geregend} | (we) (*zijn*) [naar huis] {gefietst}

B. Lvm

Word enz. (1e h) + vd samen staan gelijk met een 1e h van een pv alléén in de bvm;
werd enz. (2e h) + vd samen met een 2e h van een pv alléén in de bvm:

<toen> (ik) {*geplaagd*} (*word*) (uitg.) } (lvm) | <toen> (ik) jou (*plaag*) (uitg.) } (bvm)
<toen> (ik) {*geplaagd*} (*werd*) } | <toen> (ik) jou (*plaagde*) }

Mogelijk maar zeker niet vereist is een *door*-bep.:

(dat boekje) (wordt) *door iedereen* wel {gelezen}
(dat boekje) (wordt) wel {gelezen}

We hebben onderscheiden:

1. een *onechte* lvm, dat is een lvm waarin alléén *er* ond. kan zijn:

(*er*) (wordt) door Jan {gestaakt} | (*er*) (werd) toen {gepraat} in de klas

2. een *echte* lvm: alle andere.

Een ww met een echte lvm noemen we *overgankelijk*; alle andere ww's heten *onovergankelijk*, ook die met een onechte lvm dus.

C. Tussen bvm en lvm

1. Een zin kan half bvm, half lvm zijn, vooral bij een hulpww-lv (zie 2.2.2):

(ik) (hoorde) (*die fuga*) *door Feike Asma* {spelen} (geen vd, wel *door*-bep.)
(ik) (hoorde) (*die fuga*) *door Feiks Asma* {gespeeld} {worden} (wel vd, wel *door*-bep.)
(ik) (hoorde) *die fuga* {spelen} (geen vd, geen *door*-bep.)

2. Eén type *te* + ow is sterk met de lvm verwant:

(die kraan) (is) *enkel door een goeie monteur* [te maken} (*door*-bep.; lv geblokkeerd)

Zie 2.2.5.

3. Een geblokkeerd lv maar geen lvm heb je in het type:

(dat boek) (leest) [erg vlot] ('wordt gelezen')

D. Het vd-patroon

Een vd-p als *in olie gebakken* is duidelijk geen onderdeel van de ww eindgroep:

(ik) (heb) die lekkere visjes *in olie gebakken* vorige week {*gegeten*} (twee „gescheiden" vd's)

Het vd-p kan zeker bv bep. zijn, maar in andere gevallen lijkt het eerder een apart type niet-ww rest:

(u) (krijgt) [die visjes] in elk geval [*in olie gebakken*] op uw bord

Het kent hoogstens de mogelijkheden van een lvm: een geblokkeerd lv, een mogelijke *door*-bep.:

(zo'n schilderij, *door Wim gemaakt*) (is) [een bezit voor je hele leven]

E. Wat tekstachtig is zo'n patroon als bv voorbep.:

zo'n *in olie gebakken* vis | (dat *door Wim gemaakte* schilderij)
„ „ „ „zn | „ „ „ „ zn
„ zn „ { „ } | „ „zn { „ }

Nu is er evenwel geen beperking tot lvm-achtige types, maar tot vd's met *zijn*:

die *pas gevallen* jongen (*vallen* is onovergankelijk,maar *gevallen* heeft *zijn*)

2.2.3. Twee of meer ow's

Er is een groot verschil tussen hulpww's van één ow (bv. *zullen, kunnen, mogen*), en hulpww's van twee of meer ow's (alleen *hebben* en *zijn*):

(ik) (*zou*) wel {willen}{komen} | (ik) (*zou*) wel {willen}
(ik) (*had*) wel {willen}{komen} | (ik) (*had*) wel {willen} (uitg.) | (ik) (*had*) wel {gewild}

Had kan dus geen hulpww zijn van één ow; het moet dus wel hulpww van twee (of soms meer) ow's zijn; hier van *willen komen*. Nevenschikbaarheid tussen twee of meer ow's (na *hebben* of *zijn*) met een vd bewijst de hele sterke verwantschap daarmee (zie 2.2.2). De gelijkheid van hulpww's is daarmee in overeenstemming: *hebben/zijn* hebben ze gemeen. Bij het hulpww van twee of meer ow's is de regel voor de keus: neem het vd dat past bij de *eerste* ow; het hulpww dáárbij is nu ook mogelijk. Soms is bovendien het hulpww mogelijk dat past bij de *tweede* ow:

(ik) (*was*) ~~niet~~ {kunnen}{*komen*} | (ik) (*was*) ~~niet~~ {*gekomen*}

2.2.4. Ow

Een ow is elk lid van par. 5 van de ww eindgroep (EII5) dat verbonden is of kan worden met een vorm van *kunnen, mogen* enz., die (uiteraard) voorafgaat in de bindvolgorde. Als er een achter-pv is kan één ow een enkele keer lid zijn van par. 3:

3	4	5		3	4	5	
<toen> (ie)	(wou)	{*komen*}	<toen> (ie)		(wou)	{*komen*}{*kijken*}	
<toen> (ie) {*komen*}	(wou)		<toen> (ie) {*komen*}{*kijken*}		(wou)		(uitg.)

Er zijn vier types hulpww van de ow:

1a. *kunnen, moeten, mogen, willen, zullen*

Bij die hulpww's kan een ow aanloop en Δ zijn:

lopen,d a t (kan) (ie) goed
lopen (kan) (ie) goed

Ow's hebben onder alle ww's de unieke eigenschap dat ze een grote reeks kunnen vormen; daarin staat het type *kunnen* voorop; meer als één lid van die groep kunnen daarin gelijktijdig voorkomen; vormen van *zullen* staan op de eerste plaats:

(hij) (*zou*) nog wat {*willen*}{*kunnen*}{*wachten*} | (hij) (*gaat*) {*kunnen*}{*blijven*} (uitg.)

In beperkte zinnen waarin *dat, het, wat* erg frekwent zijn, is *kunnen* enz. schijnbaar hoofdww, maar in werkelijkheid verwijst *dat* enz. meestal naar een ander (een „echt") hoofdww vóór of na die beperkte zin:

(*kom*) (je) morgen (dat) (*kan*) (*kan* verwijst naar *kom*)
[wat] (*kan*) (die) zo;nou,*spitten,ploegen* (*kan* verwijst naar *spitten* enz.)

(hij) (is) [erg blij] (dat) (*zal*) wel (*zal* verwijst naar *is erg blij*)

1b. *doen*

Doen staat helemaal apart in deze groep, omdat er nu per se binnen het Δ een ow moet staan:

lopen (*doet*) (ie) tegenwoordig niet meer
lopen (heeft) (ie) nog niet veel {*gedaan*} vandaag

De ow *doen* is weglaatbaar:

lopen (zal)(ie) niet veel meer {*doen*}
lopen (zál)(ie) niet veel meer

2. *blijven, gaan, komen*

Ow's kunnen hier geen aanloop zijn, als Δ zijn ze twijfelachtig:

Δ
komen, d a t (blijft)(ie) voorlopig
komen (blijft)(ie) voorlopig

In een reeks ow's is meer als één lid van dit drietal zelden mogelijk:

(hij)(*gaat*){*komen*}{werken} (uitg.)
(hij)(*gaat*){*komen*} (*komen* is nu hoofdww)

Blijven enz. komen na type 1 (*zullen* enz.):

(hij)(*blijft*){kunnen }{komen} (uitg.)
(hij)(kan)*{blijven}*{komen}

3. *horen, voelen, zien* en één type *laten*

Ook hier kan een ow geen aanloop zijn:

werken,d a t (zie)(ik)(hem) zelden (uitg.)
werken (zie)(ik)(hem) zelden

Deze groep onderscheidt zich sterk doordat die als enigste groep hulpww's van de ow een hulpww-lv (2.2.2) als mogelijkheid kent (onbeperkte types):

(ik)(hoor)(*onze Jan*) een plank [door]{zagen}

Ontbreekt één van die twee lv's, dan is in beginsel dubbelzinnigheid mogelijk:

(ik)(hoor) *je vriendje* {plagen} (hulp- of hoofdww-lv)

4. enkele sterk beperkte types

a.(ik)(heb) daar [koeien]{lopen} (*daar* en *koeien* onmisbaar;*lopen*-par. beperkt;'bezit')
b.(ik)(vind)(hem) heel goed {fietsen} (*hem* en *heel goed* onmisbaar;zonder ow is *heel goed* niet-ww rest)
c. (kijk)(hij) es {fietsen} (*hij* is geen volwaardig ond.)
d. (ga)(je)[mee] een stukje {fietsen}(tussen *mee* en *fietsen* kunnen bw bep. enz.)
e.daar (komt)(ie)[aan]{fietsen} (het par. *fietsen* betekent 'manier van verplaatsen')

2.2.5. *Te* + ow

Uit 2.1.2.2 herinneren we ons de ww eindgroep met twee rijen *te* + ow: 2 en 18. Daaraan **beantwoorden niet twee maar minstens drie par.** *te* + ow:

1. lvm-achtig onweglaatbaar *te* + ow:

(dat stuur)(is) door een goeie fietsenmaker nog wel [*te maken*} (*zijn* is hier hulpww)

2. niet-lvm-achtig onweglaatbaar *te* + ow:

(hij)(blijkt) erg hard [*te werken*} (*blijken* is hier hulpww)

3. soms weglaatbaar *te* + ow:

(ze)(heeft) daar een tijdje {staan}[*te kletsen*} (*staan* is hier hulpww)
{staan} {*kletsen*}

Alle drie samen kunnen we die types niet kombineren; twee aan twee soms wel:

2 + 1: (die fiets) (blijkt) nog wel [te maken} [te zijn}
2 + 3: (ze) (blijkt) daar de hele ochtend [te staan}{kletsen} (niet: [*te kletsen*})
1 + 3: (die fiets) (staat) daar [te maken} [te zijn} (uitg.)
2 + 3: (ik) (probeer) [te benaderen} [te zijn} (?)

De bindvolgorde van de twee eerste voorbeelden is:

blijkt → te zijn → te maken (2 + 1)
blijkt → te staan → kletsen (2 + 3)

Type 2 staat daarin dus voor elk van de twee andere.
We bespreken nu elk van de drie types apart.

1. Lvm-achtig onweglaatbaar *te* + ow

Het type is vrij beperkt: *zijn* en *vallen* horen er duidelijk bij, *blijken, lijken, schijnen* enkel voor wie *te zijn* hier kan missen:

(die radio) (blijkt) nog wel [te maken} (voor mij uitg.)

Overeenkomsten met de lvm zijn:

a. het hoofdww-par. kent hoogstens overgankelijke ww's:

(dat) (is) [te *begrijpen*} | (die) (is) [te *vallen*}
(die) (is) best [te *maken* } | (die) (is) [naar huis] [te *komen* } } (uitg.: onovergankelijk)

b. toch kent het geen lv:

(dat) (is) die zaak best [te begrijpen} (uitg.)

c. het kent evenmin als de lvm een geb. wijs:

(wees) (jij) maar goed [te volgen}
(word) (jij) maar goed {gevolgd} } (uitg.)

d. het kent vaak een *door*-bep.:

door een ervaren lezer (is) (dat verhaal) wel [te volgen}

e. het element 'worden' hebben ze in hun betekenis gemeen:

(het) (wordt) {gevolgd}
(het) (is) [te volgen} ('kan/moet gevolgd *worden*')

Zijn is als hulpww het frekwentst; daarnaast komen ook *vallen, blijven* en *worden* voor.

2. Niet-lvm-achtig onweglaatbaar *te* + ow

a. *blijken, lijken* en *schijnen* staan apart doordat ze in een *om*-zin uitg. zijn en doordat een geb. wijs ontbreekt:

door *te blijken* te werken
(*blijk*) (jij) es [te werken} } (uitg.)

b. *proberen* kan daarin wél voorkomen; het heeft bovendien een geb. wijs:

door *te proberen* te werken
(*probeer*) (jij) es [te werken}

c. *komen* + *te* + ow kent wel een geb. wijs; in *om*-zinnen is het eveneens uitg., maar *komen* + ow is daar wel mogelijk:

(kom) (jij) maar [hier] [te zitten} } (uitg.) | (kom) (jij) maar [hier] {zitten} } (*komen* + ow)
door hier *te* komen *te* zitten | door hier te komen zitten

d. sterk beperkt zijn enkele types met *hebben*:

(hij) (heeft) maar [te gehoorzamen} (geen *niet*-woord) } (par.-loos *hebben*)
(hij) (héέft) daar ~~niet~~ [te luieren } (verplicht *niet*-woord) }
(hij) (heeft) nog heel wat [te doen } (*hebben/krijgen*)
(hij) (heeft) heel wat [te verduren } (*hebben/krijgen*; *verduren* par.-loos)

3. Soms weglaatbaar *te* + ow

a. *hangen, liggen, lopen, staan, zitten*

Een *niet*-woord is niet vereist; *te* is hoogstens weglaatbaar na een meervoudige achter-pv of na een ow:

(jullie) (*staan*) telkens {kletsen} (uitg.)
<a l s > (jullie) telkens (*staan*) {kletsen}
(jullie) (kunnen) uren {*staan*}{kletsen}

Per se uitg. is dit *te* in *om*-zinnen:

door hier uren te staan *te* kletsen (uitg.)

b. *hoeven*

In de meeste zinsypes is een *niet*-woord hier vereist (zie het eind van dit onderdeel); na een meervoudige achter-pv en na een ow *hoeven* kan *te* bij veel mensen wegblijven; als *om*-zinsdeel moet het *te* missen:

(jullie) (*hoeven*) ~~niet~~ {komen} (uitg.)
<a l s> (jullie) ~~niet~~ (*hoeven*) {komen} (voor mij uitg.)
(jullie) (zouden) ~~niet~~ {*hoeven*}{komen}

om hier niet te lang te hoeven *te* wachten (uitg.)

Enkele voorbeelden met andere *niet*-woorden binnen en buiten de zin met *hoeven* als deel:

(*niemand*) (hoeft) hier [te werken] | (*iemand*) (hoeft) hier [te werken] } (uitg.)
(je) (hoeft) *nergens* [te wachten] | (je) (hoeft) *ergens* [te wachten] }

(ik) (denk) ~~niet~~ dat dat hoeft

De laatste zin laat bovendien zien dat *hoeven* ook schijnbaar hoofdww kan zijn. -

In vraagzinnen is een *niet*-woord misbaar; *nog* of *wel* (dat *niet* suggereert in het antwoord) maken daar *hoeven* eveneens mogelijk:

waarom (zou) (dat) nog {hoeven}
(hoeft) (dat) eigenlijk wel (nee immers?)

Samen met een onbeklemtoonbaar en onuitbreidbaar *meer* kan een *niet*-woord een *niet*-woord-p vormen; ook dan maakt het *hoeven* mogelijk:

(*niemand*) (hoeft) daar (*meer*) [te werken] | (we) (hoeven) nauwelijks meer [te kontroleren]
niet-woord *niet*-woord

(ik) (heb) [maar drie boeken meer]
"zn
"tw
niet-woord

De belangrijkste *niet*-woorden zijn *niet, niemand, niks, nergens, nooit, geen, nauwelijks, maar* (*maar* drie meer), *pas* (geen *pas meer*) en de vw's *zonder dat* en *zonder*.

2.2.6. *Aan het* + ow en *uit* + ow

Er zijn twee groepen hulpww's van *aan het* + ow:

A. Per se geen hulpww-lv hebben *kunnen, moeten, mogen, willen; blijven, gaan, komen* (*hoe komt ...*); *raken, zijn*;
B. Per se wel een hulpww-lv: *laten; horen, voelen, zien; hebben, houden, krijgen; brengen, zetten; maken; vinden*. In een enkel geval is hier ook een lvm mogelijk:

eindelijk (is) (Jan) door de baas [aan het] [bollen] {rooien}{gezet} (*rooien* houdt een eigen lv)

Tussen *aan het* en de ow zijn twee open plaatsen voor eenwoordige niet-ww resten (geen vn's) (zie 2.1.2.2):

```
                          1
                    a     b  c     d
(ze)(was)         [aan het][tee][in]{schenken}
(ze)(was)[tee]                  [in]{schenken}}(ze kunnen bij het hulpww zijn  ook voor [aan het)
(ze)(was)[tee][in][aan het]        {schenken}}
```

De eerste niet-ww rest (*tee* enz.) is lv-achtig: een hoofdww-lv. Staat dat niet na *aan het*, dan vervallen z'n beperkingen:

```
wat ze nog niet af heeft (is)(ze) nu [aan het][over]{schrijven}  (ww-p)
die laatste twee bladzijs                                        (onbeperkt zn-p)
d          a          t                                          (vn)
```

De ow na *aan het* heeft geen hulpww's in z'n par.: hij is dus het eindpunt van de ww bindvolgorde. Ook de hoofdww's *zijn*, *blijken* en *lijken* ontbreken er:

```
(hij)(was){geplaagd}[aan het]{worden}  (uitg.:worden is hulpww van het vd)
(ze )(is ){ziek    }[aan het]{zijn   }  (uitg.:zijn   is hoofdww)
```

Uit + ow is verwant met *aan het* + ow, maar het is veel beperkter:

```
(ze)(gaat) elke dag [uit][bollen]{pellen}  (hulpww-lv uitg.;bollen is hoofdww-lv)
```

2.2.7. Ond.

2.2.7.1. Kenmerken

A. Plaatseigenaardigheden

Als een onbeklemtoonbaar woord (bv. *'t, je, ze, er*) Δ is of kan worden, dan heet dat ond. Ook elk woord dat je (in de bvm) door zo'n woord kunt vervangen, heet ond.:

```
Δ    □      O
   (komen)(de boeren)[naar de stad]
   (komen)( z e    )[naar de stad]
(ze)(komen)          [naar de stad]  (dus was de boeren ond.)
```

Op het Δ kunnen ook allerlei andere zinsdelen staan (maar geen onbeklemtoonbare woorden als zodanig), op het O kunnen geen andere zinsdelen staan als het ond. (maar niet álle binnenbouwen):

```
Δ   □      O
er (heb)(j   i   j ) de baas {gezien}  (uitg.:er is bw bep.,maar onbeklemtoonbaar)
   (is )(wie dat kan) betrouwbaar]     (uitg.:wie dat kan is wel ond.,maar ww-p)
```

Op het Δ zijn vrijwel alle binnenbouwen van het ond. mogelijk; alleen de *om*-zin gaat soms wat stroef:

```
(om zo lang te moeten wachten op die postzegels)(was) [erg vervelend]  (liever:(),(dát)(was))
```

Twee vanzelfsprekendheden:

1. het ond. is uitg. op het Δ als een beperkte wijs (leeg Δ) of een vra., betr. of uitr. woord of een vw (beperkt tot het Δ) buiten het ond. voorkomen:

```
   Δ            □   O
                (heb)(je)  daar die jongens {gezien}      (vra. wijs)
welke jongens   (heb)(je)  daar            {gezien}      (vra. woord)
<w  o  o  r>    <dat>(je)      die jongens {gezien}(hebt)(vw)
```

2. ook bij een achter-pv gelden de genoemde plaatsbeperkingen van het ond.:

```
  Δ     □   O
(wie )(zou)     gisteravond dat ongeluk {gezien }    {kunnen}{hebben}
(wie )          gisteravond dat ongeluk {gezien }(zou){kunnen}{hebben}

[waar](kan)(Jan) gisteravond dat boek   {gestopt}    {hebben}
[waar]     (Jan) gisteravond dat boek   {gestopt}(kan){hebben}
```

Op andere plaatsen als het Δ of het O komt het ond. zonder verwijswoord weinig voor:

Δ □

dus (komt) morgen hoogstwaarschijnlijk (*onze Jan*)
[In jullie kelder] (ligt) als ik het goed heb (*een flesje wijn*) (getalsond.:2.2.7.2.)

B. Getalsaanduiding door de pv (morfologisch-syntaktische eigenaardigheid)

De pv duidt bijna altijd het getal aan van het ond.:

(dat *kind*) (*slaapt*) rustig (enkelvoud)
(die *kinderen*) (*slapen*) rustig (meervoud) | (*Jan en Eefje*) (*slapen*) rustig (nevensch.)

Een paar uitzonderingen op die regel zijn:

a. *wie* en *die*:

(*wie*) (*loopt*) daar | (*die*) (*weet*) dat
(*wie*) (*lopen*) daar | (*die*) (*weten*) dat

Vervanging door *welke jongen(s)* of *die jongen(s)* levert wél getalsaanduiding op:

(welke *jongen*) (*loopt*) daar
(welke *jongens*) (*lopen*) daar

b. bij pv's als *zijn, worden, blijken, lijken* enz. kunnen *het, dat* en *wat* ond. zijn:

(*het*) (*zijn*) [lange slungels] (de pv duidt het getal aan van de niet-ww rest)
(*wat*) (*worden*) [dat]

Bij een plat zn-p als niet-ww rest kan een pv van *zijn* enz. ofwel alleen ofwel ook het getal dáárvan aanduiden.

C. Konklusie

We hebben nu twee manieren gebruikt om het ond. te definiëren: in A een *plaats*kriterium (uit de tijdvolgorde) en in B een *getals*kriterium: gemengd morfologisch-syntaktisch en afkomstig uit de bindvolgorde. Bijna altijd leiden die tot hetzelfde resultaat: ze wijzen hetzelfde zinsdeel als ond. aan. Maar soms wijzen ze twee verschillende ond. aan: een plaats- en een getalsond.

2.2.7.2. Plaats- en getalsond.

We passen die twee kriteria toe op een zin als:

(er) (komt) morgenavond (een goeie vriend)

Het *plaats*kriterium zegt: *er* is ond., want het kan als onbeklemtoonbaar woord het Δ bezetten, maar het *getals*kriterium zegt: *een vriend* is ond., want *komen* eist *vrienden* als ond. We noemen *er* nu *plaats*ond. en *een vriend getals*ond. (Hoogstens *er* kan plaatsond. zijn.)

We onderscheiden vier gevallen.

A. Lvm

In een lvm kan *er* plaatsond. zijn, zonder of met een getalsond. daarnaast:

(er) (wordt) {gestaakt} (alleen *er* is mogelijk:onechte lvm:¦2.2.2,B1)

(er) (wordt) in de klas (*een gek verhaal*) {verteld } } (plaats- + getalsond.:*er* en *een gek verhaal)*
(er) (worden) in de klas (*gekke verhalen*) {verteld } }

(*er*) (wordt) in de klas {gelezen} (getalsond. afwezig maar mogelijk)

Is énkel *er* als ond. mogelijk, dan hebben we dus een *onechte* lvm, is er naast *er* ook een ander ond. mogelijk, dan hebben we een *echte* lvm.

B. Bvm

Daarentegen is een getalsond. in een bvm nooit misbaar:

(*er*) (loopt) in onze tuin (uitg.)
(*er*) (lopen) in onze tuin (*een koe*)
(*er*) (lopen) in onze tuin (*koeien*)

De pv duidt hier - zoals gezegd - het getal aan van het getalsond.; dat kan onmogelijk uitloop zijn en staat bijna altijd in de middengroep. Het is in binnenbouw beperkt doordat het per se *een/Ø, geen, zo'n/zulk/zulke, wat 'n* of *wat voor 'n/ wat voor Ø* moet bevatten. Een schijnuitzondering heb je als het getalsond. enkel vertegenwoordigd is door het nul-lw; de pendant met *een* gaat nu vooraf:

(loopt) (er) toch nog (een) in de tuin
(lopen) (er) toch nog (Ø) in de tuin

Die/dat enz. en bez. vn's kunnen er geen deel van zijn.
(Een uitzondering hebben we in een type met *dan*:

dan (is) (er) nog (*de* verhandeling over de armoe))

C. Vervanging van *er*

Het plaatsond. *er* kan ontbreken, als een lvm of een bvm begint met *in die fabriek, in onze tuin, achter je* enz. (Betekenis: 'plaats'):

lvm: *in die fabriek* (wordt) {gestaakt} (naast *wordt er gestaakt*)

bvm: *in onze tuin* (loopt) waarachtig (een koe) (betekenis 'plaats')
waarachtig (loopt) (een koe) } (uitg.;betekenis is niet 'plaats')
heel even (loopt) (een koe) }

D. „Samenval" van twee of drie *er*'s

Het schema hieronder laat zien wat *er* (*d'r*) nog meer kan zijn als plaatsond. en wat de regels zijn voor „samenval" van twee of meer *er*'s:

A. *er* + vzaz is ww-pd	B. *er* alléén is ww-pd		
	4.*er* kan voor de voor-pv	*er* kan niet voor de voor-pv	
		1.*er* „staat bij" *twee* enz.	*er* „staat niet bij"
			2.het is lv of mv / 3.het is bw bep. of niet-ww rest
(ik) (geef) *er* wat aan			
(hij) (walgt) *ervan*			(zie) (je) *'r* / (hij) (slaapt) *er*
(ik) (loop) *er* nog bij	(*er*) (loopt) (een kind)	(ik) (zie) [*er*] twee	(ik) (geef) *'t 'r* / (ze) (is) [*er*]

Er/d'r kan dus zijn:

1. half pers. vn-bw (al dan niet afgesplitst); 2. plaatsond.; 3. hoofdtw-*er* (bij een weggelaten zn na *twee, drie* enz.); 4. bw bep.; 5. pers. of bez. vn.
De laatste kennen nooit „samenval":

(je) (moet) *'r* *d'r boek* {geven } } (twee keer *er/d'r*)
(ik) (zal) *d'r* [*d'r*; dan maar bij] {zetten} }

In de nu volgende voorbeelden laten we zien „hoe samenval tot stand komt":

(*er*) (grazen) (twee koeien) in die wei (alleen plaatsond. *er*;we laten *koeien* weg)
(*er*) (grazen) [*er*] (twee) in die wei (twee *er*'s;verplaats het plaatsond.)
(grazen) (*er*) [*er*] (twee) in die wei (uitz.:twee *er*'s achter de voor-pv)
(grazen) *er* (twee) in die wei („samenval" van twee *er*'s in één)

Ik zie geen argumenten tegen de ontleding plaatsond. of tegen niet-ww rest. Mis-

schien is *er* hier wel allebei tegelijk. - We vervangen *in die wei* nu door *erin*:

(grazen) *er* (twee) erin (uitg.:twee *er*'s achter de voor-pv)
(grazen) *er* (twee) in („samenval" van drie *er*'s)

Opnieuw zijn er geen argumenten tegen een van de drie ontledingen van *er*. Staat één *er* voor de voor-pv, dan valt het niet samen met het hoofdtw-*er*, maar wel met het halve pers. vn-bw:

(*er*) (grazen) (twee koeien) erin (uitg.;we krijgen in)

2.2.7.3. Binnenbouw

Het ond. is een zn-p of een ww-p; een bwbn-p is uitg.:

(*die ene knul*) (kan) [weg] {blijven} | (*heel vlug*) (kan) [weg] {blijven}
(*wie dat weet*) (kan) [weg] {blijven} | (*het felst*) (kan) [weg] {blijven} } (uitg.)

Iets anders is natuurlijk dat een bwbn-p (schijnbaar) als enigste zn-pd dat zn-p kan realiseren:

(∅ *hele kleine*) (kunnen) [weg] {blijven} | (het felste haantje) (kan) [weg] {blijven}
bwbn | (het *felste*) (kan) [weg] {blijven}

2.2.7.3.1. Het zn-p en het vn-p als ond.

A. Een zn-p als ond. kan nooit een vzaz als samenstellend deel bevatten (als deel dat meteen op het vlak eronder ontleed wordt); het zn-p is dus per se plat:

(*na* de staking) (is) goed {geslaagd} (uitg.) | (de staking) (is) goed {geslaagd}
zn

Wel kan een par.-loos *van* samenstellend deel zijn van een beperkt getalsond.:

(er) (stonden) bij jou (*van* die hele kleine poppetjes) (*poppetjes* :mv)
(er) (l a g) [daar] (*van* dat hele lekkere niervet) (*niervet* :stof-zn)

De *die/dat*-rij is hier beperkt tot *die/dat* en *zulk/zulke*, het zn tot mv en stof-zn's.
Een vzaz als bv. *in* is wel deel maar geen samenstellend deel in:

(in je tuin een mooi boek lezen) (is) [erg plezierig]
{ " }
zn

In ontleden we pas op het derde en niet op het tweede vlak.

B. Een 'zn'-p is heel zeldzaam, een 'vn'-p is uitg.:

(*morgen*) { is) [zondag] (uitg.)
(*morgen*) (komt) me heel goed [uit] (hoogstens een 'zn'-p dat 'tijd' betekent)
(*d aa r*) (komt) [slecht gelegen] (uitg.)

C. Naamvalsbeperkingen

Sommige pers. vn's zijn uitsluitend mogelijk als één van de kernen van het ond.: *ik, hij, ie, zij, wij*. *Jij* is hoogstens mogelijk als een van de ond.-kernen en als aanspreking:

(*mij*) (heb) dat {gedaan} (uitg.) | (*jij* en *ik*) (hebben) dat {gedaan}
(*ik*) (heb) ... | (*jij* en je broertje) (hebben) dat {gedaan}

Ik, hij enz. heten *ond.-naamval*; hun pendanten *mij/me, hem/'m* enz. zijn enkel buiten het ond. mogelijk, en heten *niet-ond.-naamval*. Er zijn dus een aantal tweepolige naamvalssystemen:

ik	↔	mij/me	wij/we	↔	ons
jij	↔	jou			
hij/ie	↔	hem/'m			
zij	↔	haar/d'r	zij	↔	hun (*hen* is enkel tekst)

Twee leden van een naamvalssysteem vormen een aanvulling (zie 1.4.3.2, BI), d.w.z.:
a. ze hebben dezelfde gramm. waarde (bv. pers. vn, 1e pers. ev);
b. ze sluiten mekaar in dezelfde omgevingen uit: *mij zing* en *hij ziet ik* zijn uitg.

D. Persoonsbeperkingen

1. I.v.m. de 2e pers. (zie ook 2.3, Ed)

De pv-geb. wijs kent hoogstens *jij, u, jullie* en een nul-ond. (zie 1.4.3.2, A2); dat is dus een beperking tot de 2e pers. Eén type *laten* kent hoogstens een ond. dat 1e of 3e pers. is:

(laat)(*ik*) maar {blijven}
(laat)(*jij*) maar {blijven}
(laat)(*je*) maar {blijven} } (uitg.)
(laat)(*u*) maar {blijven} }
(laat)(*hij*) maar {blijven}
(laat)(*ie*) maar {blijven} ,enz.

(laten)(*we*) maar {blijven}

(laten)(*jullie*) maar {blijven} (uitg.)

(laten)(*ze*) maar {blijven}

In hoofdzaak vormen die pv-geb. wijs en dat type met *laten* een aanvulling.

2. I.v.m. de 3e pers.

Wemelen, krioelen, gebeuren enz. beperken het ond. of het hulpww-lv tot de 3e pers.:

(*die bossen*)(wemelen) van de mieren
(*h e t*)(krioelt) er van de slangen
(*zulke dingen*) (kunnen){gebeuren}

3. I.v.m. *het*

De onpersoonlijke ww's beperken het ond. of het hulpww-lv tot *het*:

(*het*) (*regent*) | (ik) (kan) (*het*) hier {horen}{*regenen*}
(*het*) (schijnt) nog [te blijven} {*sneeuwen*}

Ze betekenen 'weersgesteldheid'. - Samen met een niet-ww rest vertonen ze die beperking niet:

(*ik*) (ben) [*doormat*] {geregend}
(*je*) (bent) bijna [*dood*] {gevroren}

E. Beperkingen i.v.m. *zich* en *mekaar* enz.

Het wkd vn *zich/zichzelf* enz. en het wkg vn *mekaar* als zinsdeel

1. kunnen nooit een van de kernen van het ond. zijn (enkel van een niet-ond.);
2. beperken het ond.:
   a. *zich* enz. in pers.;
   b. *mekaar* in getal:

(*zich*) (kan) dat wel } (uitg.)
(*ik*) (was) zich }

(*mekaar*) (doen) dat graag } (uitg.)
(*ik*) (was) mekaar }

Me(zelf) beperkt het ond. tot de 1e pers. enz. *Zich(zelf)* beperkt het tot de 3e pers., maar ook *u* kan nu ond. zijn, vooral als *u* op de 3e zinsplaats staat:

(kunt) (u) zich daartoe, {beperken} } (liever niet *u u*)
<als> (u) zich daartoe, (kunt) {beperken} }

2.2.7.3.2. Het ww-p als ond.

A. Binnenbouw

1. Met voor-pv

a.dir. rede : (ik *zeg* nooit nee),(dat)(is) [z'n leus]
b.*al* + voor-pv : (*al zeg* je dat),(dat)(bewijst) niks

2. Met achter-pv

a.*wie/wat*-zin :(*wie* dat kan doen),(dat)(is) [een krachtpatser]
b.*dat/of* -zin :(*dat* Jan blokt),(dat)(lijkt) me [duidelijk]
c.*zo ... als*-zin :(*zo* dik *als* hij is),(dat)(is) [ongelooflijk]
d.zin met bijna par.-loos *als/wanneer*:(*als* je rijk bent),(dat)(is) [erg makkelijk]
e.*eer(dat)-,vóór(dat)-,tot(dat)*-zin :(*eer* ie ons hielp),(dat)(duurde) [erg lang]

3. Zonder ond. of pv

a.*om*-zin :(*om* lang te lezen),(dat)(ligt) me ~~niet~~
b.niet-*om*-zin :(*te laat komen*)(is) [voor jou erg ongepast]

B. Buitenbouw

Bijna alle ww-p's als ww-pd zijn eerste of laatste deel van het konkrete ww-p, dus aanloop, Δ als er geen aanloop is, of uitloop. De ond.-zin als zodanig kent nooit meer plaatsen als de genoemde. Maar zonder verwijswoord kan het ond. zelden uitloop zijn:

in de klas (wordt) {gefluisterd} (*dat die leraar weggaat*) (geen plaatsond.:2.2.7.2,C)

Sommige ondertypes kunnen geen Δ zijn: 1b, 2c, d en e; bij 3a gaat dat moeizaam:

(*om lang te lezen*)(ligt) me ~~niet~~ (?)

2.2.8. Hulpww-lv

Hoogstens twee soorten hulpww's kunnen een eigen lv krijgen:

1. de hulpww's van de ow *horen, voelen, zien* en één type *laten; vinden;*
2. de hulpww's van *aan het* + ow *horen, voelen, zien* en één type *laten; hebben, houden* en *krijgen; brengen, maken, vinden* en *zetten*.

Het hulpww-lv lijkt weinig op het hoofdww-lv en sterk op het ond., want:

1. het kent de beperking tot *het* bij onpers. ww's;
2. het kent de beperking in persoon en getal bij resp. *zich* enz. en *mekaar* als zinsdeel;
3. het kent de beperking in (sekse,) persoon en getal bij *in z'n knollentuin, z'n best* en dergelijke halfvaste uitdrukkingen. Voorbeelden zijn het best te geven met hulpww's van de ow:

1.(we)(hoorden) (*het*) {regenen}
2.(ze)(zagen) (*die kinderen*) zich {ergeren}
(ze)(zagen) (*die kinderen*) mekaar {plagen }
3.(ik)(zag) onmiddellijk (*jullie Jan*) heel erg hard [z'n best] {doen }
(ik)(zag) (*jullie Jan*) onmiddellijk heel erg hard [z'n best] {doen }

In de twee voorbeelden onder 3 blijkt plaatsverschil bij *onmiddellijk* een betekenisverschil te geven: in het eerste hoort het bij *ik zag*, in het tweede bij *jullie ... doen*.
In al zulke gevallen hebben we duidelijk maar met één ww-p te maken; er is dus geen bijzin en *jullie Jan* is geen ond., maar wel verduidelijkt een ontleding op een tussenvlak de bouw van dat ene ww-p (voorlopige oplossing):

3.(ik)(zag) onmiddellijk (*jullie Jan*) heel erg hard [z'n best] {doen}
(ik)(zag) (*jullie Jan*) onmiddellijk heel erg hard [z'n best] {doen}

2.2.9. Lv

Zojuist hebben we het hulpww-lv besproken; hier beperken we ons dus tot het hoofd-ww-lv.

A. Definitie

Traditioneel is het lv in de Nederlandse spraakkunst moeilijk te definiëren: net als sommige andere zinsdelen is het vooral vastgelegd via de Latijns-Nederlandse en de Duits-Nederlandse kontrastspraakkunst; er is een lange traditie waarin ze de Nederlandse spraakkunst enkel nuttig vonden als voorbereidend hulpmiddel om vlugger vreemde talen te leren.
Nu speelt in de Latijnse spraakkunsttraditie vooral de morfologie een grote rol als kriterium; zo is het lv in het Latijn (afgezien van vzaz-invloeden) makkelijk te definiëren als 'plat zn-p, dat zinsdeel is en een kern heeft in de vierde naamval'. Van daar uit heet een ww-p dat dat zn-p kan vervangen, eveneens lv. Het ABN mist die naamval; dus moest de schoolspraakkunst een ander kriterium zoeken; de lvm-proef bleek de bruikbaarste:

(ik)(zie) die hond | (die hond)(wordt) {gezien} ;dus was *die hond* lv in de bvm)

Maar die lvm-proef faalde als kriterium in een aantal gevallen; de traditie noemt o.a. *hebben, krijgen, ontmoeten, zich herinneren*. Waarom kunnen die dan toch een lv krijgen? Een kriterium buiten het ABN heeft hier blijkbaar beslist: het Latijn en/of het Duits.

Een tweede traditioneel kriterium in het onderwijs is de vraag „Wie/wat slaat, heeft, krijgt enz. het ond.?" Maar met die metode vang je onherroepelijk ook het zn-p als nw deel:

(Jan)(is)[*soldaat*] („Wat is Jan?" Antwoord:*soldaat* !)

En omdat dat nw deel de eerste naamval krijgt in het Latijn en het Duits, ondervindt het onderwijs in die talen eer schade als voordeel van die didaktiek.

De taak van de syntaksis is nu: nagaan of de traditionele kategorie *lv* (gebaseerd op vreemde talen) toch in z'n geheel of grotendeels in het ABN aanwezeig blijkt te zijn.
Ik verklein die kategorie nog tot *het zn-p* als lv; dat blijkt twee plaatsbeperkingen te hebben:
a. het kan zonder verwijswoord geen uitloop zijn (plaatsbeperking m.b.t. het abstrakte ww-p);
b. het komt na een plat zn-p als mv, wanneer ze allebei in de middengroep staan (plaatsbeperking m.b.t. het abstrakte ww-p en bovendien m.b.t. een gelijk gebouwd ander zinsdeel). - Voorbeelden zijn:

a.(ik)(heb) die jongen gistermiddag {gegeven} dat boek (uitg.)
b.(ik)(heb) die jongen gistermiddag dat boek {gegeven}
(ik)(heb) dat boek gistermiddag die jongen {gegeven} (uitg.)

Door eliminatie van ond. en mv zou je een heel eind komen bij het zoeken naar het lv, maar een plat zn-p kan ook niet-ww rest zijn (en bw bep.: *drie weken, vorige maand* enz.). En juist de grens tussen lv en niet-ww rest is vaak moeilijk te trekken. Ik geef een paar groepen gevallen als voorbeeld:
1. Bij *hebben, krijgen* en *houden* zijn een hele reeks gevallen van nuances. Wel kunnen we zeggen: zinsdelen binnen de niet-ww eindgroep zijn per se niet-ww rest, maar het omgekeerde geldt niet, want ook buiten die niet-ww eindgroep kan een zinsdeel niet-ww rest zijn (op het Δ bv.). Soms is de scheidbaarheid door een bw bep. een kwestie van gradatie:

(hij)(kan) [*griep*] volgens mij {hebben} (uitg.)
(hij)(kan) [*veel boeken*] volgens mij {hebben} (moeilijk)
(hij)(kan) [*een boek*] volgens mij {hebben} (vrijwel uitg.)

Griep is heel duidelijk niet-ww rest, maar bij *veel boeken* is het bewijs moeilijk te leveren en bij *een boek* is het helemaal onbewijsbaar. Een goeie didaktische afspraak lijkt: noem dit soort zn-p's bij *hebben* enz. voorlopig allemaal maar

niet-ww rest; de lvm-proef faalt bij *hebben* trouwens altijd, maar onthou dat ook bij dit *hebben* de nuanceringen heel talrijk zijn.

2. Ook bij een aantal (half-)vaste uitdrukkingen is de benoeming *niet-ww rest* voorlopig de veiligste:

(hij)(heeft) [*het*][aan z'n maag]
(je)(kunt) [me][*de bout*] {hachelen}

3. In 2.2.6 hebben we gezien dat een sterk beperkt eenwoordig lv bij *aan het* + ow beter *niet-ww rest* kan heten.

4. Absoluut geen lv zijn natuurlijk gevallen met een par.-loos *dat*, in sommige kleine zinnen is de bindvolgorde na *kunnen, moeten, mogen* enz. afgebroken; dan dient *dat* als verwijzend woord naar de andere delen van die volgorde: in de aanloop, dus binnen de grote zin, óf als verwijzend woord naar de andere delen van die volgorde in een voorafgaande kleine zin:

's morgens erg hard schelden,*dát* (kun)(je) goed (*dat* is verwijswoord,
ik wil wat gaan slapen ja,*dát* (mag)(je) (*dat* is alleen verwijzend woord;zie 2.1.4,B)

In de eerste zin verwijst het par.-loze *dat* naar een goep van drie zinsdelen (*'s morgens* + *erg hard* + {*schelden*}): we kunnen dat *het bereik* van *kun* noemen.
Hét gaat hier óm minstens één ww-vorm, waarbij andere ww-vormen kunnen staan en/of een of meer andere zinsdelen, maar per se geen pv en geen ond.
In de tweede zin vormt het bereik van *mag* een groot deel van een „gewone" voorafgaande zin, en niet van een aanloop. Nu is *dat* dus geen verwijswoord, maar het is ook nu par.-loos en lijkt ook door z'n plaatsbeperkingen sterk op het eerste *dat*.

B. Binnenbouw

Er zijn twee mogelijkheden (dezelfde als die van het ond.: zie 2.2.7.3):

1. een plat zn-p (daaronder ook vn-p's). Het sterk beperkte zn-p met par.-loos star *van* is geen uitzondering op die regel:

(we)(zagen) gister *van die hele leuke poppetjes* ; vgl. als getalsond.:
(er)(stonden) toch nog(*van die hele leuke poppetjes*) (zie 2.2.7.2)

2. een ww-p. Het type *van wel/van niet* dat alleen bij *me dunkt* ond. kon zijn, heeft als lv bij vrij veel ww's een mogelijkheid, zo bv. na *zal die het halen*:

(ik)(*denk*) van niet
hoop, verwacht, vermoed, vrees, enz.

Van wel/van niet heeft een par.-loos *van*; *wel* en *niet* zijn nevensch. vw. Er is dan ook per se een sterk verband met een voorgaande zin (*Zal die het halen?*). *Van wel/van niet* (lvm-proef uitg.!) is hoogstens mogelijk bij hoofdww's met een *dat*-zin: *denken* dat..., *vermoeden* dat... enz. Het kan enkel nog uitloop zijn, vergeleken met de drie plaatsmogelijkheden van die *dat*-zin: aanloop, Δ en uitloop.

C. Binnen- en buitenbouw

1a. De pers. vn's komen natuurlijk in het tweede stuk van de begingroep (BII), vooral de onbeklemtoonde. Ook onbeklemtoonde aanw. vn's komen daar, maar beklemtoonde kunnen zich wat van de begingroep verwijderen:

(ik)(zou) *dat* liefst mórgen [op]{ruimen}
(ik)(zou) liefst mórgen *dat* [op]{ruimen} (uitg.)
(ik)(zou) liefst mórgen *dát* [op]{ruimen}

b. Zn-p's met *een*/Ø nebben in de middengroep twee plaatsen met betekenis-verschil:

(je)(moet) *een kind* als het enigszins kan in vrijheid [op]{voeden} ('elk kind')
(je)(moet) als het enigszins kan in vrijheid *een kind* [op]{voeden} ('een of ander')

c. Uitloop kan een zn-p enkel met een verwijswoord zijn:

(heb)(je) hem al {gezien},die jongen van Mieke

In een geb. wijs met nul-ond. kan een nul-lv verwijswoord zijn:

(leg)(∅) ∅ [neer],dat boek

d. Ook zonder uitloop is dat type mogelijk; het situatieverband „levert" ond. en lv:

(leg)(∅) ∅ [neer]

2. Het ww-p als lv heeft in het algemeen de plaatsmogelijkheden van het ww-p als ww-pd: de eerste of de laatste van het konkrete ww-p (dus: aanloop, Δ en uitloop; Δ enkel als de aanloop onbezet is). Het ww-p met betr. woord zonder antecedent kan geen uitloop of Δ zijn, de andere zijn bijna altijd uitloop:

wie daar loopt (ken)(ik) ~~niet~~ (*kennen* kan geen *dat*-zin krijgen)
(ik)(weet) ~~niet~~ wie of daar loopt (*weten* kan een *dat*-zin krijgen;*wie of* ... indir. vra.)

2.2.10. Vv

A. Definitie

Alleen het ww-p als vv kun je vrij eenvoudig definiëren, nl. als: ww-p dat niet op het Δ kan staan en dat enkel een vn-bw als verwijswoord kan krijgen. De bw bijzin als zodanig kan wel op het Δ staan, de lv-zin eveneens, maar op de aanloopplaats krijgt die *dat* als verwijswoord. Vzaz + ww-p als vv kan wel op het Δ staan. Vgl:

Δ
dat ie vlug komt (kun)(je) erop {rekenen} (uitg.)
op wat ie belooft (kun)(je) {rekenen}

Vanuit die binnenbouw moeten we vv's met een andere binnenbouw aanwijzen.

B. Binnenbouw

Er zijn drie hoofdtypes:

1. (bijna altijd) schijnrond zn-p:

(zul)(je) aan je sommen {denken} (*aan/om/over*)
(ze)(blijft) bij d'r besluit (*bij*)

Ook een 'zn'-p is hier normaal:

(ik)(denk) aan 's avonds als het donker is

Erg frekwent is het pers. vn-bw, o.a. als begeleider van het ww-p:

(ze)(blijft) erbij,dat ze weg wil
(ik)(prakkezeer) er ~~niet~~ over,om weg te gaan

2. ww-p met precies dezelfde binnenbouw-mogelijkheden als het ww-p als ond. en als lv

3. vzaz + ww-p; het vzaz is opnieuw meestal par.-loos:

(ik)(hou) van wie me kado's geeft } (het ww-p begint met *wie/wat*)
(ik)(denk) aan wat je me verteld hebt

C. Binnen- en buitenbouw

1. Het zn-p kan aanloop zijn, Δ, deel van de middengroep en - wat moeizaam - uitloop:

(ik)(heb) ~~niet~~ {gedacht} aan dat boek

Een pers. vn-bw met een par.-loos vzaz (zoals hier), kan nooit Δ of uitloop zijn, ook hier niet:

eraan (heb)(ik) ~~niet~~ {gedacht} (uitg.) | (ik)(heb) ~~niet~~ {gedacht} eraan (uitg.)

2. Het ww-p kent de al genoemde beperking (geen Δ).

3. De groep vzaz + ww-p kan aanloop, Δ en uitloop zijn (zoals altijd), maar hij kan als aanloop z'n vzaz missen (net als het'zn-p). Ook dát verschijnsel vinden we buiten het vv:

wat voorbij is ,daarover, (moet) (je) niet meer {treuren}
voorbije dingen ,daarover, (moet) (je) niet meer {treuren}

Zulke aanlopen hebben de binnenbouw van ond. en lv; enkel hun verwijswoord (hier: een vn-bw) bepaalt dus hun zinsdeel. Nu komt een ww-p als vv zelden zonder vn-bw voor, maar soms is het fakultatief:

(ik) (pas) [op] ,dat ik niet val, | dat ik niet val,daarvoor, (pas) (ik) [op] (dat...val, =vv)
(ik) (pas) ervoor, [op] ,dat ik niet val, | dat ik niet val,d a t ... (uitg.)

Bij *oppassen* kan er m.b.t. de bijzin dus nooit dubbelzinnigheid zijn, in tegenstelling tot bv. *vrezen, hopen* enz., waarbij twee verwijswoorden mogelijk zijn en dus ook twee benoemingen van de bijzin:

Δ
dat ik niet klaar kom,*daarvoor*, (vrees) (ik) wel een beetje (vv)
dat ik niet klaar kom,d a t (vrees) (ik) wel een beetje (lv)

dat ie komt ,*daarop*, (hoop) (ik) nog altijd (vv)
dat ie komt ,d a t (hoop) (ik) nog altijd (lv)

Bij *vrezen, hopen* enz. is die bijzin dus enkel nog te benoemen met de Δ-proef:

Δ
dat ik niet klaar kom (vrees) (ik) wel een beetje (kan dat,dan:lv)
dat ie komt (vrees) (ik) wel een beetje (m.i. uitg.,dus:vv)

4. De *door*-bep. in de lvm is soms vv:

Δ
dat er zoveel lawaai is, , daar (word) (ik) door, {gehinderd}
dat er zoveel lawaai is, (word) (ik) daardoor, {gehinderd} (uitg.)

Het laatste voorbeeld is uitg., tenzij als vraag, maar dan is het Δ natuurlijk onbezet:

a a n l o o p Δ
dat er zoveel lawaai is, , ∪ (word) (ik) daardoor, {gehinderd}

2.2.11. Mv

A. Definitie

Het zn-p als mv heeft als traditionele definitie: een zn-p met fakultatief *aan* of *voor*. Die geldt vooral voor het mv dat een lv naast zich kan of moet hebben, niet voor het andere:

(hij) (geeft) je een boek } (*aan* je) | (hij) (ontglipt) me } (niet:*aan* me)
(ze) (verkoopt) je postzegels } | (ze) (ontsnapt) me }

Die vreemde definitie die alweer niet helemaal opgaat, is weer enkel te verklaren doordat het werkelijke kriterium opnieuw blijkt te liggen in het Latijn (het Duits), waar het mv (afgezien van vzaz-invloed) een andere naam is voor datief-objekt, d.w.z. 'plat zn-p met (o.a.) een kern in de derde naamval, als zinsdeel'. Soms gaan in het ABN noch de *aan-/voor*-proef noch de lvm-proef op; dan moeten we de naam *voorwerp* zonder meer gebruiken:

(het) (verbaast) me | (het) (verbaast) aan me (voor me) } (uitg.: *me* is voorwerp)
| (ik) (word) erdoor {verbaasd} }

B. Binnenbouw

Er zijn vier hoofdtypes:

1.Plat zn-p : jullie Jan (mag) (je) het {geven}
2.zn-p met *aan/voor* :aan jullie Jan (mag) (je) het {geven}
3.ww-p met *wie/wat* : wie erom vraagt (mag) (je) het {geven}
4.*aan/voor* + ww-p met *wie/wat*: aan wie erom vraagt (mag) (je) het {geven}
voor wie nog wil (schenk) (ik) [in]

C. Buitenbouw: ww- of bwbn-pd?

Soms maakt een hoofdww een mv mogelijk, soms een bepaald type bwbn; zo kun je zelfs twee mv's in één zin aantreffen:

die kinderen (geef)(je) mij een beetje ál te veel snoep (*die kinderen* bij *geven*; *mij* bij *ál te veel*)

Hangt een mv af van een bepaald type bwbn, dan kan de eenzinsdeelproef beslissen of we hier nog wel met een zinsdeel te maken hebben (dus met een *ww*-pd) dan wel met een *bwbn*-pd:

mij een beetje ál te veel snoep (geef)(je) die kinderen ~~niet~~ (uitg.)

Toch is *mij* helemaal van *te* + bwbn afhankelijk; het komt ook voor bij *genoeg* + bwbn, maar anders niet:

die kinderen (geef)(je) mij snoep (uitg.)

Maar met *voor* lukt die eenzinsdeelproef wél:

[te zout *voor mij*] (was)(die soep) ~~niet~~
[*mij* te zout] (was)(die soep) ~~niet~~ (uitg.)

Het mv dat bij een bwbn hoort is dus een grensgeval als we zinsdelen bespreken; misschien kunnen we het beter bij de bwbn-pd's rekenen.

D. Binnen- en buitenbouw: plaatsbeperkingen

1. Het gaat eerst om plaatsverschillen tussen het platte en het schijnronde *zn*-p als mv; in twee opzichten is het platte beperkt:

a. M.b.t. het *zn*-p als lv (dat zn-p is altijd plat): binnen de middengroep is de volgorde per se mv - lv zoals we gezien hebben:

(ik)(moet) dat kind altijd die pap {geven}
(ik)(moet) die pap altijd dat kind {geven} (uitg.)

b. M.b.t. het abstrakte *ww*-p

Het platte mv kan - net als het altijd platte zn-p als lv - nooit uitloop zijn (tenzij met verwijswoord):

(heb)(je) 'm dat boek {gegeven}, die jongen
(heb)(je) dat boek {gegeven}, die jongen (uitg.)

Het schijnronde zn-p als mv kent daarentegen die twee beperkingen niet:

(ik)(moet) die pap altijd aan dat kind {geven}
(ik)(moet) die pap altijd {geven} aan dat kind

2. De verhouding plat/**schijnrond zn-p is in beginsel niet dezelfde als die tussen vzaz + ww-p met** *wie/wat* **en ww-p met** *wie/wat*, **want het vzaz is per definitie een** *zn* **en geen** *ww*-**pd. Maar hier bij het mv is er wél een gedeeltelijke parallel:**

wie erom vraagt, d i e (kun)(je) d a t {geven}
aan wie erom vraagt, d i e (kun)(je) d a t {geven}

wie erom vraagt (kun)(je) d a t {geven}
aan wie erom vraagt (kun)(je) d a t {geven}

(j e)(kunt) wie erom vraagt een boek {geven}
(j e)(kunt) aan wie erom vraagt een boek {geven}

(j e)(kunt) d a t {geven} wie erom vraagt (uitg.)
(j e)(kunt) d a t {geven} aan wie erom vraagt

2.2.12. Niet-ww rest (van het gezegde)

A. Definitie

Gezegde betekent traditioneel een allegaartje: de zin min ond., voorwerpen en bw bep. Dat begrip is dus negatief bepaald. Haal je de pv uit het gezegde, dan krijg je de **rest. Haal je daaruit de ww's (=** *werkwoordelijke* **rest)**, dan hou je de *niet-*

werkwoordelijke rest over. Een verfijning kun je aanbrengen door *te* + ow en *aan het* + ow een *gemengde* rest te noemen, d.w.z. deels werkwoordelijk, deels niet-werkwoordelijk. In de praktijk blijkt *te* bijnà een woorddeel te zijn, en *aan het* een vrij star en ietwat losstaand element bij de ow daarachter. - Schematisch:

(pv) + rest { ww rest:{ow} en {vd} / gemengde rest:[*te* + ow} en [*aan het*] + {ow} / niet-ww rest:[scheidbare delen],[nw deel],[bvg],enz.

1. In de *tijd*volgorde kunnen we zeggen: elk *zinsdeel* in de niet-ww eindgroep is niet-ww rest (zinsdeelstukken in de niet-ww eindgroep kunnen ook half mv, half vv enz. zijn) Het omgekeerde geldt niet: niet elke niet-ww rest staat in de niet-ww eindgroep. Neem het nw deel bij *zijn* in bv.:

(ik)(zal)['t] wel {worden} (onbekl. vn,niet-ond.:BII)
(ik)(zal) wel [*soldaat*] {worden} (zn-p:niet-ww eindgroep)
(ik)(zal) wel {worden} [*wat m'n vader geweest is*] (ww-p:uitloop)

Bovendien kunnen bijna alle zinsdelen ook aanloop en Δ zijn, zoals bekend.
2. In de *bind*volgorde is de niet-ww rest bijna altijd het eindpunt dat meteen na het ww eindpunt komt (dus na het hoofdww):

(hij) → (is) → {geweest} → [soldaat]

Bijna altijd heeft een niet-ww rest een sterke band met dat hoofdww; heel vaak is er bovendien een met een ond. of een lv (bv. bij het nw deel en bij de bvg). Dat verband met het hoofdww blijkt meestal uit de tijdvolgorde (niet-ww eindgroep), dat met ond. of lv blijkt (als een plat *zn*-p niet-ww rest is) uit getals- en/of sekse-beperkingen t.o.v. dat ond. of lv:

(*Jan*)(is) [een goeie soldaat] | (ik)(beschouw)Jan [als een goeie *soldaat*]
(*Jan*)(is) [goeie soldaten] (uitg.) | [als goeie *soldaten*] (uitg.)
(*Jan*)(is) [een goeie werkster] | [als een goeie *werkster*]

Bij ronde zn-p's en bij bwbn-p's zijn zulke bewijzen natuurlijk niet te leveren.
Een andersoortig vormbewijs is bv.:

(Jan)(heeft) heel hard {gelopen} (niet:*is*)
(Jan)(is) [naar huis] {gelopen} (niet:*heeft*)

B. Indeling (binnenbouw)

Er is een scherpe indeling te maken; we moeten ons beperken tot hoofdgroepen met soms wat vage grenzen:

1. scheidbare delen: *op* **voeden**, *tegen* **werken**, *af* **handelen**; *leeg* lopen, *vol* gieten, *open* gooien enz. De traditionele spelling is inkonsekwent: soms een- soms tweewoordig: ik *voed* hem *op*; als ik hem *opvoed* enz. Het scheidbare deel is een apart woord, maar meestal sterk met het ww verbonden. Er zijn overgangen naar de bvg (7): een uitgang *vrij* laten (niet: *vrijer* laten); iemand *vrijer* laten als een ander;
2. het type bij *wonen*, *liggen/leggen; zitten/zetten; stoppen;* vgl.:

(moeder)(stopt) de sokken [*in de la*]
(moeder)(stopt) de sokken *in de keuken*

3. het type bij *kunnen*, *moeten*, *mogen*, *willen*, *zullen* (?) (die ook hulpww van de ow kunnen zijn):

(die sokken)(kunnen) [*in de la*]

4. types bij *zijn* enz. en bij *hebben* enz. (dat bij *zijn* enz. heet traditioneel nw deel)

(hij)(is) [*heel sympatiek*] (bwbn-p) | (ik)(vind) hem [*leuk*]
[*de baas van de zaak*] (onbeperkt plat zn-p) | (hier heet *leuk* bvg,omdat het bij een lv hoort)
[*soldaat*] (beperkt plat zn-p zonder *die/dat*-rij)
[*in z'n tuin*] (onbeperkt rond zn-p)

(hij)(heeft) [*veel boeken*] (onbeperkt zn-p)
[*griep*] (beperkt zn-p)
[*het*][*aan z'n keel*] (par.-loos *het* + beperkt zn-p)

er [*koeien* {lopen} (sterk beperkte ow-rij)

5. het type bij *lopen, fietsen, springen* enz., die twee hulpww's van het vd hebben:

(hij)(heeft) *heel hard* {gelopen}
(hij)(is) [*naar huis*] {gelopen}

6. het hoofdtw-*er*:

(ik)(zie) *drie* vlinders
(ik)(zie) [*er*] *drie* } (het lv enz. bestaat uit een hoofdtw + eventueel een nabep.)

I.p.v. een hoofdtw kan ook een beperkt zn- of bwbn-p (zg. *er*-makers) optreden:

(ik)(koop) [*er*] een paar (*een aantal,een stel,*enz.: zn-p)
[*er*] heel veel (*veel meer,erg weinig,*enz.:bwbn-p) } ('hoeveelheid')

7. een bvg

a.met *als* en zonder hoofdww-beperking :<dat> (ie) hier (werkt) [*als kapper*]
b.met *als/tot/voor* + hoofdww-beperking:<dat> (ze) hem (beschouwen)[*als leider*]
<dat> (ze) me (benoemen) [*tot ambtenaar*]
(ik)(zag) hem [aan] [*voor een dokter*] } (uitloop !)

Zie ook 4 (*vinden*).

8. het type binnen ww uitdrukkingen ('vaste uitdrukkingen met een ww'):

(hij)(loopt) [*met molentjes*] (niet:*wandelt* met molentjes)
(het schip)(verging) [*met man en muis*] (niet:*vaart* met man en muis)

Sommige beperken door een bez. vn het ond. of hulpww-lv: *je best doen, in je knolletuin zijn.*

9. het type bij *duren, kosten, wegen:*

(de vergadering)(duurt) [*al een uur*]
(dat boek)(kost) [*een paar tientjes*]

10. types met *mekaar* enz.:

(het schuurtje)(is) [*in mekaar*] {gevallen} (*in stukken* enz.)
(gooi)(∅) dat es [*uit mekaar*]

2.2.13. Bw bep.

A. Definitie

Net als de niet-ww rest is ook de bw bep. traditioneel een restgroep. „Bij het gezegde horen" is een eigenaardigheid van bijna alle zinsdelen. Wel is de bw bep. „minder centraal" als de andere, maar wat bedoelen we daarmee? Moeilijker weglaatbaar? Dat is een te vage en te relatieve omschrijving, om in twijfelgevallen op te kunnen steunen. Zo is bv. het lv bij *timmeren* weglaatbaar en dat bij *bestuderen* niet.
Zo krijg je de onbevredigende nooddefinitie: een bw bep. is elk zinsdeel dat je overhoudt als je ond., lv, vv, mv en de delen van het gezegde gehad hebt.

B. Binnen- en buitenbouw

De bw bep. als geheel kent nauwelijks plaatsbeperkingen; sommige ondertypes wél:

1. Bwbn-p:

(hij)(heeft) erg hard {gewerkt}
{gewerkt} erg hard (uitg.:geen uitloop dus)

2. Zn-p:

a.rond:<als> (ik)(kóm) in m'n nieuwe wagen na de vakantie met m'n broer
b.plat:<als> (ik)(kóm) deze week
<als> (ik)(kóm) drie weken (iets moeilijker)

Type 2 is naar binnenbouw sterk beperkt: *drie huizen, drie vrienden* enz. zijn uitg. *Week, weken, dag, dagen* enz. zijn er mogelijk ('tijd'); die woorden zijn als kern van een ond., lv enz. juist weinig frekwent, zodat „verwarring" met die platte zn-p's onwaarschijnlijk is.
Naar buitenbouw sluit type 2b zich dus sterk aan bij 2a, al kan *drie keer* geen uitloop zijn net zo min als sommige vn-bw's:

(heb)(jij)(hem) {zien}{lopen} ergens tussen (uitg.)
(wil)(je) me, vlees {geven} erbij (moeilijk)

3. Td-p:

(hij)(heeft) die brief {geschreven} [*ietwat bevend*]
<toen> (ze) [door de gang] (liep) [*in zichzelf pratend*] } (uitg.:het td-p is zelden uitloop)

4. Ww-p

a. Naar buitenbouw gehoorzaamt het bijna altijd aan de regel dat het eerste of laatste deel moet zijn van de konkrete zin. In termen van het abstrakte ww-p: het is aan- of uitloop, en Δ alleen als de aanloopplaats open is. Alleen hele kleine bw bijzinnen kunnen in de middengroep staan:

(je)(moet) *als je kunt* nog even [langs] {komen}

b. Het Δ als plaatsmogelijkheid valt uit bij:

a a n l o o p Δ □
al heb je geen zin ,(je)(kunt) toch {komen} (*al* + voor-pv,geen verwijswoord)
wie er ook komt ,(ik)(doe) hier [open] (*wie ... ook* enz.;geen verwijswoord)
hetzij het regent,hetzij het droog is ,(ik)(kom) (*hetzij ... hetzij (of)* ...;geen verwijswoord)
of het nou regent of niet ,(ik)(kom) (*of ... of* ...;geen verwijswoord)
zo groot als je bent ,(je)(krijgt) [een tik] (beperkt bwbn-p:*zo ... bent*)

c. Δ en uitloop vallen uit bij:

a a n l o o p Δ □ ○
kom je in de stad ∪ (loop)(Ø) dan even [aan] (voorw. wijs:zie 2.3,Eb)

d. aanloop en Δ vallen uit bij:

a a n l o o p Δ □ u i t l o o p
(ik)(wil) hard {werken} zodat ik vlug klaar ben (*zodat*-zin)

Bijna alle bw bijzinnen met een (uiteraard logisch) vw hebben een achter-pv. Als tweede verbindende woordsoort: *voor zover (als), in zover (als/dat), zo groot als* die we (beter?) eenwoordig kunnen spellen: *inzover* enz.
Een voor-pv hebben daarentegen de *al*-zin en de voorw. wijs; bij de laatste ontbreekt een verbindend woord: het open Δ is daar de verbinder ('het leemte-element').

5. Vzaz + ww-p:

(het onkruid)(groeit) *vlak naast wat ik gezaaid heb*
na wat ik in de keuken gezien heb (blief)(ik) geen eten meer
vanaf waar die bomen staan (is)(de weg) [beter berijdbaar]

Het ww-p begint bijna altijd met een betr. woord zonder antecedent (*wat, wie, waar*); na *voor* kan ook par.-loos *als/wanneer* staan:

(ze)(heeft) die {gekocht} *voor als je jarig bent*

De groep vzaz + ww-p kent als plaats vrijwel alleen aanloop, Δ en uitloop, dus geen middengroep.

6. Een restgroep met *al, soms, zeker, toch* enz.

(ik)(heb) hem al {gezien} (geen Δ ,geen uitloop)
(is)(ie) soms [ziek] (geen Δ ,in tegenstelling tot *sóms* (is)(ie)[ziek])
(je)(bent) zeker [bang] (geen Δ)
(ik)(wil) het toch {doen } (geen uitloop,in tegenstelling tot onbeklemtoond *toch*)

2.2.14. Vw

A. Definities

1. Een woord dat geen pv is en op het □ (BI2) kan staan heet *grammatikaal* vw; het zijn *dat*, *of* en soms *als*, nl. na een beperkt verbindend bwbn-p zoals *in zo ver*, *voor zo ver*, *zo lang* enz.:

voor zo ver *als* ik kar nagaan (is) (alles) [in orde]
(ik) (vroeg) hem met welke trein *of* ie zou komen (*of* is weglaatbaar na een vra. woord)
dat

2. Een *logisch* vw kan hoogstens op het Δ (plus op het □) staan (BI1 en 2) en blokkeert een voor-pv meestal (*al* niet). Maar ook een betr. en een indir. vra. woord hebben die eigenschappen. Dat zijn evenwel zn-pd's.
Bij deze groep vw's rekenen we *alhoewel (dat)*, *als* (natuurlijk een ander *als* als dat onder 1), *alsof*, *doordat*, *eer (dat)*, *hoewel (dat)*, *met dat*, *naar gelang (dat)*, *naarmate*, *nadat*, *nou (dat)*, *nu (dat)*, *ofschoon*, *omdat*, *sinds (dat)*, *tegen dat*, *terwijl (dat?)*, *tenzij*, *toen*, *tot (dat)*, *voor (dat)*, *wanneer*, *zodat*, *zodra* en *zonder dat*, en de vw-uitdrukkingen *in geval (dat)*, *in plaats dat* en *voor het geval (dat)*.
De hoge frekwentie van *dat* valt op; bovendien is het in tien gevallen fakultatief. Dat laatste maakt het aannemelijk dat *dat* - zéker het fakultatieve - identiek is met het gramm. *dat* dat samen met *of* op de tweede ww-pp staat. Zoals *of* en *dat* na een vra. woord weglaatbaar zijn, zo is *dat* het na veel log. vw's. Ik zeg *na*, omdat deze opvatting ons zou dwingen om bv. in *voor dat* niet meer één vw te zien, maar een kombinatie van een log. en een gramm. vw. Eventueel kan datzelfde gelden bij een onweglaatbaar -*dat* zoals in *omdat*, *nadat* enz. Voorlopig blijven we gemakshalve alle opgesomde gevallen log. vw noemen.
Twee ervan kunnen een vw-p vormen, nl. *na (dat)* en *voor*:

Δ □ ○
<een dag voor><dat> (ik) het eindelijk (wist)
„vw
„zn

De voorbep. kan (zoals hier) een zn-p zijn; ook een bwbn-p (*heel kort* bv.) of *daags* (misschien een versmelting binnen het zn-p).

3. Een derde soort vw is een versmelting van (o.a.) de eerste drie ww-pp's; hierbij horen *door*, *met*, *na*, *om* en *zonder* en de vw-uitdrukking *in plaats van*. Bij de *om*-zinnen (2.3.1) komen we daarop terug.

B. Buitenbouw en buitenbouw van de buitenbouw

1. De *gramm.* vw's *dat* en *of* zijn altijd deel van een ond.,lv of vv (of „lv" of „vv": zie 3.8.1):

(hoe laat *dat* ie komt) (is) [onzeker] | de afkeer ervan *dat* ie zo stinkt
(ik) (weet) ~~niet~~ tot hoelang *of* ze blijft | de vraag tot hoelang *of* ze blijft
(ze) (twijfelt) eraan *of* ie het meent | de twijfel *of* ie het meent

Als (met een par.) kan daarentegen enkel deel zijn van een bw bep.

2. De *log.* vw's zijn of deel van een bw bep. (of „bw bep.") of van een ond. enz.:

terwijl jij kookt (werk) (ik) [door] | die twijfels *terwijl* ik werk
(het) (kan) [lang] {duren} (*eer* ze komt)
als je een werkster hebt, *dat* (vind) (ik) [erg handig]

De gevallen bij ond., lv en vv zijn erg beperkt: bij *duren* zijn het *eer (dat)*, *tot*

(dat) en *voor (dat); voor dat* kan nu geen vw-p vormen. De betekenis van die vw's is 'begin' ('eind'). Bij *vinden, zijn* enz. is *als* enkel door *wanneer* te vervangen; de betekenis is 'het verwerkelijkt zijn van die mogelijkheid'.
Is een log. vw deel van een ond., lv of vv, dan is die zin per se geen Δ:

(*als* je een werkster nebt)(is) [erg prettig] }(uitg.)
(*eer* ze komt)(kan) [lang] {duren} }

C. *Toen* (vw)*/toen* ('vn'); *nou* (vw)*/nou* ('vn') en *wanneer* (vw)*/wanneer* (indir. vra. 'vn')

Vanuit de feiten van A en B is het onderscheid telkens makkelijk te maken:

1. voor *toen/toen* en *nou/nou* gelden dezelfde eigenaardigheden:

toen ze lang weg bleef (werden)(we) [ongerust] (plaatsvast *toen*,achter-pv:vw)
toen (bleef)(ze) lang [weg]
(bleef)(ze) *toen* [weg] } (*toen* is niet plaatsvast,voor-pv:'vn')
(bleef)(ze) [weg] *toen*

2. bij *wanneer* gaat het om iets anders:

wanneer je komt (ben)(ik) [tuis] (plaatsvast *wanneer*,achter-pv,bw bep.:vw)
wanneer je komt (vraagt)(ie) (plaatsvast *wanneer*,achter-pv,lv:vra. 'vn')

Andere hulpmiddelen zijn: vervangbaarheid van *wanneer* door *als* (vw) en invoegbaarheid van *of* na *wanneer* (indir. vra 'vn'). Maar die brengen geen enkel inzicht bij; de *of*-proef geldt bovendien ook voor *hoe eerder of ... hoe eerder of ...*, waarin *hoe* zéker geen indir. vra. woord is (6.2.2).

2.3. Zinstypes

Zinstypes of zinskategorieën zijn soorten zinnen. Je kunt ze indelen naar binnen- en naar buitenbouw.

A. Naar binnenbouw

We gebruiken hier zins*plaatsen* als kriterium, en wel vooral de eerste en de tweede. Het gaat om bezet of open zijn daarvan. Zo krijgen we de volgende types, in voorbeelden gedemonstreerd:

	1	2	3			O	5	18	
(I)	toen	(wou)	(die hond)	de grond	natuurlijk	[weg]	{krabben}		
(II)	*toen*	∪	(die hond)	de grond	*natuurlijk*	[weg]	{krabben}		
(III)	∪	(wou)	(die hond)	de grond		[weg]	{krabben}		} (beperkte wijs)
(IV)	∪	∪	(Ø)	de grond		[weg]	{krabben}		}
(V)	<voor>	<dat>	(die hond)	de grond		[weg]	(wou) {krabben}		
(VI)	<voor>	∪	(die hond)	de grond		[weg]	(wou) {krabben}		
(VII)	vlug	<dat>	(die hond)	de grond		[weg]	(wou) {krabben}		
(VIII)	∪	<of >	(die hond)	de grond		[weg]	(wou) {krabben}		
(IX)	< o		m	> de grond		[weg]		[te krabben}	
(X)	o		m	de grond	mee	[weg]		[te krabben}	

B. Naar buitenbouw

In 1.4.7 staat een *patroon*indeling naar buitenbouw; een *ww*-p-indeling naar buitenbouw ziet er in beginsel natuurlijk net zo uit:

1.ww-p als zelfstandige taaluiting:(Jan van Riebeek)(heeft) de Kaapkolonie {gesticht}
2.ww-p als halfzelfstandige taaluiting
a.per se verband met de zin ervóór:*toen* (stortte)(het huis) [in]
b.per se verband met de zin erná :*wie* (kent) de schrijver van Come back
3.ww-p als onzelfstandige taaluiting,als pd (oftewel als bijzin)
a.als ww-pd:(*wie dat zegt*)(is) [gek] (ond.-zin,lv-zin,vv-zin enz.)
b.als zn-pd:die man *die dat zegt* (bv bijzin)
c.als bwbn-pd:te dom *om iets redelijks te zeggen* ('hw' bijzin)

C. De relatie tussen binnen- en buitenbouw

Van alle tien die binnenbouwtypes kan hóógstens type I een *zelfstandige* taaluiting zijn; alle tien kunnen ze bijzin zijn (*onzelfstandige* taaluiting; bv. lv-zin); *halfzelfstandige* taaluiting zijn II, III en IV bijna altijd en VII altijd; de overblijvende zijn *bijzin*: V,VI, VIII, IX en X. - Een voor-pv (I en III) of mogelijke voor-pv (II en IV) geven dus de grootste zelfstandigheid in buitenbouw, een achter-pv (V t/m VIII) of een geblokkeerde pv (IX en X) de kleinste.
Daarmee lijkt het alsof we van zins*plaats* op zins*deel* zijn overgegaan. Dat is alleen schijn, want voor- en achter-pv blokkeren mekaar (je kunt ze niet tegelijk realiseren) en de achter-pv is een zuivere plaatskategorie. Maar de begrippen *voor-pv* en □ (BI2) zijn niet identiek, omdat ook *dat*, *of* en *als* op die plaats kunnen staan.
We bespreken nu enkele onderdelen van typologie A.

D. Type I en II

Onder I vallen o.a. zinnen met een vra. of uitr. woord binnen het Δ:

met *welke* trein (kom) (je) morgen [aan] (vra. *welke*)
Wat een jurken (heb) (je) toch {gekocht} (uitr. *wat*)

Type I is naar vorm en betekenis ongekenmerkt, onbeperkt; het kan een vraag, een uitroep, een gebod, een voorwaarde enz. betekenen.

Type II is in vorm beperkt doordat het verband eist met een voorafgaande zin, in betekenis doordat het element 'levendig verteld' erin zit.

E. Type III en IV: de beperkte wijs

Ww-p's met voor-pv (of mogelijke voor-pv) kunnen zijn:

1. onbeperkte wijs (het Δ is bezet: type I en II);
2. beperkte wijs (het Δ is open : type III en IV).

Bij de beperkte wijs onderscheiden we het groepje a + b dat geen hoofdvormbeperking kent, en het groepje c + d, waar die wél bestaat:

a. vra. wijs ofwel ja-of-nee-vraag

(*heb*) (je) [honger]
(*had*) (je) [honger]

De vra. wijs komt met de vraagwoordvraag (deel van de onbeperkte wijs) overeen doordat ze allebei een leemte-element ('een verbindend element') binnen het Δ hebben: een open Δ betekent nl. altijd een leemte, en een vra. woord verbindt de vraagzin met het antwoord. In allebei de types gaat het bovendien om een verband met iets wat volgt, bijna altijd een antwoord van een gesprekspartner.

b. voorw. wijs:

heb je honger, dan (kun) (je) wat [uit de ijskast] {halen}
had je honger, dan (kon) (je) wat [uit de ijskast] {halen}

De vra. en de voorw. wijs zijn sterk verwant, maar bij de voorw. is de band met wat erop volgt sterker: de voorw. wijs is een bijzin als Δ.
De grens tussen vra. en voorw. wijs is soms wat vaag en ligt bij wel of niet reageren van de gesprekspartner:

(heb) (je) [honger] (?) dan (kun) (je) ...

c. wens. wijs (hooqstens 2e h en verplicht *maar*):

(kon) (ik) maar beter {werken} | (had) (ie) maar [uit] {gekeken} voor ie overstak
(deed) (je) [je best] maar

Een speciaal geval is *had/was* + nul-ond. + vd (of + twee of meer ow's):

(had)(ø) maar beter [je best]{gedaan} (*je* best:per se 2e p)
(had)(ø) maar ~~liet~~ zo {lopen}{suffen}

(was)(ø) dan maar wat later {gekomen}
(was)(ø) dan maar wat later {komen}{kijken}

d. pv-geb. wijs (hoogstens 1e h; frekwent *es, dan, maar* e.d.):

(doe)(ø) [je/uw best] es (*je* of *uw* best:per se 2e p)
(doe)(jij) [je best] es
(doet)(u) [uw best] es
(doen)(jullie) [je best] es

Het ond. is beperkt tot *ø, jij, u* en *jullie*. *Je* is uitg. Hier betekent ø blijkens *je/uw best* dus óf 'je' óf 'u'. (Per zin is enkel óf *je* mogelijk óf *u*.)

Een type met *laten* + ow sluit zich nauw aan bij de pv-geb. wijs; het kent eveneens alleen de 1e h, maar het kent geen 2e p; enkel de 1e en de 3e (zie ook 2.2.7.3.1, D):

(laat)(*ik*) maar [op]{passen} (1e p) | (*liet*)(ik) maar [op]{passen} (uitg.:2e h)
(laat)(*je*) maar [op]{passen} } (uitg.:2e p)
(laat)(*u*) maar [op]{passen} }
(laat)(*ie*) maar [op]{passen} (3e p) |

De betekenis is 'aansporing', 'wens'. Ook semantisch staat dit type dus heel dicht bij de pv-geb. wijs.

De ow-geb. wijs (type IV) kan natuurlijk moeilijk vallen onder de formulering „hoofdvormbeperking". Maar het heeft de persoonsbeperking gemeen met de pv-geb. wijs en bovendien een **betekenisbeperking**

(ø) [*jezelf*] ~~niet~~ zo [aan]{stellen} (*jezelf* :per se 2e p)
(ø) goed [*uw* best]{doen},dames en heren (*uw* best:per se 2e p)

Dat *regenen, sneeuwen* enz. (onpers. ww's) in pv- en ow-geb. wijs uitg. zijn, is geen onafhankelijk argument voor hun verwantschap, omdat die ww's enkel de 3e p kennen. Wel vormen andere hoofdww-beperkingen een argument:

(*wil*)(ø) nou es | vooruit,nou es {*willen*}
(*kun*)(ø) nou es } (uitg.) | vooruit,nou es {*kunnen*} } (uitg.)
(*wemel*)(ø) nou es } | vooruit,nou es {*wemelen*} }

F. Type V en VI

Het gaat allereerst om drie soorten „koppels": heel sterk verwante types:

1.<*voor*><*dat*> (ie)(kwam) 2.bij wie <*of*> (ze)(kwam) 3.zo lang <*als*>(ie)(kwam)
<*voor*> ∪ (ie)(kwam) bij wie ∪ (ze)(kwam) zo lang ∪ (ie)(kwam)

Er is dus telkens een fakultatief element op het □ (BI2): *dat, of* of *als*. Maar bij type V 3 past soms geen pendant VI 3: *als* is dan verplicht:

3.zo groot als je bent,(je)(krijgt) [een draai om je oren] (*als* is onmisbaar)

Op een soortgelijke manier is soms ook *dat* in V1 onweglaatbaar: bij *tegen dat* (tweewoordig gespeld), *doordat, nadat* enz. (eenwoordig gespeld). Vgl.:

Δ □ ○
<*tegen*><*dat*> (alles) [in orde] (is)
<*door* ><*dat*> (alles) [in orde] (is)
<*om* ><*dat*> (alles) [in orde] (is)

Voor dat is in elk geval tweewoordig en tweeplaatsig. Als dat ook voor een groot aantal andere log. vw's geldt (zie 2.2.12, A2), dan moeten we definities herzien: een log. vw is dan een vw dat enkel op het Δ kan staan (bv. *tegen, tot voor*) en dat al dan niet door een gramm. vw gevolgd wordt (*dat*).
Een gramm. vw is een vw dat enkel op het □ kan staan (*dat, of*, één type *als*). Wat we vroeger één log. vw noemden (bv. *tegen dat, tot dat, voor dat*) en meestal als eenwoordig beschouwden, zou dan nu tweewoordig en zelfs tweeplaatsig zijn:

tegen enz. als log. vw + *dat* als gramm. vw.

G. Type VII

We hebben hier een halfzelfstandige taaluiting die sterk verwant is met de onbeperkte wijs:

```
    Δ       □       O                          |   1       2       3
 I: vlug (krabde) (die hond) de grond [weg]     | gekrabd (heeft) (die hond) niet
VII: vlug <d a t > (die hond) de grond [weg] (krabde) | gekrabd <d a t> (die hond)  (heeft)
```

Het Δ in I duldt ook onbeklemtoonbare vn's als ond., dat in VII niet. In het algemeen is de bezetbaarheid van het Δ in VII beperkt t.o.v. die in I.

H. Type VII

Dit type sluit heel nauw aan bij V2: Δ met indir. vra. woord en daarachter een fakultatief *of*. In VIII is het Δ open en is *of* verplicht; de buitenbouw van V2 vinden we helemaal bij VIII terug (niet omgekeerd). Er is een parallel tussen vier types:

```
 I(met   dir. vra. woord): met welke trein (kom) (je) [hier]
V2(met indir. vra. woord): met welke trein <of > (je) [hier] (komt)
```

en

```
 III(vra. wijs          ):    ∪      (kom) (je) [hier]
VIII(indir. vraag       ):    ∪      <of > (je) [hier] (komt)
```

Type VIII is wel meestal een bijzin (meestal lv-, ond.-, vv-zin of bv bijzin), maar het kan ook een soort antwoordzin zijn:

nou, <óf> (ik) vlug (kom) (meestal na een opmerking als *je komt zeker vlug*)

I. Type IX en X: *om*-zinnen

De *om*-zinnen bespreken we onder een apart nummer, want ze wijken vrij sterk af van de andere types.

2.3.1. *Om*-zinnen

A. Definitie

Een *beknopte bijzin* is een ww-p waarin ond. en pv afwezig en ontoevoegbaar zijn, maar waarin meestal wel een andere ww-vorm staat: een vd, een td of *te* + ow:

alle soldij *betaald* (vd) | dit *ziende* (td) | om hier *te komen* (*te* + ow)

De twee eerste types komen bijna uitsluitend in tekst voor.
Een ondertype van de beknopte bijzinnen vormen de *om-zinnen*: het zijn nl. beknopte bijzinnen van de laatste soort: ze bevatten een vw of een betr. woord en per se *te* + ow. Bijna alle *om*-zinnen zijn springlevend:

```
door zoiets te zeggen (verknoei) (je) de boel | de vraag of ie komt          ( bv om-zin)
(hij) (komt) [hier] om zich in te werken      | te klein om alleen te zijn ('bw' om-zin)
```

B. Buitenbouw

Het buitenbouw-schema ziet er als volgt uit:

1. *om*-zin als ww-pd: ond., lv, vv, mv, niet-ww rest, bw bep.
2. als zn-pd: bv nabep.
3. als bwbn-pd: 'bw' nabep.

C. Binnen- en buitenbouw

Zoals gezegd: ook in een *om*-zin zijn twee negatieve kenmerken dat het ond. en de pv ontbreken en geblokkeerd zijn (ontoevoegbaar); twee positieve zijn de aanwezigheid van een lid van het *om*-par. (vw of betr. woord) en van onweglaatbaar *te* + ow. (Een latinisme komt in sommige teksten nog voor: „weglating" van *om*: het is goed *voor het vaderland te sterven*/bene est *pro patria mori*).
Het *om*-par. bezet o.a. de eerste drie zinsplaatsen, ofwel het hele eerste stuk van de begingroep (BI). Na *om* kun je pas het tweede stuk daarvan (BII) weer realiseren:

Δ □ O	1	2		
<*o m*>	't	'm	nog even	[te vertellen}
<*door*>	't	(ze)		[te zien}{doen}

Als één par. meer als een patroonplaats bezet, spreken we van *blokkering*. Zo'n blokkering blijkt uit de onmogelijkheid om leden van die twee of meer plaatsen te realiseren. Gaat het om twee of meer aangrenzende plaatsen, dan heet de blokkering *versmelting* (zie 3.11).
Om vertegenwoordigt dus een versmelting; z'n par. heeft de volgende leden: *om, door, in plaats van* (zie 5.3), *met* en *na*. Een apart geval is het betr. woord *òm* (zie B5).
Nu zal uit het slot van 3.11 nog blijken dat een par. in een versmeltings-rij vaak in het biezonder lijkt op één van de par. die bij de versmelting betrokken zijn. We kunnen dus bij voorbaat bij het *om*-par. eigenaardigheden verwachten die lijken op één of meer eigenschappen van par. die bij versmelting betrokken waren, dus van zinsdelen enz. die onder andere (a en b) of uitsluitend (c en d) binnen die drie eerste rijen staan; dat zijn:

a.het ond. (Δ of O;BI1 of 3);
b.de pv (□ ;BI2);
c.het vw (Δ en □;BI1 en 2);
d.het betr. woord (Δ ;BI1).
(het vra. woord blijft buiten beschouwing;*om*-zinnen zijn nooit indir.vragen)

Onze aandacht gaat nu speciaal naar punt a: het afwezige ond. dat evenwel op een bepaalde manier toch aanwezig blijkt te zijn, nl. in een vorm die we *schim-ond.* noemen. Dat is uiteraard een kwestie van *binnenbouw* van de *om*-zin.
In de drie volgende punten gaan we eerst na hoe *zich* enz., *mekaar* en *z'n best* enz. als zinsdeel een gewoon ond. of een hulpww-lv beperken (punt 1), daarna hoe ze een nul-ond. in de pv-geb. wijs kunnen verstoffelijken (punt 2), en tenslotte hoe ze in een *om*-zin hetzelfde kunnen doen met een schim-ond.
Daarna bespreken we in punt 4 als *buiten*bouw-kwestie de elementen waarop een schim-ond. kan steunen en in punt 5 de binnen- en buitenbouw-zaken bij een 2e schim die in sommige *om*-zinnen aanwezig is.

1. Elementen die een gewoon ond. of hulpww-lv beperken

In zinnen met een gewoon ond. kunnen bepaalde zinsdelen dat ond. of een hulpww-lv op drie manieren beperken:

a. het wkd vn kan nooit ond. zijn en beperkt het ond.in persoon:

(*hij*)	(wast)	zich		(ik)	(heb)	(*hem*)	zich	{zien}{wassen}
(*ik*)	(was)	zich	(uitg.)	(ik)	(heb)	(*jou*)	zich	{zien}{wassen} (uitg.)

b. het wkg vn kan nooit ond.-kern zijn en beperkt het ond. of een hulpww-lv meestal tot mv of tot nevenschikkingen:

(*we*)	(wassen)	mekaar		(ik)	(heb)	(*ze*)	mekaar	{zien}{wassen}
(*ik*)	(was)	mekaar	(uitg.)	(ik)	(heb)	(*je*)	mekaar	{zien}{wassen} (uitg.)

c. het bez. vn in halfvaste uitdrukkingen beperkt het ond. of hulpww-lv in getal, persoon en bij de derde persoon enkelvoud bovendien in sekse:

(*Aukje*)	(doet)	goed	[*d'r* best]		(ik)	(heb)	(*Aukje*)	goed	[*d'r* best] {zien}{doen}
(*Jan*)	(doet)	goed	[*d'r* best] (uitg.)		(ik)	(heb)	(*Jan*)	goed	[*d'r* best] {zien}{doen} (uitg.)

2. Elementen die een nul-ond. verstoffelijken

In zinnen met pv en met een nul-ond. maken diezelfde drie soorten elementen dat nul-ond. gedeeltelijk of helemaal waarneembaar: ze verstoffelijken het a.h.w. Ik verwijs naar 2.3, E c en d voor de voorbeelden met de pv-geb. wijs, de ow-geb. wijs en bij *had/was* + vd.
Ik herhaal dat het nul-ond. een gewoon lid is van het ond.-par., - hier kontrasterend ingeklemd tussen de andere leden:

(jij)
(Ø)
(u)
(jullie)

3. Elementen die een schim-ond. verstoffelijken

Van een schim-ond. spreken we alleen bij een *om*-zin; dat schim-ond. is geen lid van een par., het hele ond.-par. is immers opgenomen in het versmeltings-par. Maar schim- en nul-ond. hebben behalve hun onhoorbaarheid gemeen dat ze een deel van zichzelf kunnen verstoffelijken binnen andere zinsdelen. Voorbeelden zijn (vgl. 1a, b en c):

a.het wkd vn:door *zich* goed te wassen (het schimond. is 3e p)
b.het wkg vn:door *mekaar* goed te wassen (het schimond. is mv)
c.*m'n* enz. in halfvaste uitdrukkingen:
door goed *m'n* best te doen (het schimond. is 1e p ev)

4. Elementen buiten de *om*-zin waarop een schim-ond. steunt

Bijna altijd steunt een schim-ond. op **een element buiten de** *om*-zin. Een voorbeeld:

door heel goed *m'n* best te doen (ben)(ik) {geslaagd}
je (uitg.)

Hier steunt dat schim-ond. op de kern van het ond. (*ik*). Die kern heet de *steun* van het schim-ond.
Ik herhaal:
een *binnen*bouwzaak van de *om*-zin is de aanwezigheid van een schim-ond. dat zich sóms verstoffelijkt in *zich, mekaar, m'n best* enz.; per se nodig is dat niet;
een *buiten*bouwzaak van de *om*-zin is de aanwezigheid (meestal) van een steun die daarmee korrespondeert: in bovenstaand voorbeeld de kern van het ond.
Een verwant voorbeeld zonder verstoffelijking is:

door heel hard te werken (hebben) (*Jan en Piet*) [succes] {gehad}

Het schim-ond. is nu niet verstoffelijkt, maar je kunt dat doen in een zin als:

door *mekaar en zichzelf* erg aan te moedigen (schimond. is mv en 3e p)

Dat is een pure binnenbouw-kwestie; uit de buitenbouw blijkt dat het schim-ond. steunt op het ond. *Jan en Piet*.
Vooral de buitenbouw van de *om*-zin bepaalt welke steun het schim-ond. heeft. Ik beperk me tot één voorbeeld met een andere steun als het ond.:

(het) (is) iedereen [aan] [te bevelen] (om *zich* niet te veel in te spannen)
je (uitg.)

Hier is het schim-ond. verstoffelijkt in *zich* (3e p); het steunt nu op de kern van het mv van de hoofdzin: *iedereen*. - Soms ook lijkt de steun zoek:

(het) (is) [aan] [te bevelen] (om *je* niet te veel in te spannen)

Maar nu is de verstoffelijking beperkt tot *je* (in tekst eventueel ook *zich*); de betekenis is 'men'.

5. 1e en 2e schim

Het schim-ond. heet ook wel *1e schim*. Elke *om*-zin heeft die, maar sommige *om*-zinnen hebben daarnaast nog een 2e schim. Die 2e kan zijn:

a.schim-lv :een boek om in één adem úít te lezen
b.schim-mv :een man om met z'n verjaardag een mooi kado te geven
c.schim-niet-ww-rest:een plaats om te wonen
d.schim-half-vn-bw :een boek om nog lang *aan* te denken
om een paar bladzijs *uit* te lézen

Al die mogelijkheden van een 2e schim vergen een korte toelichting.

a. Schim-lv: in „normale" zinnen kunnen ww's als bv. *uitlezen* hun lv niet missen:

(ik) (lees) [uit] (uitg.)

Maar hier in de *om*-zin ontbreekt het wél en het is zelfs geblokkeerd. Dat schim-lv steunt (net als de 1e schim) op iets buiten de *om*-zin: in ons geval op *boek*.
We zetten het voorbeeld van zoëven nu in een groter verband:

(het) (was) voor ons echt [een boek *om in één adem úít te lezen*]

Die *om*-zin heeft 1a. (vanzelfsprekend) een 1e schim (= schim-ond.); dat was niet verstoffelijkt, maar je kunt het ver*stoffelijk*en, bv. in *ons best*; dus was die 1e schim 1e p mv (*wij*);
b. met als steun *ons*: de kern van een bw bep.;
2a. (toevallig óók) een 2e schim (hier verstoffelijkt en wel toevallig in de vorm van een schim-lv);
b. met als steun *boek*: het kern-zn.

b. Schim-mv: 2a. toevallig aanwezig in de vorm van een min of meer geblokkeerd mv;
b. met als steun *man*: het kern-zn.

c. Schim-niet-ww-rest: 2a. *wonen* is in „normale" zinnen altijd vergezeld door een niet-ww rest; hier niet (wél is *in* nu toevoegbaar: half vn-bw);
b. *plaats* is de steun van die 2e schim.

d. Schim-half-vn-bw: in deze twee zinnen is *aan* schijnbaar vv en *uit* schijnbaar bv bep.
Maar een vzaz heeft in „normale" zinnen die posities nooit, wél samen met de eerste helft van een vn-bw (*er, waar, daar* enz.)
2a. deze 2e schim is dus een half vn-bw;
b. met als steun *boek*: het kern-zn.

De steun van alle vier die types 2e schim is dezelfde: het kern-zn waarbij die *om*-zinnen bv bep. zijn. Daarom noemen we dat kern-zn hier *antecedent*, die bv. *om*-zin *betr. om*-zin en dit *om* geen vw maar *betr. woord*.
Daartegenover staat dus het al besproken *vw om*, en wel om precies te zijn:

(het) (is) [nodig] (*om* goed op te letten) (ond.-zin,dus is *om* nu *gramm.* vw)
(hij) (komt) [hier] *om* goed op te letten (bw bep. ,dus is *om* nu *log.* vw)

In totaal kan *om* in dit versmeltingspar. dus drie dingen zijn.

D. Samenvatting

a. In plaats van het ond. bevat de om-zin een *schim-ond*. Het heet ook *1e* schim. Het is er *altijd;* het is ***soms*** verstoffelijkt, nl. als de *om*-zin *zich(zelf), mezelf* enz. als deel bevat, *mekaar* als deel, *z'n* best enz. (en als er geen hulpww-lv in voorkomt);
b. In plaats van de voor-pv bevat de *om*-zin een *schim-voor-pv*. We hebben die niet besproken. Hij is hulpww van *te* + ow;
c. In de meeste *bv om*-zinnen bevat de versmelting *om* ook een betr. woord (vn, 'vn' of half vn-bw). Een betr. vn kan ond., lv enz. zijn, een betr. 'vn' o.a. niet-ww rest, een half betr. vn-bw de helft van een vv, een bw bep. enz.
Een betr. vn enz. in een versmelting veroorzaakt dus een *2e* schim. Die is er

natuurlijk niet in álle *om*-zinnen. Het is *schim-lv*, *schim-mv*, *schim-niet-ww rest* of *schim-half-vn-bw*.
Een *om*-zin bevat nooit meer als twee schimmen.

Bezien vanuit de *om*-zin is die eerste vraag een *binnen*bouw-kwestie: welke schimmen vinden we? Een tweede vraag is een *buiten*bouw-kwestie: op welke elementen buiten die *om*-zin steunen die schimmen?

2.4. Besluit van hoofdstuk 2: zinsdeel-indeling

We komen gedeeltelijk herhalend nog es terug op de zinsdeelindeling van 2.2.
Op basis van hun binnenbouw konden we een zinsdeel-typologie maken:

A. Enkel *neven*schikking is mogelijk als middel tot groepsvorming: de ww's;
B. Naast *neven*schikking zijn er ook andere middelen tot groepsvorming (meestal heten die niet-nevenschikkende met een verzamelnaam: *onder*schikkende): de rest.

Die tweedeling overtuigt niet in elk opzicht, juist omdat onderschikking zo'n negatief begrip is waarbinnen allerlei soorten relaties mogelijk zijn: die tussen bv. *in* en *boek* is heel anders als die tussen *het* en *boek* in *in het boek*.
Binnen B onderscheiden we een groep ond., hulpww-lv + voorwerpen, met als binnenbouw zn- en ww-p. Voor zover er binnen die groep een vzaz als samenstellend deel voorkomt, is het par.-loos: *aan/voor* bij het schijnronde mv en allerlei vzaz's binnen het vv. Dat geldt ook voor de binnenbouw vzaz + ww-p bij mv en vv.
Van is als samenstellend deel van ond., lv enz. in elk geval ook par.-loos; spekulatief blijft de vraag of een plat zn-p eigenlijk een schijnrond zn-p is met een nul-vzaz.
De ww-p's binnen de groep ond., hulpww-lv + voorwerpen zijn *wie/wat*-zinnen, beperkte *als/wanneer*-zinnen of zinnen met een vw *dat/of//om* (gramm. vw's).
Binnen die groep valt het mv „uit de toon" doordat daarbinnen een ww-p hoogstens een *wie/wat*-zin kan zijn: dat geldt voor de binnenbouw ww-p en voor vzaz + ww-p.
Dan blijven ond., hulpww-lv, lv en vv over die bovendien *dat/of/om*-zinnen kennen, en ond., hulpww-lv en lv staan dan weer apart doordat als vzaz-achtig element alleen *van* dienst kan doen in een overigens aan alle kanten sterk beperkt zn-p:

(er)(stonden) in die etalage (*van* die aardige poppetjes)
(we)(zagen) In die etalage *van* die aardige poppetjes

Tegenover dat hele kompleks van ond., hulpww-lv + voorwerpen staat de bw bep. (altans een groot deel daarvan, want het is weer een restgroep): zn-p, bwbn-p en ww-p zijn de voornaamste binnenbouwen.
Het zn-p heeft nu als onbeperkt type een paradigmatisch weinig beperkt vzaz als deel, en als beperkt type geen vzaz (*vorige maand* en *drie dagen*), maar nu zijn er veel andere beperkingen: *maand*, *dagen* enz. duiden daarin meestal tijd(shoeveelheid) of plaats(hoeveelheid) aan.
Het ww-p heeft als bw bep. eveneens de meeste mogelijkheden: het vw is log.

Je krijgt dus voor het zn- en het ww-p een geleidelijke inkrimping van realiserings-mogelijkheden als je uitgaat van de bw bep. en via het mv en het vv naar de groep ond. + lv komt:

	bw bep.	mv + vv	ond., hulpww-lv + lv
zn-p	onbeperkt vzaz (behalve beperkt type:'tijd')	par.-loos vzaz of geen vzaz	rudimentair *van*
ww-p	onbeperkt vw (log. + soms gramm.)	par.-loos vw (gramm.)	par.-loos vw (*als/wanneer*)

Het bwbn-p heeft als bw bep. eveneens de meeste mogelijkheden; als mv, vv, lv of ond. is het uitg.; een heel beperkt type met *veel/weinig* enz. is een twijfelachtige uitzondering:

(ik)(zie) *heel veel* (heel veel *dingen*?)
(er)(ligt)(*heel veel*) [op tafel] (heel veel *rommel*?)

Ook als dat een uitzondering is, blijft de algemene lijn van de bw bep. (maksimale aantal mogelijkheden) via mv en vv (minder mogelijkheden) naar lv en ond. (de minste mogelijkheden) voor alle patronen bestaan.

Bij die indeling heb ik tot dusver de niet-ww rest niet genoemd: dat komt omdat die zo'n grote en sterk uiteenlopende groep van elementen bevat. T.o.v. de bw bep. zijn ww-p, bwbn-p en zn-p als niet-ww rest bijna altijd sterk beperkt. Als ww- en als zn-p is de niet-ww rest bijna altijd heel sterk met de groep ond. + lv verwant:

(*wat je moet weten*) (is) [*enkel wat er in dat boek staat*]
(*onze Jan*) (is) [*de langste soldaat*]

Het spreekt vanzelf dat die zinsdeel-typologie in details nog aanvulling nodig heeft.
Schematisch kunnen we de resultaten als volgt afbeelden:

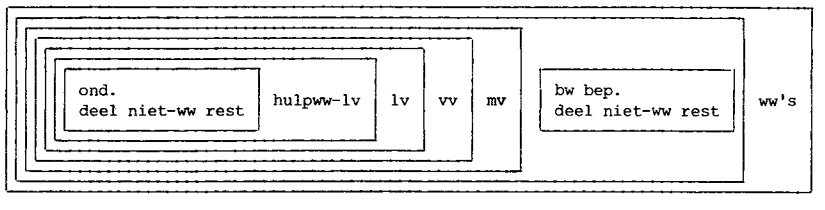

Hoofdstuk 3

Het zn-patroon, z'n delen en z'n plaatsen

3.1. Het abstrakte zn-p

Het aantal plaatsen van het abstrakte zn-p is evenmin als dat van het abstrakte ww-p precies te bepalen. Een vrij volledige realisering ervan is:

```
   1     2  3    4  5        6              7      8  9    10    11    12     18
behalve ook niet als tot op z'n minst een meter over al die zelfde derde drie hele mooie
   20          21        22    23         24          25      26    27   28     29
draaiende beschilderde koperen Hollandse molentjes met wiekjes zelf van je heen die daar stonden  (uitg.)
```

Schuin gedrukt zijn hier de bezettingen van enkele vzaz-plaatsen.
De nummering is niet het resultaat van een definitieve keus; verdere studie kan uitwijzen dat veranderingen nodig zijn. - De nummers 1 t/m 4 geven plaatsen aan die als bezetting een nevenschikkend vw hebben, of een element dat daarmee sterk verwant is. We bespreken die in hoofdstuk 5. Nu beginnen we dus met plaats 5.
In het algemeen hebben zn-pd's minder plaatsmogelijkheden als ww-pd's. Dat maakt het nu wat moeilijker om pd en pp uit mekaar te houden.
Het ww-p kon in beginsel zelfstandig en onzelfstandig voorkomen, maar alle andere patronen zijn altijd onzelfstandig, ook het zn-p. Dus moeten we bij binnenbouw-eigenaardigheden ervan meer als bij het ww-p de buitenbouw betrekken. Die leert ons bv. dat aan- of afwezigheid van een vzaz(-p) een heel belangrijk type-verschil veroorzaakt (zie 2.4). Dus zijn de vaste vzaz-plaatsen sterk verwant: 5 en 7 aan het begin, en 27 aan het eind.
Heel belangrijk is ook 9 met z'n kleine rij (*die/dat* enz.), omdat de realisering ervan vrijwel verplicht is. Afgezien van *al* (8) dat geen rijgenoot kent sluiten 7 en 9 op mekaar aan. *Zelfde* (10) dat evenmin een rijgenoot kent, volgt daarop; daarna komen *derde* (rahgtw's 11) en *drie* (hoofdtw's 12).
Dan een aantal plaatsen met minder plaatsvaste elementen (vooral bwbn's), daarna elementen die weer vrij plaatsvast zijn (*te* + ow, het vd-p (21), stof-bn's (22) en afkomstaanduidende bn's (23: *Hollandse*), die „aanleunen" tegen een vrijwel onmisbare en dus erg belangrijke rij: het zn (24).
Daarop volgen weer een aantal plaatsen waarvan de bezetting veel minder vast is: allerlei soorten nabep. (zn-p, ww-p), twee plaatsen voor vzaz's (*toe* dat hierboven ontbreekt) en *heen* (27), en dan plaatsen voor *zelf* (26) en voor een staartbep. die hier ontbreekt (*zelfs* bv.).
In het volgende voorbeeld staan zelfs drie nabep.:

```
dat lawaai gister in de tuin na het eten
                in de tuin na het eten gister
                          na het eten gister toen we in de tuin zaten
                          <"  "  "  <"  "  <"  "  "  "  "  "  "  (drie verschillende binnenbouwen)
                            zn-p     vn'-p      ww-p
```

Komt het ww-p meteen na het zn, dan vatten we automatisch de andere nabep. op als uitloopelementen van de bijzin:

```
dat lawaai toen we in de tuin zaten gister na het eten
-"->  "zn  <"  "  "  "  "  "  "  "  "  "  "  "
           <" > () [  "  " ] ( " )
                                 V"  "  "  "  V
```

Het verschil tussen pp en pd is bij de eenrijige par. dus niet belangrijk; wél bij de meerrijige, dus bij de elementen tussen 12 en 20 en bij die na 24 (na het

zn dus).
Een zn-p zonder vzaz als samenstellend deel heet *plat*, een met één par.-loos vzaz heet *schijnrond*, alle andere heten *rond*:

(die kinderen) (hopen) sinds de vakantie op meer zakgeld,
plat rond schijnrond

3.2. Vzaz-p's

3.2.1. *Tot ... toe*

Zie 5.2.2.

3.2.2. *Een meter over ... heen*

Zie 5.2.1.

3.3. De *die/dat*-rij

In 1.4.3.2.1 hebben we leren onderscheiden tussen de begrippen *rij* en *par*. Wat we vroeger het *die/dat*-par. genoemd hebben, blijkt bij nader inzien als element in de tijdvolgorde een aantal elementen te bevatten die in de bindvolgorde sterk verschillen en waartussen nevenschikking dan ook beslist uitg. is. Meteen geef ik de rij-indeling.
De *die/dat*-rij bestaat dus uit een aantal par., en lid van een par. kan óf een woord zijn, óf een patroon (bv. het bez.-vn-p) óf een ander syntagma (bv. *geen een*) of een aanvullingskoppel. Van dat laatste is *die/dat* een voorbeeld: samen hebben ze dezelfde verbindbaarheid met zn's als bv. *m'n* in z'n eentje. Als zn's kies ik *jongen, jongens, kind* en *kinderen*:

die jongen	*dat* jongen } (uitg.)
die jongens	*dat* jongens }
die kind (uitg.)	*dat* kind
die kinderen	*dat* kinderen (uitg.)

Als er links dus een kombinatie mogelijk is, is die rechts automatisch uitg., en omgekeerd.
Die en *dat* vormen dus een aanvulling, immers (zie 1.4.3.2.2, B):

1.ze hebben dezelfde grammatikale waarde (dezelfde woordsoort;in dit geval:aanw. vn);
2.ze sluiten mekaar in dezelfde omgeving uit.

Daarentegen zijn *m'n, mijn* enz. geen lid van zo'n aanvulling, want ze kennen een verbinding én met *jongen, jongens, kinderen* enz. en met *kind* enz. - We noemen de eerste groep *de*-woorden en *kind, boek, raam, papier* enz. *het*-woorden. Het hele onderscheid beperkt zich tot enkelvoudige zn's; alle meervouden hebben *de*. Daarom gebruiken we die termen (genus enz.) bij het mv niet.
De leden van de aanvullingen *deze/die, de/het* en *onze/ons* zijn telkens net zo verdeeld over het zn-par. als *die* en *dat*: een *die*-woord (*kip* bv.) is dus automatisch een *deze*-woord, een *de*-woord en een *onze*-woord. Zo ook bij *dat, dit, het, ons* enz.

De rij-indeling is als volgt:

A.1.de bez. vn's,de bez.-vn-p's,het type *m'n vaders* en *mekaars*
  a.*mijn/m'n;jouw/je* enz.
  b.*m'n vader z'n/m'n moeder d'r*
  c *m'n vaders*
  d.*mekaars*
 2.de aanw. vn's en het bep. lw
  a.*die/dát;déze/dít* (beklemtoond)
  b.*die/dat* (onbeklemtoond)
  c.*de/het*

B.1.het bep. hoofdtw *één*,het onbep. lw en het ontk. lw
  a.*één*
  b.*'n/ ∅;één/ ∅* (zelfstandig gebruikt)
  c.*geen/ geeneen*
 2.het vra. vn *wat voor ('n)*,het aanw. vn *zo'n* enz. en het uitr. woord
  a.*wat voor 'n/wat voor ∅;wat voor één/wat voor ∅* (zelfstandig gebruikt)
  b.*zo'n/zulk//zulke;zo een/zulk//zulke* (zelfstandig gebruikt)
  c.*wat 'n*

We bespreken nu enkele par. afzonderlijk.

3.3.1. Het bez.-vn-par.

Het bijvoeglijke bez. vn (in 3.11.4.1 staan de zelfstandige) vertoont eenzelfde gelediing als het pers. vn: één naar getal (*m'n/ons* enz.), één naar persoon (*m'n/je/z'n* enz.), en bij de derde pers. ev één naar sekse (*z'n/d'r* enz.). Dat par. van de bez. vn's is dus een deel van een groter par.: dat van de bez.-pers. vn's.

Bovendien kunnen leden van die twee par. allebei „ond." zijn:

onze opstand tegen de Spanjaarden
die opstand *van ons* tegen de Spanjaarden } (*onze* en *van ons* zijn „ond.")

3.3.1.1. Het bez. vn-p

Twee leden van het bez.-vn-par. kunnen kern zijn van een patroon: *z'n* en *d'r*. Ze kunnen hoogstens een voorbep. krijgen: meestal een plat zn-p:

de baas z'n —„ „→ bez. vn —„→ „ zn | die mensen d'r —„ „→ bez. vn —„→ „ zn

Per konkreet bez.-vn-p is de kern altijd par.-loos: *z'n* beperkt het zn tot enkelvouden (betekenis 'mannelijke sekse'), bij *d'r* is het zn óf mv ('levend wezen') óf enkelvoud (betekenis 'vrouwelijke sekse'). Het aantal persoonsnamen is hier erg groot: *Jan z'n, Mieke d'r* enz.
Behalve een zn-p kunnen ook versmeltingen voorkomen: betr., aanw., vra. en onbep. vn's:

een man *die z'n* fiets gestolen was
iemand van *wie z'n* fiets de remmen niet deugden
die z'n oudste zoon (heb)(ik){gezien}
(*wie z'n* hond)(loopt)[daar!
wie z'n boek ik *ook* vind,(ik)(gooi) het [weg]
Yze)(is) blijkbaar met Y*emand z'n* lief {gaan}{wandelen}

Het gaat vrijwel alleen om *wie z'n, die z'n, wie z'n ... ook, iemand z'n, niemand z'n;* uitg. zijn *deze z'n, dat z'n, dit z'n, ieder z'n* en m.i. ook *iedereen z'n* en *ieder z'n*. Je zegt wél *ieders, iemands* en *niemands*. Ook komen *een ander z'n* en *een andermans* naast mekaar voor.

3.3.1.2. Het zn-p *m'n vaders*

Sterk verwant met het bez. vn-p is het zn-p *m'n vaders* enz. als voorbep. Het is beperkt tot enkele zn's en vn's: *vaders, moeders, broers, zusters, opa's, oma's* (betekenis 'familierelatie') en *niemands, iemands, ieders* (betekenis 'onbepaald persoon'). In teksten kennen ook voor- en achternamen dat type: *Jans familie, v.d. Bergs voorganger* enz.

3.3.2. Aanw. vn's en bep. lw

Het bep. lw (*de/het*) vormt samen met de aanw. vn's één groep; het is met name verwant met onbeklemtoond *die/dat* die we meestal niet door *deze/dit* kunnen vervangen. Ze vormen telkens aanvullingen met precies dezelfde grenzen: zie 3.3.

Het bepaald lw kan niet zelfstandig voorkomen, d.w.z.: het kan niet in z'n eentje zinsdeel zijn of samen met enkel een vzaz of met een nabep.; de aanw. vn's kunnen dat wel:

(heb)(je) *de* {gezien} (uitg.) | (heb)(je) *de van mij* {gezien} (uitg.)
(heb)(je) *die* {gezien} | (heb)(je) *die van mij* {gezien}

Schijnbaar vormt *het* een uitzondering op die regel:

(heb)(je) *het* {gezien}

Maar juist omdat z'n pendant *de* hier uitg. is en omdat *'m, ze* enz. (pers. vn's) wel mogelijk zijn is *het* hier duidelijk geen bep. lw, maar pers. vn.
Onbeklemtoonbaar *die/dat* zijn misschien het sterkst met het bep. lw verwant in de pendanten van het zelfst. bez. vn: *dat van mij, dat van jou.*
In 2.1.4, A hebben we gezien dat verwijswoorden aanw. woorden zijn; ook *die/dat* kunnen als verwijswoord voorkomen: zelfstandig, niet bijvoeglijk:

dat boek,(heb)(je) *dat* {gelezen}

Maar z'n grammatikale waarde is hier anders als die van het bijvoeglijke *dat (die)*: je kunt er geen enkele andere voorbep. aan toevoegen:

dat boek, (heb)(je) *dat laatste* {gelezen} (uitg.)

De aanw. vn's en het bep. lw hebben een bepalende betekenis (behalve in het tekstachtige type in *de mens is sterfelijk*); beklemtoonde vormen hebben 'tegenstelling' als betekenis-element; tussen onbeklemtoond *die/dat* en *de/het* is vaak weinig betekenis-verschil.

3.3.3. Onbep. lw's

Het is niet duidelijk welke eigenschap bep. en onbep. lw gemeen hebben tegenover de andere woordsoorten, maar toch bewaren we de traditionele namen. - Het bijvoeglijke onbep. lw is [ən] , het zelfstandige [en] . (We gebruiken hier fonologisch schrift, omdat de spelling de twee vormen helaas niet onderscheidt. Waar misverstand dreigt spellen we [ən] als *'n.*):

(zie)(je) *'n varken* (bijvoeglijk)
(zie)(je) [er] *één* (zelfstandig)

(Voor het optreden van *er* verwijs ik naar 2.2.7.2, D.)
Het onbep. lw beperkt het zn waarbij het een voorbep. is tot niet-stof-zn's:

(hij)(heeft) *een vet* {gegeten} (uitg.)

Daarmee zijn de volgende gevallen niet in strijd, omdat het daar over een ander *'n* gaat (een zg. versmelting: zie 3.11.):

wat 'n boeken (heb)(je) {gekocht}
(hij)(at) toch *'n roomijs*
'n boeken <dat>(ie) {gekocht}(heeft) ontzettend!

Ook de betekenis verschilt: het onbep. lw *'n* betekent 'onbepaaldheid', de versmelting *'n* 'met verbazing gekonstateerde grote hoeveelheid of speciale eigenschap'.

Schijnbaar is het onbep. lw ook voor meervoudige zn's uitg.:

(zie)(je) *'n varkens* (uitg.)

Wel kun je zonder *'n* het schijnbaar eenwoordige *varkens* hier krijgen. In werkelijkheid is hier sprake van tweewoordigheid, doordat er een nul-lw aanwezig blijkt. Dat blijkt het duidelijkst bij het zelfstandig gebruikte onbep. lw zoals in:

(ik)(ken) [er] een die het weet (zelfstandig lw + eventueel open plaats van het zn)
(ik)(ken) 'n jongen die het weet (bijvoeglijk lw : *'n jongen* is antecedent)
→ "zn ←
(ik)(ken) ∅ jongens die het weten (bijvoeglijk nul-lw; ∅ *jongens* is antecedent)
(ik)(ken) [er] ∅ die het weten (zelfstandig nul-lw; ∅ + eventueel een open plaats is antecedent)
→ ←
(ik)(ken) [er] ∅ die het weet (uitg. vanwege het enkelvoud *weet*)

De verplicht meervoudige pv van de bijzin bewijst de meervoudigheid van het ond. *die* dat als betr. vn met antecedent dus een meervoudig antecedent moet hebben: dus het nul-lw + eventueel een open plaats van een *meervoudig* zn.
(Dat *die* geen betr. woord zónder antecedent kan zijn, bewijst z'n vorm: het zou anders *wie* moeten zijn.)

Het volledige schema van het onbep. lw ziet er dus als volgt uit:

'n/ Ø (bijvoeglijk)
een/ Ø (zelfstandig)

3.3.4. Het ontkennend lw: *geen*

Geen kent niet de beperkingen van *'n, een* enz., al is het meestal niet met eigennamen te verbinden:

(ik)(zag) geen *Piet* maar Jan (uitg.) Wél:(ik)(eet) geen vis maar vlees

Geen is heel sterk verwant met *niet*. Naast de reeksvormer *niet ... maar ...* bestaat *geen ... maar ...* Behalve ontkennend lw is *geen* dus bovendien halve reeksvormer ofwel nevensch. vw (zie 6.1). We ontleden het laatste voorbeeld in alle vlakken dus als volgt:

(ik)(eet) geen vlees maar vis
„ „ „ „
„zn „zn

3.3.5. *Zo'n/zo een//zulk/zulke*

Zo'n (bijvoeglijk, voor enkelvoudige zn's) en *zo een* (zelfstandig, verwijzend naar enkelvoudige zn's enz.) vormen weer een aanvulling, nl. met *zulk/zulke* die enkel voor meervoudige en voor stof-zn's voorkomen (of bij zelfstandig gebruik daarnaar verwijzen):

(geef)(je) me zo'n *boek*	(geef)(je) [ex] mij zo een (enkelvoud,niet-stof-zn)
(geef)(je) me zulke *boeken*	(geef)(je) [ex] mij zulke (meervoud)
(geef)(je) me zulk *vet*	(geef)(je) mij zulk (enkelvoud,stof-zn)

Met deze groep van woorden (*zo'n* enz.) is ook *zo* verwant:

(het)(waren) [*zulke* grote boeken] „ „ „ zn „bwbn	(de boeken)(waren) [*zo* groot]
(het)(was) [*zo 'n* groot boek] „ „ „ zn „bwbn	

Zo groot als ww-pd heeft *zulke grote* als pendant bij het overeenkomstige zn-pd (vóór meervoudige zn's); voor enkelvoudige zn's *zo'n*.

3.4. Rangtw's: *derde* enz.

Rangtw's zijn formeel min of meer te begrenzen doordat je ze niet kunt verbinden met een overtr. trap:

de *derde mooiste* inzending (uitg.;wel dialektisch voor 'op twee na de mooiste')

Die blokkering wijst op verwantschap; *eerste* kent trouwens twee mogelijkheden:

(hij)(komt) het *eerst* en het *vlugst* (overtr. trap)
(hij)(komt) [als *eerste* en niet als *tweede*] (rangtw's)

Rangtw's betekenen 'plaatsaanduider in een rekenkundige reeks'.

3.5. Hoofdtw's en hoofdtw-p's: *dertig* en *in de dertig* enz.

Ene, twee, drie enz. zijn de leden van deze rij die tegelijk par. is. *Eén* schept hier een probleem; het is sterk verwant met *'n* en ze staan allebei in de *die/dat*-rij. Maar als je daarvan uitgaat, moet je konstateren dat ze allebei de hoofdtw-rij (het hoofdtw-par.) blokkeren. Je kunt dus net zo goed van een versmelting spreken van rij 9 + rij 12. Dan kunnen we zonder problemen aannemen dat /en/ en /enə / par.-genoten zijn, en daar kun je natuurlijk moeilijk buiten omdat ze zó sterk in gramm. waarde op mekaar lijken: ze verschillen alleen in verbindbaarheid met *die/dat* enz.:

9 12 24
die ene jas (mag)(je)[weg]{doen}
die twee jassen
één jas } (welke van de twee?)
é é n jas

Hoofdtw's betekenen 'precies aangeduide hoeveelheid van telbare dingen'.

De bekendste hoofdtw-p's zijn:

in de dertig (over de veertig,tegen de vijftig)	een stuk of tien
een dikke honderd (een goeie twintig)	een ... of tien
enkele honderden (duizenden,miljoenen)	

De drie linker types lijken sterk op zn-p's: *in, over, tegen* uit het eerste type lijken vzaz's, *dikke* en *goeie* uit het tweede lijken bwbn's, en in het derde voorbeeld lijkt *enkele* identiek met *enkele* in *enkele mensen*, zoals *honderden, duizenden, miljoenen* meervoudige zn's lijken; vgl. ook hun par.-genoten *tientallen, honderdtallen* die heel beslist zn's zijn (*dit tiental* enz.).
De hoofdtw-p's zijn per se zn-pd, en wel voorbep. bij een meervoudig zn. Dat geldt ook voor het bovenste voorbeeld rechts, maar het tweede rechts bevat op de plaats van de puntjes een per se enkelvoudig zn; het hoofdtw-p omsluit hier dus.
Zijn hoofdtw's eendelig gerealiseerde hoofdtw-p's? Bezwaren zijn:
1. (minder ernstig) in hoofdtw-p's is het hoofdtw-par. beperkt tot „grote getallen":

in de 22 boeken (uitg.)

2. (ernstig) een zn-p als voorbep. is per se plat en in een zeldzaam geval schijnrond (*voor een dubbeltje* gist); ons hoofdtw-p blijkt rond (*in, over, tegen, bij, onder*), en dat vzaz-par. zou dan bij die eenwoordige realisering doodgewoon wegvallen: *in de dertig* zou zonder probleem door *dertig* vertegenwoordigd kunnen worden!

Hoofdtw-p's betekenen 'benaderend aangeduide hoeveelheid van telbare dingen'.

3.5.1. Zn-p's in de hoofdtw-rij

In de rij van het hoofdtw-par. kan ook een beperkt zn-p optreden; dat is weer een sterk argument voor verwantschap tussen die twee:

(ik)(kocht) *in de d e r t i g* appels
(ik)(kocht) *dertig kisten* appels
(ik)(kocht) *dertig kilo* appels } (beperkte zn-p's)

Het par. *appels* was na het hoofdtw(-p) beperkt tot 'telbare massa', maar na het kleine zn-p is het ruimer van betekenis: 'massa'. Stof-zn's (bv. *melk*) zijn dus geen lid van het eerste zn-p, maar wel van het tweede:

in de dertig melk (uitg.)
liters melk

In een aantal gevallen is de bouw van het zn-p anders als bij een hoofdtw-p als voorbep.:

dertig kisten appels — " " → " zn — " → " zn
een lekker kopje tee — " → " → k„ e r „n — " → „zn

M.a.w.: *kopje tee* vormt een veel sterkere eenheid als *kisten appels;* je kunt in een porceleinwinkel onmogelijk *een lekker kopje* kopen.

3.5.2. Beperkte bwbn-p's in de hoofdtw-rij

In plaats van het **hoofdtw-p** kan ook een beperkt bwbn-p optreden, nl. een met *veel* (*meer* enz.) of *weinig* (*minder* enz.) als kern:

(ik)(kocht) *heel veel* appels
veel minder appels

De vraag is of het *die/dat*-par. nu nog te realiseren is: wat tekstachtig klinken:

de weinige appels die ik nog heb
de vele keren dat ik je gewaarschuwd heb

3.5.3. *Er* + *er*-maker (= hoeveelheidswoord)

In een aantal gevallen treedt een onmisbaar hoeveelheids-*er* op, zodra de volgende voorwaardes vervuld zijn:

1. in een zn-p als ond. of lv is het zn niet gerealiseerd;
2. de *die/dat*-rij is door een onbep. lw, door *geen, zo een* of *wat voor een* gerealiseerd;
3. de laatst gerealiseerde voorbep. is een *er*-maker, d.w.z.:
   a. of een van de zojuist genoemde leden van de rij *die/dat* (*een* enz.);
   b. een hoofdtw(-p) (3.5);
   c. het beperkte zn-p dat in het par. ervan staat (3.5.1);
   d. het beperkte bwbn-par. dat in het par. ervan staat (3.5.2).

Voorbeelden zijn:

(ik) (rij) nou *in de honderd* (plat zn-p als bw bep. :*in* is daarvan geen *samenst.* deel)
(ik) (koop) die (de *die/dat*-rij is niet door *een* enz. vertegenwoordigd)
(ik) (koop) een kleine (*een* is niet de laatst gerealiseerde voorbep.)

Hier is *er* dus afwezig. - In de volgende voorbeelden is het daarentegen verplicht:

(ik) (koop) [er] *een*
(ik) (koop) [er] *een* die erg mooi is (de nabep. *die erg mooi is* heeft geen invloed)
(ik) (koop) [er] *een aantal* (beperkt zn-p als voorbep.)
(ik) (koop) [er] *heel veel* (beperkt bwbn-p als voorbep.)

3.6. Bwbn-p's

Meer als één bwbn-p kan tussen de hoofdtw-rij (12) en de zn-rij (24) in staan:

die *hele mooie* op te poetsen *erge kleine* kannetjes

Meestal zijn ze moeilijk onderling te scheiden, maar bovenstaand voorbeeld laat zien dat de regel niet absoluut is. - Over hun onderlinge volgorde is niet zó veel te zeggen; wel komen patronen met *veel* en *weinig* meestal voorop, net als patronen met een overtr. trap:

meer kleine kannetjes | kleine *meer* kannetjes
de *mooiste* kleine kannetjes | de kleine *mooiste* kannetjes } (uitg.)

Een vergr. trap komt eveneens vaak voorop:

een *mooiere* grote bos | een *grote* mooiere bos (uitg.)

De stell. en de vergr. trap duiden na *'n, geen, zo'n/zulk, wat 'n, wat voor 'n, één* en niks het genus aan van een enkelvoudig zn:

de-woord	*het*-woord
'n *kleine* jongen	'n *klein* kindje
geen *kleine* jongen	geen *klein* kindje
kleine jongen	*klein* kindje
zulke *lekkere* boter	zulk *lekker* vet
'n *kleinere* jongen	'n *kleiner* kindje

3.7. Overblijvende bv voorbep.

De voornaamste types zijn:

a. *in te vullen, nog op te poetsen* enz. (de pendant van de lvm-achtige groep *te* + ow: rij 2 van de ww eindgroep: zie 2.1.2.2, 2);
b. td-patronen: *hard lopend, zwaar hijgend, nogal aarzelende* enz.;
c. vd-patronen: *kapot gevallen, mooi opgepoetste* enz. (enkel vd's met *zijn*, bvm en lvm: rij 3 van de ww eindgroep);
d. *zondagse, doordeweekse* enz.: bn's die geen *erg, tamelijk* enz. als voorbep. kunnen krijgen, die dus geen bwbn zijn; in het algemeen kennen ze geen groepsvorming ;
e. *koperen, ijzeren, zinken* enz.: de stof-bn's, die al evenmin groepsvorming kennen;
f. *Leidse, Rijnlandse, Limburgse* enz.: bn's die verwijzen naar een stad, dorp,

streek, provincie enz., en die „in de buurt van de bwbn's komen": *een nog Leidsere prof als jij, een erg Limburgs aksent.*

Al die bn's die na *m'n, z'n* enz. twee vormen kennen, duiden daarmee aan of het erop volgende zn een *de-* of een *het*-woord is. Het zijn m.a.w. *genusaanduiders* (3.3):

een opgepoetst*e* kan (*de* -woord) | een Gronings*e* kan (*de* -woord)
een opgepoetst lepeltje (*het*-woord) | een Gronings lepeltje (*het*-woord)

Koperen, ijzeren, effen, gevonden, verloren enz. kennen er na *m'n* enz. maar één: dat zijn dus geen genusaanduiders. De bwbn's duiden weer bijna altijd genus aan:

een hele klein*e* jas (*de* -woord) | een alleraardigst*e* jas
een heel klein jasje (*het*-woord) | een alleraardigst jasje

De echte overtr. trap doet het vanzelfsprekend niet, omdat die uitg. is na *'n, geen* enz.:

je kleinst*e* jas | 'n kleinst*e* jas } (uitg.)
je kleinst*e* jasje | 'n kleinst*e* jasje }

De voorlaatste voorbeeldengroep laat zien dat ook een enkele 'bw' voorbep. genusaanduider is: *hele/heel* en *erge/erg*.
Ook bij de bv voorbep. kunnen we enkel de huidige stand van het onderzoek geven; er zijn hier nog veel onbekende faktoren.

3.8. Het zn

Onder de rijen van het zn-p is die van het zn de grootste en misschien ook de belangrijkste. In bijna alle konkrete zn-p's is het gerealiseerd, en weglating veroorzaakt een sterk taal- of situatieverband:

taalverband: de grotere blokjes bewaar ik, de kleinere kun je wel weggooien
situatieverband: die drie kleinere (kun) (je) wel [weg] {gooien} (iemand wijst naar *blokjes*)

Maar we weten dat ook rij 9 (*die/dat*) bijna nooit weglaatbaar is; de traditionele benaming *kern* voor het zn is dus onjuist, als onweglaatbaarheid kriterium is voor dat begrip *kern*. Eerder lijkt het alsof zowel de *die/dat*-rij als de zn-rij de twee „steunpilaren" zijn van het zn-p.
De zn-rij is - zoals gezegd - erg groot; enkele karakteristieke groepen eruit zijn:
1. daadwoorden zoals *vraag, bestraffing, bestraffen;*
2. daderwoorden zoals *ondervrager, bestraffer;*
3. stof-zn's (*zink, lood, goud*) + meervoudige woorden (*kinderen, huizen, boeken*), die gemeen hebben dat ze na *een massa* enz. kunnen staan, in tegenstelling tot de enkelvouden die geen stof-zn zijn (*kind, huis, boek*).

We bespreken ze nu een voor een.

3.8.1. Daadwoorden

Zn-p's met een daadwoord als kern vertonen een aantal sterke overeenkomsten met ww-p's; vgl.

(ik) (vraag) aan jou: „wat heb je gedaan?" (ond., hoofdww, mv, lv)
m'n vraag aan jou: „wat heb je gedaan?"
→ " zn ←" " ← " " " " (voorbep., zn, bv nabep., bv nabep.)

De voorbep. *m'n* lijkt syntaktisch op het ond., het zn op het hoofdww, de eerste nabep. op het mv en de tweede op het lv van de zin erboven. Dat wordt iets duidelijker als we bv. de beperkingen vergelijken die *zichzelf, mekaar* enz. als mv-kern, in het ond. veroorzaken, en die die *zichzelf, mekaar* enz. in deze bv nabep. in de bv voorbep. veroorzaken:

(ik) (vraag) aan zichzelf ... } (uitg.)
m'n vraag aan zichzelf ... }

Daarom noemen we déze voorbep. *m'n* (bij een daadwoord) „ond.", déze nabep. *aan jou* „mv" en déze nabep. *Wat heb je gedaan* „lv".
Het „ond." kan ook nabep. zijn; ook de bw *door*-bep. uit de lvm kent een pendant bij de daadwoorden (een „bw" *door*-bep.):

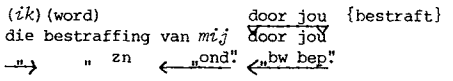

Omdat een bv nabep. met *van* ook aan een lv kan beantwoorden, is hier in beginsel dubbelzinnigheid mogelijk:

m'n bestraffing van jou (*m'n* is per se „ond.";er is dus geen dubbelzinnigheid)
die bestraffing van jou (*ik bestraf jou* of *ik word door jou bestraft*??:*van jou* „ond." |of „lv"?)

De beschrijving van de daadwoorden is nauwelijks begonnen; daarom ook kunnen we niet meer geven als een voorlopige definitie: een daadwoord is een zn dat je gelijktijdig kunt verbinden met twee bv bep. met een persoonswoord als kern, d.w.z. een pers., bez., wkd of wkg vn. Natuurlijk blijft bv. *vraag* een daadwoord in:

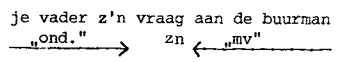

Die specifieke zn-pd's „ond.", „lv", „mv", „vv", „bw bep." bij daadwoorden zijn dus onderafdelingen van de bv bep. Het zijn ekstra-mogelijkheden die niet-daadwoorden niet kennen. Daarnaast houden de daadwoorden de mogelijkheden die de andere zn's ook hebben: *die vraag, zo'n vraag, een vraag die je niet kent* enz. (*die boom, zo'n boom, een boom die je niet kent* enz.).
Nog een paar preciseringen:
a. een daadwoord („hoofdww") is *niet afgeleid van* een hoofdww; daadwoorden zijn zn's die bestaan *naast* hoofdww's;
b. een daadwoord is syntaktisch, en *niet morfologisch gedefiniëerd*, ook al is er bv. een grote reeks daadwoorden op *-ing*: *bestraffing, begeleiding, ontmoeting* enz.; verder is ook niet elk woord met de uitgang *-ing* een daadwoord: *zitting* (stoel), *de belasting* (inkomsten) enz.;
c. in de definitie gaat het alleen om pendanten van hoofdww's met een lv, mv of vv: *aankomst* valt er dus voorlopig veiligheidshalve buiten, omdat *aankomen* geen enkel voorwerp kan krijgen; toch is *aankomst* een daadwoord: *m'n aankomst in Leiden om half vijf (ik kom aan in Leiden om half vijf)*; verdere studie moet dus een verfijning van de definitie geven;
d. een heel belangrijk onderdeel van de daadwoorden vormen de „pendanten" van ow's: *het vragen, het zien, het denken* enz.; de vraag is of ze aparte eigenschappen vertonen; in elk geval moeten we oppassen dat we hier bij de beschrijving de grens met tekstgevallen niet overschrijden.

3.8.2. Daderwoorden

Enigszins parallel met de daadwoorden lopen daderwoorden („ond." + „hoofdww"):

een bestraffer *van zichzelf* („lv")
een denker *aan zichzelf* („vv")

Ze kennen geen kombinatie met twee persoonswoorden, en *zichzelf* is buiten de niet-ww rest onvervangbaar door *mezelf, jezelf* enz.:

m'n bestraffer van *mezelf* (uitg.) wél:*m'n* bestraffing van *mezelf* (daadwoord)
(*ik*) (ben) [een bestraffer van *mezelf*] (*mezelf* beperkt nu het ond.)

Ook hier is de beschrijving nog maar in een beginfase.

3.8.3. Stof-zn's + mv als aparte groep

In een paar belangrijke zn-rijen komen enkel stof-zn's + meervouden voor:

drie kisten	*hooi*	(stof-zn)	vol	*hooi*	(stof-zn)	zulk	*hooi*	(stof-zn)
	bieten	(mv)		*bieten*	(mv)	zulke	*bieten*	(mv)
drie kisten	*biet*	(uitg.)	vol	*biet*	(uitg.)	zulke	*biet*	(uitg.)

Semantisch hebben stof-zn's + meervouden eveneens iets gemeen, tegenover de overblijvende enkelvouden nl. het massale.

3.8.4. Besluit van de zn-indeling

Traditioneel zijn er andere zn-indelingen, met name die in enkel- en meervoud, waarvan we zojuist een verbetering hebben laten zien. Andere zijn:
a. abstrakte/konkrete zn's (bv. *hoogte/tafel*). Die indeling is zuiver-semantisch en een vormbasis ervan ontbreekt tot dusver;
b. persoonsnaam/zaaknaam (bv. *vader/tas*). In het syntagma *Jan z'n boek* zijn in het par. *Jan* hoogstens persoons- en diernamen mogelijk; hetzelfde geldt min of meer voor het antecedent bij het betr. vn *wie*: die *kerel* van wie ..., die *boekhoudster* bij wie ...; hier ligt een vormbasis die bruikbaar kan zijn;
c. soortnaam/eigennaam (*jongen/Wim*);
d. voorwerpsnaam/stof-zn/verzamelnaam (*boek/lood/gebergte*)
Ook die laatste twee indelingen zijn semantisch gebaseerd, afgezien van het stof-zn; nader onderzoek moet uitmaken of daar gedeeltelijk of helemaal vorm-eigenaardigheden aan beantwoorden.

3.9. Nabep.

Een bwbn-p kan geen bv nabep. zijn, tenzij na *iets, wat, niks* (vormen met *-s*) en dan is die onafsplitsbaar:

die boeken *hele mooie* } (uitg.) | iets *heel mooi*s
dat kind *kleinere* } (uitg.) | niks *kleiners*

(heb) (je) iets {gezien} *heel mooi*s (uitg.)

Andere patronen kunnen wél nabep. zijn:

dat lawaai	*na dat feestje*	(rond zn-p:weinig beperkingen)
dat lawaai	*vorige week*	(plat zn-p:erg beperkt,vooral tijdsaanduidingen)
dat lawaai	*gisteravond laat*	('zn'-p)
dat lawaai	*daar*	('vn'-p)
dat lawaai	*dat je hoorde*	(ww-p:*dat* is betr. vn)
het verhaal	*dat ik weg was dat niemand geloofde*	(daadwoord:1e *dat* = vw;2e =betr. vn)
een bevel	*om te blijven om niet in de wind te slaan*	(daadwoord:1e *om* = vw;2e = betr. woord)
het bevel	*„Blijf hier op me wachten"*	(daadwoord:direkte rede)

Daadwoorden kennen dus net als alle andere zn's „gewone" *betrekkelijke* bijvoeglijke bijzinnen, maar daarnaast niet-betrekkelijke: bijvoeglijke bijzinnen met een vw of direkte rede. Dat vw kan *dat, of* of *om* zijn, net als in het lv, het ond. of het vv.

Bijna alle bv nabep. zijn afsplitsbaar; is het hele zn-p zinsdeel, dan komt de bv nabep. bijna altijd in de uitloop:

(heb) (je) dat boek *dat ik net had* {gezien}
(heb) (je) dat boek {gezien} *dat ik net had* (voorkeurplaats)

(heb) (je) dat boek *van Brakman* {gezien} (voorkeurplaats)
(heb) (je) dat boek {gezien} *van Brakman*

Een zn-p als nabep. kan soms Δ zijn:

van jouw broer (heb) (ik) de oudste zoon {gekend}

Bij 'zn'- en 'vn'-p's als bv nabep. is afsplitsing in feite onmogelijk, omdat de uitloop-plaats dan suggereert dat ze ww-pd zijn:

[hoe] (heb) (je) dat feest *vorige week* {gevonden}
[hoe] (heb) (je) dat feest {gevonden} *vorige week* (*vorige week* kan ww- of zn-pd zijn)

Ook de onderlinge volgorde van bv nabep. en aksenten moeten syntaktische misverstanden vermijden; bv. bij *met z'n zusje*:

(ik) (heb) dat neefje van jou met z'n zusje dat op vakantie was {gezien}
dat neefje van jou dat op vakantie was met z'n zusje {gezien} } (*met z'n zusje* = ww-pd)
dat neefje van jou dat op vakantie was,met z'n zusje {gezien} }

Toch is ook zonder risiko van misverstanden de onderlinge volgorde meestal: eerst pers. vn-p, dan zn-p, dan ww-p:

(ik) (heb) dat neefje van jou uit Bennebroek dat op vakantie was {gezien}

Een speciale bv nabep. is het par.-loze en woordsoortloze *vol* + stof-zn of mv:

die vaas *vol water* (moet) (je) [op tafel] {zetten}
vol rozen

die vaas *voller* rozen
leeg water } (uitg.)

3.10. Staartbep.: *zelf, samen* enz.

Een staartbep. verschilt van een bv nabep. en lijkt sterk op een kopbep. Staart- en kopbep. staan nl. bijna altijd gescheiden van de rest van het zn-p waarvan ze een deel zijn:

(de koning *zelf*) (kon) {lezen}
(de koning) (kon) *zelf* {lezen} (voorkeurvolgorde staartbep.)

(*ook* de kóning) (kon) {lezen}
(de kóning) (kon) *óók*) {lezen} (voorkeurvolgorde kopbep.)

(de koning *van Spanje*) (kon) {lezen}
(de koning) (kon) {lezen} *van Spanje*) (uitg.)

(heb) (je) de koning *van Spanje* {gezien} (voorkeurvolgorde nabep.)
(heb) (je) de koning {gezien} *van Spanje*

Bovendien legt de staartbep. (net als de kopbep.) verband met iets buiten het zn-p:

de hele hofhouding was op de hoogte, maar *de koning* had *zelf* nog helemaal niks gehoord
de hele hofhouding was op de hoogte en de *kóning* wist *óok* wel wat er aan de hand was

Bij *samen* krijg je iets dergelijks:

alléén konden *de arbeiders* niks bereiken, maar *samen* kregen *ze* het klaar

Vooral samen met onbeklemtoonde vn's kunnen (kop- en) staartbep. niet op het Δ:

(*wij samen*) (krijgen) [het] wel [klaar] (beklemtoond vn)
(*we samen*) (krijgen) [het] wel [klaar] (onbeklemtoond vn: uitg.)

Samen kent een speciale verbinding, nl. met *met*: die groep eist per se een aparte ww-pp:

(die mensen *samen met hun kinderen*) (laden) het huisraad [in] (uitg.)
(die mensen) (laden) het huisraad *samen met hun kinderen* [in]

3.11. Versmeltingen binnen het zn-p

Een rij heet een versmelting zodra ie twee of meer rijen blokkeert. Er moeten andere rijen overblijven, en die moeten grotendeels par. met dezelfde grammatikale waarde hebben als wanneer ze niet rondom zo'n versmelting staan. Een voorbeeld is:

4 6 8 17 18 24 27
tot na *de daarop volgende gezellige ochtend* als we gegeten hebben
tot na *m o r g e n o c h t e n d* als we gegeten hebben

Morgenochtend is een versmelting, want het blokkeert 8 t/m 24:

8 17 18
die morgenochtend
die *daarop volgende* morgenochtend } (uitg.: blokkering van 8 t/m 24)
die *gezellige* morgenochtend

Maar rondom het par. *morgenochtend* zijn de andere niet geblokkeerd: *tot* (4), *na* (7) en *als we gegeten hebben* (27) zijn allemaal mogelijk. (Wel kent de bv nabep. nu de beperking dat er geen betr. woord mogelijk is: *morgenochtend waarin we* ... (uitg.))
Het par.-lid *morgenochtend* vertegenwoordigt hier natuurlijk een heel par.: *morgenavond, vannacht, gister, vandaag* enz.
We beperken ons tot drie soorten versmeltingen binnen het zn-p:
a. die van de twee vzaz-p's: *tot ... toe* + *vlak over ... heen* (vgl. 3.2.1 en 3.2.2);
b. die van de bv voorbep.: *al* t/m *drie* (vgl. 3.3 t/m 3.5);
c. die van alle bv voorbep.: *al* t/m *Friese* (vgl. 3.3 t/m 3.7).

Dat kunnen we als volgt in beeld brengen:

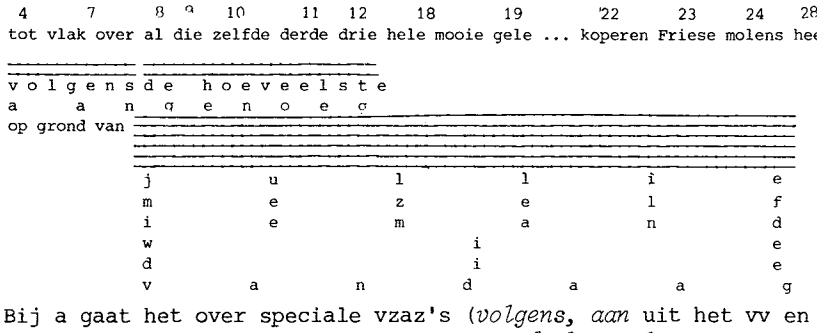
4 7 8 9 10 11 12 18 19 22 23 24 28
tot vlak over al die zelfde derde drie hele mooie gele ... koperen Friese molens heen
volgens de hoeveelste
a a n ɑ e n o e ɑ
op grond van
j u l l i e
m e z e l f
i e m a n d
w i e
d i
v a n d a a g

Bij a gaat het over speciale vzaz's (*volgens, aan* uit het vv en het mv, en vz-uitdrukkingen), bij b over onbep. rangtw's (*de hoeveelste* enz.) en *genoeg*, bij c over pers. vn's (*ik* enz.), wkd (*mezelf* enz.) en wkg vn (*mekaar*), onbep. vn's (*iemand* enz.), vra. vn's (*wie/wat*), betr. vn's (*die/wie, dat/wat*), aanw. vn's als verwijswoord, en 'zn's' en 'vn's' (*vandaag* enz. en *daar* enz.).
De versmelting van b is dus speciaal verwant met par. 11 (hoofdtw's); die van c geeft het volgende beeld:
de pers. vn's enz. (*ik/mij*) met de bez. vn's (een stuk van de *die/dat*-rij) (3.11.3.1v);
de onbep. vn's (*iemand, niemand* enz.) met *een, geen* van de *die/dat*-rij (3.11.3.3);
de vra. vn's *wie* en *wat* et de vra. vn's *welk/welke* van de *die/dat*-rij (3.11.3.4);
de aanw. vn's als verwijswoord met de aanw. vn's *die/dat* uit die rij (3.11.3.6);
de 'zn's' met zn's als *ochtend, morgen* uit de zn-rij (3.11.3.7);
de 'vn's' met vn's uit de *die/dat*-rij (3.11.3.7);
De vraag is of je versmeltingen ook kunt formuleren in termen van par.

3.11.1. Versmelting van 4 t/m 6: *volgens, aan* uit het mv, *aan* enz. uit het vv en de vz-uitdrukking

Volgens enz. blokkeren 4 t/m 6:

tot volgens die mensen
volgens *een meter door* die mensen *heen* } (uitg.)

tot vlak aan de rivier (lopen) (de koeien) (*aan* enz. in bw bep.)
tot vlak aan de rivier (geef) (ik) het (*aan* in mv)
tot vlak aan de rivier, (heb) (ik) {gedacht} (*aan* enz. in vv) } (uitg.)

tot ten gevolge van dat feest
ten gevolge van *bij* dat feest } (uitg.)

Waarschijnlijk vormen binnen het par. *volgens, namens, tijdens, gedurende* een ondergroepje, zoals ook een of meer soorten *met* en het woord *zonder*.

3.11.2. Versmelting van de voorbep. 7 t/m 11

3.11.2.1. Onbep. rangtw's: *de hoeveelste* en *de zoveelste*

De/het is hier par.-loos, en de vraag is dus of je het van de versmelting uit zou moeten sluiten of niet. Je kunt *de hoeveelste* en *de zoveelste* enkel verbinden met een niet-stof-zn.
De vorige versmelting *volgens* was net als de erbij betrokken vzaz-p's zelf een vzaz: hij viel binnen dezelfde definitie („geen samenstellend deel van ond. of lv") en dus binnen dezelfde woordsoort. Maar bij de versmelting die we nu bespreken zitten par. die zoals gezegd bij verschillende woordsoorten horen.

3.11.2.2. Hoeveelheid-bwbn's: *genoeg* enz.

Genoeg, te veel, te weinig; veel, weinig; meer, minder; voldoende (die bijna allemaal ook bwbn-pd kunnen zijn) beperken als zn-pd bijna altijd het zn tot stof-zn's of meervouden:

(ik) (koop) genoeg *boeken* ... te weinig *boeken*
genoeg *vet* ... te weinig *vet*

(ik) (koop) genoeg *boek* (uitg.)

Wel is enkel binnen de niet-ww rest mogelijk:

(ze) (was) [genoeg *kind* om rooie wangen van opwinding te kunnen krijgen]
(ze) (was) [te weinig *toneelspeelster* om ...]

Ook *sommige* en *enkele* horen bij deze versmelting, maar die kennen alleen een verbinding met meervouden en niet met stof-zn's of andere enkelvouden:

sommig *vet* } (uitg.)
sommige *man* }

De *om*-zin als nabep. is beperkt tot *genoeg*, en *te* + stell. trap.

3.11.3. Versmelting van alle voorbep. + het zn (7 t/m 24)

Daarbij horen drie groepen vn's: bovendien de 'zn's' en de 'vn's':

A.1.pers. vn's:*ik/mij* enz. (3.11.3.1);
2.wkd vn's:*me/mezelf,je/jezelf* enz. (3.11.3.2);
3.het wkg vn :*mekaar* (3.11.3.2);

B. onbep. vn's:a.*iemand/iets,wat;*
b.*niemand/niks;*
c.*iedereen/alles* (3.11.3.3);

C.1.vra. vn's:*wie* en *wat* (3.11.3.4);
2.betr. vn's:*die/dat* en *wie/wat* (3.11.3.5);
3.aanw. vn's:*die/dat* als verwijswoord (3.11.3.6);

D.1. 'zn's':*morgenochtend,gisteravond;'s winters,donderdags* enz.;
2. 'vn's':*daar,hier;waar* enz.

Een aantal vn's vinden we dus in de *die/dat*-rij:

de aanw. vn's:*die/dat* en *deze/dit*;onbeklemtoonbare aanw. vn's oftewel het bep. lw *de/het;zo'n/zulk/zulke;*
de bez. vn's:*m'n/mijn;je/jouw* enz.;
één vra. vn :*welk/welke;*
één onbep. vn:*elk/elke.*

De tweede groep vn's vinden we in **versmeltingen waarbij de** *die/dat*-rij betrokken is: die staan hiervóór onder A, B en C genoemd.
Alle vn's samen vormen een sterke eenheid met de 'vn's', zoals de zn's het doen met de 'zn's'.

3.11.3.1. Pers. vn's: *ik/mij* enz.

A. Verwantschappen

Er zijn er drie:
1. die met de *bez. vn's*, **zoals blijkt uit onderstaand schema:**

		Pers. vn's ond.	Pers. vn's nietond.		Bez. vn's bijvoeglijk	Bez. vn's zelfstandig
Enkelvoud	1e p.	ik	mij me	Ev	mijn m'n	de mijne
	2e p.	jij je u	jou je u		jouw je uw	de jouwe de uwe
	3e p.	hij ie zij ze het	hem 'm haar d'r, 'r het		zijn z'n haar d'r zijn z'n	de zijne de hare de zijne
Meervoud	1e p.	wij we	ons		ons/onze	de onze
	2e p.	jullie je	jullie je	Mv	jullie	
	3e p.	zij ze	hun ze		hun d'r	de hunne

2. die met de *wkd vn's* en met het *wkg vn* (die een sterk verwant groepje vormen):
a. die met de wkd vn's. Het schema hierboven laat duidelijk zien dat ongeveer de helft van de pers. vn's deel zijn van een naamvalssysteem: ond.-vormen staan tegenover niet-ond.-vormen. Nu zijn die niet-ond.-vormen sterk verwant met de wkg vn's: je kunt ze daar in eerste instantie zelfs bij rekenen. Zo hebben bv. *hem* (pers. vn) en *zich* (wkg vn) gemeen, dat ze niet één van de ond.-kernen kunnen zijn. Samen staan ze tegenover *hij* (*ie*), dat niet één van de niet-ond.-kernen kan zijn. In eerste instantie kom je dus tot een driehoeks-verhouding:

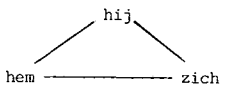

Maar bij nader inzien staat *zich* toch wat apart doordat het als zinsdeel altijd de kern van een ander zinsdeel beperkt (ond. of hulpww-lv) in tegenstelling tot *hem* en *hij* (*ie*). Dat rechtvaardigt ook het naamsverschil *pers./wkg vn* enigszins. De driehoek kan er dus beter als volgt uitzien:

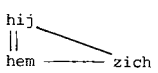

b. Omdat *mekaar* evenmin als *zich* één van de ond.-kernen kan zijn, en als zinsdeel net als *zich* enz. de ond.-kern enz. beperkt, is het sterk verwant met de reeks *zich, zichzelf* enz. Maar het verschilt ervan doordat het het ond. enz. beperkt tot nevenschikking of tot „meervouden".
Mekaar komt dus speciaal overeen met de pers. vn's *ons* en *hun*. Om dezelfde reden als bij de wkd vn's gaat bij het wkg vn de verwantschap *wij/ons* en *zij/hun* boven die tussen *wij* of *zij* en *mekaar*.

3. die met de *pers.-vn-bw's* heeft enkel betrekking op één pers. vn, nl. *het*. Zoals bekend, zijn groepen van vzaz + *het* uitg. (*bij het, naast het*), en komen pers.-vn-bw's daarvoor in de plaats: *erbij, ernaast* enz.

B. Beklemtoonbare en onbeklemtoonbare vormen

De termen *beklemtoond* en *onbeklemtoond* voor resp. het type *jou* en *je* zijn iets minder nauwkeurig, omdat *je* wel per se onbeklemtoond is, maar *jou* niet per se beklemtoond:

(ik) (heb) jou toch niks {gevráágd} (onbeklemtoond *jou*)
(ik) (heb) jóú toch niks {gevraagd} (beklemtoond *jou*)

De onbeklemtoonbare reeks is gekenmerkt doordat z'n leden in hun eentje niet de helft kunnen zijn van een nevenschikking:

(*je* of ik) (kunnen) het {doen} } (uitg.)
je of m'n boek

a. De vorm *je* staat sterk apart onder de onbeklemtoonbare, doordat het zowel de pendant kan zijn van *jij/jou* als van *jullie*:

(jij) (moet) *je* boek [op] {ruimen} | (ik) (heb) *je* boeken {gezien}, jongen (niet *jongens*)
(jullie) (moeten) *je* boek [op] {ruimen} |

Blijkens het voorbeeld rechts heeft *je* wel een zekere „voorkeur" voor het enkelvoud. - In elk geval treedt *jullie* nooit twee keer vlak achter mekaar op; er komt dan altijd *je* i.p.v. het tweede *jullie*:

(ruimen) (jullie) *jullie* boeken even [op] (uitg.)
je boeken

De groep *je/jij/jou/jullie* staat als geheel van vertrouwelijke vormen scherp tegenover *u/uw* als beleefdheidsvormen. De eerste groep gebruik je tegenover iedereen die je bij z'n voor- of achternaam aanspreekt, tegenover ouders, grootouders, en vaak ook tegenover ooms en tantes, de tweede tegenover alle anderen. Tegenover die anderen gebruik je evenwel toch per se *je* (als pers., bez. en wkd vn) in gevallen waarin de betekenis 'men' is:

meneer, kunt *u* me zeggen hoe *je* het vlugst bij het station komt (pers. vn *je*)
als *je* verlegen bent (schaam) (*je*) [*je*] soms over *je* gedrag (pers., pers., wkd en bez. vn)

b. *Ie* staat syntaktisch erg apart doordat het aan het O gebonden is en geen Δ kan zijn:

```
 Δ     □     O
|(ie) (heeft)     | het |{geweigerd}          (uitg.)
|     (heeft) (ie)| het |{geweigerd}
|<als>       (ie)| het |{geweigerd}(heeft)
```

c. In een aantal gevallen zijn pers. vn's par.-loos:

```
(het)(kan) nog lang {blijven}{regenen} |me| (dunkt)(dat dat kan)
(ik )(heb) het  erg warm               |
```

Par.-loosheid is op zichzelf geen reden om aan een andere woordsoort te denken; ook verwijswoorden na een aanloop zijn bv. par/-loos.

C. Naamvalssystemen

Een naamval is één lid van een tegenstelling tussen twee of meer woorden, die samenhangt met een tegenstelling in patroondeelkernen. *Kind/kinderen* vormen een tegenstelling, maar allebei die woorden hebben dezelfde mogelijkheden als patroondeelkernen: kern, kern van een voorbep., kern van een nabep. enz.
Daarentegen zijn *ik/mij* een tegenstelling waarvan de leden wél gebonden zijn aan een tegenstelling tussen patroondeelkernen: *ik* kan hoogstens een van de kernen van het *ond.* zijn en *mij* een van de kernen van het niet-ond. Maar *jullie* is geen naamval omdat dat woord op geen enkele manier aanduidt van welk zinsdeel het een kern is:

```
(ik)(heb ) alles {gezien}  (ond.-kern)  | (jij en ik)(weten) het wel  (één van de
(je)(ziet) ik              (uitg.)      |                             ond.-kernen)
(je)(ziet) mij             }            |
    (geef) het mij maar    } (niet-ond.-kern)
    (kijk) es naar mij     }
```

Binnen kernen van zn-pd's en van bwbn-pd's zijn enkel de niet-ond.-vormen mogelijk: *mij, jou, hem* enz. We hebben alleen een schijn-uitzondering binnen *als*-groepen zoals:

```
(hij)(werkt) harder als ik          (hij)(werkt) harder als ik doe
             bwbn                                bwbn
             <---                                <-----
             + ( )                               + ( )( )
```

Het rechter voorbeeld laat zien dat *als*-groepen ww-p's zijn.

D. Betekeniskwesties

De groep *hij, ie, hem, 'm (zijn, z'n), zij, ze, haar, d'r, hun (haar, d'r, hun)* heeft als gemeenschappelijk betekenis-element 'niet deelnemend aan het gesprek', en staat tegenover de hele rest die betekent 'minstens één deelnemer aan het gesprek insluitend'.
Bij de groep *jij, je, jou (jouw, je), jullie (jullie), u (uw), ik, mij, me (mijn, m'n), wij, we, ons (ons, onze)* is er een splitsing tussen *jij* t/m *(jullie)* die betekent 'minstens één persoon wordt toegesproken', en de rest die betekent 'in deze zin spreekt één lid van de groep of één mens alleen'.
(Een speciaal geval is:

```
(ik)(zou) maar liever even {wachten} als ik jou was )
```

Schematisch:

```
3e persoon  <-->  { 2e persoon
                  { 1e persoon     'niemand is gesprekspartner' ↔ 'gesprekspartners'

2e persoon  <-->    1e persoon     'minstens één wordt er aangesproken' ↔ 'één spreekt'
```

3.11.3.2. Wkd en wkg vn: *mezelf* enz. en *mekaar*

A. Als ww-pd hebben wkd en wkg vn de volgende beperkingen:

1.ze kunnen geen kern zijn van een ond. of hulpww-lv;
2.ze beperken het ond. of hulpww-lv:
a.het wkd vn doet het in persoon: (*ik*) (plaag) mezelf ermee, (niet:*jij*,*hij* enz.)
b.het wkg vn in getal : (*we*) (zien) mekaar vaak (niet:*ik* ...)
(*Jan en Piet*) (zien) mekaar vaak (niet:*Jan ziet* ...)

B. Als zn-pd (daadwoorden !) beperken ze de kern van een „ond.":

m'n bestraffing van mezelf (niet:*je* ...) | *jullie* bestraffing van mekaar (niet:*jouw*...)
jouw en mijn bestraffing van mekaar (idem)

3.11.3.3. Onbep. vn's: *iemand* enz.

Er zijn hier drie reeksen:

1.*iemand/iets;wat;*
2.*niemand/niks;*
3.*iedereen/alles.*

Reeks 1 staat wat apart van de twee andere:
a. hij kent als enigste een verbinding met *als jij* enz.:

(iemand *als jij*) (moest) dat toch {weten} | (iets *als dit*) (lijkt) me [erg geschikt]

b. hij kent geen verbinding met *behalve* ... en met *op* ... *na* die 2 en 3 wel hebben:

(niemand *behalve jij*) (was) [er] | niemand *op Jan na* (heb) (ik) er {gezien}
(iedereen *behalve jij*) | iedereen *op Jan na*

Reeks 2 is een onderdeel van de *niet*-woorden en kent als zodanig eksklusieve verbindingen zoals die met *hoeven* en met het par.-loze *meer*:

(niemand) (*hoeft*) dat [te weten] | (ik) (zie) tegenwoordig niemand *meer*

Reeks 1 en 2 kennen een verbinding met *ánders*:

iemand *ánders*,iets *ánders*,wat *ánders*;
niemand *ánders*,niks *ánders*

Iets, *wat* en *niks* kennen bovendien een bwbn-p als nabep.:

iets *heel mooi* | iets *alleraardigst* (onechte overtr. trap:geen *-s*)
niks *beters als dat* |

De bwbn's eindigen hier meestal op een *-s*; een echte overtr. trap is uitg. De nabep. is niet afsplitsbaar; dat wijst op een sterk verband met *iets* enz.:

(ik) (heb) iets heel moois {gekocht}
(ik) (heb) iets {gekocht} heel moois (uitg.)

Met dat twijfelachtige karakter van deze nabep. komt overeen dat dit het enigste geval is waarin die een bwbn-p als binnenbouw heeft (zie 3.9).
Dat *mooi*s, heb je nog *lekkers* gekocht e.d. zijn natuurlijk aparte gevallen: dat *mooiers*, heb je *lekkerders* gekocht enz. zijn uitg. *Mooi*s, *lekkers* enz. zijn hier zn's, en wel stof-zn's: *veel lekkers*, *een zakje lekkers*.
De onbep. vn's vormen samen met de onbep. 'vn's' en de onbep. vn-bw's de *onbep. woorden* (3.11.3.7, B4).

3.11.3.4. Vra. vn's: *wie* en *wat*

Er zijn twee vra. woorden binnen deze versmelting: *wie* ('per se persoon/personen') en *wat* ('niet per se persoon/personen'):

wie (heb) (je) {gezien} ('per se persoon/personen')
wat (heb) (je) {gezien} ('niet per se persoon/personen')

Wat kent een verbinding met *voor* ... en (per se gesplitst) *aan* ...:

wat voor een kerk (heb) (je) daar {gezien}
wat (heb) (je) daar *voor een kerk* {gezien} } (ongesplitst of gesplitst)

wat (heb) (je) *aan boeken* [mee] {gebracht} (per se gesplitst)

Wie kent groepen met *van*, *uit* en nog een enkel ander vzaz; er is geen splitsing:

(wie *van jullie*) (is) er morgen [verhinderd]
(wie) (is) er *van jullie*) morgen [verhinderd] (uitg.)

Vgl. nog *wie uit die groep, wie onder de leden* enz.
De vra. vn's vormen samen met de vra. 'vn's' en de vra. vn-bw's de *vra. woorden* (3.11.3.7, B3a).

3.11.3.5. Betr. vn's: *die/wie* en *dat/wat*

Het zn of vn waar het bijzinsdeel met het betr. vn op volgt, heet *antecedent* in z'n relatie tot dat betr. vn. Traditioneel kan ook een groep van een of meer voorbep. + zn antecedent heten, maar we missen een vormbasis om uit te maken hoe we dat antecedent zouden moeten begrenzen; vgl.:

die hele kleine krom gegroeide boom die daar staat	*iemand* die dat weet
die hele kleine krom gegroeide die daar staat	
die hele kleine die daar staat	
die die daar staat	
dat kind dat daar staat	*iets* wat je kent

De betr. vn's *die* en *dat, wat* duiden het genus aan van het antecedent als dat een enkelvoudig zn is (meervouden hebben immers geen genus). *Wie* duidt geen genus aan maar beperkt zn's en vn's binnen het antecedent tot personen:

dat *jongetje* bij wie ik geen kwaad kan doen (*het*-woord;'persoon')
die *jongen* bij wie ik geen kwaad kan doen (*de*-woord;'persoon')

i e m a n d bij wie ik geen kwaad kan doen (vn;'persoon')

De betr. vn's vormen samen met het betr. 'vn' *waar* en met de betr. vn-bw's de *betr. woorden* (3.11.3.7, B2a).

3.11.3.6. De aanw. vn's *die/dat* als verwijswoord

Als niet-verwijswoord zijn *die* en *dat* bijna altijd uitbreidbaar en vervangbaar:

(heb) (je) *dat* {gezien}
(heb) (je) *dat leuke* {gezien}
(heb) (je) *dat leuke kind* {gezien}
(heb) (je) *die* {gezien}

Maar als verwijswoord zijn *die* en *dat* onuitbreidbaar (syntagmatiek) en onvervangbaar (paradigmatiek):

dat leuke kind, *dat* (heb) (ik) {gezien}
die jongen , ∪ (ken) (je) *die*

Daarom moeten we de verwijswoorden *die/dat* als een versmelting beschouwen van alle bv bep. + het zn.

3.11.3.7. 'Zn's' en 'vn's': *vandaag* enz. en *daar* enz.

'Zn's' en 'vn's' onderscheiden zich van zn's en vn's:
zn's en vn's kunnen kern zijn van ond./lv/mv én van vv, bw bep. en niet-ww rest;
'zn's' en 'vn's' nooit van ond./lv/mv, hoogstens van vv, bw bep. en niet-ww rest:

(*vandaag*) (komt) [te laat] (heb) (je) *vandaag* {gezien} (geef) dat maar *aan vandaag* } (uitg.:'zn')	(*daar*) (komt) [te laat] (heb) (je) *daar* {gezien} (geef) dat maar *aan daar* } (uitg.:'vn')
(*Jan*) (komt) [te laat] (heb) (je) *Jan* {gezien} (geef) dat maar *aan Jan* } (zn's)	(*hij*) (komt) [te laat] (heb) (je) *hem* {gezien} (geef) dat maar *aan hem* } (vn's)

A. 'Zn's'

We onderscheiden twee groepen:

1.'zn's' zonder par.-loos *van* :(ik spel ze éénwoordig): *sondaas,smaandaas,dinsdaas* enz., *sondagsmorgens,dinsdagsavonds* enz.,*somers,swinters;*
2.'zn's' met par.-loos *van* :(ik spel ze éénwoordig) *vandaag,vannacht,vanochtend,vanmiddag,vanavond,vandeweek,vantjaar,vantvoorjaar,vandezomer* enz.

B. 'Vn's'

Er zijn waarschijnlijk vijf soorten: ze sluiten zich heel nauw aan bij de overeenkomstige vn's:

1.*aanw.* 'vn's':*daar,hier,ginds;toen,nu,nou,dan,straks;zo;*
2.*betr.* 'vn' :*waar;*
3.*vra.* 'vn's':*waar,wanneer,hoe;*
4.*onbep.* 'vn's':*ergens,nergens,overal;ooit,nooit,altijd;*
5.*pers.* 'vn' ,:*er* (?);hoogstens als het geen plaatsond. is;dan is het eerder een vn.

Voor de 'vn's' onder 2,3 en 4 ziet een schema met de naaste verwanten er als volgt uit:

2a.betr. woord { a.betr. vn : *die/dat;wat/wie;* / b.betr. vn-bw: *waar ... aan,waar ... bij* enz.; / c.betr. 'vn' : *waar*

3a.vra. woord { a.vra. vn : *welk/welke;wie,wat;* / b.vra. vn-bw: *waar ... aan,waar ... bij* enz.; / c.vra. 'vn' : *waar,wanneer,hoe*

4a.onbep. woord { a.onbep. vn : *iemand,niemand,iedereen;iets,niks,alles;* / b.onbep. vn-bw: *ergens ... aan,ergens ... bij;nergens ... aan;overal ... bij* / c.onbep. 'vn' : *ergens ;nergens ;overal*

Bij het plaatsaanduidende betr. 'vn' kunnen ook plaatsaanduidende onbep. en aanw. 'vn's' antecedent zijn:

ergens waar het beter is
daar waar het beter is

3.11.4. Versmelting van alle voorbep. en het zn (niet de *die/dat*-rij?)

Zoals we in 3.11.2.1 bij *de hoeveelste* eraan twijfelden of we *de/het* wel of niet bij de versmelting moesten rekenen, zo krijgen we ook nu die twijfel. Het gaat om twee types: de zelfstandige bez. vn's (*de/het mijne, de/het jouwe* enz.) en *degene, diegene/datgene*.
De tweewoordige spelling van *de/het mijne* is te begrijpen vanuit de betrekkelijke zelfstandigheid van het tweede element *mijne, jouwe* enz., in tegenstelling tot *gene* dat als woord onbekend is. Misschien moeten we allebei de hier besproken types wel gewoon onder 3.11.3 rekenen.

3.11.4.1. Het zelfst. bez. vn: *de/het mijne* enz.

In deze reeks ontbreekt *de jullieë*; in plaats daarvan verschijnt *die van jullie* (met klemtoon op *júllie*, nooit op *dié*). Bovendien is *van jullie* onafsplitsbaar, zodat je je af kunt vragen of de hele reeks waarvan dat een deel is (*die van mij, die van jou* enz.) niet eveneens een versmelting is van alle voorbep. + het zn.

3.11.4.2. Het bak vn: *degene, diegene/datgene*

Die vn's onderscheiden zich van alle andere doordat ze een ww-p als nabep. niet kunnen missen; wel kun je het ervan scheiden:
(is)(dat) [degene] } (uitg.)
(is)(dat) [degene van jullie] }
(is)(dat) [degene *waar alles van afhangt*]
(is)(dat) [degene van jullie *waar alles van afhangt*]

(kun)(je) me *degene* [aan]{wijzen} waar alles van afhangt (?)
(kun)(je) me *diegene* [aan]{wijzen} waar alles van afhangt

De splitsing via twee ww-pp's gaat bij *degene* wat moeilijker; bij *diegene* is er geen probleem.
Het onmisbare ww-p als nabep. moet per se een betr. vn of vn-bw bevatten.

3.11.5. Het vn-bw(-p): een versmelting met of zonder vzaz-p's?

Vn-bw's zijn op z'n minst twééwoordig; ze vormen dus een patroon, en de term vn-bw-p is dus eigenlijk een tautologie. Op het eerste gezicht lijkt het erop alsof het vn-bw twee elementen bevat (een vzaz(-p) en een 'vn'); in werkelijkheid is het anders:

1.aanw.	vn-bw: a.	*daar*	*aan*,*daar*	*bij* enz.;
	b.	*hier*	*aan*,*hier*	*bij* enz.;
2.betr.	vn-bw:	*waar*	*aan*,*waar*	*bij* enz.;
3.vra.	vn-bw:	*waar*	*aan*,*waar*	*bij* enz.;
4.onbep.	vn-bw: a.	*ergens*	*aan*,*ergens*	*bij* enz.;
	b.	*nergens*	*aan*,*nergens*	*bij* enz.;
	c.	*overal*	*aan*,*overal*	*bij* enz.;
5.pers.	vn-bw:	*er*	*aan*,*er*	*bij* enz.

Een voorbeeld met een vzaz-*p* laat de tweeplaatsigheid zien van de voorbep.:

⟨*vlak*: daar : door heen⟩
daar ⟨*vlak* door heen⟩

Met het *vz*-par. uit het *zn*-p korrespondeert een *az*-par. in het vn-bw:

⟨*door*: dat bos : heen⟩
d a a r ⟨*door* heen⟩

Anders gezegd: in het eerste vzaz van het vn-bw wordt de oppositie vz/az uit het zn-p opgeheven:

door het bos (vz *door* in zn-p)
d a a r *door* (az *door* in vn-bw)
het bos *door* (az *door* in zn-p)
d a a r *door* (az *door* in vn-bw)

Het kleine az-par. *door* van het zn-p (het bos *door*, het bos *over*, het bos *uit*, het bos *in*, het dak *op*, het dak *af*) beantwoordt helemaal niet aan het hele grote az-par. *door* van het vn-bw, dat immers overeenkomt met het vz-par. *door* van het zn-p:

bij het bos	daar *bij*
tegen het bos	daar *tegen*
naast het bos	daar *naast*
voor het bos	daar *voor*,enz.

Beschouwen we enkel *daar* enz. als de versmelting, dan blijven we zitten met het grote verschil tussen het az-par. *door* van „voor de versmelting" en het kleine az-par. *door* van „na de versmelting". Vrij zeker moeten we dat vzaz-p dus bij de versmelting rekenen.
Daar enz. als vn-bw-pd mogen we daarom ook niet zomaar 'vn' noemen. Daarmee komt een betekenisverschil overeen: het 'vn' *daar* enz. betekent 'aangewezen, niet per se gemarkeerde *plaats*', maar *daar* enz. als half vn-bw heeft die betekenis helemaal niet per se:

dat boek ,*daar* (kun)(je) mee {werken}
dat argument,*daar* (denk)(ik) vaak aan, } (niet per se 'plaats')
dat huis ,[*daar*: (woon)(ik) :haast]

Bijna altijd zijn vn-bw's splitsbaar; het vzaz belandt dan in de niet-ww eindgroep:

waar (heb)(jij) nou toch al die tijd *aan* {gedacht}

Maar niet:

die pauze *waar* we *in* konden gaan wandelen
de bedrijven *waar* we *tussen* konden pauzeren } (uitg.:het vzaz betekent 'tijd')

3.12. Zn's, vn's, 'zn's' en 'vn's'

In de nummers met 3.11 hebben we een aantal versmeltingen besproken; bij de meeste zijn zowel het zn-par. betrokken als het *die/dat*-par. waarin zoals bekend grotendeels vn's te vinden zijn.
Nu hebben zn's enkel een funktie binnen het zn-p, maar afwezigheid van het zn heeft een verbindende funktie: een met iets voorafgaands:

de smalle (kun)(je) [hier]{laten} (samentrekking)

Ook afwezigheid van de *die/dat*-rij duidt een leemte aan (legt dus een verbinding):

aan tafel (situatieverband:'de bekende tafel waaraan we eten')
op school (situatieverband:'de bekende school')

(Hierbij horen niet de stof-zn's, het nul-lw voor meervouden, woorden als *eer, deugd, liefde* - die in alle funkties al zonder plaats 9 voor kunnen komen - en veel eigennamen waarvoor hetzelfde geldt.)
Vn's, 'zn's' en 'vn's' hebben daarentegen een dubbele funktie: één binnen hun patroon en een verbindende:

1.een vn :het dorp *dat* ik ken *Dat* is a.lv;b.verbinder van de bijzin met *dorp*;
2.een 'zn':*vandaag* (blijf) (ik) *Vandaag* is a.bw bep.;b.verbinder met spreeksituatie;
3.een 'vn': *daar* (woon) (ik) *Daar* is a.niet-ww rest;b.verbinder met plaatssituatie.

Binnen de groep zn, vn, 'zn' en 'vn' krijgen we het al genoemde onderscheid in kernschap van zinsdelen (3.11.3.7):
zn + zelfstandig vn; kern van ond./lv/mv/vv/bw bep./niet-ww rest;
'zn' + 'vn': hoogstens van vv/bw bep./niet-ww rest (bij het vv maar enkele gevallen:

(ik) (denk) *aan straks,* (niet:*aan daar, aan hier,* enz.)

Schematisch wordt dat:

als zinsdeel(stuk) ↓	vra. woorden (beperkt)	betr. woorden tot Δ)	onbep. woorden	pers.,bez. woorden wkd,wkg vn	aanw. woorden bep. lw
vn's kern ( ),[],_,␣,'_ of ▽▽	*welk/welke wie wat voor ('n),wat*	*die/dat wie,wat*	*iemand,niemand,iedereen iets ,niks ,alles*	*ik/mij mijn* enz. *mezelf (mekaar)*	*die/dat,deze/dit de /het*
'vn's' en 'zn's' kern [], ␣ of ▽▽	*waar,hoe wanneer*	*waar*	*ergens,nergens,overal ooit ,nooit ,altijd*	*er* ▽▽	*daar,hier*
vn-bw's [], ␣ of ▽▽	*waar ... in* enz.	*waar ... in* enz.	*ergens ... in,nergens ... in,overal ... in* enz.	*er ... in* enz.	*daar ... in* enz. *hier ... in* enz.

3.13. Besluit: indeling van zn-p's

In eerste instantie onderscheiden we vier soorten zn-pd's:
1. het zn zelf;
2. voor- + nabep. die het zn nader beperken; veel meer als zo'n vage omschrijving kunnen we bij die sterk uiteenlopende groepen niet geven; bedenk dat o.a. ook de bep. bij daadwoorden eronder moeten vallen: „ond.", „lv" enz.; een aantal daarvan verbinden bovendien: *welke, zelfde* enz.;
3. delen die in tegenstelling tot de voorgaande niet binnen een ond. of lv voor kunnen komen (als samenstellend zn-pd): vzaz's; ze verbinden eveneens, maar niet in nevenschikking;
4. delen die met een ander zn-p (dus in nevenschikking) verbinden: nevensch. vw's, kop- en staartbep. e.d.

Hoofdstuk 4

Het bwbn-patroon z'n delen en z'n plaatsen

Naar buitenbouw vertoont het de volgende mogelijkheden:

1. ww-pd:a.niet-ww rest:(hij)(is) [*heel erg klein*] {geworden}
   b.bw bep. :(ik)(heb) *heel erg hard* {gewerkt }
2. zn-pd:a.voorbep. :een *heel erg klein* kind
   b.onbep.-vn-pd:iets *heel erg kleins* (nabep.?)
3. bwbn-pd :*heel wat minder* brutaal
4. vw-pd :*heel erg lang* voor
5. vzaz-pd :*heel erg lang* na

De binnenbouw variëert ook hier met de buitenbouw. Ook nu vinden we bij het ww-pd bijna altijd het grootste aantal mogelijkheden, en wel met name bij de niet-ww rest. Die buitenbouw kiezen we dan ook bij het zoeken naar het abstrakte bwbn-p.

4.1. Binnenbouw: het abstrakte bwb-p

1	2	3	4	5	6	7	8
			veel minder	g e	k	op dat kind	als ik
die rommel			veel erger	b e	u		als jij
die jongen	op één na	*h e t*		*z a t*	*s t*		van allemaal (versmelting)
		zo	ontzettend	gezellig			
		zo		gezellig	mogelijk		

Dat is een benaderende voorstelling van het abstrakte bwbn-p.
Er zijn hier vooral twee groepen problemen:
1. de verhouding tussen de trappen van vergelijking;
2. de specifieke eigenaardigheden van de zg. *staatwoorden*, d.w.z.
   a. bwbn's zoals *beu* die uitsluitend voorkomen binnen de niet-ww rest;
   b. bwbn's zoals bv. *gek* die binnen en buiten de niet-ww rest voorkomen, maar die enkel binnen die niet-ww rest bepaalde bepalingen kunnen krijgen, zoals bv. *op dat kind*:

(ze)(was) [gek *op dat kind*] | (ze)(kwam) [gek *op dat kind*] [tuis] (uitg.)

Alleen in gezelschap van zo'n bep. heet *gek* enz. *staatwoord*.

Tussen die twee groepen problemen bestaan wel samenhangen. Zo heeft het staatwoord *beu* bv. nauwelijks trappen van vergelijking: *beuer*, *te beu* en *het allerbeust* bestaan niet; *het beust* zou nog wel kunnen. Wél is *beu* duidelijk een stell. trap: het kent de gebruikelijke voorbep. daarvan:

verschrikkelijk	beu	*verschrikkelijk*	groot
heel erg	beu	*heel erg*	groot
iets minder	beu *als jij*	*iets minder*	groot *als jij*

Beu heeft dan als ekstra-eigenaardigheid dat het *die rommel* enz. als voorbep. kan krijgen, in tegenstelling tot niet-staatwoorden:

die rommel iets minder *beu* als jij | *die rommel* iets minder *groot* als jij (uitg.)

We vinden de bepalingen die specifiek zijn voor staatwoorden op plaats 1 en 7 van het abstrakte bwbn-p. We bespreken nu eerst die staatwoord-bepalingen. Er zijn drie soorten.

4.1.1. Specifieke staatwoord-bep.

4.1.1.1. Het ‚vv' (plaats 7)

Afhankelijk van ..., afkerig van ..., gek op ..., gehecht aan ... enz. hebben enkel binnen de niet-ww rest de mogelijkheid van een daarvoor specifieke nabep., die hun daar dus tot staatwoord maakt. Die nabep. is óf een schijnrond zn-p óf een pers. vn-bw (+ een ww-p):

(ik) (ben) [*er*] altijd [afhankelijk *van of Jan komt helpen*] ... [afhankelijk *van jou*]
[*er*] [afkerig *van dat je zoiets doet*] ... [afkerig *van hulp*]
[*er*] [gek *op om te kunnen schaatsen*]

Dat zijn precies ook de voornaamste mogelijkheden van binnenbouw van het vv. Een tweede overeenkomst is dat de afgesplitste 'bw' bijzin geen Δ kan zijn:

[*om te kunnen schaatsen*] (ben) (ik) [er gek op] (uitg.)

Die plaatsonmogelijkheid was precies ook de basis van de definitie van de vv-zin. Om die redenen noemen we deze staatwoordbep. ‚vv'.

4.1.1.2. Het ‚mv' (plaats 1 en 7)

4.1.1.2.1. Het type bij *genoeg* en *te*

Te + stell. trap en stell. trap + *genoeg* kennen enkel binnen de niet-ww rest de mogelijkheid om met een speciale bep. verbonden te worden. Er zijn twee varianten: een plat zn-p als voorbep. (plaats 1), en een schijnrond zn-p met *voor* als nabep. (plaats 7):

1 3+4 5 7
[*de gasten* ál te zout] (was) (die soep) ~~niet~~
[ál te zout *voor de gasten*] (was) (die soep) ~~niet~~

Bij één onderafdeling van het mv kennen we precies dezelfde twee varianten:

(hij) (schenkt) *me* een kop tee [in]
(hij) (schenkt) een kop tee *voor me* [in]

Bovendien ontbreekt hier de variant van het ‚vv': *er* + vzaz + ww-p. - I.p.v. het zn-p kan (vzaz) + een *wie/wat*-zin dienst doen (net als bij het mv), maar de eenzinsdeelproef is nu vrijwel negatief:

[*wie op dieet staat* ál te zout] (was) (die soep) zéker niet (uitg.)
[ál te zout *voor wie op dieet staat*] (was) (die soep) zéker niet (?)

4.1.1.2.2. Het type met meer trappen van vergelijking

Een klein aantal bwbn's kent bovendien een ander type bep. enkel in de niet-ww rest:

[*mij* onbekend] (was) (ie) zeker niet | [mij te onbekend]...
[onbekend *voor mij*] (was) (ie) zeker niet | [mij het onbekendst]... (?)

onderdaniger *aan mij* als aan jou
het vijandigst *aan jou* (?)
mij onsympatieker als jou

Deze groep is minder homogeen als de vorige: het platte zn-p komt overal voor, het schijnronde bijna overal, maar soms met de *aan*-variant, soms met die met *voor*. De staatwoordbep. met *wie/wat* is ook hier in beginsel mogelijk; niet de groep pers. vn-bw + ww-p:

[*wie geen krant leest*] (zijn) (zulke feiten) natuurlijk [onbekend]

(Opnieuw is nu de eenzinsdeelproef uitg., zoals bijna altijd wanneer er een ww-p in het spel is.)
Omwille van al die overeenkomsten met het mv noemen we deze staatwoordbep. ‚mv'.
De voornaamste bwbn's die die tot staatwoord kan maken zijn *antipatiek, behulpzaam, bekend, dierbaar* (tekstachtig), *goed (gunstig, slecht) gezind, onbekend, onderdanig, onsympatiek, sympatiek, vertrouwd* (niet met *met*) en *vijandig*.

4.1.1.3. Het ‚lv' (?) (plaats 1)

Beu, *zat*, *rijk* en *moe* kennen binnen de niet-ww rest een plat zn-p als voorbep., maar de eenzinsdeelproef faalt - zoals gebruikelijk bij die vn's - als we dat zn-p door *het* of *dat* vervangen:

[*die rommel* zat] (ben) (ik) nog lang niet
[*d a t* zat] ... (uitg.)

Het en *dat* kunnen ook verwijswoord zijn, o.a. bij een ww-p met *dat* of *om*:

(ik) (ben) [*het*] {zat} {*dat ik altijd op je moet wachten*}
{*om altijd op je te moeten wachten*}

Zowel die twee verwijswoorden als die twee binnenbouwen van ww-p's vinden we terug bij de groep ond./lv/vv. Maar de mogelijkheid ‚vv' is hier uiteraard uitg. (vanwege het ontbreken van *er* ... + vzaz en van het ronde zn-p) en de mogelijkheid ‚ond.' is heel onwaarschijnlijk omdat *het/dat* geen Δ kunnen zijn:

[*het*] (ben) (ik) {zat} {dat ik altijd op je moet wachten} (uitg.)

Vandaar dus - met enig voorbehoud - de benaming ‚lv'.

4.1.1.4. Besluit: vergelijking van ww-, zn- en bwbn-pd's

Als besluit ligt een vergelijking voor de hand tussen een aantal ww-pd's, zn-pd's (bij daadwoorden) en bwbn-pd's (bij staatwoorden). Een schema lijkt het overzichtelijkste uitgangspunt:

ww-pd's	ond.	bvg	lv	vv	mv	bw bep.
zn-pd's (bij daadwoorden)	„ond."	„bvg"	„lv"	„vv"	„mv"	„bw bep."
bwbn-pd's (bij daadwoorden)			‚lv'	‚vv'	‚mv'	

Eens te meer treft ons de sterke verwantschap tussen ww- en zn-p waartussen in ons schema volledige gelijkheid bestaat. Bovendien zijn de bwbn-pd's enkel mogelijk als het bwbn-p niet-ww rest is, dus bij één enkele buitenbouw.
Dat er geen ‚ond' bestaat kan samenhangen met het feit dat de niet-ww rest zo'n sterke band met het ond. heeft; dat ond. zou hier het ‚ond.' kunnen „blokkeren".

4.1.2. De niet-staatwoorden (de grote massa van de bwbn's dus)

We onderscheiden de volgende trappen van vergelijking:

1.stell. trap *klein*
2.*te* + stell. trap *te klein*
3.vergr. trap *kleiner*
4.echte overtr. trap *kleinst* (*állerkleinst*)
5.onechte overtr. trap *alleráárdigst*

In die opsomming lijken het morfologische kategorieën; we zullen dus laten zien dat we ook nu van een syntaktisch standpunt uitgaan, en dat heeft konsekwenties voor de indeling.
Omdat die trappen van vergelijking vrij sterk verschillen in hun bepalingen, proberen we eerst het abstrakte patroon van de stell. trap samen te stellen, daarna dat van *te* + stell. trap enz. Pas daarna moeten we ze in mekaar proberen te passen.

4.1.2.1. Het abstrakte patroon van de stell. trap

Waarschijnlijk zijn hier maksimaal drie bwbn-pd's, verdeeld over maksimaal vijf bwbn-pp's.
Zonder versmelting krijgen we het volgende (liggende haakjes zijn geblokkeerde plaatsen, geen geblokkeerde delen dus):

3 4 5 6 8 (plaats 1 en 7 zijn voor staartwoordbep.)
zo ontzettend gezellig ∪ dat ...
zo ∪ gezellig mogelijk ∪

Met versmelting van 4 en 5:

zo *o e r g e z e l l i g*	∪	dat ...	(absolute stell. trap) } (zie 4.1.3.2v)
zo *a l l e r gezelligst*	∪	dat ...	(onechte overtr. trap) }

Met versmelting van 3 en 4:

h e e l e r g	gezellig	∪	
n o g a l	gezellig	∪	
t a m e l i j k	gezellig	∪	
v r i j	gezellig	∪	
i e t s minder	gezellig	∪	*als* ...
	gezellig *genoeg*	*om*	...

Halfvaste uitdrukkingen als *op z'n gemak*, *in z'n knollentuin* enz. hebben in hoofdzaak de gramm. waarde van een stell. trap; zo zijn o.a. mogelijk (met enkele beperkingen):

3	4	5	6	8
zo ontzettend		op z'n gemak	∪	*dat* ...

Met versmelting van 3 en 4:

3 + 4	5	6	8
h e e l e r g	op z'n gemak	∪	
n o g a l	op z'n gemak	∪	
i e t s minder	op z'n gemak	∪	*als* ...
g e n o e g	op z'n gemak		*om* ...
z o	op z'n gemak		*dat* ...

Zo vormt de gewone stell. trap dus één groep met de absolute stell. trap, de onechte overtr. trap en de beperkte zn-p's.

4.1.2.2. Het abstrakte patroon van *te* + stell. trap en de vergr. trap

Te + stell. trap en vergr. trap hebben bijna helemaal dezelfde gramm. waarde:

	3 + 4	5
zn-p:	*i e t s*	te groot
	een stukje	te groot
bwbn-p:	*heel veel*	te groot
	minder	te groot

	3 + 4	5	3 + 4	5
zn-p:	*i e t s*	groter	*i e t s*	te groot
	een stukje	groter.	*een stukje*	te groot
bwbn-p:	*heel veel*	groter	*heel veel*	te groot
	erg weinig	groter	*erg weinig*	te groot

De vergr. trap staat natuurlijk apart van *te* + stell. trap doordat die de *als*-groep kent; hij komt daarin overeen met *zó* (of *even*) + stell. trap.

4.1.2.3. Het abstrakte patroon van de echte overtr. trap

De echte overtr. trap is een versmelting; ik geef een wat gewrongen voorbeeld waarbij ook een ‚lv' en een ‚vv' betrokken zijn (ter oriëntatie):

1	2	3	4	5	6	7	8	9
die jongen	op één na	h	e	t	z a t s t		van allemaal	
die jongen		h	e	t	z a t s t		van allemaal	op drie na
		h	e	t	m o o i s t		van de hele groep	op één na

(We kunnen niet bewijzen dat *van de hele groep op één na* één bwbn-pd is.)

M.i. blokkeert de echte overtr. trap met *áller-* par. 8; dat is de vormbasis waarop we dat ondertype onderscheiden (dat het met *áller-* begint is natuurlijk geen syntaktisch feit maar iets morfologisch en fonisch - het aksent -):

2	3	4	5	6	7	8
h	e	t	á	l	l	e r m o o i s t

Nu blijven (behalve 9) dus enkel 1 en 7 nog over: het ‚lv', resp. het ‚vv':

1	2 3 4 5 6 8	7
die rommel	het	állerzatst
	het	állergekst op dat kind

4.1.2.4. Besluit: het abstrakte bwbn-p

Als de veronderstellingen in de drie vorige nummers juist zijn, dan heeft het abstrakte bwbn-p dus hoogstens 9 plaatsen en 5 delen. Zo zijn bv. vier bwbn-pd's die met *zo* beginnen per se gesplitst:

a.*zo* ... *dat* ... (bep. van graadaanduidend gevolg)
b.*zo* ... *tot* ... (bep. van tijdaanduidend gevolg;enkel bij *lang*)
c.*zo* ... *als* ... (*als*-groep:4.5)
d.*zo* ... *mogelijk*

De gesplitste bep. *genoeg ... om ...* (tekstpendant: *genoeg ... dan dat ...*) is bij bwbn's voorbep. maar bij halfvaste zn-p's (*in z'n knollentuin* enz.) nabep.:

genoeg in z'n knollentuin *om lekker te trakteren*
g u l *genoeg om lekker te trakteren*

Konkrete bwbn's kennen dus twee indelingen:

1.staatwoorden:niet-staatwoorden;
2.trappen van vergelijking
  a.stellende trap,absolute stell. trap,onechte overtr. trap,halfvaste zn-p's;
  b.*te* + stell. trap,vergr. trap;
  c.echte overtr. trap met en zonder *áller-*

De laatste indeling levert 8 soorten bwbn's op.

4.1.3. De bwbn-par.

4.1.3.1. De gewone stell. trap

Waarschijnlijk telt dit par. de meeste leden. - *Zelden* en *zeldzaam* vormen een aanvulling: een bwbn-p met *zelden* is per se ww-pd (en wel bw bep.), een met *zeldzaam* is ofwel zn-pd ofwel ww-pd (niet-ww rest). We vinden hier dus een heel weinig voorkomende grens. *Dikwijls* en *vaak* kunnen enkel kern zijn van een bwbn-p als ww-pd (bw bep.) en nooit van een bwbn-p als zn-pd:

(hij)(komt) *erg dikwijls* (hij)(is) [*erg dikwijls*] } (uitg.)
een *erg dikwijls* bezoek }

4.1.3.2. De onechte overtr. trap

Het par. is normaal erg klein: *allervriéndelijkst, allergezélligst, allerlévendigst, alleronbetróúwbaarst, allergráppigst, allervriéndelijkst* en nog enkele andere.
Maar het is wél produktief: je kunt makkelijk gelegenheidsvormen scheppen als *allerontoegánkelijkst, alleronoverbrúgbaarst* enz.
De onechte overtr. trap onderscheidt zich van de echte doordat ie *het* enz. kan missen:

(hij)(was) [het állervriendelijkst]
(hij)(was) [állervriendelijkst] (uitg.) } (echte overt. trap)

(hij)(was) [allervríéndelijkst] (onechte overtr. trap)

Ook mist de onechte de types nabep. *van allemaal* en *op één na*.

4.1.3.3. De absolute stell. trap

Het kriterium is het versmeltings-karakter: het par. *erg* (*tamelijk*) moet geblokkeerd zijn. (Vanzelfsprekend moet er eenwoordigheid zijn: *gloeiend heet, laaiend kwaad* enz. horen er dus niet bij.) - Voorbeelden zijn *aardedonker, bloedheet, hondsbrutaal, ijskoud, kletsnat*. Pendanten bij de andere trappen ontbreken: *te aardedonker, aardedonkerder, het aardedonkerst, het álleraardedonkerst, aardedonker genoeg* zijn uitg.

4.1.3.4. Halfvaste zn-p's

Enkel als niet-ww rest (*op z'n gemak* bovendien als bw bep.) zijn een aantal halfvaste zn-p's mogelijk die grotendeels dezelfde gramm. waarde hebben als stell. trappen:

(hij)(kwam) [*tamelijk op z'n gemak*] [de kamer binnen]
(ze)(was) weer [*erg in d'r knollentuin*]
(hij)(was) na die benoeming [*nogal in z'n sas*]

Het bez. vn is hier getals-, persoons- en (binnen de 3e pers. ev) sekseaanduider van het ond. (bij *vinden*: van het lv (hulpww-lv?)):

(ik)(vond) d'r [heel erg in d'r sas]

4.1.3.5. *Te* + stell. trap

Te + stell. trap vormen een hele sterke eenheid: er kan geen enkel woord tussen die twee en *te* is bovendien par.-loos. Ondanks de spelling lijkt hier sprake van eenwoordigheid; *te* is een soort voorvoegsel.
Genoeg ... om ... is sterk verwant met *te* + stell. trap: **ze kennen allebei de *om*-zin als nabep. en de tekstachtige zin met *dan dat*...**
(*Ander/ándere/ánders* staan blijkens hun voor- en nabep. tussen stell. en vergr. trap in:

hele andere *heel* veel
erge andere *erg* veel
iets andere iets veel (uitg.) *iets* meer)

4.1.3.6. De vergr. trap

De vergr. trap heeft - zoals gezegd - veel voorbep. gemeen met *te* + stell. trap, maar kent een ekstra-verbinding met de *als*-groepen, die dezelfde binnenbouw hebben als die na *even* (of *zo*) + stell. trap:

(hij)(is) [even klein *als ik op m'n tiende jaar*]
(hij)(is) [kleiner *als ik op m'n tiende jaar*]

(Morfologisch zijn bijna alle overtr. trappen geleed door de uitgang *-er* of *-der* na een *r: duurder, naarder, verder* enz. *Meer* en *minder* zijn ongeleed.)
Syntaktisch staan *meer* en *minder* (net als *veel* en *weinig* enz.) apart doordat het versmeltingen zijn binnen het zn-p (*drie meer boeken* is uitg.), doordat ze hier het zn-par. tot mv en stof-zn's beperken, en doordat ze een mogelijkheid kennen als halve reeksvormer:

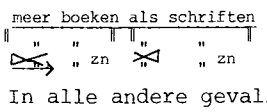

In alle andere gevallen hebben we bij *als*-groepen nét geen nvevenschikking: zie 6.6.2.2.1.

4.1.3.7. De echte overtr. trap

De reeks met en die zonder *áller-* komen voor binnen de types *de/het ergst(e), de/het állerergst(e)* en *op z'n ergst, op z'n állerergst*.
1. Als zn-pd kent het enkel het eerste type (niet dat met *op z'n*), en *de/het* zijn bij enkelvoudige zn's genusaanduiders:

de állerkleinste jongen
het állerkleinste jongetje

Ook *de/het kleinst mogelijke* (niet *állerkleinst mogelijke*) kan enkel zn-pd zijn;
2. Als *ww-* en *bwbn*-pd kent het enkel *het ergst(e), het állerergst(e)* waarin de *e* fakultatief is. Verder bestaat nog *op z'n ergst (állerergst)*. Hier is sprake van een vergelijking tussen twee tijden, omstandigheden enz.:

(die plant)(bloeit) in de kas op z'n mooist (en niet *in de huiskamer*)
(die plant)(bloeit) in juli op z'n mooist (en niet *in januari*)

Een paar types nabep. bij de echte overtr. trap zonder *áller-* zijn:

de grootste schrijver *van alle tijden* (*van de hele groep* enz.)
de grootste schrijver *die ik ken*

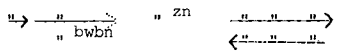

Een speciaal ondergroepje vormen *(áller-)achterste, binnenste, bovenste, buitenste, onderste* en *voorste* omdat ze geen pendanten kennen bij de andere trappen, maar wél bij vzaz's: *achter, binnen* enz. - Ook *enigste* is een apart geval (*de enigste van allemaal, de állerenigste*).

4.1.3.8. De *als*-groep

Een *als*-groep is niet een bijzin die met *als* begint (*als*-zin), evenmin een bvg met *als (als gast)*, maar wél een ww-p dat met dat woord begint en dat hoort bij:

a.*even (zo)* + stell. trap:even klein *als z'n vader op z'n veertiende;*
b.een vergr. trap : kleiner *als z'n vader op z'n veertiende;*
c.*ánder/ándere/ánders* : ándere *als z'n vader op z'n veertiende;*
d.*niet*-woorden:*niet/nooit/niks* enz.:niks *als z'n vader*

Dat ww-p kan - afgezien van *als* zelf - eendelig gerealiseerd zijn:

(ik)(zie) hem vaker als jij (enkel ond.) | (ik)(zie) hem vaker als jou (enkel lv)
(ik)(zie) hem vaker als mag (enkel pv) /

In 4.1.3.6 hebben we *meer ... als ...* en *minder ... als ...* als reeksvormers leren kennen; in bijna alle andere gevallen vormen *als*-groepen nét geen halve reeksvormer, omdat de twee helften van de vergeleken elementen niet op één zinsplaats kunnen staan:

hem vaker als jij (zie)(ik) ~~piet~~ (uitg.)

Ze staan dus erg dicht bij de nevenschikking, en de ontleding 'bw bep.' is een noodoplossing die weinig zegt over hun specifieke karakter.
Er is altijd sprake van een of meer koppels die bij de vergelijking betrokken zijn:

(Jan)(tekent) beter als dat ie schrijft (1 koppel)
(Jan)(tekent) beter als dat Piet schrijft (2 koppels)
(Jan)(tekent) tegenwoordig beter als dat Piet vroeger schreef (3 koppels)
(Jan)(tekent) tegenwoordig op school beter als dat Piet vroeger tuis schreef (4 koppels)

De koppels zijn resp.:

tekent/schrijft (1)
Jan tekent/Piet schrijft (2)
Jan tekent tegenwoordig/Piet vroeger schreef (3)
Jan tekent tegenwoordig op school/Piet vroeger tuis schreef (4)

In die vier voorbeelden is het tweede lid van elk koppel telkens deel van de *als*-groep, maar het kan ook een deel van een deel ervan zijn enz. Vgl. een ingewikkeld voorbeeld als:

(Jan)(tekent) beter als gezegd wordt dat ze vermoeden dat Piet schrijft
←— beginstuk —→ ←—— eindzin ——→
← tussenstuk → ← tussenstuk → ←— eindstuk —→

(Begin*stuk* is natuurlijk wat anders als begin*groep* 'de eerste 8 of 9 plaatsen van het ww-p.)
Tussen begin- en eindstuk zien we twee tussenstukken. Die hebben gemeen dat het ww-p's zijn, waarin een (overigens meestal onmisbaar) deel kan ontbreken:

als gezegd wordt : het ond. *er* ontbreekt;
dat ze vermoeden : het lv ontbreekt.

Soms is zo'n ontbrekend zinsdeel zelfs oninvoegbaar, m.a.w. geblokkeerd:

(hij)(werkt) veel harder als hoeft
als hoeft te werken (uitg.)

Nu kan bij aanwezigheid van zo'n tussenstuk het hele eindstuk ontbreken, en daarmee ook het tweede lid van een koppel:

(Jan)(tekent) beter als gezegd wordt (geen eindstuk)
←— beginstuk —→ ← tussenstuk →

(Jan)(tekent) beter als ze vermoeden (geen eindstuk)
←— beginstuk —→ ← tussenstuk →

Als-groepen vertonen dus hele unieke komplikaties; het grote voorbeeld hiervóór is er een soort abstrakt patroon van, maar inpassing daarvan in het abstrakte ww-p is geen eenvoudige zaak. Daarvoor is nog veel voorstudie nodig.

Onder punt d aan het begin van dit nummer staan de *niet*-woorden genoemd, samen met de bwbn's die een *als*-groep kunnen krijgen. Wel hebben die woorden beperkingen in hun *als*-groep, maar in hoofdzaak is die toch verwant met die na bwbn's. Zo ontstaat de vraag naar een toelichting bij die wat eigenaardige verwantschap. Het antwoord is dat *als*-groepen na een vergr. trap *hoeven* kennen met een geblokkeerd *niet*-woord:

(hij)(werkt) harder als *niet* hoeft (uitg.)
(hij)(werkt) harder als hoeft

Blijkbaar bevatten die vergr. trappen enz. dus een element dat een *niet*-woord kan vervangen.

(Blokkering van anders onmisbare zinsdelen kennen ook de *om*-zinnen, maar hier is een versmelting vaak de oorzaak; zie 2.3.1, C5a.)

4.2. Buitenbouw

4.2.1. Het bwbn-p als ww-pd

Als ww-pd is het bwbn-p zoals gezegd óf bw bep. (en dan kan het geen uitlooo zijn), óf niet-ww rest (en dan is het bijna altijd deel van de niet-ww eindgroep). Maar als bvg met *als* kan het wél uitloop zijn:

(ik) (heb) hem altijd [*erg knap*] {gevonden }
(ik) (heb) hem altijd {gevonden }[*erg knap*] (uitg.:wel bvg,maar geen *als*)

(ik) (heb) hem altijd [*als erg knap*] {beschouwd}
(ik) (heb) hem altijd {beschouwd} [*als erg knap*] (bvg. met *als*)

Een erg beperkt bwbn-p kan plaatsvast verbindend element zijn, sterk verwant met het vw:

zolang je leeft (moet) (je) {werken} | zo groot als ie was, (hij) (kreeg) [een pak slaag]
zolang als je leeft (moet) (je) {werken} | in zover als de wet het toestaat (doen) (we) het

Veel (te veel, meer enz.*)* en *weinig* enz. kunnen kern zijn van een bw bep.; als schijnbare kern van een ond. of een lv stellen ze ons voor het probleem of het hier in werkelijkheid niet gaat om zn-p's die eendelig gerealiseerd zijn. Zo ja, dan is de regel „een bwbn is nooit kern van een ond. of een lv" niet in gevaar, anders wel:

(ik) (heb) vandaag *heel veel* {gewerkt } (*werken* is geen lv-ww,dus is *heel veel* per se bw bep.)
(ik) (heb) *heel veel* {gelezen } (*lezen* kan een lv hebben,dus ??)
(ik) (heb) *heel veel* {bestudeerd} (*bestuderen* móét een lv hebben, dus is *heel veel* lv)

In de middelste zin kán *heel veel* (behalve bw bep.) de eendelige realisering zijn van *heel veel lektuur, heel veel stof* (ev) enz., maar niet van *heel veel boeken* (mv) want dan had er *er* bij moeten staan. Nu is evenwel niet strikt te bewijzen dat *heel veel* de eendelige realisering is van een zn-p.

4.2.2. Het bwbn-p als zn-pd

4.2.2.1. Als deel van een „gewoon" zn-p

Zoals een bwbn-p (zonder *als*) nooit uitloop kan zijn als ww-pd, zo kan het als zn-pd ook nooit na het zn staan:

(hij) (heeft) {geschreven} *heel erg klein* }(uitg.)
een briefje *heel erg klein* }

Veel enz. en *weinig* enz. zijn als zn-pd een versmelting:

m'n *drie hele mooie* vazen
m'n *v e l e* vazen

Het hierbij betrokken hoofdtw-p (*drie*) zet z'n stempel op de versmelting in die zin, dat *veel* enz. hier 'hoeveelheid' betekenen. Het verschil is: *drie* enz. betekenen 'bepaalde hoeveelheid' en *veel* enz. 'onbepaalde hoeveelheid'.

4.2.2.2. Als „nabep." bij *iets, veel* enz.

Zoals het bwbn-p als ww-pd na *als* (bvg) uitloop kon zijn, zo heeft het bwbn-p als zn-pd ook een uitzondering in z'n plaatsbeperking, nl. als het na *iets, veel* enz. staat. Maar die uitzondering heeft een ander karakter, want de gebruikelijke afsplitsbaarheid van de nabep. is nu afwezig, zoals eerder gezegd:

(ik) (heb) iets heel mooi {gekocht}
(ik) (heb) iets {gekocht} heel mooi (uitg.)

Ook al door de sterke nadruk op het bwbn hier, mogen we betwijfelen of de bouw van *iets heel mooi* werkelijk die is van kern + nabep.

Veels, weinigs enz. zijn na *iets* enz. uitg.; omgekeerd kan *ánders* enz. voorkomen na *iets, wat* en *niks* maar ook na *iemand* en *niemand* (ook nu: afsplitsbaar): *iemand anders als ik.*

4.2.3. Het bwbn-p als bwbn-pd

Vrijwel alleen *veel* enz. en *weinig* enz. kunnen bwbn-pd zijn:

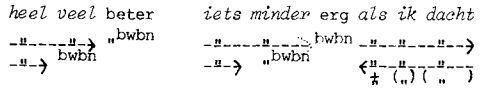

4.2.4. Het bwbn-p als vw- en als vzaz-pd

Hier zijn bwbn-p's mogelijk met hele kleine par.:

<*heel vlug* na ><dat> ...	≤*heel ver* achter≥ ...
<*tamelijk lang* voor><dat> ...	≤*vrij diep* in ≥ ...
	≤*erg kort* na ≥ ...

Hoofdstuk 5

Het vw- en het vzaz-patroon, hun delen en hun plaatsen

Vw- en vzaz-p hebben twee dingen gemeen: ze verbinden allebei en ze kennen maar één buitenbouw: het vw-p is per se *ww*-pd, het vzaz-p per se *zn*-pd (*Zn* gebruiken we hier in de ruime betekenis van het woord.):

```
‹drie dagen na› je verjaardag  (zn-pd)     | ‹tot› dan ‹toe› ('vn'-pd)
‹drie dagen› daar ‹na›         (vn-bw-pd)  | ‹vlak bij› ons  (pers.-vn-pd)
```

5.1. Het vw-p

Het vw-p bestaat uit twee delen: als kern kunnen hoogstens *voor* en *na* dienst doen. Verder is er een voorbep. mogelijk die drie binnenbouwen kent:

```
<drie uur  voor>        (heel beperkt plat zn-p)
<heel lang na  ><dat>   (heel beperkt bwbn-p)
<daags     voor><dat>   (onuitbreidbaar woord)
```

De twee vw's zijn log.; dus is een voorbep. enkel binnen die kategorie mogelijk.

5.2. Het vzaz-p

Er zijn twee types vzaz-p: het hoogstens drie- en het hoogstens tweedelige.

5.2.1. Het hoogstens driedelige type: *een meter over ... heen*

De drie genoemde delen zijn: een kern-vzaz (onweglaatbaar), een bijkomstig vzaz (weglaatbaar) en een voorbep. (weglaatbaar):

```
‹drie meter over› die hele hoge brug ‹heen›
‹drie meter     › die hele hoge brug ‹heen›   (uitg.:de voorbep. hoort bij het kern-zn)
          ‹over› die hele hoge brug ‹heen›   (de voorbep. is weglaatbaar)
                 die hele hoge brug ‹heen›   (uitg.:het kern-vzaz is onweglaatbaar)
          ‹over› die hele hoge brug          (het bijkomstige vzaz is weglaatbaar)
```

Het kern-vzaz was hier *vz*, maar het kan ook *az* zijn:

```
‹drie meter     › die hele hoge brug ‹over›
```

Zodra het vzaz-p vn-bw-pd is, is een *vz* uitg.; wat *vz* was binnen het zn-pd is nu *az*:

```
‹drie meter over› die hele hoge brug ‹      heen›  (vz over)
‹drie meter     › d   a   a   r      ‹over heen›  (az over)
```

De voorbep. en het az hebben in de twee patroonvarianten dezelfde plaatsen.

5.2.2. Het hoogstens tweedelige type: *tot ... toe*

Dit vzaz-p kent geen voorbep. De twee par. zijn vrij klein, vergeleken met die van het vorige. De gemeenschappelijke betekenis ervan is scherp te omschrijven: 'begrenzing aan één kant van een hoeveelheid ruimte of tijd':

```
‹van›     die boom ‹af›  }
‹van af›  die boom       } (begingrens)
‹van›     die dag  ‹af›  }                ‹tot› drie keer ‹toe›  (eindgrens)
‹van af›  die dag        }
```

Sommige vzaz's zijn als zn-pd tweeplaatsig: *af* bv. Sommige vzaz-p's van dit type kunnen vn-bw-pd zijn:

daar ⟨*vanaf* ⟩
daar ⟨*van vandaan*⟩ (uitg.;wel *daar vandaan*)
daar ⟨*tot toe* ⟩ (uitg.)

5.3. De vw- en de vz-uitdrukking

In plaats dat en *in plaats van* zijn *vw*-uitdrukkingen:

in plaats dat je even op me wacht in plaats van even op me te wachten (*om*-zin)

Het zijn starre kombinaties: tussen *in* en *plaats* en ook na *plaats* kan geen ander woord staan.

Vz-uitdrukkingen zijn eveneens starre kombinaties. Bovendien bevatten ze vaak woorden die enkel daarbinnen voorkomen:

ten *behoeve* van de blinden
ten *nadele* van de armen

Bij inlevering van, na toediening van, tegen betaling van enz. zijn gevallen die sterk op vz-uitdrukkingen lijken, maar ze zijn het niet, want je kunt er een bv. voorbep. aan toevoegen:

bij *onmiddellijke* inlevering van
na *eenmalige* toediening van
tegen *kontante* betaling van

Het gaat hier meestal om daadwoorden: zie 3.8.1.

5.4. Vw-achtige beperkte bwbn-p's

Een aantal sterk beperkte bwbn-p's lijken erg op gramm.-vw's, doordat ze enkel Δ kunnen zijn en enkel in bijzinnen voorkomen, meestal in een bw bep.:

zover als ik zie (is)(alles) [normaal]
zover ik zie
zogoed als iedereen dat kan (kun)(jij) [het]

(*zo slecht als* jij werkt).(dat)(is) [een schandaal]

Soms blijkt *als* weglaatbaar.
Zoals is een geval apart. Het is zeker geen ondersch. vw, maar waarschijnlijk een tweewoordig zinsdeel, en wel een bwbn-p met ongerealiseerd bwbn (een unikum):

(ik)(heb) vandaag *zo hard* {gewerkt} *als* jij gister
zo {gewerkt} *als* jij gister

zoals jij gister (heb)(ik) vandaag {gewerkt} (*zo als jij gister*)

Zoals-zinnen vertonen ook precies dezelfde mogelijkheden van samentrekking als *als*-groepen (zie 4.1.3.8): dat blijkt uit het laatste voorbeeld: *zoals jij gister* ~~*gewerkt hebt*~~.

Hoofdstuk 6

Nevenschikking en samentrekking

Nevenschikking is een element uit de abstrakte patronen, dat we er nu aan toe moeten voegen. - Een voorbeeld:

én door dat alles mee hielp ,
én door dat we prachtig weer hadden ,
én door dat ik de hoofdprijs gewonnen had ... } (realiseringen van het abstrakte ww-p)

én door jouw hulp ,
én door het prachtige weer ,
én door m'n hoofdprijs in de loterij ... } (realiseringen van het abstrakte zn-p)

én tamelijk slordig,
én heel erg duur ,
én vrij lelijk ... } (realiseringen van het abstrakte bwbn-p)

én iets boven ,
én vlak naast ,
én een meter onder ... } (realiseringen van het abstrakte vzaz-p)

Aan al die abstrakte patronen moeten we dus een plaats toevoegen voor *én* en z'n par.-genoten: *óf* en *nóch*. Die plaats is in al die patronen dezelfde: „voorop". Bovendien moeten we er de regel aan toevoegen dat ze (teoretisch) bij de realisering onbeperkt herhaalbaar zijn.
Door middel van leden van dat *en*-par. kunnen de patronen dus reeksen vormen, en wel volgens vaste regels. (*En ... en ...* enz. heten daarom *reeksvormers*.) De voornaamste regels zijn: van een reeks moet het laatste lid in elk geval *en* enz. bevatten. Is er meer als één *en*, dan vormen die *en*'s van achter naar voren een onafgebroken reeks:

én Jan *én* Piet *én* Dirk *én* Kees *én* Klaas
Jan *en* Piet *en* Dirk *en* Kees *en* Klaas
Jan, Piet *en* Dirk *en* Kees *en* Klaas
Jan, Piet, Dirk *en* Kees *en* Klaas
Jan, Piet, Dirk, Kees *en* Klaas

én Jan, Piet, Dirk, Kees *en* Klaas (uitg.: na het eerste *en* komen er drie zn-p's zonder *en*)
Jan, Piet, Dirk, Kees, Klaas (uitg.: geen enkel *en* enz.)

Nevenschikking vormt niet enkel groepen tussen patronen, maar ook tussen beklemtoonbare en onuitbreidbare patroondelen binnen eenzelfde pp. Voorbeelden met ww-pd's zijn:

(hij) (*danst en zingt*) de hele dag
<als> (ie) de hele dag (*én danst én zingt*)

(hij) (h e e f t) de hele dag {*én gedanst én gezongen*}

Voorbeelden met zn-pd's zijn:

die hele kleine *jongens en meisjes* die daar staan
mijn en jouw hele kostbare aantekeningen

We vinden in de abstrakte patronen dus een nieuwe nevenschikkings-mogelijkheid bij alle overigens onuitbreidbare beklemtoonbare pd's. De onbeklemtoonbare kennen die mogelijkheid niet:

m'n en je hele kostbare aantekeningen (uitg.)

Doordat het *en*-par. in alle abstrakte patronen dezelfde plaats heeft (de eerste) is het een oriëntatiepunt voor de konstruktie van het ene grote abstrakte patroon

waartoe waarschijnlijk alle abstrakte patronen op hun beurt weer te herleiden zijn (zie hoofdstuk 8)

6.1. Reeksvormers

Behalve het zojuist besproken type reeksvormers (*en ... en ...* enz.) is er nog een tweede:

type 1	type 2
en ... en ...	zowel ... als ...
of ... of ...	... zowel als ...
noch ... noch ...	
	niet zozeer ... als wel ...
	... niet zozeer als wel ...
	niet ... maar ...
	... niet maar ...
	niet alleen ... maar ook ...
	... niet alleen maar ook ...

Het verschil zit niet in de herhaling van eenzelfde woord (tegenover het niet-herhalen), maar in de plaatsmogelijkheden. Binnen de abstrakte patronen zijn de par. van type 1 plaatsvast. Bij type 2 geldt dat enkel voor het par. van *als (wel)*. Er zijn plaatsvarianten tussen de verschillende patronen; ter vereenvoudiging beperken we ons nu tot voorbeelden met één patroon: het zn-p:

zowel onze Jan als jullie Piet
onze Jan *zowel* als jullie Piet (bij splitsing komt *zowel* in de tweede helft)

Tegenover het plaatsvaste *als* staat dus het tweeplaatsige *zowel*. - Bij *niet ... maar ...* is nog een verdere komplikatie mogelijk:

niet onze Jan maar jullie Piet
onze Jan *niet maar* jullie Piet (splitsing voor *maar*)

niet onze Jan *maar wel* jullie Piet
onze Jan *niet maar wel* jullie Piet (splitsing voor *maar wel*)

Nu is er een groep van drie leden: het plaatsvaste *maar* tegenover de tweeplaatsige pendanten *niet* en *wel*.

Type 1 onderscheidt zich verder nog van type 2 doordat het „onder zichzelf" kan komen en „onder type 2":

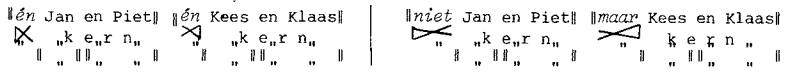

Het omgekeerde is uitg.:

én niet Jan maar Piet *én* niet Kees maar Klaas (uitg.)

6.1.1. Splitsingen

De twee helften van een nevenschikking kunnen binnen één of binnen twee pp's voorkomen:

(ik) (heb) Jan en Piet {gezien}
(ik) (heb) Jan {gezien} en Piet (splitsing)

Helften met *niet* kennen op zichzelf splitsing; dat is zelfs de voorkeurvolgorde:

(*niet Jan*: (heeft) het {gedaan} (maar Piet)
(*Jan*: (heeft) het (*niet*: {gedaan} (maar Piet) (voorkeurvolgorde)

Het afgesplitste *niet* kan enkel binnen de middengroep staan: zie 2.1.3.

6.2. Bijna-reeksvormers

De scheiding tussen neven- en onderschikking is niet zo rigoereus als de traditie wil. Om precies te zijn: onderschikking is eigenlijk hetzelfde als niet-nevenschikking, het is dus iets negatiefs, en als zodanig een samenraapsel van allerlei re-

laties tussen patroondelen.
Als we nu nevenschikking zien als een gedeeltelijke (desnoods eendelige) realisering van een teoretisch oneindige reeksvormer, waaraan we minstens twee „gelijksoortige" patroonresten toegevoegd hebben, dan blijken die (twee of meer) patroonresten zes eigenschappen te hebben (opgesomd in 6.2.5). Een of meer van die eigenschappen ontbreken bij de bijna-reeksvormers:
1. het sterk beperkte type *van ... tot ...*:

van *zwak* tot *matig*
van *hier* tot *ginds* } (het zijn hier geen vzaz's, want ze verbinden gelijksoortige elementen)

2. gevallen met *als*-groepen (zie 4.1.3.8);
3. een reeks gevallen van het type *nauwelijks ... of ...*;
4. *hoe ... hoe ...*;
5. de types *behalve*[1] *... ook ...* en *geen ... behalve*[2] *...*

De drie laatste types bespreken we nu uitvoeriger.

6.2.1. *Nauwelijks ... of ...*

Er zijn twee ondergroepen: een legt grote beperkingen op aan het hoofdww en het ond., bij het ander zijn die afwezig. Enkele voorbeelden zijn:

(*het*) (kan) niet *missen* of Jan is weer te laat (*niet ... of ...*)
(*het*) (*duurde*) niet lang of het begon te regenen (*niet ... of ...*)
(*het*) (*scheelde*) maar weinig of ik was gezakt (*maar ... of ...*)
} (beperkt hoofdww en ond.)

(ik) (was) *nauwelijks* [uis] *of* het begon te regenen
(Jan) (kan) hier *niet* {komen} *of* ie maakt ruzie
(Jan) (kan) *nergens* {komen} *of* ie maakt ruzie
} (onbeperkt hoofdww en ond.)

Kenmerken van al die types bijna-reeksvormers zijn:

1. het tweede element is altijd *of* (par.-loos), het eerste is een *niet*-woord;
2. de tweede helft heeft een achter-pv, de eerste een voor-pv;
3. ze verbinden enkel ww-p's.

6.2.2. *Hoe ... hoe ...*

Tegenover *hoe langer hoe ...* + vergr. trap die samen ww- of zn-pd zijn en waarin *langer* par.-loos is, staat ons type dat twee vergr. trappen bevat met een normaal par.:

hoe *vlugger* je klaar bent, hoe *eerder* we weg kunnen
hoe *meer* mensen er zijn, hoe *later* het wordt
} (twee ww-p's verbonden)

hoe *meer* mensen, hoe *langer* het duurt
hoe *sterker* de alkohol, hoe *meer* dronken mensen
} (één zn-p en één ww-p verbonden)

hoe *meer* alkohol, hoe *meer* zuiplappen (twee zn-p's verbonden)

Het tweede *hoe* heeft *des te* in z'n par. - Verbinden deze bijna-reeksvormers een ww-p op de tweede plaats, dan krijg je bij *hoe* per se een achter-pv, maar bij *des te* een voor- of een achter-pv:

,des te langer *duurt* het bij ons (voor-pv)
,des te langer het bij ons *duurt* (achter-pv)

Hoe ... hoe ... verbinden dus enkel ww- of zn-p's.

6.2.3. *Behalve*[1] *... ook ...* en *geen ... behalve*[2] *...*

Er zijn minstens twee woorden *behalve: behalve*[1] noemen we dat wat bijna altijd voorkomt met *ook*. Ze verbinden per se twee helften met gelijke grammatikale waarde, maar kunnen net niet binnen één patroonplaats staan in het vlak boven dat waarin we ze ontleden:

behalve Jan (was) *(ook Piet)* [in de stad]
(*behalve Jan ook Piet*) (was) [in de stad] (uitg.)

behalve grote (zag) (ik) *ook kleine* appels
behalve grote ook kleine appels (zag) (ik) (uitg.)

Daarentegen kunnen andere groepen met *behalve* wél binnen één pp staan: daar hebben we *behalve*[2]:

(*geen enkele* jongen *behalve* Piet) (kon) die som {maken}
nergens behalve in het bos (vond) (je) nog kastanjes

Maar dit *behalve*[2] kan enkel zn-p's verbinden; daarom is het samen met *geen* enz. geen „echte" reeksvormer.

6.2.4. *Hetzij ... hetzij ...*

Hetzij ... hetzij ... kan in beginsel deel zijn van alle patronen, maar alleen niet van een ww-p met voor-pv:

‖~~*hetzij*~~ *(ik)(werk) hard* ‖‖~~*hetzij*~~ *(ik)(voer)* [*geen bliksem*] [*uit*]‖ (uitg.)	(voor-pv)
hetzij ik morgen kom, hetzij ik wegblijf, (je)(kunt) in elk geval [je gang] {gaan}	(achter-pv)
hetzij met een mes, hetzij met een vork (ik)(eet) alles [op]	(rond zn-p)
(ik)(zie) straks *hetzij Jan, hetzij Piet*	(plat-zn-p)
[*hetzij op, hetzij onder* tafel] ,(die knoop)(moet) [*érgéns*] {liggen}	(vzaz-p)
hetzij voor, hetzij nadat je klaar bent, (ik)(wil) je toch *éven* {zien}	(vw-p)

Een tweede beperking van dit type is vaak z'n speciale band met een ander zinsdeel: *in elk geval* (tweede voorbeeld), *érgens* (voorlaatste) en *éven* (laatste).
Belangrijker is de beperking dat één *tenzij* uitg. is.
Wat verder van de „echte" nevenschikking verwijderd staat het type met *of ... of ...* als bw bep. (niet op het Δ):

of het nou regent of niet, (ik)(kom) in elk geval

We bespreken het hier niet.

6.2.5. Besluit van de bijna-reeksvormers

Een „echte" reeksvormer noemen we een koppel enz. met de volgende eigenschappen:

1. het verbindt twee elementen met dezelfde grammatikale waarde;
2. het komt voor bij alle patronen;
3. in het vlak boven de nevenschikking kunnen de twee helften binnen één pp staan;
4. de groep nev. vw + onbeklemtoonbaar woord is uitg.;
5. er is samentrekking mogelijk (zie 6.4);
6. de betekenis van het koppel is uit te drukken in plussen en minnen.

De besproken gevallen zijn bijna-reeksvormers, omdat ze aan één of meer van die eisen niet voldoen:

a. *van ... tot ...* niet aan eis nummer 2 en 6;
b. *nauwelijks ... of ...* niet aan 2, 4, 6;
c. *hoe ... hoe ...* niet aan 2, (3), (4), 5;
d. *behalve*[1] *... ook ...* niet aan 3, 4;
   geen enkele ... behalve[2] *...* niet aan 2, (4);
e. *hetzij ... hetzij ...* in geringe mate niet aan 2.

6.3. Het geval *want*

Want is in geen geval een halve reeksvormer; is het dan een nevensch. vw zoals de traditie zegt? Getoetst aan de punten van 6.2.5 geeft het de volgende resultaten:

1. het verbindt twee elementen met dezelfde gramm. waarde;
2. het komt enkel voor bij ww-p's met een voor-pv:

   als ie komt want als ie tijd heeft ... (uitg.:zinnen met achter-pv)
   een *belangrijke want mooie* tentoonstelling (bwbn-p's:hoogstens tekst)

3. uiteraard speelt dat enkel bij een direkte rede;
4. uiteraard wegvallend, vanwege punt 2;
5. samentrekking is uitg.:

   hij komt niet want ~~hij~~ heeft het erg druk (uitg.)

6. de betekenis is 'reden', 'oorzaak'

Het is dus zelfs geen „gewoon" nevensch. vw, omdat de reeksvorming niet bestaat en omdat eigenlijk alleen punt 1 een overeenkomst vormt. Het staat dichter bij de on-

dersch. vw's, doordat het enkel ww-pd kan zijn. We ontleden het als < ! >.

6.4. Kopbep.: *ook, zelfs* enz.

Een kopbep. kan ook van ond. en lv samenstellend deel zijn, en is dus geen vzaz; hij kan in z'n eentje geen twee woorden of patronen verbinden, en is dus geen nevensch. vw; hij hélpt wel bijna altijd bij de verbinding van twee patronen met gelijke gramm. waarde (of van een patroon met een „verwant" element uit de werkelijkheid), en is dus sterk verwant met nevensch. vw's die dezelfde twee dingen kunnen doen.
Ook en *zelfs* zijn aan de ene kant verwant met *en* enz. omdat ze in de abstrakte patronen na dat *en*-par. komen (*ook* en *zelfs* zijn gelijktijdig realiseerbaar, en dus geen **rijgenoten**):

en bovendien ook tot ...

Ook en *zelfs* zijn ook met *niet* verwant omdat ze normaal bijna altijd afgesplitst voorkomen, terwijl een klemtoon dan moet laten horen, van welk patroon ze een deel zijn:

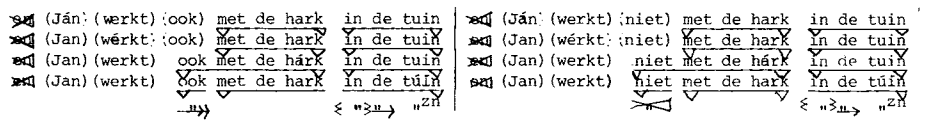
(Ján) (werkt) (ook) met de hark in de tuin
(Jan) (wérkt) (ook) met de hark in de tuin
(Jan) (werkt) ook met de hárk in de tuin
(Jan) (werkt) ook met de hark in de túin
(Ján) (werkt) (niet) met de hark in de tuin
(Jan) (wérkt) (niet) met de hark in de tuin
(Jan) (werkt) niet met de hárk in de tuin
(Jan) (werkt) niet met de hark in de túin

Verder heeft een kopbep. met het nevensch. vw gemeen dat het deel kan zijn van alle patronen:

kleine en *ook* grote | kippen en *zelfs* duiven
op en *ook* onder | als het regent en *zelfs* als het hagelt
voor maar *ook* na dat |

Ook je, zelfs je zijn uitg.
Kopbep. verschillen dus van reeksvormers en bijna-reeksvormers doordat ze niet in hun eentje kunnen verbinden; ze verschillen verder nauwelijks van reeksvormers doordat ze aan alle zes de voorwaardes daarvan voldoen. Ze zijn meestal een soort versterking daarvan.

6.5. Vw bw's: *bovendien* enz.

Bovendien komt in de abstrakte patronen meteen na het *en*-par. en vóór *ook: en bovendien ook.*
Het kan deel zijn van alle patronen:

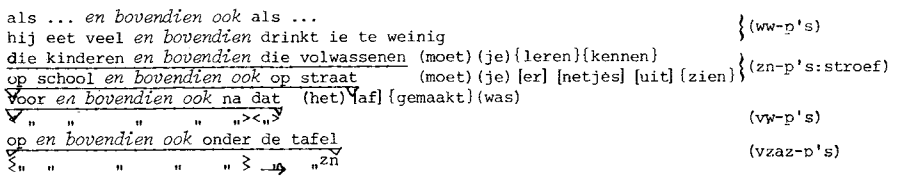
als ... en bovendien ook als ...
hij eet veel en bovendien drinkt ie te weinig
die kinderen en bovendien die volwassenen (moet) (je) {leren} {kennen}
op school en bovendien ook op straat (moet) (je) [er] [netjes] [uit] {zien}
voor en bovendien ook na dat (het) [af] {gemaakt} (was)
op en bovendien ook onder de tafel
(ww-p's)
(zn-p's:stroef)
(vw-p's)
(vzaz-p's)

Met de kopbep. heeft *bovendien* enz. de makkelijke afsplitsbaarheid gemeen:

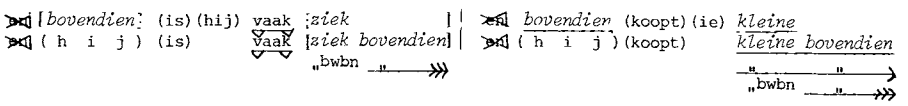

Iets heet enkel dan vw bw (in tegenstelling tot de semantisch gebaseerde traditie), als het op de genoemde plaats na *en* kan staan. Is de aanloop niet bezet, dan kan *bovendien* Δ zijn:

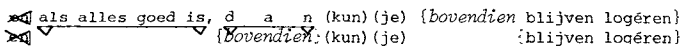

6.6. Samentrekking

Samentrekking is het verschijnsel dat we gelijke of bijna gelijke woorden (woordgroepen) die kort na mekaar voor zouden kunnen komen, één van de twee keren niet

gebruiken. Bijna altijd gaat het om nevenschikking en bijna altijd om niet-herhalen in de tweede helft:

Jan heeft kleine appels gekocht en ik ... grote ...
Jan wast z'n handen en ik ... m'n voeten
Jan bleef gister lang en ik ... vandaag ... } (*was* en *blijf* zijn „bijna gelijk")

Samentrekking komt bijna alleen voor in de tweede helft en bij nevenschikking of bijna-nevenschikking.

6.6.1. Samentrekking in de eerste helft

Dit type is tekst of tekstachtig:

als jullie de boeken ... en wij de losse blaadjes lezen (samentr. in de eerste helft)
ik kan de fiets ... en jij ... de koffer mee nemen (samentr. in de twee helften)

6.6.2. Samentrekking in de tweede helft

6.6.2.1. Bij zuivere nevenschikking

Een paar regels beperken de mogelijkheden:

1. de samengetrokken elementen moeten hetzelfde zins*deel* zijn:
2. ze moeten dezelfde zins*plaats* bezetten;
3. elk samengetrokken element achter de voor-pv enz. (d.w.z. het □) eist tegelijk ook samentrekking in dat □. - Voorbeelden zijn:

1.ik heb uw brief gekregen en (...) heeft hier lang gelegen (uitg.:lv en ond.)
2.uw brief heb ik gekregen en ik zal ... meteen beantwoorden (uitg.:Δ en deel middengr.)
3.(maakt)(jouw buurman) radio's ⋈ (lapt)(...) schoenen (uitg.,tenzij ook ...)

6.6.2.2. Bij bijna-nevenschikking

6.6.2.2.1. Bij *als*-groepen

Een paar voorbeelden als inleiding:

(Jan)(werkt) veel harder als Piet ...
(Jan)(heeft) vandaag harder (gewerkt) als Piet gister ...
(Jan)(was) gister [ziéker als Piet vandaag ...]

De laatste zin laat zien dat „oplossing" van de samentrekking zeker in *als*-groepen niet altijd kan. Hier zijn komplikaties mogelijk als bv.:

(Jan)(werkt) harder als ie mag ... (een ow kan ontbreken)
als je denkt ... (een lv-zin kan ontbreken)
als verstandig is ... } (een ond. kan ontbreken)
als ... hoeft ...

6.6.2.2.2. Bij halfvaste verbindingen

Het gaat hier om vier types:

1.als ik slaag,dan (...)(jij) zeker (*als*- of *wanneer*-zin)
2.al slaagt niemand,dan (...)(jij) toch zeker (*al*-zin)
3.wie er ook zakt,(jij)(...)zeker niet (*wie ... ook*,*wat ... ook* enz.)
4.(ik)(heb) vandaag (gewerkt) zoals jij gister ... (*zoals*-zin:zie 5.4)

De vier eerste types horen bij mekaar: ze hebben gemeen dat we duidelijk een bijzin hebben zonder samentrekking die per se voorop moet staan. De samengetrokken elementen zitten per se in de rest van de hoofdzin, in de „tweede helft" dus. - Het vierde type staat apart doordat het zowel voor als na de rest van de zin kan komen, en doordat het sterk verwant is met de *als*-groepen.

6.6.3 Grenzen van samentrekking

In 6.4.2.2 hebben we bij de *als*-groepen al gezien dat samentrekking niet zonder

meer altijd „weglating" is van (ongeveer) gelijkluidende elementen. Dat „opvullen" met de doorstreepnotatie (~~meer~~) die we gebruiken is niet zonder meer wetenschappelijk verantwoord. We mogen dat zeker niet doen als we het kunnen vermijden. Dat is bv. het geval als er een doodgewone „verdubbeling" is van elementen, zoals bv. in:

(die grote en kleine kinderen) (moeten) nu [weg] (die grote jongens en meisjes)
→ " " " " zn → " " z " n "

(die grote ~~kinderen~~ en ~~die~~ kleine kinderen) (die gr.jongens en ~~die~~ ~~gr~~.meisjes)

Hier is dus geen enkele reden om samentrekking aan te nemen.
Vooral bij afsplitsing van een tweede helft van een nevenschikking kan de vraag „samentrekking of niet ?" problemen geven.
Stel: we hebben het volgende voorbeeld:
Jan (heb) (ik) {gezien} en Piet

Hier kunnen de twee helften van de splitsing samen op het Δ:

Jan $\overset{\Delta}{\text{en}}$ Piet (heb) (ik) {gezien}

De nevenschikking zit dus binnen het lv, en wel binnen de kern van het zn-p dat er de binnenbouw van is. - Een ander voorbeeld:

Jan heb ik gister gezien en Piet vandaag

De tweede helft van de nevenschikking (*en Piet vandaag*) kan nu niet samen met *Jan* of met *Jan gister* op het Δ:

Jan gister en Piet vandaag (heb) (ik) {gezien} (uitg.)

Er is nu dus geen nevenschikking binnen een zinsdeel: het stuk na *en* bestaat trouwens uit twee zinsdelen: het lv *Piet* en de bw bep. *vandaag*. Er is dus nevenschikking tussen twee ww-p's met samentrekking:

Jan (heb) (ik) gister {gezien} ~~><~~ Piet (~~heb~~) (~~ik~~) vandaag {~~gezien~~}

Zodra dus het stuk na *en* (enz.) uit meer als één pd bestaat, is er samentrekking bij de nevenschikking.

6.6.3.1. Bijna-samentrekking: *het doen*

Bij gewone samentrekking kunnen we een pendant krijgen met twee „overbodige woorden":

jij stofzuigt de kamer vandaag en ik morgen
jij stofzuigt de kamer vandaag en ik *doe het* morgen

Van die twee mogelijkheden vervalt de eerste bij „gewone" onderschikking:

als jij vandaag de kamer stofzuigt (*doe*) (ik) *het* morgen
als jij vandaag de kamer stofzuigt (ik) morgen (uitg.)

(ik) (stofzuig) vandaag de kamer als jij *het* morgen *doet*
(ik) (stofzuig) vandaag de kamer als jij morgen (uitg.)

Bij variatie in de ww-soort is *het doen* in alle gevallen vereist:

hij heeft de kamer gestofzuigd ~~><~~ (ik) (moest) *het* gister {*doen*}
~~><~~ (ik) (moest) gister (uitg.)

hij stofzuigt de kamer vandaag ~~><~~ (ik) (heb) *het* gister {*gedaan*}
~~><~~ (ik) (heb) gister (uitg.)

(hij) (stofzuigt) de kamer vandaag beter als ik gister *gedaan* heb (ook *doen* zonder *het*)
als ik gister wou

Hoofdstuk 7

Splitsingen

Splitsing is het verschijnsel dat één pd op meer als één pp staat:

(heb)(je) die boeken die daar lagen {gezien}
(heb)(je) die boeken {gezien} die daar lagen (splitsing: één ww-pd op twee ww-pp's)

Splitsing betekent niet dat een gesplitst patroon afgeleid zou zijn van z'n ongesplitste pendant; die twee pendanten staan daarentegen *naast* mekaar, al is de ongesplitste vaak frekwenter als de gesplitste.
Er zijn zelfs splitsingen die geen ongesplitste pendant kennen:

wie (denk)(je) dat ik gezien heb | wie dat ik gezien heb (denk)(je) } (uitg.)
grotere kinderen als ik gedacht had | grotere als ik gedacht had kinderen }
" zn " | " " zn

Bij alle splitsingen moeten we ons twee vragen stellen:

1. wat voor patroon levert de pp's?
2. wat voor patroon levert de pd's?

In onderstaand schema staan de beperkingen afgebeeld die bij de kombinaties van de twee antwoorden gelden (zie 1.4.6.2):

de pp's levert → / de pd's levert ↓	ww-p	zn-p	bwbn-p	vw-p	vzaz-p
ww-p	+	-	-	-	-
zn-p	+	+	-	-	-
bwbn-p	+	+	+	-	-
vw-p	-				
vzaz-p		-			

Een aantal hokjes onderaan is niet gevormd, omdat het vw- en het vzaz-p daar geen buitenbouw-mogelijkheid hebben. - Verder blijkt het ww-p als plaatsleverancier de meeste mogelijkheden te geven, terwijl het vw- en het vzaz-p helemaal geen plaatsen op kúnnen leveren.

7.1. Splitsingen op ww-pp's

De drie types van het schema zijn in een voorbeeld:

```
          Δ
ww-p:  dat ie komt  (zegt)(Jan) lijkt me onwaarschijnlijk
       wie          (dacht)(je) dat we op bezoek krijgen
zn-p:  van jouw broer (heb)(ik) de oudste zoon          {gezien}(nabep. is Δ!)
       (  i    k   ) (heb)      de oudste zoon          {gezien} van jouw broer
bwbn-p: [vriendelijk] (was)(ie) [allesbehalve]
              <dat>(ie)          [vriendelijker] (was)  [als ik gedacht had]
```

Op welke ww-pp's staan delen van zn- en bwbn-p? De nabep. staan bijna altijd in de uitloop, de hele rest op plaatsen die ze kunnen bezetten als er helemaal geen nabep. is.
Als een zn-p zonder nabep. als lv dus aanloop, Δ en deel van de middengroep kan zijn, dan geldt datzelfde voor een zn-p met afgesplitste nabep. als lv (tenzij

de afstand „te groot" wordt):

```
a a n l .    Δ          m i d d e n g .  u i t l o o p
dat boek,d   a  t (kén)(ik)             dat je daar hebt  (uitg.)
         dat boek (kén)(ik)             dat je daar hebt
         ( i  k )(ken)     dat boek wel dat je daar hebt
                                 ▽▽
```

Bij een gesplitst ww-p (dat weinig voorkomt) geldt dezelfde regel, maar de uitzondering van zoëven (de nabep.) vervalt nu. Eerst de twee plaatsen zonder splitsing (Δ en uitloop):

```
wie dat doet krijgt op z'n duvel (heeft)(onze Jan) {gezegd}
( o n z e   J a n       ) (heeft)          {gezegd} wie dat doet krijgt op z'n duvel

wie dat doet                     (heeft)(onze Jan) {gezegd}          krijgt op z'n duvel
```

Van de twee plaatsen die het ww-p dus beschikbaar stelt, is de uitloop bijna altijd verplicht. De onderlinge volgorde van de gesplitste delen is gelijk aan die van die delen zonder splitsing.
Is het Δ één van de plaatsen, dan heeft dat een zware nadruk, en dan is bij een gesplitst zn- en bwbn-p de onderlinge volgorde van de delen juist omgekeerd:

```
ongesplitst   zn-p: erg weinig appels       (zag)(je) er
  gesplitst   zn-p:      appels             (zag)(je) er erg weinig
                                                ▽▽ ▽▽
ongesplitst bwbn-p: [allesbehalve vriendelijk] (was)(ie)
  gesplitst bwbn-p:       [vriendelijk]      (was)(ie) [allesbehalve]
```

Bij een gesplitst ww-p bevat het Δ van het plaatsleverende ww-p dat wat op het Δ staat van het deelleverende ww-p; ik herhaal een voorbeeld:

```
    Δ
wie dat doet (heeft)(onze Jan) {gezegd} krijgt op z'n duvel  (Δ van plaatsleverend ww-p)
    Δ
(wie dat doet)(krijgt) [op z'n duvel]                        (Δ van  deelleverend ww-p)
```

7.2. Splitsingen op zn-pp's

In voorbeelden zien de twee types van het schema er als volgt uit:

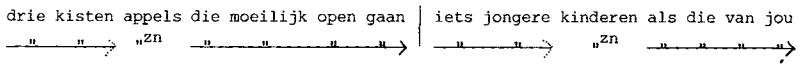

De regels van zoëven gelden ook hier: het stuk vóór de nabep. heeft dezelfde plaats(en) als bij afwezige nabep. zonder splitsing; de afgesplitste nabep. staat op de plaats van de nabep. van het plaatsleverende zn-p.

7.3. Splitsingen op bwbn-pp's

Hier geldt precies dezelfde regel; alleen een bwbn-p kan nog de delen leveren:

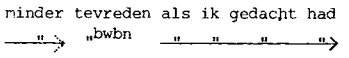

7.4. Besluit

Zeven vragen spelen een rol bij splitsing; ze zijn een uitwerking van de twee hoofdvragen:

1a. welk patroon levert de *plaatsen*?
 b. welke plaatsen zijn het?
 c. welke plaats is vast?
2a. welk patroon levert de *delen*?
 b. op welke plaatsen in dat patroon zijn er breuken mogelijk?
 c. hebben de gesplitste delen dezelfde volgorde als die binnen een eventueel ongesplitste pendant?
3 . welke samenhangen zijn er tussen de gesplitste delen en de plaatsen waar ze belanden?

Er zijn ook kombinaties van splitsingen mogelijk; twee voorbeelden:

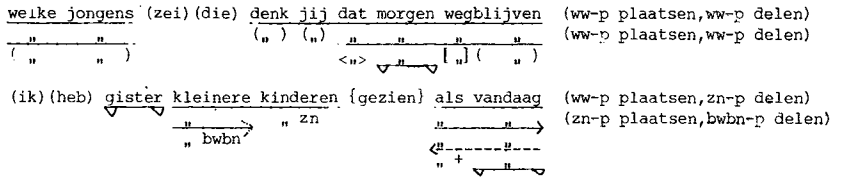

De gegevens van splitsingen zijn belangrijk voor ons inzicht in binnen- en buitenbouw van elk patroon op zich, en ook voor patroonvergelijking, zoals ook de versmeltingsgrenzen ons inzicht in de bouw van patronen verdiepen.

Hoofdstuk 8

Het abstrakte patroon

In 2.1 hebben we kennis gemaakt met het begrip abstrakt *ww*-p, in 3.1 met het abstrakte *zn*-p, in 4.1.2.4 met het abstrakte *bwbn*-p, in 5.1 met het abstrakte *vw*-p en in 5.2vv met het abstrakte *vzaz*-p. In dit hoofdstuk willen we veel nauwkeuriger omschrijven wat een abstrakt patroon eigenlijk is. Daarna zullen we de grondslag proberen te leggen van een studie die de juistheid moet onderzoeken van een werkhypotese: zijn alle abstrakte patronen misschien af te leiden uit een groot abstrakt patroon, en zo ja, hoe moeten we ons dat dan bij benadering voorstellen?
Om niet té abstrakt te worden geef ik nu een uitgebreide definitie van het *ww*-p na de voorlopige van 1.4.4.1, 1, die enkel van de binnenbouw uitging.
Het abstrakte ww-p is:

A.naar *binnen*bouw: 1.een maksimale verzameling zins*plaatsen*, onbezet,
bezet door zins*delen* of
bezet door *delen van zinsdelen*
2.met *plaats*beperkingen die zinsdeel*relaties* openbaren;
B.naar *buiten*bouw: 1.een patroon waarvan de realiseringen *relaties* aan kunnen gaan als deel van grotere patronen,
2.met *plaats*beperkingen die de aard van de *relaties* openbaren.

Voor de andere abstrakte patronen gelden vanzelfsprekend soortgelijke definities.
Tot dusver hebben we ons bijna uitsluitend bezig gehouden met deel A van de definitie, en dan nog in hoofdzaak met A1. In een overzicht is A2 ter sprake gekomen aan het eind van hoofdstuk 2.
De veelsoortigheid van de plaatskategorieën in de tijdvolgorde was een waarschuwing dat een ál te sterke beperking daartoe naar een zijspoor zou leiden. Bovendien bleken plaatskategorieën soms meer samen te hangen met binnenbouw-verschillen als met zinsdeel- (dus buitenbouw-) verschillen. Je kon zéker niet zeggen: elk zinsdeel is heel eenvoudig een aparte plaatskategorie in de tijdvolgorde.
Een tegenwicht tegen een eenzijdige oriëntatie op de tijdvolgorde had de studie van de *bind*volgorde (1.4.3.1.1, 1.4.5 en 2.1.8vv) ons gegeven. Die vertoonde wel een gedeeltelijke samenhang met de *tijd*volgorde (in tekst weergegeven in een *plaats*volgorde), maar was er in beginsel onafhankelijk van: die gaf immers de *relaties* weer tussen zinsdelen, altans tussen een aantal daarvan.
Hoe staan tijd- (plaats-) en relatiekwesties tegenover mekaar?

8.1. Relatiebegrippen tegenover tijd-(plaats-)begrippen

De syntaksis heeft als kleinste element het woord (2.1), en beschrijft verbindingen (konkreet) en verbindbaarheden (abstrakt) tussen woorden (konkreet) en tussen woordgroepen (konkreet); meer nog: tussen paradigma's of tussen delen daarvan (abstrakt).
Omdat woorden en woordgroepen die lid zijn van één par. in beginsel dezelfde grammatikale waarde hebben (1.4.2), d.w.z. dezelfde verbindbaarheid, gaat het in de grond in de syntaksis om de beschrijving van *relatie*-elementen.
De *tijd*- (plaats-) begrippen zijn nog betrekkelijk eenvoudig te omschrijven met behulp van de abstrakte patronen. Met dat onderdeel zijn we dan ook het verst gevorderd. Maar heel anders is het met de *relatie*begrippen: de al genoemde bindvolgorde speelt zich nog uitsluitend af binnen *ww*-pd's; lang niet *alle* ww-pd's zijn daar tot dusver in vertegenwoordigd, en dan nog hebben we betrekkelijk weinig gezegd over de *aard* van de relaties.
(Ik wijs er met nadruk op dat de tijdvolgorde een gegeven is van de *taal zelf* (dat

kan ook gelden voor de tijdvolgorde in het abstrakte patroon); de bindvolgorde is daarentegen in eerste instantie een konstruktie van *taalkundigen*, en dus vatbaar voor verbetering.)
Een voorbeeld van een realisering van een groot aantal elementen van de bindvolgorde is:

```
<voor><dat>(ie)[aan het]{zwemmen}[te krijgen]{geweest}(zou){blijken}[te zijn]
 log. gramm.ond.  aan het + ow   lvm-pendant   vd     pv    ow    onweglaatb.
  vw    vw                                                      te + ow
```

In 2.1.8.1 hebben we al gezien waarom die keten zeker niet zuiver-lineair is, maar verder hebben we niet scherp omschreven wat we precies met *lineair* bedoelen: dat kan bv. betekenen dat het ond. enkel een relatie heeft met de pv (en dat is natuurlijk niet waar), maar ook dat het een relatie heeft met de hele rest van de keten (dat ziet er beter uit), ofwel dat z'n belangrijkste relatie die met het hoofdww is (zoals in *het kan blijven regenen* waarin *regenen* het ond. beperkt ongeacht het aantal schakels tussen die twee). Weer een andere mogelijkheid is dat het ond. een relatie heeft met hoofdww + niet-ww rest of een aparte met het hoofdww en een aparte met de niet-ww rest enz. (Over de relaties met bv. bw bep. zwijg ik liefst omdat we daarover bijna helemaal niks weten.)
Zo heeft ook het vw soms een relatie met een hoofdww-pv (hoofdvormbeperking), soms met pv + hoofdww-vd:

```
<toen> (ie) [ziek      ] (was )  (niet:is)
<toen> (ie) [geplaagd] (werd)  (niet:wordt)  }(lvm)
<toen> (ie) [geplaagd] ( is )  (naast was)
```

Terwijl de zinsdelen (*ww*-pd's) een tamelijk fijne indeling kennen (alleen niet bij de bw bep. en de niet-ww rest), is die van de zn- en de bwbn-pd's veel grover: vzaz, voor- en nabep. en kern (zn/bwbn). (De niet-specifieke zn- en bwbn-pd's laat ik nu weg: kopbep., staartbep., nevensch. vw.)
Een zekere verfijning geeft natuurlijk de woordsoortindeling, bv. bij die voor- en nabep. in het algemeen die van de binnenbouw. Maar *voorbep.* en *nabep.* zijn in de grond hele grove *plaats*begrippen, én als we ze met *aanloop* of *uitloop* vergelijken (*plaats*begrippen binnen het ww-p) én als we ze met ond. of lv vergelijken: verfijnde *relatie*begrippen binnen het ww-p.
Gelukkig stellen daadwoorden e.d. ons in staat om ww-pd-relaties te vergelijken met zn- en bwbn-pd-relaties en om die te verfijnen. Een voorbeeld:

```
(jij)((kletst))      |  jouw   geklets
 ond.hoofdww-pv      |  „ond."„hoofdww"
    ((klets ))(jij)  |  dat    geklets van jou
    hoofdww-pv ond.  |        „hoofdww"„ond."
```

Tegenover een gelijksoortige relatie (ond./hoofdww en „ond."/„hoofdww") staan duidelijk ongelijksoortige plaatsen (1e tegenover 3e plaats begingroep en voor- tegenover nabep.).
Wél is het aantal daadwoorden enz. relatief klein, zodat de ontdekte overeenkomsten in relaties zeker niet voor het héle zn-p en het héle ww-p gelden, maar ze zijn uitstekend geschikt als materiaal om de basis te leggen voor dit onderdeel van de patroonvergelijking en dus voor het eventuele abstrakte patroon.
Zijn enkel de plaatsbegrippen aanwezig, dan moeten er bij een vergelijking van relatiebegrippen natuurlijk leemtes ontstaan.

8.1.1. Relatie-overeenkomsten

Een hele grove relationele indeling heb ik gegeven in het schema van 1.4.6.2. Daaruit bleek al onmiddellijk de apartheid van de groep vw- + vzaz-p: ze kenden maar één buitenbouw en hadden uitsluitend een verbindende funktie. Bovendien leken ze ook in binnenbouw sterk op mekaar: het log. vw kende in beginsel een voorbep. (bv. *een uur* in *een uur na*) net als één vzaz (bv. *een uur* in *een uur na*), en die voorbep. had in beginsel dezelfde binnenbouw-mogelijkheden: een beperkt zn-p, een beperkt bwbn-p en *daags*. Semantisch was die bij het vw-p tot 'tijdmaat' beperkt, bij het vzaz-p tot 'tijd- en plaatsmaat'.
(Misschien blijkt het t.z.t. gewenst om tot een vzaz-vw-p te komen!)
Binnen het blok van de drie andere patronen leken in eerste instantie zn- en bwbn-p het meest op mekaar: hun buitenbouw was vrijwel gelijk (al was die vrij grof

aangegeven: „deel kunnen zijn van"), en hun binnenbouw liet een gemeenschappelijk element „kern" zien met telkens voor- en nabep.; het zn-p had dan het vzaz-p als ekstra-mogelijkheid.
Nu zijn hier de binnenbouw-begrippen ongelijksoortig: *kern* 'onweglaatbaar element' lijkt relationeel, maar de delen *voor-* en *na-* in *voor-* en *nabep.* zijn natuurlijk puur plaatsaanduidend en dus voor een relationele vergelijking waardeloos.
Bij de tegenwoordige stand van onze kennis van relatiebegrippen bij zn- en bwbn-p kunnen we enkel voor daad-, dader- en staatwoorden gegevens vermelden, en die vormen maar een betrekkelijk klein onderdeel van álle zn's en bwbn's, zoals we weten. Dat betekent automatisch dat we de ± bij bwbn-p als bwbn-pd (rechts onder) moeten laten staan.
Bij vergroting levert het linkerbovenblok van het schema nu het volgende op:

	ww-pd	zn-pd	bwbn-pd
ww-p	ond.,lv,vv mv niet-ww rest bw bep.	„lv",„vv" „bw bep."	,lv' (?),,vv' ,mv' ,bw bep.' (?)
zn-p	ond.,lv,vv mv niet-ww rest bw bep.	„ond.",„lv",„vv" „mv" „niet-ww rest" „bw bep."	,lv' (?),,vv' ,mv' ,bw bep.' (?)
bwbn-p	niet-ww rest bw bep.	„niet-ww rest" „bw bep."	±

Dat is dus een heel ander beeld als het vorige: onder *ww-pd* en *bwbn-pd* blijken ww- en zn-p precies dezelfde mogelijkheden te hebben, tegenover het bwbn-p dat vrij sterk afwijkt. Onder *zn-pd* staan geen aanwijzingen voor een speciale verwantschap tussen twee van de drie patronen.
Omgekeerd heeft het bwbn-p precies dezelfde mogelijkheden als ww- en als zn-pd, in tegenstelling tot het bwbn-p als bwbn-pd waar zelfs los van staatwoorden bijna geen kombinaties bestaan.

8.1.2. Plaatsovereenkomsten in de tijdvolgorde

8.1.2.1. Naar buitenbouw

Het ww-p is naar buitenbouw het vaakst zelfstandige taaluiting, en dan is er natuurlijk geen plaatsprobleem. Maar is het pd, dan heeft het - vanwege z'n grote lengte? - veel minder plaatsmogelijkheden als zn- of bwbn-p:

1.als *ww*-pd is het beperkt tot de eerste of laatste konkrete ww-pp (tot aanloop, Δ en uitloop in het abstrakte ww-p,- afgezien van een hele zeldzame plaats in de middengroep);
2.als *zn*-pd is het beperkt tot de laatste konkrete en abstrakte zn-pp;
3.als *bwbn*-pd eveneens.

Gemeenschappelijk is de laatste konkrete en abstrakte pp; bij het ww-p komt daar als ekstraatje de eerste konkrete pp bij.
Het zn-p heeft in alle buitenbouwen „alle" plaatsmogelijkheden, het bwbn-p mist daarentegen de nabep.-plaatsen. Schematisch:

	ww-pp's	zn-pp's	bwbn-pp's
ww-p	aanloop,Δ laatste plaats uitl.	laatste nabep.	laatste nabep.
zn-p	aanloop,Δ,middengr.,niet-ww eindg.,niet-laatste plaats uitl.	voorbep. nabep.	voorbep. nabep.
bwbn-p	aanloop,Δ,middengr.,niet-ww eindg.,niet-laatste plaats uitl.[1]	voorbep.	voorbep.

(1. Enkel met *als* in de bvg: *als erg verstandig* enz.)
Omdat zn- en bwbn-p nauwelijks mogelijkheden hebben als zelfstandige taaluiting (*wat een prachtig weer; wat prachtig*) lijkt hier het ww-p verreweg het belangrijkst.

8.1.2.2. Naar binnenbouw

Vergelijkingen tussen konkrete ww-p's onderling en tussen konkrete ww-pd's onderling, zijn meestal niet zó moeilijk, omdat we steeds op gelijksoortige relaties

en plaatsen terug kunnen vallen. Maar vergelijkingen tussen één ww-pd en één zn-pd bv. zijn veel moeilijker, omdat die niet binnen eenzelfde patroon liggen. Zoals gezegd zijn we hier beperkt tot gevallen van daad-, dader- en staatwoorden, waar gelijksoortigheid van ónderlinge relaties ons steunt.
Nog moeilijker wordt de vergelijking tussen pláátsen die niet binnen eenzelfde patroon liggen. Hier kunnen we natuurlijk enkel weer werken met daadwoorden enz. als vullers van één of meer pp's, afgezien van enkele sterk verwante par. met relatie-overeenkomsten, zoals bv. een vzaz-par. als *voor* en een vw-par. als *voor*.

8.1.2.2.1. Ww- en zn-pp's

We baseren ons telkens op het ww-p en z'n plaatsen (en hun bezetting(en)), omdat dat patroon verreweg het grootste is. De veronderstelling ligt voor de hand dat het abstrakte patroon het sterkst op het ww-p zal lijken, maar we zullen straks toch nog zien, dat het zn-p enkele plaatsen kent die in het ww-p ontbreken (bv. die van enkele vzaz's).

A. Aanloop

Van de aanloop (verplichte verwijswoord-relatie) kent het zn-p geen parallelle relatie en dus ook geen parallelplaats.

B. Begingroep

1. Eerste stuk

a. Het Δ

Hier ligt als parallel de vulling voor de hand: voorbep. + kern van het vw-p *een meter voor* en voorbep. + kern van het vzaz-p *een meter voor*.

b. Het □

Hiervan is de voor-pv een frekwente vulling, maar ik zie bij het zn-p geen enkele pendant die we speciaal met die *voor*-pv zouden kunnen vergelijken.
Een andere vulling is het gramm. vw (*dat/of*) dat relationeel in één type *van* een pendant heeft (gramm. vzaz), nl. in dat wat beperkt is tot ond.- of lv-deel:

van die hele diepe ravijnen (zagen)(we)
tot heel dicht bij *van* die hele diepe ravijnen (kwamen)(we) } (par.-loos *van*)

c. Het ○

De enigste bezetter hiervan is zoals bekend het ond. In het zn-p kan een „ond." bez.-vn-pd zijn:

Δ □ ○
voor Jan z'n harde gezwoeg <voor><dat>(Jan) zo hard (zwoegt)
„ond." „hoofdww"

2.Tweede stuk

Daar zou de vulling onbeklemtoond *die/dat* kunnen korresponderen met onbeklemtoond *die/dat* als voorbep. Hier past heel veel voorbehoud.

C. Middengroep

Bwbn-p's als bw bep. zijn een typische middengroep-vulling, d.w.z.: uitloop kunnen ze zelfs met een verwijswoord nauwelijks zijn, aanloop eigenlijk evenmin en Δ wel:

heel hard (werkt)(ie) (uitg.)
heel hard (werkt)(ie) zelden

Ik geef nu een voorbeeld met een stel bwbn-p's van verschillend type:

<dat> (ze) heel graag erg vaak heel blij erg hard [naar huis] (fietst)

In de veronderstelling dat ook *heel graag* en *heel blij* bw bep. zijn (maar daar zijn twijfels), krijgen we nu de vraag of hier pendanten bestaan van die bwbn-p's als zn-pd:

dat *hele grage* fietsen
dat *erge vake* fietsen (uitg.)
dat *hele blije* fietsen
dat *erge harde* fietsen

een *hele grage* eter (vaste uitdrukking)
een *hele vake* ontmoeting (*hele vake* is altijd uitg.)
een *hele blije* meid

In beginsel blijkt een bwbn-p als bw bep. dus een pendant te kunnen krijgen als zn-pd, maar vóór *fietsen* is geen andere bv bep. invoegbaar, en voor *meid* wél. Met die feiten korrespondeert min of meer dat in het ww-p *erg hard* en *heel blij* onverwisselbaar zijn:

<dat> (ze) erg hard heel blij [naar huis] (fietst) (uitg.)

Een tweede typische middengroep-vulling is het platte zn-p als lv of mv, maar er zijn drie voorbehouden:
1. met een verwijswoord kan dit lv ook uitloop zijn;
2. aanloop en Δ kunnen ze zonder enig bezwaar zijn;
3. het zn-p met *een*/Ø enz. kent ook varianten in de niet-ww eindgroep:

<dat> (ze) érwtjes morgenavond (zou) {doppen} (uitg.)

<dat> (ze) morgenavond | érwtjes (zou) {doppen}

Welnu: zover ik zie bestaan er van het type *die erwtjes (die jongens)* als lv (mv) geen pendanten als zn-pd; wel zijn er schijnronde:

dat doppen *van die erwtjes*
dat uitdelen *aan die jongens*

Maar de preciese pendant van dat schijnronde „lv" ontbreekt bij het lv, en de pendant van het schijnronde „mv" is een mv dat behalve de middengroep ook de uitloop als plaats kent:

(heb) (je) limonade aan die jongens {gegeven}
(heb) (je) limonade {gegeven} aan die jongens

Het schijnronde mv is geen typisch middengroep-element.
Ook het ronde zn-p is dat niet: het kent immers ook de uitloop, de aanloop en het Δ als plaats zonder beperkingen. Van de twee platte zn-p-types als bw bep. doet *de volgende week* mee met de ronde, maar *een week* geeft als uitloop een soortgelijke stroefheid of uitgeslotenheid als *een week* als zn-pd op een plaats na het zn:

(hij) (wil) hier *een week* {logeren}
(hij) (wil) hier {logeren} *een week* (stroef)

een week logeren
logeren *een week* (id.)

D. Eindgroep

1. Eerste stuk: niet-ww eindgroep

Waarschijnlijk beantwoorden er aan alle zinsdelen uit de niet-ww eindgroep zn-pd's op plaatsen binnen het zn-par. (nw deel, scheidbaar deel enz.):

(ze) (zijn) heel hard [*uit mekaar*] {gevallen} | dat hele harde *uit mekaar* vallen
(ze) (kan) wel [*z i e k*] {zijn } | dat *z i e k* zijn
(je) (moet) me ~~niet~~ [*t e g e n*] {werken } | dat *t e g e n* werken
(hij) (moet) wel [*in de tuin*] {zijn } | dat *in de tuin* zijn

Een apart probleem vormt het bwbn-p als niet-ww rest:

(die blaadjes) (zullen) [*geel*] {worden} | dat *geel* worden van die blaadjes
| die *gele* blaadjes

Die gele blaadjes bevat geen „ond." enz., dus geen pendanten van het ww-p die we binnen de parallellen van ww-pd's kunnen bespreken. Wél zijn er overeenkomsten tussen *geel* als niet-ww rest en *gele* als voorbep. in dit voorbeeld, maar ik denk

dat die „op een verder verwijderd vlak" liggen. Hier kunnen ze beter nog buiten beschouwing blijven.

2. Tweede stuk: ww eindgroep.

Vanwege de grote aantallen kombinaties moeten we ons hier sterk beperken en meer nog als op andere plaatsen het voorlopige karakter benadrukken van de aangewezen parallellen.

a. Aan de ow's beantwoorden elementen op de zn-plaats:

dat *blijven werken* van jou

b. *Aan het* + ow heeft nauwelijks een pendant als zn-pd:

dat *aan het werken* blijven (uitg.)
dat *aan het spitten* zijn (uitg.?)

Zeker heeft het binnen het zn-p de steun van een „hulpww" nodig (*blijven, zijn*).

c. *Te* + ow (lvm-achtig type):

die *in te leveren* groene formulieren
zo'n *niet meer te maken* ouwe fiets

We krijgen hier voorbep. (vaak stroeve voorbeelden), maar ze zijn scheidbaar met déze zn's verbonden; voorbeelden met een „ow" e.d. zijn bijna ondenkbaar in taal:

dat *niet na te volgen* prachtige toneelspelen van hem

Ook nu komt *prachtige* zonder problemen tussen „*te* + ow" en het „zn".

d. Vd

Voor het „vd" geldt precies hetzelfde: zowel voor een gewoon zn als voor een „ow" kunnen bwbn's het daarvan scheiden:

dat *veel geprezen* prachtige boek
dat *veel geprezen* prachtige akteren van hem („ow")

e. Soms weglaatbaar *te* + ow

Parallellen als zn-pd kennen enkel (zonder *te*) een plaats binnen het zn-par.:

dat *staan draaien* van jou ¦ dat eeuwige *lopen kletsen* van die grietjes

f. Onweglaatbaar *te* + ow

Hiervoor geldt hetzelfde, voor zover er altans parallellen zijn:

dat *blijken te werken* (uitg.:niet bij *blijken, schijnen, lijken*)
dat *proberen te werken* (moeilijk)

E. Uitloop

1. Gevallen met een zn-p als binnenbouw

Als ww-pd hebben ze altijd ook een plaats in de middengroep; als zn-pd zijn ze beperkt tot een plaats (de 2e en de 3e?) na het zn:

dat geklets *de hele week* (plat zn-p:„bw bep.")
dat geklets *na de les* (rond zn-p:„bw bep.")

dat verlangen *naar jou* („vv")
die gift *aan hem* („mv") } (schijnronde zn-p's)
dat voeren *van kippen* („lv")

2. Gevallen met een ww-p als binnenbouw

Die hebben praktisch geen van alle als ww-pd een pendant in de middengroep (wel in de aanloop en het Δ); hun pendanten als zn-pd staan eveneens allemaal op een plaats na het zn, en wel op de laatste:

die vraag aan jou *of ik vroeg kan komen*
jouw gezeur *om laat naar bed te mogen*

F. Nevensch. vw's, kopbep. en vw bw's

Het groepje *en bovendien ook* staat in het abstrakte ww-p vóór de aanloop, en in het abstrakte zn-p vóór plaats 1, zodat die par. ook het begin vormen van het abstrakte patroon.

G. Konklusies

Ik verwijs nu met a t/m g naar de overeenkomstige afdelingen met hoofdletters in de vorige nummers.

a. Aanloop: in het abstrakte zn-p ontbreekt hiervan elk spoor.

b. Begingroep

Vergelijkbaar zijn enkel:

ww-bp's:<een uur vóór> <dat/of> ond. die/dat (niet-ond.)
zn-bp's:{een uur vóór} „ond." die/dat

c. Middengroep

plat zn-p bwbn-p (voorkeurvolgorde:*uren heel hard* (werkt))
plat zn-p bwbn-p dat *uren heel hard* werken (per se deze volgorde)
„ „ „ „ „ zn

d. Eindgroep

Het ww-p houdt ww en niet-ww elementen in hoofdzaak uit mekaar, maar een scheidbaar deel kan bv. heel goed tussen de ww's in staan, dat ie (zal) [*in*] {schenken}. Binnen de zn-pp's is de scheiding tussen de pendanten daarvan veel minder streng: „niet-ww resten" (zn-p's, bwbn-p's, scheidbare delen) zijn onscheidbaar met de „ow's" verbonden op zn-pp's:

dat vervelende *uit mekaar* vallen
dat akelige *ziek* zijn
dat *op* willen vallen

Het „vd" en het lvm-achtige „*te* + ow" zijn voorbep., maar ze zijn scheidbaar verbonden met het zn:

die *pas gevonden*•oude papieren
die *op te ruimen* oude rommel

Een kombinatie van de twee geeft al vlug erge boekerige voorbeelden:

die *op te ruimen verkleurde* papieren
die *verkleurde op te ruimen* papieren

Zo is een kontrole door het taalgevoel niet zo eenvoudig.

e. Uitloop

Terwijl schijnronde zn-p's (mv, vv) als ww-pd een voorkeur hebben voor de middengroep (maar desnoods uitloop kunnen zijn), kunnen ze als zn-p's enkel een plaats na het zn bezetten.
Maar het ww-p als ww-pd kan als lv, mv of vv nooit deel zijn van de middengroep,

en is als zn-pd beperkt tot de laatste nabep.-plaats. Hier korresponderen uitloop en nabep.-plaats dus wél met mekaar.

f. Nevensch. vw's, kopbep. en vw bw's

Hier was in de meeste gevallen (niet voor *niet*!) een hele duidelijke overeenkomst: ze staan op de beginplaatsen van het abstrakte patroon.

g. Konklusies

Het abstrakte ww-p is niet zonder meer te gebruiken als abstrakt patroon: dat moet groter zijn. Er moet bv. plaats zijn voor minstens twee vw-vzaz-achtige elementen. Soms heeft het ww-p meer plaatsmogelijkheden voor bepaalde delen (schijnronde zn-p's), soms het zn-p (ww-vormen).
Massa's andere vraagtekens blijven er over: is bv. de pv een afkalving van de ow, en is de voor-pv een soort „vertakking" van de achter-pv? Waarom is die fundamentele relatie tussen aanloop (eventueel ook uitloop) en verwijswoord ineens helemaal afwezig binnen het zn-p, en dus ook binnen het abstrakte patroon?
We zien wel een parallel tussen begingroep en voorbep., maar de middengroep lijkt opgedeeld te moeten worden tussen voorbep. (bwbn-p) en nabep. (rond zn-p, ww-p). Uitloop en nabep. lijken wél voor een groot deel parallelplaatsen op te leveren. Ook is de verwantschap tussen eindgroep en (voorbep. +) zin onmiskenbaar.

8.1.2.2.2. Ww- en bwbn-pp's

Ook bij de staatwoorden zijn de platte zn-p's (‚lv' en ‚mv') per se eerste voorbep. en is het schijnronde zn-p en het ww-p per se nabep. (resp. plaats 7 en 8). De plaats van de platte zn-p's komt dus overeen met die van lv en mv (normaal: middengroep en zeker geen uitloop), en die van het schijnronde zn-p (‚mv') komt overeen met één van die van het schijnronde zn-p als mv (uitloop). Die van het ww-p als ‚lv' en ‚vv' komt overeen met de uitloopplaats (de aanloop heeft ook binnen het bwbn-p geen pendant).
De bwbn-pp's en hun bezettingen brengen dus geen nieuws vergeleken met wat de zn-pp's hebben laten zien.

8.2. Oriëntatiepunten i.v.m. versmeltingen

Ook grenzen van versmeltingen geven in abstrakte patronen oriëntatiepunten, en zijn dus bruikbaar voor de studie van hun onderlinge betrekkingen en dus ook voor de bouw van een abstrakt patroon.
In het abstrakte ww-p hebben we vooral te maken met de versmelting binnen de *om*-zinnen: het vw *om* zoals bekend, dat we hulpwoord van onweglaatbaar *te* + ow kunnen noemen.
Je spreekt van een versmelting als één par. meer als één pp blokkeert. Zo blokkeert het *om*-par. onder meer de eerste helft van de begingroep:

```
Δ     □     ○
|(je)(moet)      't 'm |toch maar {zeggen}
|o            m 't 'm |toch maar       te zeggen}
```

Maar ook de ow's zijn geblokkeerd:
om 't 'm toch maar *kunnen* te zeggen (uitg.)

En tenslotte is *om* hier als hulpwoord van onweglaatbaar *te* + ow vergelijkbaar met het type *blijken* als hulpww van onweglaatbaar te + ow. Daaruit blijkt duidelijk dat het par. *om* in elk geval pp's blokkeert in de bindvolgorde, maar daarnaast ook wel in de tijdvolgorde. Daarin vormen de drie plaatsen van het eerste stuk van de begingroep wél een aaneengesloten geheel, maar ze doen dat niet met de ow-plaatsen die immers in de ww eindgroep staan. Daarentegen vormen alle plaatsen die het *om*-par. bedekt wél een aaneengesloten geheel in de bindvolgorde, zoals we gezien hebben in 2.3.1, C:

```
< >< > (ond.)(pv){ow}{ow}{ow}te + ow}
 o                       m  te + ow}
```

Het *om*-par. legt als versmelting dus twee grenzen in de bindvolgorde, nl. aan het begin ervan en na de laatste ow; in de tijdvolgorde legt ie vier grenzen, nl. om het eerste stuk van de begingroep en binnen de eindgroep rondom het stuk achter-pv t/m de laatste ow.
Binnen het zn- en het bwbn-p is het onderzoek naar de bindvolgorde nog nauwelijks op gang gekomen (enkel bij de daadwoorden enz.), en dus kunnen we hier enkel de oriëntatiepunten noemen binnen de tijdvolgorde. Dat zijn vooral de plaatsen voor- en achter de vzaz-pd's (*tot een meter door* + *over heen*) en die na het zn-par.
Het bwbn-p levert met versmeltingen van 3 + 4, 4 + 5, 3 t/m 7 en 2 t/m 8 (maar min 7) een wat chaotisch beeld, dat geen duidelijke grenzen in het abstrakte patroon laat zien.
Bij de tegenwoordige stand van onze kennis levert dit onderzoek naar oriëntatiepunten binnen de abstrakte patronen dus te weinig houvast voor betrouwbare konklusies.

8.3. Oriëntatiepunten i.v.m. splitsingen

8.3.1. Gegevens van de breukpunten

A. een ww-p levert de plaatsen.

We vinden de volgende breukpunten in de drie abstrakte patronen die splitsingen kennen:

1.in het ww-p: na het Δ :wie (denk)(je) dat ik bedoelde Δ
„ <„>(„)(„) (wie ... dat ik bedoelde)
de meester (zei)(Jantje) is een suffer Δ
(„ „) („) [„ „] (de meester ...is...)

2.in het zn-p:a.na het zn-par.:die jongen {gezien} die daar loopt (die jongen ... die ...)
b.na het tw-par.:leuke boeken (zag)(ik) nog drie (nog drie ... .. boeken)

3.in het bwbn-p:a.na *op dat kind*:[gekker op dat kind] (is) [als ik] (op dat kind ... als..)
b.na *gekker* :[gekker] (is) [op dat kind] (gekker ... op)
c.voor het bwbn :[gek] (is)(ie) [heel erg] (heel erg ... gek)

2a en 3b komen overeen.

B. een zn-p levert de plaatsen. Nu is een gesplitst ww-p uitg.

2.in het zn-p:na het zn-par.:*drie kisten* sinaasappels *die dichtgespijkerd zijn* (kisten...)

3.in het bwbn-p:na het bwbn-par.:
iets jongere kinderen *als die van jou* (jongere ... als ...)

C. een bwbn-p levert de plaatsen

Nu zijn blijkens het schema uit 7 gesplitste ww- en zn-p's uitg.:

3.in het bwbn-p:na het bwbn:*minder* gek *als ik gedacht had* (minder ... als ik ged. had)

D. Konklusies

Onder A, B en C vinden we dezelfde resultaten: overal is er een breukpunt na het zn- en een na het bwbn-par.

8.3.2. Waar belanden pd's ?

Een schema is het overzichtelijkste antwoord op die vraag:

ww-pp's ↓	ww-pd's	zn-pd's	bwbn-pd's
Δ	deel met vra. woord	voorbep. + zn	bwbn of *op dat kind*
middengr. + niet-ww eindgroep		voorbep. + zn	(voorbep.) + bwbn of *op dat kind*
uitloop	rest	nabep.	nabep. (o.a. *op dat kind*)

Bij ww-p-splitsing belanden de twee helften op plaatsen die ook het hele ww-p kunnen herbergen: Δ en uitloop. Bij zn-p-splitsing belandt alles behalve de nabep. eveneens op twee plaatsen die ook het geheel kunnen herbergen: Δ en middengroep; alleen de nabep. belandt in de uitloop. Bij bwbn-p-splitsing geldt hetzelfde, afgezien van *op dat kind* dat naast de uitloop ook plaatsen kent waar het hele zinsdeel kan belanden.
Het enigste oriëntatiepunt dat de drie patronen verbindt is dus dat na de ww eindgroep, dat overeenkomt met dat na het zn - en half - met dat na het bwbn.

8.4. Besluit

Het abstrakte patroon moet voorlopig een mager beestje blijven, maar dat was geen reden om het probleem niet aan de orde te stellen: het is nl. buitengewoon belangrijk.
We hebben scherp leren onderscheiden tussen relatie- en plaatsovereenkomsten: vgl. de bind- en tijdvolgorde. Die twee begrippen hebben we bij het ww-p het verst uitgewerkt (maar nog lang niet volledig); bij het zn- en het bwbn-p zijn we blijven steken bij de daad-, dader- en staatwoorden: relatief kleine groepen die ons evenwel de grote dienst bewijzen dat ze de sterkste overeenkomsten met het ww-p laten zien.
Relatiekwesties brengen vooral grote overeenkomsten aan het licht tussen ww- en zn-p, ook in de tijdvolgorde. Plaatsovereenkomsten verbinden vooral het zn- en het bwbn-p.
Het groepje van het vw- en het vzaz-p is vrij makkelijk tot één hogerliggend patroontje te herleiden, dat in hoofdzaak overeenkomt met het vzaz-p.

Hoofdstuk 9

Aanhangsel: woordsoorten

De spraakkunsttraditie kent twee soorten ontledingen:
1. de *rede*kundige die zich bezig houdt met een aantal patroondelen, ongeacht of ze woordgroep of woord zijn. De begrenzing ervan is vreemd; het gaat enkel om:

a.*ww*-pd's (behalve het vw en de nevensch. vw's);
b.van de *zn*-pd's enkel de voor- en nabep.;
c.idem van de *bwbn*-pd's.

2. de *taal*kundige die zich uitsluitend met woorden bezig houdt en met twee woordgroepen: de vn-bw's en de onbep. woord(groep)en met ... *ook* (*wie* ... *ook*, *wat* ... *ook* enz.).
De scheiding tussen die twee manieren van ontleding leidt soms tot hele vreemde inkonsekwenties; ik geef een voorbeeld:

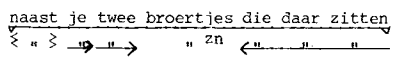

Van die vijf zn-pd's zijn er nu maar drie vatbaar voor redekundige ontleding: de bv bep. *je*, *twee* en *die daar zitten*. *Naast* en *broertjes* vallen erbuiten; die kun je énkel taalkundig ontleden, terwijl *je* en *twee* als eenwoordige bv bep. bovendien nog es taalkundig ontleed kunnen worden: *je* is bv. voorbep. (onderafdeling bez. vn), *twee* is bv voorbep. en bep. hoofdtw. Soms laat de redekundige ontleding het dus afweten, soms is de taalkundige een onderdeel van de redekundige.
Omdat zowel taal- als redekundige ontleding syntaktische begrippen opleveren, is integratie ervan absoluut nodig. In dit boek hebben we dat van meet af aan toegepast.
Maar omdat het woord het kleinste element uit de syntaksis is (1.4.1) is een benoeming op basis van z'n buitenbouw in de abstrakte patronen geen zinloze onderneming. Door de ingewikkeldheid van het syntaktische netwerk vormen de woordsoorten niet zonder meer een overzichtelijk geheel van zuivere tegenstellingen. Dat was al zo in de traditie; vgl.:

hij woont in Zutfen maar *daar* kom ik zelden

Daar heet traditioneel *vw* bw omdat het een hoofdzin met een voorafgaande hoofdzin verbindt, maar daarnaast *aanw.* bw omdat het „naar iets verwijst".
Daartegenover staat een niet-traditionele woordsoort als de *niet*-woorden, gekenmerkt door toevoegbaarheid van onbeklemtoond *meer*: *níét meer*, *nóóit meer* enz. als dwarse woordsoort tegenover een stel „vertikale" woordsoorten:

onbep. vn	onbep.'vn'	ondersch. vw	lw	nevensch. vw	bw
niemand	*nergens*	*zonder*	*geen*	*niet*	*nauwelijks*
niks	*nooit*			*noch*	*maar*

Niemand is dus zowel onbep. vn als *niet*-woord, *zonder* is zowel ondersch. vw als *niet*-woord enz.

We bespreken nu eerst de leden van een hoofdindeling in vier blokken die onderling bijna altijd een zuivere tegenstelling vormen: A, B, C en D. Wat er dan overblijft omvat o.a. het vrij sterk samenhangende geheel van de nevensch. vw's en verder de tussenwerpsels plus een klein restant dat voor een belangrijk deel op nadere beschrijving wacht. De meeste ervan hebben de voorlopige naam *bw* gekregen (die traditioneel al veel meer omvatte).

Die vier hoofdgroepen zijn:

A.ww's;
B.zn's in de ruime zin,dus ook vn's,'zn's' en 'vn's';
C.bwbn's en verwanten;
D.een groot aantal verbindende woorden.

9.1. Ww's

Je kunt de ww's in konkrete zinnen op verschillende manieren indelen. Als kriterium is o.a. bruikbaar: hun plaats in de tijd- en die in de bindvolgorde (1.4.5):
A. Plaats in de tijdvolgorde (abstrakt patroon): pv, vd, ow enz.;
B. plaats in de bindvolgorde (abstrakt patroon): hulpww van de ow, hulpww van het vd enz., hoofdww.
Andere eigenschappen steunen die indelingen.

9.1.1. Plaats in de tijdvolgorde

De pv staat hier apart tegenover alle andere ww-vormen, omdat ie als enigste ook een vaste zinsplaats heeft buiten de eindgroep: de tweede (BI2). Bovendien staat ie apart vanwege z'n band met het ond., waarvan ie meestal getalsaanduider is. Tenslotte heeft ie „binnen één ww" als enigste een par. (hoofdvormen, getal en persoon):

(loop) {gelopen}{lopen} [te lopen} [aan het] {lopen}
(loopt)

(liep)
(liepen)

Dan krijgen we alle andere ww-vormen (hoogstens deel van de ww eindgroep). De groep twee of meer ow's heeft geen duidelijke plaats(en) in de tijdvolgorde, maar is relationeel sterk bepaald door de noodzaak van *hebben/zijn* als hulpww (meestal in een aanvulling):

(ik)(*heb*)(*je*) {zien}{lachen } vgl. (ik)(*heb*) je {gezien}
(ik)(*ben*) *je* {gaan}}bewonderen} (ik)(*ben*) {gegaan}

Ook het vd heeft meestal morfologische kenmerken: beginnen met *ge-*, eindigen op /t/ of /n/, maar uiteindelijk beslist ook hier weer de syntaksis; vgl. *(vergeven)/ {vergeven}* of *(ontdekt)/ {ontdekt}*, *(verbrand)/ {verbrand}* enz.

Aan het/uit + ow onderscheiden zich natuurlijk door plaats 1 in de ww eindgroep, onweglaatbaar *te* + ow vinden we (o.a.) op plaats 2, maar hier komen grote relationele verschillen:

a. het lvm-achtige type (enkel bij overgankelijke ww's, lv uitg.):

(die fiets)(is) nog wel [te maken} bvm:(hij)(maakte) die fiets
(die fiets)(wordt/is) {gemaakt}

b. het type bij *blijken, lijken* enz.:

(hij)(lijkt) z'n werk goed [te kunnen}{doen}

Dan is er soms weglaatbaar *te* + ow (na *liggen, zitten, staan* en *lopen*):

<als>(ie}(zou) {liggen}{wiebelen} (of {liggen} [*te* wiebelen})
zitten
staan
lopen

Tenslotte zijn er de ow's die morfologisch overal gelijk zijn aan de 1e hoofdvorm mv van de pv (behalve *wezen* dat beperkt is tot de pv-geb. wijs).

Schematisch samengevat:

1. pv 2. rest a. vd + twee of meer ow's
b. *aan het/uit* + ow
c. lvm-achtig onweglaatbaar *te* + ow
d. onweglaatbaar *te* + ow: *blijken, lijken, schijnen*
e. soms weglaatbaar *te* + ow: *staan, liggen, zitten, lopen, hangen*

9.1.2. Plaats in de bindvolgorde

De eindplaats in het ww deel van de bindvolgorde bezet het *hoofdww*; alle andere plaatsen zijn bezet door *hulpww's*. Die laatste delen we als volgt in:
1. hulpww's van het vd/twee of meer ow's (*hebben/zijn* + *worden*);
2. hulpww's van de ow;
3. hulpww's van soms weglaatbaar *te* + ow;
4. hulpww's van onweglaatbaar *te* + ow: lvm-achtig type;
5. hulpww's van onweglaatbaar *te* + ow: *blijken/lijken/schijnen*;
6. hulpww's van onweglaatbaar *te* + ow: *proberen* (variant met *om*);
7. hulpww's van onweglaatbaar *te* + ow: restgroep (*dienen* enz.);
8. hulpww's van *aan het* + ow/van *uit* + ow.

De hoofdww's delen we weer in op grond van verbindbaarheid met een niet-ww zinsdeel:
1. overgankelijke/onovergankelijke ww's (verbindbaarheid met lv);
2. persoonlijke/onpersoonlijke ww's (verbindbaarheid met (on)beperkt ond./hulpww-lv);
3. koppelww's/niet-koppelww's (verbondenheid met niet-ww rest *jong* enz.).

(Twee soorten hulpww's kennen behalve hun verbondenheid met een andere *ww*-vorm tegelijk een verbondenheid met een hulpww-lv:

(ik) (heb) (*Jan*) een prelude {horen}{spelen} (*Jan* = lv bij *horen*,dus hulpww-lv)
(*een prelude* = lv bij *spelen*,dus (hoofdww-)lv)
(ik) (zet) (*Jan*) [aan het] [zinnen] {ontleden} (*Jan* = lv bij *zetten*,dus hulpww-lv)
(*zinnen* = lv bij *ontleden*,dus hoofdww-lv, in ons geval vanwege de speciale plaats niet-ww-restachtig))

Schematisch:

A.hoofdww's
1. overgankelijke/onovergankelijke ww's
2. persoonlijke/onpersoonlijke ww's
3. koppelww's/niet-koppelww's
4. andere

B.hulpww's
1. hulpww's van het vd/twee of meer ow's
2. de ow
3. soms weglaatbaar *te* + ow
4. onweglaatbaar *te* + ow (lvm-achtig)
5. onweglaatbaar *te* + ow (*blijken* enz.)
6. onweglaatbaar *te* + ow (*proberen*)
7. onweglaatbaar *te*+ ow (*dienen* enz.)
8. *aan het* + ow/*uit* + ow

9.2. Zn-achtigen

9.2.1. Zn's

Een zn is een woord dat we wél met *die* maar niet met *dat* kunnen verbinden. „Zelfstandig gebruikte" bwbn's horen daar duidelijk niet bij: *dat grote/die grote*, *dat mooie/die mooie* enz. Vgl. ook:

van die twee kinderen (moet) (*het zieke*) ~~niet~~ [naar school] („zelfstandig gebruikt" bwbn)
(*de zieke*) (moet) niet [naar school] ('de patient') (zn)

Bij bwbn's kan vervanging door een andere trap een verduidelijking zijn, maar die is natuurlijk niet in alle posities mogelijk. Er blijven dus kleine groepen probleemgevallen.

9.2.1.1. Daad- en daderwoorden

Het zijn zn's die parallellen vertonen met hoofdww's resp. met de groep hoofdww + ond.:

m'n vraag om hulp
een vrager om hulp } (ik) (vraag) om hulp

Zie 3.8.1v.

9.2.1.2. Overige mogelijkheden tot indeling

a. Verbindbaarheid met een zn-p als voorbep. en met *zulk/zulke* brengt twee groepen zn's bij mekaar: stof-zn's en meervouden:

een kist sinaasappels	*zulke* sinaasappels
een kist bladaarde	*zulke* bladaarde

b. Semantisch (en dus onhoudbaar en onhanteerbaar) is de indeling in konkrete en abstrakte zn's. Een voorbeeld is resp. *boek* en *genegenheid*.

c. In beginsel is de groep van de eigennamen ook semantisch gebaseerd: het zijn woorden die maar naar één element uit de werkelijkheid kunnen verwijzen (in konkrete situaties!): *Jan, Utrecht, de Rijn, Spanje, de Oeral* enz. Het gaat om mensen, plaatsen, provincies, landen, eilanden, werelddelen, rivieren, bergen, zeeën enz. Bij sommige is een bep. lw verplicht (*Rijn, Oeral*), bij andere uitg. (*Jan, Bogaars*), maar dan zijn *die/dat* meestal weer mogelijk (*die Jan, die Bogaars*).

Zonder uitvoerige studies is een verantwoorde syntaktische indeling voorlopig niet mogelijk.

9.2.2. Vn's enz.

Woorden verwijzen naar elementen uit de werkelijkheid of uit de fantasie: *boek* resp. *eenhoorn*. De traditionele vn's kunnen op z'n minst naar andere woorden verwijzen:

heb je Teun gezien? *die* krijgt steeds meer verbeelding (verwijzing naar *Teun*)
die krijgt óók steeds meer verbeelding (Teun passeert net;de spreker wijst naar hem)

De traditionele voornaamwoorden zijn een onderdeel van een veel grotere groep: de verwijzende oftewel de *leemte*woorden. Daaronder vallen bv. ook de voegwoorden en de kop- en staartbep.

Zijn de traditionele vn's syntaktisch te definiëren? Niet helemaal, wél in hoofdzaak:

1. een groot aantal ervan vinden we in de *die/dat*-rij: de aanw., de bez. vn's, het uitr. vn (*wat*) een onbep. vn (*elk/elke*) en een vra. vn (*welk/welke*). Daarnaast bevat dat par. het bep. lw *de/het* dat op z'n minst sterk verwant is met het aanw. vn; misschien kunnen we het beter de onbeklemtoonde vorm ervan noemen. - Ook het ontk. lw *geen* en het onbep. lw *'n* staan erin; die lijken eerder verwant met het hoofdtw *één*.
2. een ander groot aantal ervan vinden we in versmeltingen binnen het zn-p: zie 3.11vv, vooral 3.11.3vv. Bij die vn's sluiten zich de 'vn's' en de 'zn's' aan. Het schema aan het eind van 3.12 laat duidelijk ook de dwarsverbindingen zien tussen vn's, 'vn's' en vn-bw's.

9.2.3. Hoofdtw's

In 3.5 en in 3.5.1 hebben we gezien waarom de hoofdtw's bij de zn-achtigen horen:
1. hoofdtw-p's vertonen in hun bouw overeenkomsten met die van een klein zn-p:

in de twintig over de honderd	enkele honderden	in de bak over de toonbank	enkele kisten

2. het hoofdtw-par. heeft een klein zn-p als buitenbouwgenoot:

in de twintig citroenen
drie kisten citroenen

Opnieuw krijgen we dwarsverbindingen: de hoeveelheidswoorden (= *er*-makers) omvatten
a. een paar onbepaalde woorden:
   'n/ Ø + geen + zo'n/zulk/zulke;
b. de hoofdtw(-patronen);
c. een paar bwbn-p's (*veel/weinig* enz.);
d. een paar zn-p's (*een massa, een stel, drie kisten* enz.).

De vraag is in hoever dat onze indeling van bv. de zn's steunt (9.2.1.2, a).

9.3. Bw- en bn-achtigen

In hoofdzaak hebben we hier met een restgroep te maken (traditioneel nog veel sterker). Dat betekent: onder deze groep vallen een groot aantal gevallen die we tot dusver niet of onvoldoende bestudeerd hebben.
De bwbn's (waar we mee beginnen) vormen een positief goed begrensbare groep; pas daarna begint het restkarakter van het grote geheel zich te openbaren.

9.3.1. Bwbn's

De indeling in staatwoorden en niet-staatwoorden (4.1.1vv) staat in hoofdzaak natuurlijk haaks op die van de trappen van vergelijking. Bij de laatste moeten we de traditie wat veranderen: in plaats van stell., vergr. en overtr. trap krijgen we een andere groepering:

A. stell. trap + onechte overtr. trap + halfvaste zn-p's (*op z'n gemak*) + absolute stell. trap;
B. vergr. trap + *te* + stell. trap met *genoeg*;
C.1. echte overtr. trap;
2. rangtw's.

De staatwoorden zijn in 4.1 uitvoerig besproken: we beperken ons nu tot een kort overzicht van de trappen van vergelijking.

9.3.1.1. Stell. trap, onechte overtr. trap, absolute stell. trap en halfvaste zn-p's

De groeperingen zijn hier vooral gebaseerd op de mogelijkheden/onmogelijkheden bij nevenschikking:

(hij) (was) [*vriendelijk* en *allersympatieks*t] (stell. + onechte overtr. trap)
[*dik* en *loodzwaar*] (stell. trap + absoluut bwbn)
[*erg rustig* en *helemaal op z'n gemak*] (stell. trap + halfvast zn-p)

De onechte overtr. trap is in feite natuurlijk een onderdeel van de absolute bwbn's, want ook hier zijn voorbep. vrijwel uitg.

9.3.1.2. Vergr. trap, *te* + stell. trap + *om ... /dan dat ...* en *genoeg om ... / dan dat ...*

De vergr. trap en *te* + stell. trap hebben in hoofdzaak dezelfde voorbep.:

iets te groot
iets groter *een beetje, een stukje, heel wat* enz.

Aan de andere kant kennen *groter* en *even/zo groot* een *als*-groep als mogelijkheid (*te groot* kent die niet); omgekeerd kennen *te groot* en *groot genoeg* twee mogelijkheden van een ww-p als nahep.:

te ... om ... ... genoeg om ...
te ... dan dat ... ... genoeg dan dat ...

even groot	groter	te groot

Genoeg vertoont met name grote verwantschap met *te veel* en *te weinig*: de versmeltingen die formeel en semantisch ('hoeveelheid') een buitenbeentje vormen onder de bwbn's bij weer een andere indeling die haaks staat op die van de trappen.

9.3.1.3. Echte overtr. trap + rangtw's

9.3.1.3.1. Echte overtr. trap

De onmisbaarheid van *het* (bij bw's), van *de/het* enz. (bij bn's) kenmerkt deze groep.

(hij) (werkt) *het hardst(e)* } (bw's) | de *hardste* noot } (bn's)
(zij) (is) [*het mooist(e)*] } | m'n *mooiste* schilderij }

Een ondergroepje vormen *achterste, binnenste* enz. *(állerachterste* enz.) die geen vergr. trap kennen en meestal als bn voorkomen.

9.3.1.3.2. Rangtw's

Buiten vaste verbindingen (*tweede prijs, eerste luitenant* e.d.) kennen de rangtw's geen kombinatie met de overtr. trap in het ABN:

de *vijfde kleinste* vrucht (uitg.) | de *derde mooiste* jurk (uitg.)

(*Tweede grootste* 'grootste op één na' is dialekt.)
Dat bewijst hun verwantschap. - Een aanwijzing daarvoor is bovendien het feit dat *eerste* en *laatste* allebei die mogelijkheden kennen; dat blijkt uit nevenschikkingen als:

de eerste *en tweede* rij (*eerste* is rangtw) | het vijfde *en laatste* punt (*l.* = rangtw)
de eerste *en mooiste* kans (eerste is overtr. trap) | het laatste *en beste* boek (*l.* = overtr. trap)

Semantisch zijn ze verwant door het element 'plaats in een reeks'. De rangtw's *tweede* enz. betekenen 'absolute plaats', *laatste* betekent 'relatieve plaats', net als de overtr. trap.

9.3.2. Bw's

9.3.2.1. Scheidbare delen

De scheidbare delen heten traditioneel *bw*, maar ze vormen in elk geval een sterk aparte groep. In eerste instantie onderscheiden we:

1. *voor, bij, achter, op, in* enz. die er vzaz-achtig uitzien, maar ze hebben syntaktisch geen enkel punt van overeenkomst daarmee;
2. *goed, bloot, klein* enz. die er bwbn-achtig uitzien en die er syntaktisch mee verwant zijn:

(vind) (jij) [goed] dat we samen gaan (uitloop-lv zonder verwijswoord:ww *goed vinden*)
(vind) (jij) dat verhaal [erg goed] (uitloop-lv hoogstens met verwijswoord)

(we) (krijgen) [die stof] wel [*klein*] (*kleiner, te klein* enz. uitg.)
(we) (krijgen) [die hond] [*héél klein*] (*kleiner, te klein* enz. mogelijk)

9.3.2.2. Restgroep

Er blijft dan een restgroep over: *al, nog, pas* enz.; van die woorden ontbreekt vaak een uitvoerige beschrijving; ze verschillen ook onderling meestal sterk in eigenschappen. Zo kan *al* 'reeds' bv. geen Δ zijn, en *nog* kan het hoogstens in tekst.

9.3.3. Bn's

9.3.3.1. Stof-bn's

Stof-bn's zijn gekenmerkt doordat ze een nabep. blokkeren van het type *van goud*:

een *tinnen* soldaat *van goud* (uitg.)

Doordat ze onscheidbaar verbonden zijn met hun kern kun je soms moeilijk uitmaken of je met een woord of een woorddeel te maken hebt, met name bij gevallen die niet op een /ə/ uitgaan:

een *alumínium* kánnetje (soms wijst een dubbel aksent de weg naar tweewoordigheid)
een *gúmmi*slang
een *plástik* békertje

(Bij *wol/wollen, hout/houten* wijst vormverschil de een-/tweewoordigheid aan:

een *wol*winkeltje/een *wollen* sok
een *hout*handel/een *houten* raam

9.3.3.2. Vd-p-kernen

Het gaat om gevallen als:

onze pas *geopende* zaak,een goed *gevoerd* jasje,dat nooit *gevonden* recept

Pas geopende, goed gevoerd, nooit gevonden enz. hebben *geopende, gevoerd, gevonden* enz. als kern (*pas* enz. zijn weglaatbaar). We onderscheiden twee types:

geopend/geopende :genusaanduiding,overeenkomend met vd's die niet op een /ə/ eindigen
gevonden/verloren:niet genusaanduidend,overeenkomend met vd's op een /ə/

9.3.3.3. Restgroep

Opnieuw treffen we een restgroep:

1.plaatsaanduidende bn's:*Leids(e),Brussels(e);*
2.landaanduidende:*Grieks(e),Byzantijns(e),Turks(e);*
3.dagaanduidende:*zondags(e),dinsdags(e),doordeweeks(e);*
4.nog andere:*effen,open,vorige.*

9.4. Verbindende woorden

De syntaksis houdt zich bezig met verbindingen en verbindbaarheden, en in zekere zin zijn misschien alle woorden wel verbindend: een pv „verbindt" zichzelf met een ond., een hoofdww soms met een lv, een vv enz.
Hier gaat het ons in hoofdzaak om een schematisch overzicht van woorden die een patroon met iets anders verbinden. (Voor de vn's, de 'vn's' en de vn-bw's verwijs ik naar 3.12.)

A. Echte nevenschikkings-elementen
   1. nevenschikkende vw's (= halve reeksvormers)
      a. plaatsvaste: *en, of, noch, maar;*
      b. halfplaatsvaste: *niet, wel, niet alleen, maar ook* enz.;
   2. kop- en staartbep.: *ook, zelfs* enz. (meestal afgesplitst);
   3. vw bw's: *toch, niettemin, dus* (mogelijk op de „nulde" zinsplaats: helemaal voorop);

B. Bijna-nevenschikkende elementen: *behalve*[1], *behalve*[2], *op ... na;*

C. Niet-nevenschikkende elementen (meestal onderschikkend genoemd)
   1. ww-pd's: onderschikkende vw's
      a. logische: die minstens het Δ bezetten, soms ook het □: *terwijl, omdat, doordat, voordat, tegen dat* enz.; het *om*-par. van de *om*-zin vormt een versmelting waarbij *terwijl* betrokken is;
      b. gramm.: die het Δ bezetten: *dat/of* en *om; om* vormt weer een versmelting;
   2. zn-pd's: vzaz's (vz's, vz-uitdrukkingen en az's)
      a. log.: alle gevallen behalve b: vzaz's die nooit samenstellend deel kunnen zijn van ond.;
      b. gramm. vzaz: *van* in *van die aardige poppetjes* dat ond. en lv kan zijn.

R E G I S T E R

★
Aan
  - uit het mv 3.11.1
aan het
  - in EII 2.1.2.2,1a
  - + ow 2.2.6
aanloop 2.1.4,A
  verschil tussen - + verwijswoord en antecedent + betr. woord 2.1.4,A
aanspreking 2.1.7
aanvulling
  - tussen *die/dat*,*deze/die*,*de/het* enz. 3.3
  grammatikale - 1.4.3.2.2,E2
  leksikologische - 1.4.3.2.2,E1
  naamvallen zijn een - 2.2.7.3.1,D
  - tussen pv-geb. wijs en één type *laten* 2.2.7.3.1,D
aanw. vn
  - in de *die/dat*-rij 3.3,A2a en b; 3.3.2
  - als niet-ond. staat meestal in BII 2.1.1.2e
aanw. 'vn' 3.11.3.7,B1
  - als antecedent 3.11.3.7,B
aanw. vn-bw 3.11.5,1
abstrakte zn's 3.8.4a
achter-pv 2.2.1
achterste
  het bwbn - 4.1.3.7
afleiding 1.3.2
  samenstellende - 1.3.2
afsplitsbaarheid
  - van bv nabep. 3.9
al 'reeds'
  - als bw bep. 2.2.13,B6
  - kan niet op het Δ 2.1.1.1.1,E
aller-
  - ...*st* (onechte overtr. trap) 4.1.3.2
alles 3.11.3.3,3
als
  fakultatief vw - 2.3,F3
als-groep 4.1.3.8
  - + *ánder/ándere* 4.1.3.8
  - + *ánders* 4.1.3.8
  - als bijna-reeksvormer 6.2,2
  - en naamvallen 3.11.3.1,C
als-zin
  - en samentrekking 6.6.2.2.2,1
altijd 3.11.3.7,B4
al-zin
  - als aanloop heeft geen verwijswoord 2.1.4,B1
  - + samentrekking 6.6.2.2.2,4
ánder
  -/*ándere* + *als*-groep 4.1.3.8
  -/*ándere* staat tussen stell. en vergr. trap in 4.1.3.5
ánders
  - + *als*-groep 4.1.3.8
  onbep. vn + - 3.11.3.3
  - staat tussen stell. en vergr. trap in 4.1.3.5
antecedent 3.11.3.5
  verschil tussen aanloop + verwijswoord en - + betr. woord 2.1.4,A
antipatiek
  - + ‚mv' 4.1.1.2.2
★
bak vn 3.11.3.4.2
bak-vn-p 1.4.4.1,2a
begingroep 2.1.1vv
beginstuk
  - van *als*-groep 4.2.3.8
behalve[1] ... *ook* ...
  - als bijna-reeksvormer 6.2.3
behalve[2]
  onbep. woord + - 3.11.3.3b
behulpzaam
  - + ‚mv' 4.1.1.2.2
bekend
  - + ‚mv' 4.1.1.2.2
beknopte bijzin
  - en *om*-zin 2.3.1,A
bep. lw
  - in de *die/dat*-rij 3.3,A2c;3.3.2
betekenaar
  grammatikale - en betekenis 1.4.2
  leksikologische - en betekenis 1.4.1
betekenis
  grammatikale betekenaar en - 1.4.2
  leksikologische betekenaar en - 1.4.1
betr.
  - en niet-betr. bv bijzinnen 3.9
betr. vn 3.11.3.5
betr. 'vn' 3.11.3.7,B2
betr. vn-bw 3.11.5,2

betr. woord
- staat binnen Δ 2.1.1.1.1,ab
indeling - 3.11.3.7,B2a
beu 4.1
- + ‚lv' (?) 4.1.1.3
bez. vn
- in de *die/dat*-rij 3.3,A1a
- en pers. vn 3.11.3.1,A1
- in halfvaste uitdrukkingen beperkt ond. of hulpww-lv 2.3.1,C1c
zelfstandig - 3.11.3.4.1
bez.-vn-p
- in *die/dat*-rij 3.3,A1b;3.3.1.1
- als „ond." 3.8.1
bez.-vn-par. 3.3.1
bijna-reeksvormers 6.2vv
bijna-samentrekking
- bij *het doen* 6.6.3.1
bindvolgorde
tijd- en - 1.4.3.1.1;1.4.5
- is niet zuiver lineair 2.1.8.1
niet-ww rest in de - 2.2.12,A2
tijd- en - in het abstrakte patroon 8.1
tijd- en - tussen abstrakt en konkreet ww-p 1.4.5
tijd- en - binnen het ww-p 2.1.8vv
plaats van ww's in de - 9.1.2
binnenbouw
- en buitenbouw 1.4.3.3
korrelaties tussen - en buitenbouw 2.1.6
vergelijking van de - van vier abstrakte patronen 1.4.6.1
binnenste
het bwbn - 4.1.3.7
blijken
- als hulpww van onweglaatbaar *te* + ow 2.2.5,2
blijven
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,A
- als hulpww van de ow 2.2.4,2
blokkering
- in de *als*-groep 4.1.3.8
bn 3.7d ; 9.3.3vv
plaatsaanduidend - 3.7f
bn-achtigen 9.3
bovendien 6.5
bovenste
het bwbn - 4.1.3.7
brengen
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,B
buitenbouw
binnen- en - 1.4.3.3
korrelaties tussen binnen- en - 2.1.6
vergelijking van de - van vijf abstrakte patronen 1.4.6.2
buitenste
het bwbn - 4.1.3.7
bvg
met *als* en zonder hoofdww-beperking 2.2.12,B7a
- met *als/tot/voor* en zonder hoofdww-beperking 2.2.12,B7b
- zonder *als/tot/voor* 2.2.12,B4
- zonder *als/tot/voor* staat meestal in EI 2.1.2.1,Bb
bvm 2.2.2,A
- en lvm in één ww-p 2.2.2,C
bw
-:scheidbaar deel 9.3.2.1
bw-achtigen 9.3
bw bep. 2.2.13
- en „bw bep." 8.1.2.2.1,C
„bw bep." 3.8.1
- en bw bep. 8.1.2.2.1,C
bwbn 9.3.1vv
indeling -'s 9.3.1.1vv
mv en -'s 2.2.11,C
bwbn-p
abstrakt - 4.1;4.1.2.4
abstrakt - (echte overtr. trap) 4.1.2.3
abstrakt - (stell. trap) 4.1.2.1
abstrakt - (*te* + stell. trap) 4.1.2.2
abstrakt - (vergr. trap) 4.1.2.2
binnenbouw - 4.1vv
buitenbouw - 4.4.2vv
- met overtr. trap als bv voorbep. 3.6
- met *veel, weinig* enz. als bv voorbep. 3.6
- als bw bep. 2.2.13,B1;4.2
- als bw bep. staat bijna altijd in de middengroep 2.2.3.,4
- in de hoofdtw-rij 3.5.2
- als „nabep." bij *iets,niks* enz. 3.9;4.2.2.2
- als niet-ww rest 4.2
- als niet-ww rest staat bijna altijd in de niet-ww eindgroep 2.1.2.1,Ba
- met overtr. trap als bv voorbep. 3.6
- met *veel,weinig* enz. als bv voorbep. 3.6
vw-achtig - (beperkt) 5.4
- als vw-pd 5.1
- als ww-pd 4.2.1
- als zn-pd 3.6;4.2.1
bwbn-pp
ww-pp's en -'s 8.1.2.2.2

★
cirkeltje (○:'begingroep,eerste stuk, derde plaats':BI3) 2.1.1.1.3
alleen het ond. kan op het - staan 2.1.1.1.3

★
daadwoord 3.8,1;3.8.1;9.2.1.1
vergelijking -,staatwoord en overeenkomstige ww-pd's 4.1.1.4
ww eindgroep en - 8.1.2.2.1,D2
daar 3.11.3.7,B1

daderwoord 3.8,2;3.8.2;9.2.1.1
dan 3.11.3.7
dat
aanw. vn -:zie *die/dat*
betr. vn - 3.11.3.5
verwijswoord - na aanloop 2.1.4,A2;3.11.3.6
vw - 2.2.14
fakultatief vw - 2.3,F1
die/dat
aanw. - als verwijswoord na aanloop is versmelting 3.11.3.6
keus tussen aanw. - als verwijswoord na aanloop 2.1.4,A2
betr. vn - 3.11.3.5
die/dat-par. 3.3
die/dat-rij 3.3;3.11.4
afwezigheid - geeft meestal verbindende funktie 3.12
- is bijna nooit weglaatbaar 3.8
dierbaar
- + ‚mv' 4.1.1.2.2
dikke
het tw-p *een* - *duizend* 3.5
doen
het - 6.6.3.1
- als hulpww van de ow 2.2.4,1b
door-bep.
- in lvm 2.2.2,B
- in lvm-achtig *te* + ow 2.2.5,1d
- als ww- en als zn-pd 3.8.1
doordringbaarheid
- van de begingroep 2.1.1.3
- van de eindgroep 2.1.2.2.1;2.1.2.2.2
driehoekje (Δ:'begingroep,eerste stuk, eerste plaats:BI1) 2.1.1.1.1
- is leeg in de beperkte wijs 2.1.1.1.1,F
afgesplitste bv nabep. als - 3.9
een onbeklemtoond woord als niet-ond. kan geen - zijn 2.1.1.1.1,E
niet,*al* 'reeds',*immers* enz. kunnen in hun eentje geen - zijn 2.1.1.1.1,E
duren
niet-ww rest bij - 2.2.12,B9

★
echte overtr. trap
abstrakt bwbn-p van - 4.1.2.3
- met en zonder *aller*- 4.1.3.7
één
zelfstandig gebruikt onbep. lw - 3.3.3
hoofdtw - in *die/dat*-rij 3.3,B1a
is - een versmelting van rij 9 en rij 12? 3.5
- en *ene* 3.5
eigennaam 3.8.4c;9.2.1.2c
eindgroep
niet-ww - 2.1.2.1
ww - 2.1.2.2
eindstuk
- van *als*-groep 4.1.3.8
eindzin
- van *als*-groep 4.1.3.8
en ... en ... 6.1
ene
één en - 3.5
enigste
het bwbn - 4.1.3.7
enkele 3.11.2.2
er
- + *er*-maker ('hoeveelheidswoord') 3.5.3
- als niet-plaatsond. of als half afgesplitst vn-bw staat in BII 2.1.1.2d
- als plaatsond. in de bvm en de lvm 2.2.7.2
- als afwezig plaatsond. in bvm en lvm 2.2.7.2,C
- als plaatsond. en als niet-plaatsond. 3.11.3.7,B5
„samenval" van twee of drie -'s 2.2.7.2,D
schema van - 2.2.7.2,D
- als half afgesplitst vn-bw staat in BII 2.1.1.2d
erg/erge
- als genusaanduiders 3.7
ergens 3.11.3.7,B4
er-maker 3.5.3
niet-ww rest bij - 2.2.12,B6

★
fietsen
niet-ww rest bij - (*is gefietst*) 2.2.12,B5
foneem 1.3.1
fonetiek
plaats van de - in de taalbeschrijving 1.3
foniek 1.3.1.
fonologie
plaats van de - in de taalbeschrijving 1.3

★
gaan
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6
- als hulpww van *mee* + ow 2.2.4,4d
- als hulpww van de ow 2.2.4,2
gebeuren
- beperkt het ond. of het hulp-ww-lv tot de 3e pers. 2.2.7.3.1,D2
geen ... behalve^{2} ...
- als bijna-reeksvormer 6.2.3
gelede woorden 1.3.2
genoeg
het bwbn - is een versmelting 3.11b;3.11.2.2
het ‚mv' bij - en bij *te* + stell. trap 4.1.1.2.1
gemengde rest 2.2.12,A

genusaanduider
  betr. vn als - 3.11.3.5
  bv voorbep. als - 3.3;3.6;3.7
  'bw' voorbep. als - 3.7
  bwbn-p's als bv voorbep. bij enkelvoudige zn's zijn soms - 3.6
  sommige leden van de *die/dat*-rij zijn - getal
  pv heeft geen eigen - maar is getalsaanduider van het ond. 2.2.1,2
getalsbeperking
  niet-ww rest en ond. hebben soms - 2.2.12,A2
getalsond.
  - is in de bvm onmisbaar 2.2.7.2,B
  - staat meestal in de middengroep 2.1.3,1
  - en plaatsond. 2.2.7.2
gezegde 2.2.12,A
ginds 3.11.3.7,B1
goed gezind
  - + ‚mv' 4.1.1.2.2
goeie
  het tw-type *een - duizend* 3.5
gunstig gezind
  - + ‚mv' 4.1.1.2.2

★
hangen
  - als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6b
  - als hulpww van soms weglaatbaar *te* + ow 2.2.5,3a
hebben
  - als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,B
  - als hulpww van de ow 2.2.4,4a
  - als hulpww van *te* + ow 2.2.5,2d
  - als hulpww van twee of meer ow's 2.2.3
  - als hulpww van het vd 2.2.2;2.2.2,A
  - + niet-ww rest 2.2.12,B4
heel/hele
  - als genusaanduiders 3.7
het
  het bep. lw - 3.3.2
  het pers. vn - 3.11.3.1
  het par.-loze pers. vn - 3.11.3.1,Bc
hetzij ... hetzij ...
  - als bijna-reeksvormer 6.2.3
hier 3.11.3.7,B1
hoe
  het vra. 'vn' - 3.11.3.7,B3
  - + *komen* + *aan het* + ow 2.2.6,A
  - ... - ... als bijna-reeksvormer 6.2.2
hoeveelheids-bwbn
  - als versmelting 3.11.2.2
hoeveelheidswoord ('*er*-maker') 3.5.3
hoeveelste
  het bwbn - 3.11.2.1
hoeven
  - als hulpww van soms weglaatbaar *te* + ow 2.2.5,3b
homoniemen
  - met woordsoortverschil 1.4.2
  met en zonder woordsoortverschil 1.3.3
hoofdtw 9.2.3
  - en hoofdtw-p's 3.5
  niet-ww rest bij - 2.2.12,B6
hoofdtw-p
  - lijkt soms op zn-p 3.5
hoofdtw-rij
  bwbn-p's in de - 3.5.2
  zn-p's in de - 3.5.1
hoofdvorm 2.2.1,1
hoofdww 1.4.5;2.1.8.2;8.1;9.1.2
„hoofdww" 3.8.1a;3.8.2
horen
  - als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,B
  - als hulpww van de ow 2.2.4,3
houden
  - als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,B
  - + niet-ww rest 2.2.12,B4
hulpwoord
  om enz. als - van onweglaatbaar *te* + ow 2.3.1
hulpww
  - van *aan het* + ow 2.2.6
  - van de ow 2.2.4
  - van twee of meer ow's 2.2.3
  - van soms weglaatbaar *te* + ow 2.2.5,3
  - van onweglaatbaar *te* + ow 2.2.5.1vv
  - van het vd 2.2.2
hulpww-lv 2.2.8
  - bij hulpww's van *aan het* + ow 2.2.6,B
  - en ond. zijn sterk verwant 2.2.8
hulpww-lv-kern
  - is beperkt door wkd en wkg vn 3.11.3.2,A2

★
idiolekt
  - als uitgangspunt van het beschrijvingsobjekt van dit boek 1.2
ie
  - is aan het O gebonden en kan geen Δ zijn 3.11.3.1,Bb
iedereen 3.11.3.3,3
iemand 3.11.3.3,1
iets 3.11.3.3,1
  - *erg mooi*s 3.9
immers
  - kan geen Δ zijn 2.1.1.1.1,E
-ing
  veel daadwoorden eindigen op het morfeem - 3.8.1

★ *je*
- is de onbeklemtoonbare pendant van *jij/jou* en van *jullie* 3.11.3.1,Ba
- 'men' 3.11.3.1,Ba
- enz. tegenover *u/uw* als beleefdheidsvorm 3.11.3.1,Ba

jij/jou 3.11.3.1,Ba
jullie 3.11.3.1,Ba
★ *kijken*
- als hulpww van een beperkt type met een ow 2.2.4c

kleine
het tw-p *een* - *duizend* 3.5
komen
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,A
- als hulpww van de ow 2.2.4,2
- als hulpww van de ow en van onweglaatbaar *te* + ow 2.2.5,2c

konkrete zn's 3.8.4a
kopbep. 6.4
koppelww
- helpt soms met nw deel de keus van een verwijswoord bepalen 2.1.4,A2

kosten
- - + niet-ww rest 2.2.12,B9

krijgen
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,B
- als hulpww van onweglaatbaar *te* + ow 2.2.5,2d
- + niet-ww rest 2.2.12,B4

krioelen
- beperkt het ond. of het hulpww-lv tot de 3e pers. 2.2.7.3.1,D2

kunnen
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,A
- als hulpww van de ow 2.2.4,1a
- + niet-ww rest 2.2.12,B3

★ *laten*
- als hulpww bij *aan het* + ow 2.2.6,B
- als hulpww van de ow 2.2.4,3
- als hulpww van de ow beperkt het ond. soms tot de 1e en 3e persoon 2.2.7.3.1,D1;2.3,E2d

leemtewoorden 9.2.2
leggen
- + niet-ww rest 2.2.12,B2

lekkers
- als bwbn en als zn 3.11.3.3

leksikologie 1.3.3
plaats van de - in de taalbeschrijving 1.3

liggen
- als hulpww van soms weglaatbaar *te* + ow 2.2.5,3a
- + niet-ww rest 2.2.12,B2

log. vw
- staat binnen het Δ 2.1.1.1.1,Aa

lopen
- als hulpww van soms weglaatbaar *te* + ow 2.2.5,3a
- niet-ww rest bij - (*is gelopen*) 2.2.12,B5

lv 2.2.9
- en „lv" 8.1.2.2.1,C
- en ‚lv' 4.1.1.3
- grensgevallen tussen - en niet-ww rest 2.2.9,A
- en vv 2.2.10,C

‚lv' 4.1.1.3
„lv"
- bij daadwoord 3.8.1
- bij daderwoord 3.8.2
- en lv 8.1.2.2.1,C

lvm 2.2.2,B
bvm en - in één ww-p 2.2.2,C
echte en onechte - 2.2.2,B2
hoofdvormen in de - 2.2.2,B

★ *maar*
niet ... - (*wel*) ... 6.1
maken
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,B

me
par.-loos pers. vn - 3.11.3.1,Bc
meer
het hoeveelheids-bwbn - 3.11.2.2
onbeklemtoonbaar - in *niet*-woord-p 2.2.5,3b

mekaar 3.11.3.2
types niet-ww rest met - 2.2.12, B10

middengroep 2.1.3
minder
het hoeveelheidswoord - 3.11.2.2
missen
het kan niet - *of* ... als bijnareeksvormer 6.2.1

moe
- + ‚lv' (?) 4.1.1.3

moeten
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,A
- als hulpww van de ow 2.2.4,1a
- + niet-ww rest 2.2.12,B3

moçen
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,A
- als hulpww van de ow 2.2.4,1a
- + niet-ww rest 2.2.12,B3

moois
- als bwbn en als zn 3.11.3.3

morfologie 1.3.2
grens tussen - en syntaksis 1.4
plaats van de - in de taalbeschrijving 1.3

mv 2.2.11
volgorde van plat - en lv in de middengroep 2.2.11,D1a
- of ‚mv' ? 2.2.11,C
- en „mv" 8.1.2.2.1,C

‚mv'

- bij *genoeg* en bij *te* + stell. trap 4.1.1.2.1

„mv" 3.8.1
- en mv 8.1.2.2.1,C

★ *na*
- als vw-pd 5.1

naamvalsbeperkingen 2.2.7.3.1,C
naamvalsopposities
- in *als*-groepen 3.11.3.1,C

nabep.
uitloop en - 8.1.2.2.1,E
na dat
beperkingen bij - 2.1.8.1,7
nauwelijks ... of ...
- als bijna-reeksvormer 6.2.1

nergens 3.11.3.7,B4
- ... *of* ... als bijna-reeksvormer 6.2.1

nevenschikking 6
niemand 3.11.3.3,2
niet
- kan in z'n eentje niet op het Δ 2.1.1.1,E
- als bezetter van één ww-pp in de middengroep 2.1.3

niet alleen ... maar ook ... 6.1
niet ... maar ... (wel) 6.1
niet ... of ...
- als bijna-reeksvormer 6.2.1

niet-woord
- is uitg. in *als*-groep 4.1.3.8
- maakt *hoeven* mogelijk 2.2.5,3b

niet-woord-p 2.2.5,3b
niet-ww eindgroep (EI)
- en niet-ww rest 2.1.2.1,slot;2.2.12,A1
- en deel van zn 8.1.2.2.1,D1

niet-ww rest 2.2.12
- in de bindvolgorde 2.2.12,A2
- bij ww's als *leggen, liggen, lopen* enz. staat meestal in de niet-ww eindgroep 2.1.2.1,Bd

grensgevallen tussen - en lv 2.2.9,A
- en niet-ww eindgroep 2.1.2.1,slot; 2.2.12,A1
- in de tijdvolgorde 2.2.12,A1
- die half vn-bw is,staat meestal in de niet-ww eindgroep 2.1.2.1,C

niet zozeer ... als wel ... 6.1
niks 3.11.3.3,2
- *moois* 3.9

nooit 3.11.3.7,B4
nou
het 'vn' - 3.11.3.7,A1
- als 'vn' en als vw 2.2.14,C1

nu
het 'vn' - 3.11.3.7,A1
- als 'vn' en als vw 2.2.14,C1

nul-lv 2.2.9,C1d
- als verwijswoord 2.2.9,C1c

nul-lw 1.4.3.2.2,D1
nul-ond. 2.1
- in pv-geb. wijs 2.2.7.3.1,D1

nulteken 2.1
nw deel
zn- en bwbn-p als - staan meestal in de niet-ww eindgroep 2.1.2.1, Ba

★ *of*
fakultatief vw - 2.3,F2 en H
of ... of ... 6.1
of ... of ...-zin
- als bw bep. (aanloop) heeft geen verwijswoord 2.1.4,B3

om
betr. - in bv bijzinnen 2.3.1,Dc
om-verduistering
- in teksten 2.1.2.2.1,A

om-zin 2.3.1
- als ond. kan moeilijk Δ zijn 2.2.7.1,A

onbekend
- + 'mv' 4.1.1.2.2

onbeklemtoonbaarheid
- gaat samen met onnevenschikbaarheid 3.11.3.1,B

onbeklemtoondheid
- en nevenschikking 6

onbep. lw
- in de *die/dat*-rij 3.3,B1b;3.3.3

onbep. vn
- als versmelting 3.11;3.11.3.3

onbep. 'vn' 3.11.3.7,B
- als antecedent 3.11.3.7,B

onbep. vn-bw 3.11.5,4
onbep. -vn-p 1.4.4.1,2a
onbep. woord
indeling - 3.11.3.7,B4a

ond.
binnenbouw van - 2.1.7.3
- heeft Δ als hele frekwente plaats 2.1.1.1.1,C

onbeklemtoonbaar vn als - kan Δ zijn 2.2.7.1,A
- en hulpww-lv zijn sterk verwant 2.2.8
- en „ond." 8.1.2.2.1,B1c

„ond." 3.8.1
- en ond. 8.1.2.2.1,B1c

ond.-beperking
- door halfvaste zn-p's 4.1.3.4

onderdanig
- + ‚mv' 4.1.1.2.2

onderste
het bwbn - 4.1.3.7

ond.-kern
- beperkt door wkd en wkg vn 3.11.3.2,A2

„ond."-kern
- beperkt door wkd en wkg vn 3.11.3.2,B

onechte overtr. trap 4.1.3.2
ongelede woorden 1.3.2
onpers. ww
- beperkt het ond. of het hulpww-lv tot *het* 2.2.7.3.1,D3
onsympatiek
- + ‚mv' 4.1.1.2.2
ontkennend lw
- in de *die/dat*-rij 3.3,B1c;3.3.4
ooit 3.11.3.7,B4
ook
- als kopbep. 6.4
op
- + *z'n* + overtr. trap 4.1.3.7,2
op ... na
onbep. vn + - 3.11.3.3b
overal 3.11.3.7,B4
ow
pendanten van de - als daadwoord (*het lopen* enz.) 3.8.1
vier types hulpww van de - 2.2.4
twee of meer -'s 2.2.3
twee of meer -'s zijn sterk verwant met het vd 2.2.2;2.2.3

★
par. 1.4.3.2
geledingen binnen - 1.4.3.2.2
- en rij 1.4.3.2.1;1.4.3.2.2,F1
- en rij binnen het zn-p 3.1
paradigmatiek 1.4.3.2
patroon 1.4
abstrakt - 1.4.6vv;8
- als par.-lid 1.4.3.2.2,A en B
patroonindeling 1.4.4vv
- naar binnenbouw 1.4.4.1
- naar buitenbouw 1.4.4.2
persoon
pv heeft geen - 2.2.1,3
persoonsbeperkingen
- in ond. 2.2.7.3.1,D
persoonsnaam 3.8.4b
persoonswoord 3.8.1
pers. vn 3.11.3.1
beklemtoonbare en onbeklemtoonbare -'s 3.11.3.1,B
betekeniskwesties bij - 3.11.3.1,D
verwantschap tussen - en bez. vn 3.11.3.1,A1
- als lv 2.2.9,C1a
naamvalssystemen bij - 3.11.3.1,A2a en C
- als niet-ond. staat in BII 2.1.1.2a
verwantschap tussen - en pers.-vn-bw 3.11.3.1,A3
- als versmelting 3.11c;3.11.3.1
verwantschap tussen - en wkd vn 3.11.3.1,A2a
verwantschap tussen - en wkg vn 3.11.3.1,A2b
pers. 'vn' 3.11.3.7,B5
pers.-vn-p 1.4.4.1;2a
pers.-vn-bw 3.11.5,5
plaatseigenaardigheden
absolute en relatieve - in de tijdvolgorde 1.4.3.1.2
plaatsond.
- en getalsond. 2.2.7.2
- zonder getalsond. in de lvm 2.2.7.2,A
proberen
- veroorzaakt doordringbaarheid van de ww eindgroep 2.1.2.2.1,D
- als hulpww van onweglaatbaar *te* + ow 2.2.5,2b
pv 2.2.1
- als getalsaanduider van het ond. 2.2.7.1,B
pv-geb. wijs
- en één type *laten* vormen een aanvulling 2.2.7.3.1,D1

★
raken
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,A
rangtw 3.4;9.3.1.3.2
onbep. - als versmelting 3.11b; 3.11.2.1
redekundige ontleding
taal- en - 9
reeksvormer 6;6.1
relatie-overeenkomsten
- binnen verschillende patronen 8.1.1
rij 1.4.2
geledingen binnen -en 1.4.3.2.2
par. en - 1.4.3.2.1;1.4.3.2.2,F1
par. en - binnen zn-p's 3.1
rijk
- + ‚lv' (?) 4.1.1.3

★
samen
- *met* ... 3.10
- als staartbep. 3.10
samenstelling 1.3.2
samentrekking 6.6vv
- bij *als*-groepen 6.6.2.2.1
- bij halfvaste verbindingen 6.6.2.2.2
- bij gewone nevenschikking (in de eerste helft) 6.6.1vv
- bij gewone nevenschikking (in de tweede helft) 6.6.2
scheidbaar deel 2.2.12,B1;9.3.2.1
- staat meestal in de niet-ww eindgroep 2.1.2.1,Bc
tweeplaatsig - bij *aan het* + ow 2.1.2.2,1c;2.1.2.2.2,B en C
schijn-vd 2.2.2
schim
1e en 2e - 2.3.1,C5,Da en Dc
schim-half-vn-bw 2.3.1,C5d
schim-lv 2.3.1,C5a
schim-mv 2.3.1,C5b
schim-niet-ww-rest 2.3.1,C5c

schim-ond. 2.3.1,C en C5
situatieverband
  taal- en - 1.4.4.2.1
slecht gezind
  - + ‚mv' 4.1.1.2.2
sommige 3.11.2.2
soms
  - als bw bep. 2.2.13,B6
soortnaam 3.8.4c
splitsing 1.4.3.1.2;1.4.4.4;6.1.1
  - op bwbn-pp's 7.3
  - op ww-pp's 7.1
  - op zn-pp's 7.2
  patroonvergelijking en - 8.3
springen
  niet-ww rest bij - (*is gesprongen*) 2.2.12,B5
staan
  - als hulpww van soms weglaatbaar *te* + ow 2.2.5,3a
staartbep. 3.10
staatwoord 4.1,2
  vergelijking daadwoord, - en overeenkomstige ww-pd's 4.1.1.4
staatwoordbep.
  specifieke - 4.1.1vv
stell. trap
  absolute - 4.1.3.3
  abstrakte bwbn-p, - 4.1.2.1
  gewone - 4.1.3.1
  onechte - 4.1.3.2
steun
  - van 1e schim (= schim-ond.) 2.3.1,C4
  - van 2e schim 2.3.1,C5
stof-bn 3.7e;9.3.3.1
stof-zn 3.8,3;3.8.3;3.8.4d
  - en mv 9.2.1.2a
  - en mv vormen een aparte groep zn's 3.8.3
  - met zn-p als voorbep. 3.5.1
stoppen
  - + niet-ww rest 2.2.12,B2
straks 3.11.3.7,A1
sympatiek
  - + ‚mv' 4.1.1.2.2
syntagma
  definitie - 1.4
syntagmatiek 1.4.3.1
syntaksis 1.4
  grens tussen morfologie en - 1.4
  plaats van de - in de taalbeschrijving 1.3

★
taal
  - tegenover tekst 1.2
taalbeschrijving
  indeling van de - 1.3
taalkundige ontleding
  redekundige en - 9
taaluiting
  halfzelfstandige - 1.4.4.2,2
  onzelfstandige - 1.4.4.2,1
  zelfstandige - 1.4.4.2,3
  ww-p als halfzelfstandige - 2.3, B2
  ww-p als onzelfstandige - 2.3,B3
  ww-p als zelfstandige - 2.3,B1
taalverband
  - en situatieverband 1.4.4.2.1
td-p
  - als bw bep. 2.2.13,B3
tekst
  taal tegenover - 1.2
te + ow 2.2.5
  lvm-achtig onweglaatbaar - 2.2.5,1
  niet-lvm-achtig onweglaatbaar - 2.2.5,1
  soms weglaatbaar - 2.2.5,3
te + stell. trap
  abstrakt patroon van - 4.1.2.2
  - is sterk verwant met *genoeg* 4.1.3.5
  het ‚mv' bij - 4.1.1.2.1
  - is sterk verwant met vergr. trap 4.1.3.6
tijdvolgorde
  - en bindvolgorde 1.4.3.1.1;1.4.5
  - en bindvolgorde in het abstrakte patroon 8.1
  - en bindvolgorde tussen abstrakt en konkreet ww-p 1.4.5
  - en bindvolgorde binnen het ww-p 2.1.8vv
  niet-ww rest in de - 2.2.12,A1
  plaats van ww's in de - 9.1.1
  plaatsovereenkomst in de - 8.1.2
toch
  - als bw bep. 2.2.13,B6
toe
  - als vzaz-pd 5.2.2
toen
  het 'vn' - 3.11.3.7,A1
  - als 'vn' en als vw 2.2.14,C1
tot
  - als vzaz-pd 5.2.2
trappen van vergelijking 4.1.2
tussenstuk
  - van *als*-groep 4.1.3.8
tussenwerpsel 2.1.7
tw-p 1.4.4.1,6

★
u
  - als beleefdheidsvorm tegenover *je* enz. 3.11.3.1,Ba
uit
  in de niet-ww eindgroep 2.1.2.2,1a
uit + ow 2.2.6
uitloop 2.1.5
  - en nabep. 8.1.2.2.1,E
  - met verplicht verwijswoord 2.1.5,B
  - zonder verwijswoord 2.1.5,A
uitr. woord
  - in de *die/dat*-rij 3.3,B2c

- staat bijna altijd binnen het Δ 2.1.1.1,Ba

★*vallen*
- als hulpww van lvm-achtig *te* + ow 2.2.5,1

van
- als vzaz-pd 5.2.2

van jou
- enz. als „ond." en als „lv" 3.8.1

van ... tot ...
- als bijna-reeksvormer 6.2,1

vanaf
- en *van ... af* als vzaz-pd 5.2.2

van-bep.
- als bv nabep. bij bwbn 4.1.3.7

vandaag
-,*vannacht* enz. 3.11.3.7,A2

van de week
-,*van het voorjaar* enz. 3.11.3.7,A2

vd 2.2.2
- hulpww's van het - (+ niet-ww rest) 2.2.2
- mogelijkheden tot nevenschikking bij het - 2.2.2
- is verwant met twee of meer ow's 2.2.2

vd-p 3.7c

vd-p-kern
-en 9.3.3.2

veel
- enz. als bwbn-pd 4.2.3
- enz. als kern van bwbn-p als bv voorbep. 3.5.2

vele 3.5.2

verbindend woord
- indeling van -en 9.4

verbuiging 1.3.2

vergr. trap
- abstrakt patroon van - 4.1.2.2
- is sterk verwant met *te* + stell. trap 4.1.3.6

versmelting 1.4.3.1.3
- is *één* een - van rij 9 en rij 12? 3.5
- binnen *om*-zinnen 2.3.1,C
- patroonvergelijking en - 8.2
- -en binnen het zn-p 3.11

verstoffelijking
- van nul-ond. 2.1;2.3.1,C2
- van schim-ond. 2.3.1,C en C3

vertrouwd
- + ‚mv' (niet met *met*) 4.1.1.2.2

vervoeging 1.3.2

verwijswoord 2.1.4,A
- aanw. vn *die/dat* als - is een versmelting 3.11.3.6
- aanw. vn-bw als - kan naar een plat zn-p als aanloop verwijzen 2.1.4,A1
- staat bijna altijd binnen het Δ 2.1.1.1.1,Bb
- keus van - in verband met binnenbouw aanloop,koppelww en nw deel 2.1.4, A1 en 2
- bij uitloop 2.1.5,A en B

verwijzend woord
- tegenover verwijswoord en verwijzer 2.1.4,B

verwijzer 2.1.4,B

verzamelnaam 3.8.4d

vierkantje (□:'begingroep,eerste stuk,tweede plaats':BI2) 2.1.1.1.2
- is de verplichte rij van gramm. vw's 2.1.1.1.2,B
- is in bijna alle hoofdzinnen de rij van de pv 2.1.1.1.2,A

vijandig
- + ‚mv' 4.1.1.2.2

vinden
- + lv + niet-ww rest (bvg) 2.2.12,B4

vn's 9.2.2
- veel - zitten in de *die/dat*-rij 9.2.2,1
- veel - zitten in versmeltingen 9.2.2,2
- verhouding zn's, - ,'zn's' en 'vn's' 3.12

'vn's' 3.11.3.7,B
- verhouding zn's,vn's,'zn's' en -'s 3.12

vn-bw(-p) 3.11.5

vn-p 1.4.4.1,2a
- als ond. 2.2.7.3.1,A

'vn'-p 1.4.4.1,2b

voelen
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,B
- als hulpww van de ow 2.2.4,3

vol ...
- als bv nabep. 3.9

voldoende 3.11.2.2

volgens 3.11.1

voor
- als vw-pd 5.1
- schijnrond zn-p met - als bv voorbep. 3.5,2

voorbep.
- 'bw' - als genusaanduider 3.7

voorbep.-naamval 3.3,A1c;3.3.1.2

voor-pv 2.2.1

voorste
- het bwbn - 4.1.3.7

voorwerpsnaam 3.8.4d

vra. vn
- als versmelting 3.11;3.11.3.4

vra. 'vn' 3.11.3.7,B3

vra.-vn-bw 3.11.5,3

vra.-vn-p 1.4.4.1,2a

vra. woord
- staat binnen Δ 2.1.1.1.1,Ac
- indeling - 3.11.3.7,B3a

vv 2.2.10
- definitie ww-p als - 2.2.10,A
- *door*-bep. als - 2.2.10,C4

- en lv 2.2.10,C
het vzaz van het - is een versmelting 3.11.1
'vv' 4.1.1.1
"vv"
- bij daadwoord 3.8.1
- bij daderwoord 3.8.2
vw 2.2.14
log. - 2.2.14,A2 en B2
log. - als tweewoordig element 2.3,F3
gramm. - 2.2.14,A1 en B1
-'s als versmelting 2.2.14,A3
vw bw 6.5
vw-p 1.4;1.4.4.1,4;5
vw-uitdrukking 5.3
vzaz
half afgesplitst - staat meestal in de niet-ww eindgroep 2.1.2.1,A
- kan nooit samenstellend deel zijn van ond. of lv 2.2.7.3,A
- als vn-bw-pd heft oppositie tussen vz en az op 3.11.5
- + ww-p 1.4.4.1,2d
- + ww-p als bw bep. 2.2.13,B5
- + ww-p als mv 2.2.11,B4 en D2
- + ww-p als vv 2.2.10,B3 en C3
vzaz-p 1.4;1.4.4.1;5.2vv
vz-uitdrukking 5.3
- en daadwoord 5.3
- als versmelting 3.11;3.11.1
★
waar
het betr. 'vn' - 3.11.3.7,B2
het vra. 'vn' - 3.11.3.7,B3
waarde
gramm. - 1.4.2
woordsoort en gramm. - 1.4.2
wanneer
het vra. 'vn' - 3.11.3.7,B3
- als indir. vra. 'vn' en als vw 2.2.14,C2
want 6.3
wat
het betr. vn - 3.11.3.5
het onbep. vn - 3.11.3.3,1
het onbep. vn - in - *mooi*s 3.9
het vra. vn - 3.11.3.4
wat 'n
- in de *die/dat*-rij 3.3,B2c
wat voor 'n/wat voor Ø
- in de *die/dat*-rij 3.3,B2a
wegen
- + niet-ww rest 2.2.12,B9
weinig 3.11.2.2
- enz. als kern van bwbn-p 4.2.3
- enz. als kern van bwbn-p als bv voorbep. 3.5.2
weinige 3.5.2
wel
niet ... maar ... (-) 6.1
wemelen
- beperkt het ond. of het hulpww-lv tot *het* 2.2.7.3.1,D2
wie
het betr. vn - 3.11.3.5
het vra. vn - 3.11.3.4
wie ... ook
- enz. + samentrekking 6.6.2.2.2,3
wie ... ook-zin
- als aanloop heeft geen verwijswoord 2.1.4,B2
wie/wat-zin
- als mv 2.2.11,B4
wijs
beperkte - 2.3,E2
onbeperkte - 2.3,E1
ow-geb. - 2.3,E2d
pv-geb. - 2.3,E2d
vra. - 2.3,E2a
voorw. - 2.3,E2b
wens. - 2.3,E2c
wkd vn
- staat bijna altijd in het 2e stuk van de begingroep (BII) 2.2.2.2c
- als zinsdeel beperkt ond. in persoon 2.2.7.3.1,E
verwantschap tussen - en pers. vn 3.11.3.1,A2a
- lijkt op pers. vn,niet-ond.-vorm 3.11.3.1,A2a
- als versmelting 3.11c;3.11.3.2
willen
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,A
- als hulpww van de ow 2.2.4,1a
- + niet-ww rest 2.2.12,B3
wonen
- + niet-ww rest 2.2.12,B2
woordsoorten 9
gesloten - 1.3.3
woordvormleer 1.3.2
woordvormingsleer 1.3.2
worden
- als hulpww van het vd 2.2.2
ww
indeling -'s 9.1vv
plaats van -'s in bindvolgorde 9.1.2
plaats van -'s in tijdvolgorde 9.1.1
ww eindgroep (EII) 2.1.2.2
- en daadwoord 8.1.2.2.1,D2
ww-p 1.4;1.4.4.1,1
abstrakt - 2.1
binnenbouw - als vv 2.2.10,B2
- als bw bep. 2.2.13,B4
- met voor-pv als bw bep. 2.2.13,B4c
plaatsen van - als lv 2.2.9,C2
- als lv 2.2.9,B2

- als mv 2.2.11,B3
-,z'n plaatsen en z'n delen 2
definitie - als vv 2.2.10,A
zie ook *vzaz + ww-p*

ww-pd's 2.2vv
indeling - naar binnenbouw 2.2

ww-pp's
indeling van - 2.1.1vv
- en bwbn-pp's 8.1.2.2.2
- en zn-pp's 8.1.2.2.1

ww rest 2.2.12,A

ww uitdrukkingen
niet-ww rest binnen - 2.2.12,B8

★
zaaknaam 3.8.4b

zat
- + ‚lv' (?) 4.1.1.3

zeker
- als bw bep. 2.2.13,B6

zelf
- als staartbep. 3.10

zelfs
- als kopbep. 6.4

zetten
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,B
- + niet-ww rest 2.2.12,B2

zich(zelf) 3.11.3.2
- beperkt soms daderwoord 3.8.2
- als zinsdeel beperkt het ond. of hulpww-lv in persoon 2.2.7.3.1,E
- beperkt soms ond. of „ond." 3.8.1

zien
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,B
- als hulpww van de ow 2.2.4,3

zijn
- als hulpww van *aan het* + ow 2.2.6,A
- als hulpww van lvm-achtig onweglaatbaar *te* + ow 2.2.5,1
- als hulpww van het vd 2.2.2
- + niet-ww rest (= nw deel) 2.2.12,B4

zin
grote - 2.1
kleine - 2.1

zinsdelen 2.2vv
indeling - naar binnenbouw 2.2
zie ook *ww-pd's*

zinsplaatsen
indeling - 2.1.1vv
zie ook *ww-pp's*

zinstypes 2.3

zinstypologie
- naar binnenbouw 2.3,A
- naar buitenbouw 2.3,B

zitten
- als hulpww van soms weglaatbaar *te* + ow 2.2.5,3a
- + niet-ww rest 2.2.12,B2

zn 3.8vv;9.2.1
abstrakte/konkrete -'s is een indeling zonder vormbasis 3.8.4
verhouding -'s,vn's,'zn's' en 'vn's' 3.12
'zn' 3.11.3.7,A
verhouding zn's,vn's,-'s en 'vn's' 3.12

zn-achtige woorden 9.2

zn-p 1.4;1.4.4.1,2
abstrakt - 3.1
- met 'n/Ø als lv 2.2.9,C1b
- als getalsond. staat meestal in de middengroep 2.1.3,1
halfvast - met gramm. waarde van stell. trap 4.1.3.4
- in de hoofdtw-rij 3.5.1
- als ond. 2.2.7.3.1,A
plat,rond en schijnrond - 1.4.4.1,2
bij plat - als aanloop kan een vn-bw als verwijswoord 2.1.4,A1
plat - als bw bep. 2.2.13,B2b
- als lv 2.2.9,B1
- als lv is enkel met een verwijswoord uitloop 2.2.9,Cc
plat - als mv 2.2.11,B1 en D1a en b
- als plat mv en als lv staat meestal in de middengroep 2.1.3,1
- als ‚mv' bij *te* + stell. trap 4.1.1.2.1
rond - als bw bep. 2.2.13,B2a
schijnrond - als mv 2.2.11,B2 en D1b
schijnrond - met *voor* als ‚mv' bij *te* + stell. trap 4.1.1.2.1
schijnrond - als vv 2.2.10,B1 en C1
halfvaste -'s met gramm. waarde van stell. trap 4.1.3.4

'zn'-p 1.4.4.1,2c
- als ond. 2.2.7.3.1,B
- als vv 2.2.10,B1

zn-pd
indeling van -'s 3.13
- en zn-pp 3.1

zn-pp
-'s en ww-pp's 8.1.2.2.1

zn-rij
afwezigheid van de - geeft het zn-p een verbindend karakter 3.12
- is bijna nooit weglaatbaar 3.8

zo 3.11.3.7,A1

zoals-zin
- met samentrekking 6.6.2.2.2,4

zodat-zin
- als bw bep. is altijd uitloop 2.2.13,B4d

zo groot als-zin
- als aanloop heeft geen verwijswoord 2.1.4,B4

zo'n/zulk/zulke
- in de *die/dat*-rij 3.3,B2b;3.3.5

zondags
- enz. 3.11.3.7,A1
zoveelste 3.11.2.1
zowel ... als ... 6.1
zullen
- als hulpww van de ow 2.2.4,1a
- als niet-ww rest 2.2.12,B3